

ÖN SÖZ

ekin-sanat-edebiyat

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir, bu da onun önsözüdür

onsozdergisi@gmail.com

bir ulu ırmak akıyor
insan eli ilk mağaraya
ilk bizonu çizdiğinden beri

Dosya:
emeğin kavgamızın
başkenti İstanbul

Daima 1-2

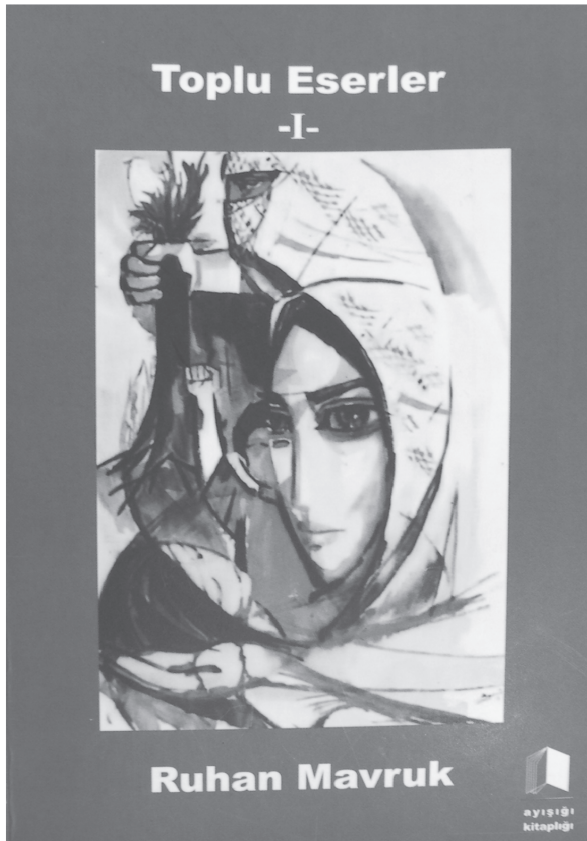

Bir tarihi, bir olayı, bir anı en iyi anlamının yolu herhalde o dönem yazılmış mektuplara başvurmaktır. Tıpkı bir fotoğraf karesinde somut olarak bize yansıyan an gibidir mektuplarda somutlaşan gerçek. Biz de 19 Aralık ve sonrası yaşanan Ölüm Orucu eylemini, ölümsüzleşenlerimizi kendi mektupları, onlara yazılan mektuplar ve onların ardından yazılan mektuplarla anlatalım istedik. Belki anlatmaya kalksak Aysun'u, Sibel'i, Aynil'i kendi mektupları kadar inandırıcı olmayacak, geçmişe övgüler diziyoruz sanılacaktı.

Aysun Bozdoğan ve Sibel Sürücü'nün mevsimler boyu yürüdükleri ölüm orucu eylemine tanıklık eden mektupları, bu zorlu yürüyüşlerinde onlara yoldaşlık eden mektuplardan oluşan Daima kitabı, aynı zamanda Çanakkale'de geçirildikleri bir trafik kazası sonucu eşi Rasim'le birlikte aramızdan ayrılan Aynil Oktar'ın mektuplarından oluşmaktadır.

Yeni Dönem Yayınlarından iki cilt olarak çıkan Daima kitabını yayınevinden isteyebilirsiniz.

Ruhan Mavruk / Toplu Eserler 1

“Akarsuyun başından ayrılmayan, yozlaşmaz çünkü.”

Ruhan Mavruk hiçbir zaman akarsuyun başından ayrılmamıştır. Hep akışın içerisinde olmuştur. Onun içinde kirlenmemiştir ve akan şey kirlenmez. Devinen şey pas tutmaz. “Şiir benim varolma nedenimdir” diyor. Bir çok şair şiir yazar belki de bir çok insan şiir yazar ama her halde çok azı için bu varolma nedenidir.”

Ruhan Mavruk'un “varolma nedenim” dediği şiirleri Toplu Eserler-1 adıyla biraraya getirildi. Ayışığı Kitaplığı tarafından çıkarılan Toplu Eserler, şairin daha önce yayınlanmış İda Dağı Çöz Beni (1994), Leyladan Beri (1998), Fiyortlar (2005), Issız Ada ve Savaş Zırhlısı (2007) adlı dört kitabından oluşmaktadır.

Toplu Eserler kitabına Ayışığı Sanat Merkezi'nden ulaşmanız mümkündür

**AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ**

XVII
KİTAP DİZİSİ

kültür / sanat / edebiyat

Genel Yayın Yönetmeni
Songül Yücel
Yazı Kurulu
Songül Yücel / Ülkü Şeyda
Fatma Yıldırım / Ruhan Mavruk
Pınar Turan

Önsöz'e Ulaşabileceğiniz adresler

İstanbul

İstiklal Cad. Rumeli Han
88/11 Kat: 6 Tel: 0212 249 44 43

İzmir

1337. Sk.No:18 Çankaya
Tel: 0232 489 63 16

Ankara

Bayındır Sok. Hitit Apt. No:22/14
Kızılay Adana
Çınarlı Mah. Atatürk Cad. 61012 Sk.
Pedük Apt. Kat: 1 No. 2 / Seyhan
Tel: 0322 459 70 62

Antep

Atatürk Bulvarı Bey Mahallesi No:6/7 Kat:3
Şahinbey Tel: 0 342 230 38 74

Antakya

Fevzipaşa Mah. Kurtuluş Cad. Akıncılar Sk.
Gali İş Mrk. K: 1 D:1 No:80
Telefon: 0 326 216 49 12
onsozdergisi@gmail.com
istanbulayisigi@gmail.com

Temmuz 2010

Baskı:

Estet Ajans Matbaacılık
Merkezefendi Mah.
Fazılpaşa Cad. 4. Zer San.
Sit.No: 16/26 Topkapı / İstanbul
Tel: 212 565 17 74

ÇINGİ

Merhaba,

Baharı her zamanki gibi kendine yakışır bir şekilde geçirdik. Yeni yeni doğumlara tanıklık etti. Kışın a-yazında Ankara'nın sokaklarında eyleme geçen Tekel işçilerinin baharı güçlendirmek için kar altındaki tohumlar gibi direnişine tanık olduk. Bu tanıklığımızı ise tüm yanlarıyla Önsöz'e yansıtmaya çalıştık. 78 gün boyunca yaşanan sürecin küçükte olsa bir kesitini sunmaya çalıştık.

Kışın direngenliğini, baharın heyecanı ve coşkusu takip etti. 1 Mayıs Meydanı binlerin adımları ile çocuklar gibi şendi. Yürekler bir tek şunu söylüyordu o gün orada, "çok şükür çok şükür bugün de gördüm. Ölsem de gam yemem gayrı" 1 Mayıs'ın hemen ardından binlerle Denizlerin mezarı başında olduk. Yıllardır İstanbul'da yapmak istediğimiz miting "suçu ve suçluyu övmek" gerekçesi ile yasaklanıyordu. Bizler ise inatla her yıl anma mitingi yapmak için orada olduk. Sonunda Denizleri büyük bir coşku ile Kadıköy meydanında andık.

Emeğin ve kavgamızın şehri İstanbul adına layık bir bahar geçirdi. Biz de İstanbul kampanyamız ile bu bahara eşlik ettik. İstanbul için kampanya sürecinde yaptığımız eylem ve etkinliklerden, şairlerin İstanbul'una oradan tutsakların İstanbul özlemine yer verdiğimiz Dosya'mızı bu kez İstanbul'a ayırdık. Sen bizim sin İstanbul dedik, sen sermayenin değil emeğin ve kavgamızın başkentisin.

Güz sayımızda Ekim ayında görüşmek dileğiyle...

Çadırkent
Sıla Erciyes

5-7

Sanata Dair Notlar

Romanın Etkisi

D. Dağlı

8 - 12

**Yabancılaşmaya Karşı
Beyin Egzersizleri**

Müsaitsiniz ?

Temade Çınar

13-15

Tüyap Günlüğü

Demet Demeter

29-30

Meydanlar

Sena Demir

16

Ulaş'a

Ruhan Mavruk

16

Tarihsel Toplumsal Gelişme ve
Sanattaki Yansıması -5-

Özgür Güven

17-22

Ruhan Mavruk
Toplu Eserler Üzerine

Rasim Oktar Şiir Atölyesi

31-32

Taksim'de Mutluluğun Resmı

İstanbul'a Dair...

Sis

Neden Geldim İstanbul'a

Kavel

İstanbul Demek...

Tutsakların İstanbul Özlemi İ

stanbul Yalnızlıktan Bunalıyordu

İstanbul'a Mektup

İstanbul Karalamaları

İstanbulda İlk Baharı Yaşadım

İstanbul'da Olmak Vardı İstanbul'da Olmak

16 Haziran Akşamının Şiiri

Cibali

Ceviz Ağacı

İstanbul Dayılar Dayılanıp Yaylar Yaylandıkça

Hakana Dair

63-66

Bir İşçinin Günlüğü-9

Kazım Demir

67-68

Siirde İmge

Adil Okay

69-70

Ah insanların
benim güzel insanların

Bahar Derin

71

Söylenceler

Mavronisin Ecinnisi

Atila Oğuz

72

Geçmişe Yolculuk

Özgün Denizci

73-78

OKURLARDAN

şiiir

Bahri Hazel

89

Vicadanımızın yitik yanı:

Güldünya Tören

Cihan Yıldırım

90-91

Şiiir

Şebnem Tan

92

Önsöz'ün 5. Yılı vesilesiyle...

Vedat Düşkünler

93-95

Dünya Tiyatrolar Bildirisi

96

Haberler — 97/103

Mart Kültür Sanat Düşünce Derneği Açıldı

İtfaiye İşçileri Sergisine Ziyaret

Çadırkent Sergisi

UPS'ye Ziyaret

Şiiir ve Edebiyat

Sözcükler Can Yüceyi Özler

2 Temmuz Anması

Devinim Tiyatro Atölyesi'nden Yeni Oyun

Halkın Denizi Denizleşen Halkla Yürüyor

Tekel Çadırkentten Ürünler

104-112

Kemangerin Mektubu

Çıplak Ayaklar

Ağır Şoreş

Mezar Taşı Olmayan Adam

Ahmet Osman

Yarın Adına

Recep Çitikbel

Güler Zere Ölümsüzlüğe Uğurlandı

Herokol'un Asi Yüreği

Mehmet Bağrıyanık

PEPÛLA HELEPÇÊ

Adnan Çelebi

79-87

Temmuz İçin Yaralı Semah
yangın şiirleri
Kemal Özer

S U N U:

Dilini düğümleyen sessizlikti bunca yıl
söyleyecek olduğun sözü çünkü
damarlarında taşımalyydın ey ozan,
ve daha sen uyanmadan sona ermeliydi gece
ilk dize daha eline kalemi almadan
kaldırmalydı uykudan seni

Ancak o zaman bakabilirdin yüzüne
bir yangından payına düşen o derisi
isle kararmış, o benzi küle kesmiş sabahın,
her ağız sussa bile ancak o zaman
göze alabilirdin konuşmayı, belli belirsiz
bir ürperti kalsa bile alevlerden geriye

Çözüldü işte düğüm, söz hazır dile gelmeye

....

SON SÖZ YERİNE

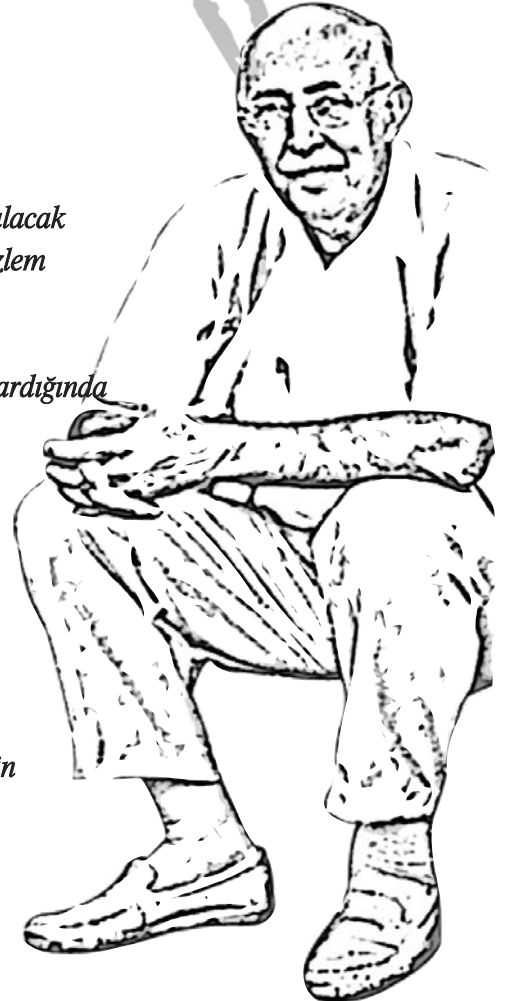
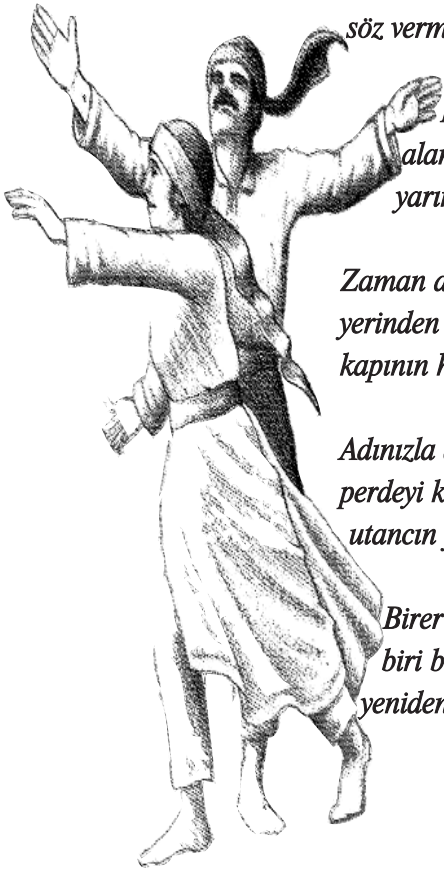
Her biriniz birer andaç
adınızla anılacak bundan sonra
söz vermek için yazılan bu şiirler

Mayısta açan gül adınızla anılacak
alanlara çıkan ses, anımsatan özlem
yarım bırakılmış bir yaşamı

Zaman adınızla anılacak Temmuzta vardığında
yerinden oynayan ana yüreği
kapının her çalınışında

Adınızla anılacak körün gözünden
perdeyi kaldıran o alev
utancın yüzü yanıp durdukça

Birer adım olacak her biriniz
biri bitse bile bir başka yürüyüş için
yeniden başladıkça bu yaralı semah

Sıla Erciyes

Çadırkent

15 Aralık günü Ankara'nın dondurucu sabahına ülkenin dört bir yanından otobüsler geldi. Herkes gibi otobüsün yolcuları da yola çıkarken böylesine güçlü, böylesine sarsıcı bir deneyimi yaratacaklarının ve yaşayacaklarının farkında değillerdi. Bildikleri bir şey vardı, o da işlerinin ellerinden alındığı... bir de yüreklerinin bir yanında Tekel'in özelleştirme süreci başladığında, bize bir şey olmaz nasıl olsa, deyip ses çıkarmaması olmanın ezikliği, pişmanlığı...

İndiklerinde Ankara'nın ayazına şaşkındılar. Ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Bildikleri bir şey vardı geri dönüş biletleri yoktu. Bu şaşkınlıkları AKP önünde ve sonrasında Abdi İpekçi parkında uğradıkları gazlı saldırının ardından dağıldı. Onlar bilmedikleri Ankara sokaklarına dağılsalar da, bu geçici bir durumdu. Telefonlar çalıştı, herkes birbirini aradı... Telefonlardan tek bir ses yükseliyordu; 'herkes Türk-İş'in önüne' Birer ikişer beşer geldi işçiler Türk-İş'in önüne... Sırılsıklamdılar, yorgundular... Bilmedikleri bir şehrin sokaklarında hırpalanmış ve Türk-İş'in önünde birbirlerine tutunmuşlardı. Bu kenetlenme öyle güçlüydü ki onları oradan kolay kolay kimse söküp atamayacaktı. Atamadılar da... Ankara'nın orta yerinde Sakarya caddesi Türk-İş önünde kurulan Çadırkent'in hikayesi böyle başladı.

Dile kolay tam 78 gün Tekel işçileri kadını erkeğiyle sokakta ilmek ilmek örerek bir kent yarattılar. Türk-İş binası aslında onlara ev sahipliği yapacak kadar büyüktü. Sakarya caddesindeki bütün cafeler, kahvehaneler, dernekler, lokaller, restoranlar onlara kapılarını sonuna kadar açmışken bir tek Türk-İş kapatılmıştı işçilere... Nasıl ki bu sistem içinde emekleriyle ancak kendilerine sefalet yaratıyorlarsa yine kendi emekleriyle onlara kapılarını kapatan bir sırçaköşk yaratmışlardı. 78 gün boyunca sırçaköşkün duvarlarında gedikler açmak için uğraştılar. Ve gördüler ki öyle kolay yıkılacak bir köşk değildi burası. Sürekli, ısrarlı ve kararlı akınlar düzenlemek gerekiyordu bu duvarlara karşı.

İlk günler işçiler kadınlı erkekli sokakta, etraftaki binaların koridorlarında, kahvehanelerin sandalyelerinde ve kimi sendika misafirhanelerinde geceyi geçirdiler. Ankara'nın soğuşuna birbirlerine sarılarak dayanıyorlardı. Nasıl olsa kısa sürede haklarını alacak ve gideceklerdi. Günler ilerledikçe yaşamın günlük ihtiyaçları

insanları sokakta bir kent kurmaya götürdü. Kardan, yağmurdan korunmak için önce üzerlerine naylonlar gerdiler. Taş betonlarda oturmaktan yorulan bedenlerini biraz olsun dinlendirmek için çevreden banklar, kıyıya köşeye atılmış koltuklar, sandalyeler buldular. Paletleri yanyana dizerek geceyi geçirebilmek için yatak yaptılar. Her gün birer birer eklenen ihtiyaçlarla bir kent kurdular. Hatta bir süre sonra posta hizmetleri dahi gelmeye başladı kente. Tekel işçilerinin çocuklarından, eş-dostlarından mektuplar geldi Ankara Çadırkent adresine gönderilmiş.

Sakarya caddesinden Türk-İş binasının olduğu sokağa doğru yöneldiğinizde sizi Onurkent'e hoş geldiniz yazılı, koliden kesilerek elde edilmiş tabela karşılar. Tabelayı geçer geçmez sağlamı solları kurulmuş çadırların önünden ilerlersiniz kentin içlerine doğru. Her çadırın üzerinde hangi ile ait olduğunu belirten tabelalar asılmıştır. Tokat Çadırı, Samsun Çadırı, Trabzon çadırı, Diyarbakır çadırı, İstanbul çadırı, Adıyaman çadırı diye uzar gider sokak... Her çadırın üzerinde işçilerin kendileri tarafından kartonların üzerine, straforlara, ne buldularsa onların üzerine yazılarak hazırlanmış dövizler görürsünüz. İşçilerin yaratıcılıklarının ve eylemin öğreticiliğinin birer örneğidir onların her biri... Eylemin birçok sloganı eylemin kendi içinde doğdu. Kendi marşlarını kendileri yazdı bestelediler. Emekçi insanın yaratıcılığının önündeki engeller kalktığında neler üretebildiklerini çok somut gösterdiler.

Her yönden kültürlerin buluşması ve kaynaşması yaşandı orada. Birbirine düşman edilmeye çalışan iller yanyana karşı karşıya kurdu çadırlarını... Birlikte horon tepti, şemname oynadı. Elele yürek yüreğe... Suni olarak oluşturulmuş olan önyargılar yıkıldı, yerle bir oldu. Bu önyargıların kırılması elbette Çadırkent'te geçen 78 günde oluşan bir durum değil. Bu kaynaşmayı getiren en önemli etken Tekel'in özelleştirme sürecinin zamanla yayılarak yürütülmek istenmesi, kapatılan tekel birimlerinin çalışanlarının başka illere gönderilmesi, birlikte aynı fabrikada çalışmaları, arkadaş, komşu olmaları en büyük etkidir. Adıyaman tekelden bir işçi Malatya Tekel'e Malatya tekelden bir işçi Samsun Tekele, Samsun Tekelden bir işçi ise Manisa Tekel'e gönderilmiştir. İnsanlar bu süreçte birbirlerini tanımış ve ortak çıkarları doğrultusunda birarada olmayı öğrenmişlerdir. Eylem alanının öğreticiliği ile de birleşince bu nesnelik tam bir kaynaşmanın önü açılmıştır.

Çadırkent'in bu ortaklaştırıcı, kaynaştırıcı ruhu herkesi oraya doğru çekti. Destekler gün ve gün arttı. Ülkenin her bir yanından olduğu gibi dünyanın birçok yerinden destek ziyaretleri gerçekleşti. Her yapılan ziyaretin ardından Çadırkent'in sakinlerinin kendilerine olan güveni arttı. Onlara duyulan güven kararlılıklarını daha da artırdı. Zamanla orada bulunma amaçları nitelek değiştirmeye başladı. Eyleme, direnişe, greve çıkan tüm işçiler onlardan güç almak ve onlara güç vermek için Çadırkent'i buluşma alanı haline getirdi. Ankaralılar için tam bir kabe haline geldi. Her gün mutlaka uğramak zorunda hissettikleri bir mekana dönüştü Çadırkent. İşten çıkıp metroya doğru yürürken yollarını mutlaka Çadırkent'te çevirdiler. Kimileri orada sabahlayamasa da en azından havasını solumak için geçti oradan. Diyarbakır çadırının önünden geçerken birkaç dakika durdu, dinledi oradan söylenen türküleri. Tokat çadırına şöyle bir uzattığında kafasını kendisine bir şiir uzatıldı bir işçinin yazdığı. En önemlisi de her konuda herkes düşüncelerini özgürce ifade edebildi.

Devrimin öngününde yaratılabilecek demokratik ortam Çadırkent'te yaşam buldu. Her çadırın önü, her sokakbaşı öbek öbek insanların biraraya geldiği, konuştuğu, tartıştığı canlı mekanlar haline geldi. Bu demokratik ortam herkesi kendine çekiyordu. Birçok insan oraya gelirken bir iki gün Çadırkent'in havasını koklar, ondan sonra tek düze ve rutin işlerimize döneriz, dedi. Ama gitmek hiç bu kadar kolay olmadı. Orada yaşayan, üreten, tartışan, değişip-dönüşen bir kent vardı ve o kenti arkada bırakıp dönmek hiç kolay olmuyordu. Yaşamın sınırlarını zorlayarak herkes orada bir gün daha fazla kalmak için ellerinden geleni yaptılar.

Eylemin yaratıcılığı ve özgürleştirici etkisi kendini tüm yanlarıyla ortaya koydu. İşçi sınıfının kendilerine yasaklanmış alanlarda söz söyleme hakkını kazandıklarında, kendilerini özgürce ifade edebildikleri koşulları bulduklarında neler yaratabileceklerini dosta düşmana gösterdiler. Aynı zamanda yaratılan eylemin etkisi sanatçılar üzerinde de kendini gösterdi. Sanatın toplumsal mücadeleden beslenmesi gerektiğini, sınıf mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olduğunu bir kez daha görmüş olduk. Birçok şair Tekel için şiirler yazdı. Müzisyenler beste yaptı. Günceler tutuldu. Fotoğraf sanatçıları ölümsüz kareler yakalamak için günlerce orada deklanşöre bastı. Sinemacılar kameralarını Çadırkent'e yöneltti. Tiyatro sanatçıları oyunlarını Tekel işçilerine oynamak için geldi. Yazarlar kitaplarını getirdiler yanlarında. Çocuklar çizdikleri resimleri armağan ettiler tekel işçilerine.

Herkes bir şeyler bırakmak, küçücükte olsa destek sunmak istiyordu bu kente. Elinde bastonu ile yaşlı bir kadın sürekli geldi çadırları ziyarete. Çantasında mutlaka bir şeyler vardı, cam sakızı çoban armağanı. Kimisi emekli maaşını koydu ortaya, kimisi son paket sigarasını... Her gün kumanyalar dağıtıldı. Kamyon kamyon odun gönderildi kente. Battaniyeler, kıyafetler yağdı her yandan. Yeter ki direnme gücü artsın, düşmana inat bir gün daha fazla yaşasın diye.

Her mahallenin, her köyün bir delisi vardır bilirsiniz, Çadırkent’inde delileri çoktu. Bir kısmı elbette tahmin edeceğiniz gibi dost delilerden değildi. Onlar komumuz dışı. Tekel işçilerinin sokakta kurdukları yaşam sokakta yaşayanlarında yaşamı haline geldi. Yürüyüşte onlar vardı. Açıklamalar yapılırken onlar vardı. Başkan diye anılan Rami’imiz ise eylemin ilk gününden son gününe kadar gerçekten bir başkan gibi işçiler nerede ise o orada olarak Çadırkent’in simgesi haline geldi. Yürüyüşün en başında elinde bir tahtası bando şefleri gibi yönetti topluluğu. Müzik yapıldığı zaman tam bir maestro gibi geçti başa. Hamdullah Uysal trafik kazası sonucunda aramızdan alındığında o da ağladı bütün Çadırkent sakinleri ile birlikte.

O günkü öfkeyi, kızgınlığı hatırlıyorum da ne kabına sığmaz bir öfkeydi o. Çadırkent ne çok geldi bu sınıra dayandı. Ya önüne kurulan her türden barikatı aşacak, ya da yarattıkları o güzel kent orada bulunma amaçlarının dışında bir anlam kazanacak, içi boşalacaktı. Aynı öfke ve kızgınlığı konfederasyonların biraraya gelip durum değerlendirme yaptıktan sonra aldıkları kararları açıkladıklarında gördüm. Alınan kararların yetersizliği kitlede sessiz bir dalgalanma halinde yayıldı. Sorunlarının bir an önce çözülüp evlerine, çocuklarının yanına dönmek ve işlerine başlamak isteyen insanlar kendilerinden uzakta yapılan konfederasyon toplantısının sonuçlarını televizyon ekranında duyduklarında inanamadılar. 26 Mayıs’ta Genel Grev... Birçoğu haberci kadının yanlış söylediğini, böyle bir şeyin mümkün olamayacağını söylediler birbirlerine. Televizyon önünde başlayan homurdanma Türk-İş’in önüne büyük bir öfke olarak aktı. İstenen kendilerine bir açıklama yapılmasıydı. “Bu ne demek oluyordu?” Kendileri ile ilgili yaşamsal önemde bir karar Çadırkent’ten uzakta kapalı kapılar ardında alınması yetmiyormuş gibi bir de bunu en son kendileri duyuyordu.

Şubat Genel Eylem kararının sabahında, ne büyük heyecan ve merak içindeydi Çadırkent. Herkes birbirine haberleri soruyor, en çok İstanbul merak ediliyordu. İstanbul’da otobüsler çalışmış mı, trenler çalışmış mı, hangi fabrika üretimi durdurmuş gibi sorular yağıyordu her yandan. Herkes televizyonların başında haberleri izledi meraklı gözlerle. Çünkü onlar işçinin üretiminden gelen gücüne inanıyorlar ve bu güç devreye girer üretimi durdurursa isteklerinin kabul edileceğine inanıyorlardı. Ama bizlerin bildiği şu gerçeğin farkında değillerdi, sendikal ve reformist hareketlerin üretimden gelen güçten anladıkları protesto mitingi boyutlarını aşmayan bir eylem planıydı. İşçilerin bekledikleri ve olması gereken ise haklar elde edilene kadar devam ettirilecek zorlu bir mücadele kararlılığının ortaya konulmasıydı. Beklenen oldu. Yaşam durmadı, bu da Çadırkent’te moralieri bozdu. Çünkü onlara hep şu söylendi “Şalter incek bu iş bitecek.” Peki ama nasıl? Buna cevap yoktu. Sendikal hareketin böyle bir hazırlığı yoktu. Sonrasında da zaten birbirlerini suçlamanın ötesinde bir değerlendirme ve sonuç çıkarmadılar.

Çadırkent ortak duyguların yaşandığı canlı bir organizmaya dönüştü. Büyük bir kitlenin aynı anda öfkelenildiğinde nasıl önu alınmaz bir güç olduğunu gördük. Aynı anda güldüğünde nasıl bir coşku yaşandığına tanık olduk. Aynı anda üzüldüğünde nasıl bir sessiz öfkenin biriktiğini gördük. 4C’ye başvuru süresi konusundaki 28 Şubat dayatmasının Danıştay tarafından iptali kararı çıktığı gün -her ne kadar bu, süreci hukuksal boyuta sıkıştırmak için sendikaların bir oyunu olsa da- Çadırkent bayram yerine döndü. İşçiler çocuklar gibi şendi. Kimisi halaylar çekti, kimisi gözyaşlarını tutamadı. Telefonlar bu haberi her yana ulaştırmak için çalıştı. Bunun oyalamadan başka bir şey olmadığı bilenler dahi Çadırkent’in bu coşkusundan uzak tutamadılar kendilerini. Havai fişekler patlatıldı, halaylar çekildi. Fotoğraf sanatçıları dondurmak istedi bir karede işçinin yüzündeki bu sevinci. Sinemacılar canlı olarak kaydetmek için bu sevinci açtılar kameralarını... Biz de katıldık o sevince ardından gelecekleri bilmemize rağmen.

Tekel işçileri bir kent kurdu. 78 günlük Çadırkent deneyimini yaşayan herkes, eylemin öğreticiliği ile değişmiş ve dönüşmüştü. Artık bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Herkes şunun farkındaydı, ilk günkü kendisinin yerinde şimdi başka bir kişi vardı. Biraz daha olgunlaşmış, biraz daha deneyim kazanmış, biraz daha bilinçlenmişti. Tıpkı Kemal Özer’in madenciler büyük eyleminden sonra yazdığı şiirde dediği gibi “bir kent kurdular ve değiştirdiler ülkenin adı” Gerçekten değiştirmek içinse ülkenin adını daha önümüzde yürümemiz gereken çok yol, aşmamız gereken çok engel var. İşçi sınıfı ve emekçi halklar yürürken bu yolda, aşarken engelleri sürece kendi rengini vererek gerçekten değiştirecek ülkenin adını...

D.Dağlı

Sanata dair notlar

ROMANIN ETKİSİ

20. yüzyıla birlikte toplumun devrimci sınıfı olan işçi sınıfı nicelik olarak iyice büyümüş sermaye düzenine karşı yeni bir çağı, devrimci çağı başlatmıştır. Yaşam önceki çağ gibi durgun değil, daha hareketlidir. Devrimler çağı tüm yüzyıl boyunca sürer ve bu yüzyıla varır. Devrimci çağ yeni insanları, gerçek kahramanları öne çıkarır. Çağın gerçek kahramanları bazen yeni bir dünya, sömürsüz, sınıfsız bir dünya kurma mücadelesi veren tek tek bireylerdir, bazen kitlelerin kendisidir.

Sanatın, romanların, kişilerin duyguları ve düşünceleri üzerinde, farklı dönemlerde, farklı etkileri olmuştur -ama bu etki her dönem var olmuştur. Sanatçıların etkileri yalnızca tek tek kişilerin üstünde yarattıklarıyla sınırlı olmamıştır. Şairlerin, roman yazarlarının “kamu gücü”, “halk kürsüsü” misyonunu yerine getirdikleri zamanlar da olmuştur.

N. Krupskaya, Lenin’i anlattığı kitaplarında, Rus sanatçısı, eleştirmen ve düşünürü olan devrimci- demokrat N. G. Çernişevski’nin Lenin’in üstündeki etkisini belirtir. Çernişevski’nin düşüncelerine büyük önem veren Lenin, mücadelenin en kritik dönemlerinde sık sık bu büyük yazara, düşünürüne başvurur. Onun düşünce ve mücadelesindeki uzlaşmazlığı örnek gösterir. Çernişevski etkisini sadece kendi dönemde değil, sonraki yüzyılda da devam ettirir.

Çernişevski’nin dünyada çok iyi tanınan romanı “Nasıl Yapmalı” da geliştirdiği görüşler hem kendi döneminde hem de sonraki dönemde birçok kişiye, var olan topluma karşı başkaldırının dayanağı olur. Yazarın orada belirttiği özgürlük fikri, otokraziye karşı özgürlük mücadelesi veren insanları, politik çevreleri derinden etkiler. Mücadeleye yeni uyanan insanlar, romanın kadın kahramanı Vera Pavlovna’yı kendine örnek alır. -Tabi Vera Pavlovna imgesiyle ifade edilen özgürlük düşüncesini. Bu düşüncenin daha geniş kitlelere taşınması gerekiyor.

“Vladimir İlyiç” diyor N. Krupskaya, “Turgenyev’i, Tolstoy’u, Çernişevski’nin ‘Nasıl Yapmalı’sını bir değil defalarca okumuştum. Klasikleri çok iyi biliyor, çok da takdir ediyordu. Daha sonra Bolşevikler iktidara geldiğinde, devlet basminevi, klasikleri ucuz ve yeni baskılarını yapmakla görevlendirdi. Vladimir İlyiç’in albümünde yakınlarının ve eski siyasi tutukluların fotoğraflarından başka Zola, Herzen, Çernişevski’nin bazı fotoğrafları da vardı.”

Romanların okurları üzerinde her zaman etkisi olmuştur. Bu etki her dönem farklı düzeylerde olmuştur. Bunun ana nedeni toplumsal çevrenin sürekli değişime uğramasıdır. İnsanın duygu ve düşüncelerini çerçeveleyen, içinde bulunan toplumsal koşullardır. Koşullar değişince, duygu ve düşünceler de değişime uğrar. Tarihsel koşulların dönüşümü, romanın, sanatın içeriğini ve tematliğini de dönüşüme uğratar.

19. yy. da ve 20. yy. ın başlarında roman kahramanlarının kişileri üzerinde etkisi çok daha derindir. Okurlar roman kahramanını kendilerine örnek alıyor, yaşamda onun gibi olmak, onun gibi yapmak istiyorlardı. Bunun çok önemli bir nedeni o dönemin toplumsal ilişkilerinin çok durgun olması, duygu ve düşünsel yaşam ile sosyal ilişkilerin çok sınırlı olmasıdır. Bu sınırlılıklar içinde roman kahramanı okura yeni ufuklar açıyordu. Diğer bir önemli etken de, roman kahramanının kurulu sosyal düzene, egemen anlayışa, egemenlerin kendisine, alışlagelmiş her şeye başkaldırması, kitlelere mevcut ilişki, anlayış ve duyguların ötesine geçmesini gösterme-

siydi. Sürmekte olan toplumsal düzeni çeşitli yönlerden eleştirmesi; o toplum tarafından kuşatılmış olan insanların duygu ve görüşlerinde bir devrim yaratıyordu. Bu anlamda gerçekçi romanların ve sosyalist sorun romanlarının toplumun uyanmasında, harekete geçmesinde etkili bir araç olmuştur.

Aleksandra Kollantai anılarını anlattığı “Birçok Hayat Yaşadım”da romanın kendisi üzerinde ne derece etkili olduğunu kendi gençliğinden örnekleyerek anlatır. Kollantai'nin ailesi ekonomik durumu iyi olan, düşünsel olarak da “liberalizm”i benimsemiş bir çevredendir. Kollantai bu çevrenin politik atmosferinde yetişmekle birlikte onlardan farklı düşünür ve hareket eder. Onun bu davranışı aile içinde zaman zaman çatışmalara yol açar. Bu çatışmada, etkilendiği ve örnek aldığı roman kahramanları ona yol gösterir.

Kollantai, ekonomik durumu ailesinin durumuna göre çok kötü olan bir genç sever. Kollantai'nin ailesi (annesi) bu duruma şiddetle karşı çıkar. Ama Kollantai bu, pes etmeye niyeti yok. Kararında diretir ve onları roman kahramanı ile tehdit eder:

“Annemle babam yumuşamıyordu, ne var ki ben de pes etmemeye kararlıydım. ‘Bu evliliğe izin vermezseniz, Turgenyev’in romanındaki Yelena gibi yaparım.’ Annem, ‘Senden her şey beklenir.’ diye yanıtlamıştı beni.”

O zamanlar roman kahramanlarının genç kuşaklar üzerindeki etkisi böylesine derin ve başkaldırıcıydı.

20. yüzyıla birlikte toplumun devrimci sınıfı olan işçi sınıfı nicelik olarak iyice büyümüş sermaye düzeyine karşı yeni bir çağı, devrimci çağı başlatmıştır. Yaşam önceki çağ gibi durgun değil, daha hareketlidir. Devrimler çağı tüm yüzyıl boyunca sürer ve bu yüzyıla varır. Devrimci çağ yeni insanları, gerçek kahramanları öne çıkartır. Çağın gerçek kahramanları bazen yeni bir dünya, sömürsüz, sınıfsız bir dünya kurma mücadelesi veren tek tek bireylerdir, bazen kitlelerin kendisidir. Bu kahramanlar eski toplumu yalnızca eleştirmekle kalmıyor, onu değiştirmek için dövüşüyorlar. Yeni toplum kitlelerin öncülerinin ve devrimci kitlelerin eski topluma karşı giriştikleri soluksuz, kahramanca eylemlerin içinden doğuyor. Halk kitleleri çağın kahramanca girişimlerinden ve kahraman kişilerinden etkileniyor, onların düşüncelerini ve yaptıklarını okuyor, onları kendilerine örnek alıyor.

20. yüzyıl gerçekliği, toplumcu gerçeklik kendi çağının gerçekliğini yansıtır sanatta. Bu yüzyılda ortaya çıkan proleter ve halk kitlelerinin kapitalizmi yıkma sosyalizme geçme kavgası çağın içeriğini belirler. Sosyalist sanat bu mücadelenin, çağın bu devrimci içeriğinin bir ürünü olarak ortaya çıkar. Sanat kendi çağının içeriğini yansıtmak durumundadır zorunlu olarak. Çağın gerçek kahramanları ve kahramanca girişimleri sa-

nat yoluyla yeniden yaratılırlar. İşte toplumcu gerçekçi sanatta karşımıza çıkan kahramanlar, yaşamda ortaya çıkan gerçek kahramanlardan izler taşırlar. Devrimci çağın insanı kendi öyküsünü sanat yoluyla yeniden üretir. Sanat bu öyküye kendisinden bir şeyler katmıştır.

Gerçek kahramanların devrimci düşünceleri ve mücadeleleri kitleleri etkiler ve onları harekete geçirir. Olaylar yönünden çok çeşitlilik ve zenginlik gösteren bu çağ, içinde taşıdığı tüm olanaklara ve hareketliliğe karşı, sanattan uzak kalmaz. Sanat, roman, şiir insanları etkilemeye, onların duygu ve düşüncelerini değiştirmeye ve insanlara yeni ufuklar göstermeye devam eder.

GORKİ ÜÇLEMESİ

Gorki'nin çocukluğunu ve gençliğini anlattığı üçlemesi “Çocukluğum”, “Ekmeğimi Kazanırken” ve “Benim Üniversitelerim” yazarın büyük yapıtları arasında yer alır. Üçlemeyi okuduğumuzda Gorki'nin büyük bir yazara özgü gözlemleri ve değerlendirmelerinin hemen göze çarptığını anlarız. Gorki üçlemeyi yazının ve yazarlığının olgunluk döneminde kaleme alıyor. Eserin bütün malzemesi çok iyi gözlemlerine dayanıyor. Yaşamını ve çevresini iyi gözlemlemiş, akılda tutmuş ve sorgulamıştır. Yaşamın acı dolu malzemesini yetkili yazarlık yeteneğiyle yeniden gözlerimizin önüne seriyor.

Çocukluk yıllarında ve gençliğinde, kendisinin de içinde olduğu yoksul insanların çektiği acılar, yaşadığı sefalet, onun umudunu hiçbir zaman kıramamış ve yaşama büyük bir tutkuyla sarılmıştır. Daha çocuk yaşta çok şey yaşamış, çok insan tanımış ve tüm bunlar onun daha sonra yazacağı kitapların değerli malzemelerini oluşturmuştur. Sosyalist bir dünya görüşüyle ve sosyalist hareketlerle tanıştıktan sonra yoksul halkın yaşadığı koşulların yeni bir gözle eleştirisini yapmıştır. Proleter sanatın etkili bir temsilcisi olan Gorki, bu koşullarda yetişiyor.

ÇOCUKLUĞUM

“Şimdi o günlere, gerçekler ne kadar zalim olursa olsun, sadakatle bağlı, içtenlikli bir sanatçının yarattığı bir öykü gibi bakıyorum. Maziyi canlandırmaya çalışırken, bütün bunların sahiden olduğuna inanmak istemiyorum. O sıkıntılı yaşam o kadar şiddet ve vahşet doluydu ki epeyce bir bölümüne hiç değinmemek hafızamdan kazıyıp atmak isterdim.

“Fakat gerçek, acımanın çok üzerindedir. Ben de sadece kendimi değil, sokaktaki sıradan Rus insanının, bir zamanlar ve bugüne gelinceye kadar içinde yaşadığı kasvetli, acı ve kederle örtülü küçük evlerini anlatıyorum.”

Yazar bazılarının yaptığı gibi, çocukluk günlerine acı, kederli ve acımasız geçmiş yaşamına öykünmüyor. Kötü ve çirkin olanı yüceltmiyor. Tersine nefretle eleştiriyor. Onun geçmişe duyduğu bu nefret, estetik sanatın üretimini oluşturuyor.

Yazarımız büyük bir tutkuyla sosyalizme, insanlığın geleceğine bağlanmıştır. Çocukluk dönemini bu bakış açısıyla ele alıyor. Ancak geleceğin güzelliklerine bağlanamayanlar, geçmişe, eski topluma bağlı hissediler kendilerini.

“İçinde yaşayanların birbirine beslediği düşmanlık büyük babamın evini sıkıntılı bir sis gibi bürümüştü. Bu atmosfer büyükleri zehirlenmekle kalmıyor, çocukları da etkiliyordu.”

Özel mülkiyet, bireycilik, birbirine karşı yabancılaşma ve bunun yarattığı hır-gür, aile üyelerinin kendi aralarındaki bütün ilişkilerini zehirliyor, bozuyor.

“... Fakat eskiden böyle değildi. O zaman köylülere bu kadar kötü davranılmazdı, köylüler onların mallarıydı! Şimdi umursamıyorlar!” (Pyoto Amca s.124)

Bir köle, bir toprak kölesi, her şeyiyle efendisine aittir, onun mülküdür. Kölenin tüm bakımı, masrafları, geçimi ve korunması efendisinin sorumluluğundadır. Onun hastalıktan güçten düşmesi ya da ölümden kaybı sahibinin işine hiç gelmez. Toprak kölesinin yerini “özgür” köylü alınca her şey değişti. Bir köylünün gücünü yitirmesi ya da ölmesi kayıp sayılmıyordu. Öte yandan toprak sahipleri otoritelerini sağlamak için, onları baskı altına alıyor ve öldürüyorlardı.

“Epey sonraları, çok sıkıcı ve yoksul bir hayat süren Rus halkının, acıları zevk edindiğini, onu bir eğlence haline getirip, çocuklar gibi sürekli bu eğlenceyle içli-dışlı olduklarını öğrendim. Gündelik hayatlarının monotonluğu içinde acı bir bayram; yaygın bir eğlence haline geliyordu onlar için. İfadesiz bir yüz için yara-bere bile bir süstür.”

Sefalet içinde acı ve sıkıntılı bir yaşam sürdüren yoksul insanlar sürekli bir öfke içinde hareket ederler. Ve öfkeleri birbirlerine döner.

Sınırlı, tekdüze, dar bir yaşam ve ayaklarına sürekli pranga olan gerici gelenekler, günlerini çekilmez hale getirir, onları canından bezdirir.

Özellikle kadınlara ve çocuklara karşı son derece katı, kaba ve despottur eski toplumlar. Her halk bu durumu ve süreci çeşitli biçimlerde yaşamıştır.

“... Hepimizde kin uyandırmalarına ve birçok değerli insanın yaşamını ezmelerine karşın, halkımız bütün bunları yenecek ölçüde sağlıklı ve genç ruhludur ve bunları altetmeyi başaracaktır da.

Hayat bizi sürekli şaşırtır; iğrenç kalıntılarının bir karınca kalabalığına benzeyen çocukluğunun yanısıra bu kalabalığın içinde, kendilerine yol bulmaya çalışan

iyilik dolu, parlak, sağlıklı ve yaratıcı insan emekleri vardır. Daha güzel, daha iyi ve daha insanca bir yaşamın tekrar geleceğine olan yıkılmaz inancımızı besleyen de işte bu güçlerdir.”

Gorki çocukluğunda yaşadığı “O vahşi ve namussuz kötülükleri” büyük bir nefretle anımsarken, halkın bütün bu iğrençliklerden, gerilik ve kalabalıklardan kendini kurtaracağını ve insanca bir yaşam kuracağını büyük bir güvenle söylüyor.

Tüm bu vahşet ve dehşet içinde, yazarın kendisi gibi, o insanca ve parlak yaşamı kurmak için mücadele veren insanların, halkın bağrından çıktığını ve bu insanların geleceği bir gün ellerine alacağına olan umudunu hiç yitirmiyor.

İşte böylesine diri, namuslu, insanca duygu ve düşüncelerle dolu bu insanlar, yazarın da içinde bulunduğu bu güçler, hak geçmeden işçi sınıfının öncülüğünde o özlenen insanca toplumu kurmaya girişirler. Bu insanlar başka halkların içinde de var ve bütün enerjileriyle yeni bir dünya kurma kavgası veriyorlar.

EKMEĞİMİ KAZANIRKEN

Gorki'nin annesi, kardeşi yoksulluktan, açlıktan ölüp giderler. Daha önce durumları biraz daha iyi olan babaannesi ve büyükbabası ise iyice yoksullaşırlar. Çevreleri aynı şekilde sefalet içindeki insanlarla doludur. Sefalet içindeki yaşam insanların omuzlarını çökertiyor. Bunca ağır, ölümcül koşullar, yoksulluk içindeki insanları, var olan koşullara ve bunun toplumsal temeline karşı ayaklanmaya itmiyor henüz. Ancak o bitirip-tüketen açlık, acılar ve öfke bir ayaklanmanın öğelerini biriktiriyor durmadan.

“Sumuri Kamaratlara:

“Sizi domuzlar!” diye bağırdı. “buraya gelin hırsızlar, Asyalılar: Umacula!”

Yağ pas içindeki ateşçiler Beyaz Rusya'dan oldukları için aşağılanarak adam yerine konmazlar. Yağutlar diye çağırılırdı.”

Şovenizm, ırkçılık, başka halkları aşağılama, onlara en iğrenç sözleri kullanma, en rezil uygulamalara tabi kılma Büyük Ruslar arasında öyle egemen ki, burada Sumuri'nin şahsında kendisi de işçi olmasına rağmen Rus emekçilerini bile etkisi altına almıştır.

Büyük Rus şovenizminin başka halkları aşağılaması ve ezmesi, 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl demokrat Rus yazarları tarafından eserlerinde ele alınmıştır.

Rus olmayan halklardan gelen insanlara yapılan tüm bu aşağılamalar genç Gorki'nin belleğinde yer ediyor. O, daha o yaşta, bu uygulamalara ve anlayışa karşı öfke duyuyor.

“Farkında olmaksızın okuma alışkanlığı ediniyordum. Sumuri'nin kitaplarını elimden düşürmemeye başladım. Kitaplarda olup bitenler, gittikçe daha day-

nılmaz olan gerçek yaşamınkinden daha hoş ve farklıydı.”

Gorki ailesinin geriliği ve yoksulluktan ötürü okula ancak üç sene gidebiliyor. O da tam bir okul eğitimi sayılmaz.

Yaşadığı ağır koşullar, içinde bulunduğu derin sefalet ve çevresinin kabalıkları küçük Gorki’yi sokaklardaki yaşama ve kırlara yöneltiyor. Yoksulluk içinde olsa da özgür yaşamayı seven ve özleyen Gorki, bir gemide iş bulunca dünya onun olur.

Küçük Gorki okuma alışkanlığını asıl olarak burada ediniyor. Gemi insanların tüm o küfürleşmelerine, hakaretlerine, bağışmalarına, hatta itip kakmalarına rağmen büyük bir tutkuyla kitaplara sarılıyor. Kitaplar gittikçe dayanılmaz olan o ağır koşullarda ona yeni ufuklar gösteriyor.

Gemi işi Gorki’nin hayal ettiği gibi gitmiyor. Daha önce karşılaştığı ve nefret ettiği ne varsa, burada da karşısına o çıkıyor. Her yerde toplumun ezdiği insanlar, birbirini eziyor, aşağılıyor, hakaret ediyor ve onursuzlaşıyorlardı.

Bütün bu olup bitenler küçük Gorki’nin canını sırtıyor, onurunu incitiyordu.

Yazarın çocukluğunun da içinde geçtiği bu insanlık dışı koşullara karşı, yazarın kendi örneğinde olduğu gibi, insanca olan koşullara karşı bir özlem ve bir eğilim gelişmeye başlıyor. Bu eğilim gitgide bir çabaya ve yeni bir toplumun kurulması yönünde bir savaşıma dönüşüyor daha sonra.

Gorki, bu insanlık dışı koşulları ve bu koşulların biçimlendirdiği insanları romanlarında ele alır.

Ve aşk acısı çeken genç bir kızın hüznü türküsü:

“Ah yaz güneşi bizi bırakıp gidiyor

Karanlık gecelere, uzak ormanlara!

Ve ben zavallı kız, işte buradayım

Yapayalnız ve ilkbahar sevincinden yoksun.

Eğer sabah yürüyüşüne çıkarsam

Mayıstaki mutlu günleri anımsayacağım

Şimdi çıplak kırlar hüznü

Ona bu kırlarda gençliğimi verdim ben.

Ah benim sevgili dostlarım,

İlk karların düştüğünü görünce

Koparıp yüreğimi göğsümden

Ve gömün karların içine.”

“... Bu kadınlar kalın seslerine, gösterişli giysilerine ve kabarık eteklerine karşın, karanlık bir sandık o-

dasında bir sürü ıvır zıvır arasında uzun süre unutulup kalmış ikinci elden eşyalar gibi görünüyorlardı.”

Gorki kadın-erkek ilişkilerini ve bu ilişkide kadının durumunu gözlemlerken toplumsal bir gerçeği çıplak bir şekilde ortaya seriyor. Avluda gördüğü memur karılarının tüm o süslü görünüşlerine karşın gerçekte ise nasıl mutsuz olduklarını, unutulmuş eski bir eşya gibi görüldüklerini, erkekler tarafından nasıl aşağılanıp, dövüldüklerini ve sürekli hakarete uğradıklarını, çocuk denecek yaşta görüyor, anlıyor. İnsan ilişkilerinin, kadın erkek ilişkilerinin, aşkın gördüklerinden, duyduklarından tamamen farklı olmasını istiyor.

“... ama kadınların ikisi de, şiire ‘soytarlık’ diyor.

“Yalnızca kukla kahramanlarıyla aktörler şiir okur.”

Feodal toplumda insanların duyguları hala kaba. Duygular incelmemiş. Şiire, romana, sanata karşı çıkmalarının bir nedeni de bu. Fakat asıl nedeni, şiir, roman onların egemen düzenine ve egemen anlayışına, geleneksel kültürüne saldırmasıdır. Şiir, roman mülk sahiplerinin maddi, kültürel düzenine saldırdığı, onu sert eleştirdiği ölçüde sanata düşmandırlar.

Şiir ve romanın gelişimi eski toplumun çözülmesinde devrimci bir rol oynamıştır. Sanat, şiir ve roman çözülüp dağılmaya yüz tutmuş eski toplum karşısında oynadığı rol nedeniyle çeşitli yollarla baskı altına alınmıştır.

“Ama ben kendi yaşamımda amaçsız ve anlamsız zulümlere tanık oluyordum; bu zalimler hiçbir maddi çıkar gözetmeksizin yalnızca katıksız bir zevk almak için zulmediyorlardı.”

Özel mülkiyete dayalı baskı toplumları, egemenliğini, varlığını düzene karşı kadın ve çocuklardan gelen eleştiri, karşı çıkış ve kurulu sosyal sistemin dışına eğilim ve hareketine, her zaman despotça bir baskıyla karşılık vermişlerdir. Ancak kadınların ve çocukların, ezilenlerin başkaldırıları hiçbir zaman yok edilememiştir.

“Birdenbire kafama dank etti: Okuduğum kitapların birçoğunda, soylu kahramanların ne iş yaptığına ya da ne ile geçindiklerine ilişkin hiçbir şey yoktu.”

Gerçekçi yazarların ve toplumcu gerçekçi yazarların eserlerine kadar yazılan kitaplar yaşamdan kopuktur. Kahramanların ayakları havadadır. Nasıl yaşadıkları, neyle geçindikleri anlatılmaz. Yaşamla bir ilgisi olmayan bu kitaplarda, insanlar arasındaki gerçek ilişkileri bulamazsınız.

“Herkes ömrünü tüketir ve ölür, bu elbette doğaldır. Ama başka hiçbir yerde insanlar, Rusya’da olduğu gibi ömürlerini korkunç bir biçimde çabucak tüketip pisi pisine ölmezler.”

O dönem Rusya'da yoksulların yaşamı, herhangi bir yerdekinden çok daha kötü ve ağırdır. Otokrasinin despotik baskısı, insanların kötü olan yaşam koşullarını iyice derinleştiriyor. Sefalet, hastalıklar, bakımsızlık, dışlanmışlık, itilip kakılma, hep baskı altında ve serflik şartlarında yaşamak, ezilen insanları erkenden bitirip tüketiyor.

Bu denli ağır şartlarda bulunan insanların öfkelelerini ayaklandırmak için onların durumunu çarpıcı bir şekilde gösteren, bir çıkış olabilen bir şiir bile yetiyor.

“Sokağın eski, pis, taştan çuvalına sıkış tıktış doldurulmuş bu insanları yakından inceliyordum. Bu insanların hepsi de olağan yaşamdan kopmuş ama bunun yerine neşeli, patronlardan bağımsız kendilerine özgü bir yaşam koymuşlardı.”

İşçiler her bakımdan insanlık dışı koşullarda yaşıyorlar. Ailelerinden koparılmış, son derece kötü, pas kir içinde bir yaşam sürdürüyorlardı. Ve burjuvalardan farklı bir dünyada bulunuyorlar. Kültürleri, şakaları, sosyal ilişkileriyle kendilerine özgü bir dünya, yaşam... Karşıt sınıfların, karşıtılık içindeki yaşamlarıdır bu.

“Bizler, hepimiz pis rezilce bir yaşam sürüyoruz: İşte bu öyküler bunu gösteriyor. İnsanları seviyorum, onları dehşete düşürmek istemem. Ama aşırı duygusallık da doğru değil; korkunç gerçek, güzel yanların cicili bicili sözcükleriyle gizlenemez. Yaşama doğru gitmeliyiz! Yüreğimizdeki insanca şeyleri yaşamımıza yansıtmalıyız.”

Gorki artık on beş yaşında bir gençtir. Çevresinde olup bitenleri daha geniş bir şekilde değerlendirebiliyor. Ama onu küçüklüğünden beri üzen ve nefret ettiği aşağılık davranışları hiç unutmadı. Gerçeklerin olduğu gibi, bütün yönleriyle gösterilmesinden yana oldu hep. Aşağılık şeylerden nefret ettiği gibi, insanları da çok sevdi daima.

Toplumsal koşulların var olan ilişkilerin insanları nasıl iğrenç, aşağılık ilişkiler içine soktuğunu, yaşamın gerçeklerinden bizzat kendi çevresinden biliyor. Gorki tüm bunları o yaşta teorik olarak ortaya koymuyor elbette. Yaşamın kendisini, diğer insanlardan farklı bir gözle görüyor ve sorguluyor.

BENİM ÜNİVERSİTELERİM

“Açlıktan ölmek için, on beş ya da yirmi kapağın kolaylıkla kazanıldığı Volga üstündeki iskelelere giderdim. Burada işçilerin, serserilerin ve hırsızların arasında, kızgın kömürlerin içine atılmış demir bir çubuk gibi hissedirdim kendimi. Çünkü her gün yoğun ve yıkıcı duygularla doluydu. Burada insanların iç güdülerinin, kaba tutkularının çıplak ve gizli olmadığı, durmadan dönen fırtınalı bir dünyaya bakıyorum. İnsanların yaşama duydukları kını, yeryüzündeki her şey-

ye karşı alaylı, düşmanca tavırları ve kendilerine karşı ilgisizlikleri beni cezbediyordu. Deneyip yaşadığım her şey beni bu insanlara yakınlştırıyor, onların acı dünyalarına büsbütün girme isteğimi kamçılıyordu.”

Gorki üniversitede okumak için geldiği Kazan'da onun ilk üniversitesi bir okul değil, kedi ve köpeklerin yaşadığı bir mahzen oluyor.

Geçimini bir süre daha serseriler ve hırsızların arasında sağlamak durumunda kalıyor. Bu insanların yoksulluğu kapitalist gelişmenin bir ürünüdür. Bir zaman üretici olan bu insanların kentlerde içinde buldukları bu sefalet içindeki durumları kapitalist üretim biçimine özgüdür. Toplum bu insanlara hiçbir şey vermiyor, hırsızlıktan ve çer-çöpten geçimlerini sağlamaktan başka. Yoksul insanların yaşadıkları topluma karşı, kin, nefret duymaları, düşmanca duygular beslemeleri içinde buldukları sosyal durumların kaçınılmaz bir sonucudur.

Gorki genç biri olarak geldiği Kazan'da kendi deyimiyle, “gizli” faaliyetlere, yeraltı ilişkilerine katılır. Muhafif çevrelerin içinde yer almaya başlar. Bu ilişkiler sayesinde illegalitede nelere dikkat etmesi gerektiği, nasıl uyanık davranacağı, disiplinli davranmayı, gizli devrimci yayımları nasıl bulacağını öğrenir. Gorki'nin yaşamında artık yeni bir dönem başlamıştır.

“Burada yaşamı değiştirmek ve geliştirmek amacıyla olan insanların bulunduğunu sezinledim. Tüm içtenliklerinin, sözcüklerin hızla çıkıp giden selinde yitip gitmesine karşın, yine de bu selin içinde boğulmuyordu. Çözümlemek istedikleri sorunların ne olduğunu anlıyordum, bu sorunların başarılı çözümü benim kişisel ilgimi çekiyordu.”

Gorki yeni tanıştığı insanların anlattıklarında, kendi özlemlerini gerçekleştirecek bir amaç seziyor. Genç Gorki, hayalindeki yaşama ancak, süren yaşamın değiştirilmesiyle ulaşılacağını biliyor. Bu yüzden var olan yaşamı değiştirmek isteyenlere bağlanıyor.

Kendisiyle ilgilenenlerin de farkına vardıkları gibi Gorki (Yani Maksimov) kendi yetenekleri olan biridir. Var olan yaşamın değişmesi gerektiğine kendi çabalarıyla varmıştır. Ama henüz sezgisel olarak.

Gorki “yeraltı” çalışması yapan insanlarla tanıştıktan sonra bilgisini geliştirir. Yeni ilişkilerin de etkisiyle toplumsal olayları, insanların sosyal durumunu daha derinlikli kavrar. “Halkçılar”ı anlatırken, kentteki öğrencileri anlatırken, onların devrimci çalışmalarını ve köylerdeki devrimci uyanışı ifade ederken, insanların bakışlarında nasıl bir değişimin ortaya çıktığını anlatmış oluyor. Kitlelerin artan öfkesiyle birlikte toplumun nasıl bir değişime gebe olduğunun bir resmini çiziyor. Gorki'nin dolaşırken gördüğü tüm bu gelişmeler, yaklaşmakta olan bir devrimin, toplumsal bir alt-üst oluşun ön belirtilerinden başka bir şey değildir.

MÜSAİT MİSİNİZ?

Temade Çınar

yabancılaşmaya karşı beyin egzersizleri

Hayatın içinde ilgimizi, dikkatimizi, enerjimizi yöneltmemizi gerektiren ne çok şey var. Her yerden bir uyarıcı geliyor. Sabah kalkıp akşam yatıncaya kadar uğraştığımız bütün o karmaşık liste... Koşturmacalar, zorunluluklar, insan ilişkileri, çatışmalar, hesaplar... Günler hızla akıp gidiyor. Başımızı kaldırmayı şöyle bir düşündüğümüzde zamanın, yılların nasıl geçtiğine şaşırıyoruz. Nedir bizi böylesine meşgul eden? Tekdüze giden ve bizi çekip çeviren hayatın koşturmacaları içinde yaşam karşısında değişirici, dönüştürücü bir insan olarak dünyada olup bitenlerin ne kadar farkına varabiliyor, ne kadar yorumlayabiliyor, ne kadar müdahale edebiliyoruz? Bütün bunları algılamaya müsait miyiz?

Hani küçük bir çocuk kapıyı çalar ve "annem diyor ki müsaitseniz akşam size gelmeyi düşünüyoruz" der ya işte öyle biz de kapınızı çalıyoruz ve soruyoruz; biraz egzersiz yapmaya müsait misiniz? Bir arkadaşım bahsediyor. Bilmem hangi cep telefonu operatörünün kampanyaları nasılmış, ne kadarmış, avantaj paketleri, ne kadar konuşuyor, ne kadar mesaj çekebiliyor muşuz. Sayıp döküyor dersini ezberlemişcesine. O konuşurken ben düşünüyorum. Bu kadar bilgi, ilgi ve dikkat bir yere bağlanmış. Ama haberleşmenin en ekonomik yolunu bilmesen olmaz. Karşına büyük faturalarla daha büyük sorunlar çıkabilir ve enerjini gasp edebilir. Bunun gibi sayısız bilgiyi edinmek, araştırmak, bulmak lazım. Hangi markette, hangi mağazada hangi reyonda ucuzluk, hangi üründe indirim var bunları bilmekle gurur duyan birisi olabilirsiniz. Peki, ama çalışma saatlerimizi verdikten sonra bir de arta kalan kısıtlı zamanımızı kapitalizmden nasıl kurtaracağız, sürekli bizi gasp eden bunca yükten nasıl kurtulacağız. Yaşadığımız çevreyi yok sayarak mı? Ya da zorunluluklarımızı yeniden belirleyip planlayarak mı? Evet, bizim bilincimizi çevremiz belirler ama dünyayı değiştirmek de bizim ellerimizde. Çevremizi ve dolayısıyla tüm bu aptallaştırıcı, insanı insanlığından uzaklaştıran tantanadan kurtulmak, onları yönetmek de bizim elimizde olmalı. Yoksa yaşayıp gitmemizin ne anlamı var?

İsterseniz sadece geçtiğimiz birkaç ayda olup biten ya da devam eden gelişmeler üzerine biraz beyin egzersizi yapalım. Neleri kaçırdık, hangilerini sadece duyduk, üzerinde düşünme fırsatı bulamadan başka bir ko-

nuya kaydık, hangilerine gidip katılabildik ya da başkalarıyla tartışıp onların da katılmalarını sağladık. Hangilerinin arkasındaki gerçekleri anlamak için düşündük, araştırdık, tartıştık...

Kışın en zorlu günlerini Ankara'nın ayazında paylaşan, Ankara Valiliği'nin yıkma/dağıtma tehdidiyle burjuvazinin korku ve hazımsızlığını kazanmış TEKEL çadırları baharın ilk günlerinde sendikanın kararı ve işçilerin kendi elleriyle, kahredici bir isyanla söküldü. Her an emekçilerin ziyaretleriyle dolup taşan Çadırkent birçok insan için okul oldu. Hayatındaki pek çok oyalayıcı ayrıntıdan kurtulup Çadırkent'e gelmeyi başaranlar, yaşamın çoğaltan yanıyla buluştular. Birçoklarının ondan sonra hayata bakışı hatta hayatı değişti. Pek çok şey söylenebilir TEKEL eylem süreci ve Çadırkent hakkında -söylendi ve söylenmeye devam edilecektir de- sorun şu ki o sırada yani 78 gün boyunca eğer oralarda değildiyeniz nerelerdediniz? Olan bitenle ilgilenmek için müsait miydiniz? Değildiyeniz nelerle meşguldünüz?

Bu soruların amacı sizi yargılamak değil, kapılmış olduğumuz ve sürüklendiğimiz akışa müdahale edebilmek için kapitalizmin bizi sürüklediği kendiliğindenciliği yargılamaktır.

Eğer yaşamımıza bilinçli ve planlı bir yön vermezsek başkaları bizim yerimize bunu yapar. Bunun için yetiştirilmiş binlerce insan, zaman hırsızlığının ustalıkları üzerine kafa yordukları için hayal bile edemeyeceğimiz bir konfor içinde yaşatılıyorlar. Televizyon programları, moda, haberler, raflardaki bestseller kitaplar, albümler, trilyonlar yatırılan starlar, konserler, etkinlikler... Her şey ama her şey, sürekli, bizi anlamsızca oyalayabilecek hızda değişiyor. Gündemleri takip etmek bile başlı başına bir iş. Guzman'ın kapitalizm için dediği gibi "bir şeyler değişmeli ki her şey olduğu gibi kalsın." Her şeyin olduğu gibi kalması için değişiyor her şey. Bizler de buna ayak uydurarak onu yaşatıyoruz. Herhangi bir magazin gazetesini elimize aldığımızda rahatlıkla bir saat geçirebilir sonra bitirdiğimizde hiçbir şey öğrenmemiş ve de hiçbir konuda yol almamış olarak bir saati tüketmiş oluruz. Ne büyük başarı değil mi? İnsanlar birbirlerine sorarlar "nasıl vakit geçiriyorsun, sıkılmıyor musun?" cevap bu durumda

şöyle olmalı:“Benim vaktimi başkaları benim adıma geçiriyor, üstelik bunu öyle bir ustalıkla yapıyorlar ki saatlerim geçtiği halde hiç sıkılmıyorum üstelik onlar da bundan oldukça iyi bir servet yapıyor ben de böylece gittikçe fakirleşiyorum”

Evet, yaşamın her anı çalışmak değil, biz emekçiler, eğlenmeyi herkesten daha fazla emeğiyle hak etmiş olanlar, eğlenmeyi burjuvaziden öğrenmeyecek kadar iyi biliyoruz. Onların yoz kültürlerine ihtiyacımız yok. Hatta onlar her programlarında bizim eğlencelerimizi deforme edip taklit ederek bize yeniden satıyorlar.

Önemli bir konu da emekçilerin gündemlerini dolduracak, onları asıl konudan sınıf mücadelesinden uzaklaştıracak sansasyonlar, şişirme haberler, sahte gündemler...

Burjuvazinin ortaya attığı her fikre koşturan, kendi gündemini hemen bir kenara bırakan –ki burjuvazinin istediği bu- kesimlerin daha uyanık olmaları gereken bir zamandayız. Bir haber birdenbire gündemi mi yıkıyor, durup düşünelim. Burjuvazi ne zaman bir haberi pompalar, ne zaman üzerini örter, görmezlikten gelir. Sanırsız bu tartışmadan önce medyanın burjuvazinin propaganda aracı olduğu konusunda hemfikiriz. İktidar kimde ise medya onundur. Neleri tartıştığımızı, neleri tartışmaya açtığımızı izleyerek insanlar bizim hakkımızda bilgi sahibi olurlar. Bilincimizi gündemimiz ele verir. Birileri eğer burjuvazinin pompaladığı gündemi sizin sofranıza getiriyorsa ya oyuna geldiğinin farkında değildir ya da oyunun içindedir.

Ancak burjuvazi için de her şey hesaplandığı gibi gitmiyor. Onca yatırım onca insan ve birikim gündemi emekçilere kaptırdı bile. Bahar aylarına şöyle bir göz attığımızda ne kadar çok şeyin büyük bir hızla değiştiğini görüyoruz. Belki bir ülke tarihinde birkaç yılda bir olacak olaylar birkaç ay içinde cereyan ediyor. Gündemin bunca hızlı gelişmesi, emekçi sınıfların her günlerinin eyleme biraz daha yaklaştığı günler hatta saatlerde oylama çabaları da bu hıza yetişmeye çalışıyor.

Bahar aylarında emekçiler burjuvazinin savunmaya geçtiği, karşı haber ve gündemler yaratmaya çalıştığı bir moral üstünlüğü kazandılar. Bunların üzerinde düşünme ve yorumlama zamanı olmayanlar sadece emekçiler değil. Bazen politik çevreler de yaratılan suni gündemlere kendilerini öylesine kaptırıyorlar ki emekçilerin gündemini değerlendirmede geri kalıyorlar. Sonunda da şöyle bir sonuç çıkarıyorlar; burjuvazi çok güçlü ve örgütlü, bu toplumdan bir şey olmaz. Ya da en iyi ihtimalle direnmemiz gerektiği, safları sıklaştırmamız, omuz omuza vermemiz gerektiği gibi sonuçlar çıkarıyorlar. İyi ama burjuvazinin saldırı pozisyonundan –buradan saldırtırların sona erdiği akla gelmesin- savunma pozisyonuna geçtiği bir durumda emekçilerin bu fırsatı değerlendirmeleri gerekmez mi? Görüldüğü gibi gündemi yani kendi gündemimizi yitirip burjuvazinin

bizim için hazırladığı onlarca tuzaktan birine düşmek işten bile değil. Burjuvazi “müsait misiniz” diye sormuyor. Hayatımızın içine kirli ayaklarıyla dalıveriyor. Tüm pencerelerden, vitrinlerden, ekranlardan, insanlardan dikkatimizi çalmanın bir hilesi uzanıyor.

Yunanistan’daki ayaklanma sürecini ne kadar izleyebildik? Medyadaki tartışmalar ne kadar kısır ve kapitalizm içi onarma çabalarını kutsayan düzeydeydi. Yunanistan sokaklarını, çatışmaların boyutlarını çok iyi gördüm izledim diyeniniz var mı? Bizi en yakından ilgilendiren olaylar ve haber almamızın en önemli olduğu olaylar bunlar değil mi? Dünya emekçi hareketiyle ilgili ne kadar haber alabiliyoruz. İnternet yoluyla haber arayanların sayısı bu nedenle olmalı ki oldukça artmış görünüyor.

Bırakın ülkemizdeki olaylardan ne kadar çok meşgul olan basına sızmayı başarabiliyor. Sonra birden bire Mavi Marmara gemisi, sanki tüm bunlar dünya emperyalistleri tarafından hazırlanmamış gibi her saniyenin merceke altına alınması... Buradaki tuzak Filistin topraklarını işgal eden Siyonist İsrail’e karşı tüm halkların duyduğu tepkinin ortaklığındaydı. Oysa bu tepki ne hümanizmin sulu gözlerinde ne de dini kurumların yalvaran gözlerinde doğdu. Ulusal ve sınıfsal bir mücadeledenin sembolüdür Filistin. Birden bire okus pokus... Siyonizmin katlettiği Filistinlilerin adı geçmezken, “yardım gönüllülerinin” hayatları Filistinlilerin anılmayan hayatlarından da değerli oldu. Sahi konu neydi? Filistin mi? Yardım mı? Uluslararası birlik mi? Bu arada parantez açmakta fayda var; “Uluslararası bir birlik mi istiyorsunuz, enternasyonal mi? Uluslararası devrimci hareketler buna oldukça yaklaşmışken gelin size alternatif bir birlik örneği gösterelim. Fedai mi? Kavga mı? Hepsini burada.” Bu olay üzerine konuşacak çok şey var ama buradaki önemi bizim gündemimizi saptırmada ne kadar başarılı olup olmadığı. Bırakın o günlerde gündeme kaptırmamayı, bizim işimiz daha fazla insanı bu oyunu bozmak için uyarmak değil miydi?

Kılıçdaroğlu, bir peygamber misali gökten yeryüzüne indiğinde –indirildiğinde- nasılda yuvarlanıp gitti bunca yıl sadakatle burjuvaziye hizmet etmiş Baykal hazretleri. Ne oldu. Gece gündüz tüm medya önce kaseti sonra “Gandhi”yi konuştu, tartıştı. Neden? Kılıçdaroğlu yeni bir insan mı? Diyelim ki Obama’da planlandığı gibi umutları üzerinde toplamayı başardı. Kitleler beklentiye girip bekler oldu. İlişkiler ağı o kadar basit değil. Hiç kimse kişisel olarak bunca karmaşık dengeler içinde niyeti ne olursa olsun yol alamaz. Araba bizim bildiğimiz araba. Şoförün değişmesini bunca abartmanın altında nasıl bir umut tacirliği var. Hiç olmazsa solun bir kesimini bu umuda bağlayarak devrime akan selleri engellemek olmasın asıl mesele. Ne de olsa yılların ısrarlı mücadelesi ve yüz binlerin kararlılığıyla açılmış bir Taksim 1 Mayıs alanı var. 26 Mayıs grevin-

de burjuva sendikacılar tarafından yalnız bırakılmış işçilerin öfkesi var, yerin altında ölüme mahkum edilen güvencesiz çalışmanın milyonlarca örneğinden biri olan maden işçilerinin uyandırdığı korku ve öfke var. Kot taşlama işçileri, liman işçileri ve uzayıp giden sistemle karşı karşıya gelmiş milyonlar var. Kürt halkının serhıldanlarını da eklersek kimsenin şu anda oyalamak için milyonlar akıtılan ama işleri hiç de yolunda gitmeyen maşaların yerinde olmak istemezdi demek sanırım uygun olurdu.

Bunca gürültü ve patırtının içinde sükûnetle yürüyebiliyor, yolunuzu seçebiliyor musunuz? O zaman gerçekten siz sistemin tüm oyunlarını alt etmişsiniz demektir. Hala önünüz çok mu bulanık, neler olup bittiğini anlamakta güçlük mü çekiyorsunuz? O zaman sizi oyalamayı, kendi gündeminize ulaşmanızı engellemeyi başarmışlar demektir.

TEKEL Çadırkent’inde o güne kadar dizilerini hiç kaçırmayanlar sabalara kadar süren tartışmaları büyük bir açıklıkla takip ediyorlardı. Şimdiye kadar ne kadar tutsak olduklarını şimdi ne kadar özgür olduklarını söylüyorlardı. Çadırkent okulu insanların birbirleri arasındaki suni ayrımı kaldırdı. Hepsini aynı sınıfın şemsiyesi altında birleştirdi. Bütün o suni tartışmaları, sahte gündemleri dışarıda bıraktı. Kimin evine kim giriyor tartışmaları öldü ve çadırların herkese açık kapılarından özgürce girip çayını, çorbasını içen, tartışmalara katılan bulunduğu yerde kıvrılıp uyuyan insanlar doğdu. Marmaray’da, Çemen tekstil’de, İtfaiye işçilerinde yaşanan birliğin kökleri buradaydı. Eylem alanı onları aynı algıda birleştirdi. “Kapitalizmde işçi sınıfının tek özgür olduğu alanda” artık tüm algılar birbirini duymaya, sorunlarını konuşmaya müsaitti. Doğru ile yanlışı birbirinden ayırmaya müsaitti. Daha önce aynı işyerinde çalışanlar birbirlerini burada gerçekten tanıma fırsatı buldular. Birbirlerinin ve kendilerinin güçlerini, neler yapabileceklerini tartmaya müsaittiler.

Şimdi Che’nin seçiminden daha kolay bir seçim var önümüzde. Doktor olan Che, Küba’ya çıkartma yaptıklarında iki çantadan birini seçmek zorunda kalıyor. Birisi ilaçlarla dolu, birisi silahlar. Che, silahları seçiyor çünkü önlerindeki yolda ikisini de taşıması imkânsız. Bizim de elimizde iki çanta var. Yol çok engembeli ve uzun. Birinde mücadelenin araç ve gereçleri var diğesinde magazin dergileri, bilgisayar oyunları, futbol yorumları vb.vb. enerjimizi anlamsızca tüketen bir sürü malzeme. İlaç çantası bile değil bırakacaklarımız. İnsan algısının tüm bu çöplüklerle birlikte yol alması mümkün değil. Yaşadığımız günler sıradan günler değil ki. Yaşadıklarımızı yorumlamaya, tartışmaya, okuyup değerlendirmeye, dostu düşmandan ayırmaya müsait olmamız lazım. Yarın işyerimizde grev, okulumuzda boykot ya da başka bir yerde işgal başladığında kimin sözünün bizi nereye götüreceği bugün olduğun-

dan daha hayati olacak. Bugün yaşanan pek çok örnek yarın bizim yaşayacaklarımızın dersleriyle dolu. Çantamızı bu derslerle doldurmalıyız. Çantamızda dostu düşmana ayırmada kullanacağımız ayrıçlarımız da olmalı. Doğru sözü süslenmişlerden ayırma kılavuzumuz da önemli.

Bu kadarı yeter mi? Yol arkadaşları bulmalıyız kendimize. Sağlam, sözünün eri, samimi. Sırtımızı dönmekten çekinmeyeceğimiz. Çevremizdeki insanları oyalayan her ne ise onların yerine insanı koymalıyız. Çocuklarımız hayatı ve arkadaş edinmeyi bilgisayardan, televizyondan öğrenemez. Daha güvenli bir ortamda olduklarını düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Hayatın dışı hiçbir zaman hayatın içinden daha güvenli olamaz. Bizler de deneyimlerimizi, kimlerle yürüyebileceğimizi canlı ilişkilerle öğreniriz. Kendimiz ve çevremiz için bir fanus kurmaya çalışmak, fırtınada kafamızı kuma gömüp durgun gök hayal etmekten başka bir şey değil. Sevdiklerimize yapacağımız en güzel iyilik onların yaşama tanışmaları ve kendilerini tanıma sürecinde yanlarında olduğumuzu bilmeleridir. Düşüklerinde de kalkıp yol aldıklarında da. Sahip olma dürtüsüyle yapıştığımız sevdiklerimizin bugünlerini ve geleceklerini karartmayı bırakıp aydınlatmaya bakalım. Bütün bunlar için, samimi bir çaba için karar vermek lazım. Bu kararı düşünmeye müsait misiniz? Çocuklarımız, eşlerimiz, dostlarımız özgürleştikçe bizler yalnızlıktan kurtulacağız. Onları tutsaklaştırdıkça bizler de tutsaklaşıp yalnızlaşacağız.

Mücadelenin dışındaki hayatta çürüme, yozlaşma ve yabancılaşmadan başka bir şey yok. Mücadelenin dışında kalan herkes yalnızlaşmaya mahkûm. Tercihinizi düşünmek için önce müsait bir zaman ayırmanız lazım. Mücadelenin riskleri mi, yalnızlaşan insanın düşebileceği riskler mi? Kendiniz ve yakınlarınız için risksiz bir yaşam kurmanızın hiçbir olanağı yok. Bunu zaten siz de biliyor ve görüyorsunuz. Üçüncü bir seçenek görüyorsanız tabi ki tartışabiliriz.

Nerde durduğumuzun, durduğumuz noktada kime hizmet ettiğimizin bilincinde olmak zorundayız. Hayatımızda tek bir an yok ki bir tarafa hizmet etmesin. Gözlerimizi ne kadar sıkı kapatırsak kapatalım herkes bizi görüyor. Yaşamımızı kazanmak için zorunlu çalışma saatlerimizi yargılamak neredeyse imkânsız. Kafa ya da kol emeğimizi kapitalizme satarak karşılığında yaşamımızın zorunlu giderlerini karşılıyoruz. Bu dakikaları bugün yargılamak yerine kendimiz için çalışacağımız günler için geri kalan tek bir dakikamızda daha onlara kar ettirmemek için çalışmalıyız. Sadece onlara kar ettirmemek için duracağımız her nokta emekçilerin karına olacaktır.

Ne dersiniz bunları düşünmeye müsait misiniz?
Ya yaşamaya?

Meydanlar

Sena Demir

Biz kurarız şehirleri
Ve o şehirlerin
kalp atışlarını taşıyan
meydanları biz yaparız
Oysa taşımaz hiç biri yapıcısının adını.

Bir düşün
ne meydanlar vardır
birbirinden soylu
birbirinden bakımlı ve şanlı
paşaların beylerin emirleri üzerine
Orada kesilmiştir kimimizin başları
Ve karınlarımız aç
ayaklarımız isyankar, çiğnediğinde taşları
kanlı günlerin
kanlı meydanları olarak geçer tarihe...

Meydanlar yaparız
yaparken yorulur, akıtırız terimizi.
Tek tek döşeriz taşlarını,
tek tek dikeriz çiçeklerini,
asfaltını, betonunu, çitini...
Cilalı, şıplıdak ayakkabılı
beylerle hanımların
Yeter ki kirlenmesin üstü başı...
Salınarak dolaşsınlar meydanlarda diye
İtelleniverir kuytulara yoksullar
Ve dilencilerle, ayyaşlar
bir hayal gibi her gün
Sızarlar itelendikleri yerden.
Ve açlarla, işçiler
yani biz ezilenlerin yüzü ve gücü
Çatladığında sabrımızın taşı
zorsuz ya da zorla
zapta kalkarız meydanları...
Meydanlar yaparız

“yollar kavuştağı”
Allı-benli,
heykelleri iri
Ve çoğunun heykeli
şanlı bir paşadır
şahlandırmış atını
buz gibi keskinleşmiş gözlerini
büyük kahraman!
Ki heykelin aslı
ya bir cücedir
ya kanımıza susamış tiran!
Ve köleliğimizin bekası için yola çıkmış
Ve bir meydanda tunca
bakıra
demire dönüşmüş
Ve önünde saygıyla eğilmemiz emredilmiş
Ve dökerken gözyaşlarımızı
O hep gülmüş
tiran!
Devrilir bir gün isyanımızda
Ve sevinçten raks eder o zaman köleler
Ve o zaman çıkar gelir
kuytulara itelenmiş açlarla yoksullar
Ve o zaman
isyan günlerimizin simgesi
Ve o zaman
meydanlar yapıcısının adını alır
kimi kızıl olur
kimi 1 Mayıs
Ve yapıcısının her kahramanlığı
Ve verdiği her savaş günü adına
Yeniden donatırız meydanları!..

7 Şubat 2010

Özgür Güven

TARİHSEL TOPLUMSAL GELİŞME VE SANATTAKİ YANSIMASI-5

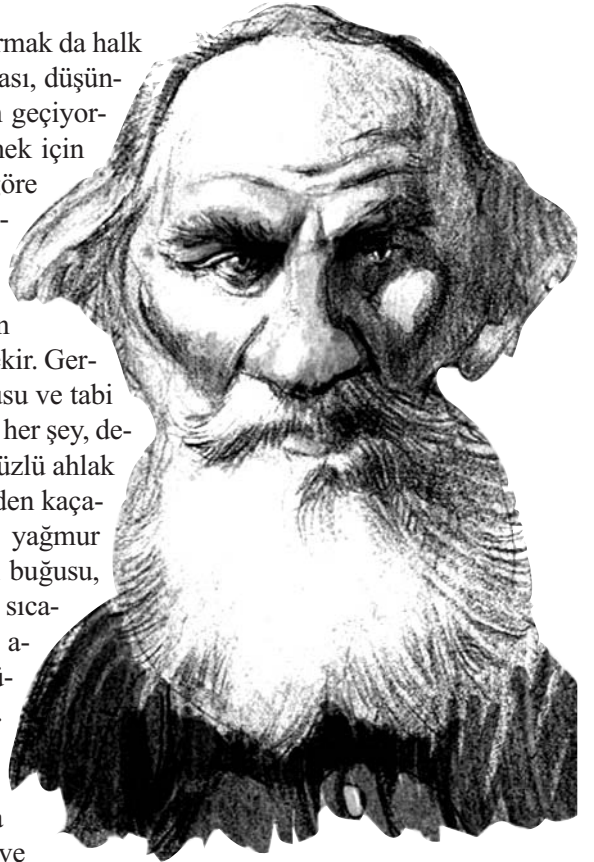
RUS GERÇEKÇİLİĞİNİN ZİRVESİ: TOLSTOY

Daha önce belirtmiştik; Rus eleştirel gerçekçiliğinde kitlelerin durumu, umutları, duyguları, düşünceleri giderek artan biçimde yer almaya başladı. Bunun nedeni, kapitalizmin gelişimiyle birlikte, bu sistemi aşacak olan daha ileri bir dünya özlemiyle kendi tarihlerini kendileri yapmaya yönelik kitlelerdir. Kitleler içinde alttan alta uç veren, mayalanan devrim, Rus edebiyatında, özellikle de eleştirel gerçekçi edebiyatta kitlelerin önemini ve yerini de belirginleştiriyordu. Rus eleştirel gerçekçileri arasında en alt sınıflar da diğer sınıflar gibi yer almaya başlıyorlardı. Bunu eserlerinde en gerçek biçimde var eden de Tolstoy oldu.

Tolstoy'a göre halkı anlayabilmek önemliydi. Bunu başarmak da halk denen o büyük kitleyi temsil eden her bir bireyi manevi dünyası, düşünsel yapısı, ahlaksal niteliğiyle çok yönlü biçimde tanımaktan geçiyordu. Yani Tolstoy için toplumu incelemek, algılamak ve çizmek için bireyi incelemek, algılamak ve çizmekten geçiyordu. Ona göre belirli bir tarihsel dönemde toplumsal yaşam, üst sınıfları olduğu gibi alt sınıfları, kültürel-sanatsal olanı, siyasal iktidarı, dini ve devletiyle tüm bir toplumu anlamadan anlaşılmazdı. Tüm bunlar halkın kendisidir. Dolayısıyla bunları çizmek için de halkın içindeki her bir üyenin tüm yönleriyle çizilmesi gerekir. Gerçek yaşamın sürekliliği ve hareketi Tolstoy'un sanatının konusu ve tabii ki onun gözlem alanıdır. İnsanın yaşamını, yazgısını etkileyen her şey, devasa olaylar, kişisel dramlar, savaşlar, dinin ve üst sınıfın ikiyüzlü ahlak anlayışı vb. hiçbir şey onun o keskin gözlerinden ve kaleminden kaçamıyordu. Sadece bunlar da değil, kır yaşamının ayrıntıları, yağmur sonrasındaki o güzel toprak kokusu, fırından çıkan ekmeğin buğusu, kokusu, bataklıktan havalanan kuşların yarattığı esinti, yazın sıcaklığı, tozu; kışın buzları, soğuğu, baharda doğanın uyanışı; genç aşıkların sevgi dolu bakışması; neşeli, umutlu konuşmaları; güllüşlerindeki güzellik; üst sınıfları; salonlarındaki kepazelik... Velhasıl yaşamın kendisi bütün renkleriyle ve hayranlık verici bir gerçeklikle Tolstoy'da vardır. Dış dünyayı ve insanı bütün ayrıntılarıyla gerçek biçimde çizen Tolstoy aynı zamanda insanın iç dünyasını da derinlemesine ele almış, aynı canlılık ve zenginliği içinde vermeyi başarmıştır.

Tolstoy'un anlatımını bu kadar başarılı kılan yönlerinden biri de onun epik anlatımının güçlü oluşudur. Dostoyevski'den ve kendisinden önceki gerçekçi sanatçılardan daha güçlü bir epik vardır onda. Boris Suçkov, onun bu epik yanını şöyle anlatıyor: "Gerçekten de kendisinin halka yakınlığından gelen ve yapıtlarındaki ayırıcı epik niteliği oluşturan şey, nesnel yaşam süreçlerinin tam bir çizimiyle bileşmek üzere, bütün zenginliğini ve ışıklı renkli yanlarını, gerçek çelişmelerini açığa çıkaracak biçimde insan ruhunun olağanüstü kapsamda çözümlenmesidir."

İnsan yaşamını ve insanı toplumsal bütünlüğü içinde epik bir anlatımla veren

“Sanatçı eğer olayları olduğu gibi anlatırsa kötülüğün tahakkümüne girmiş olacaktır. Önemli olan, meseleleri papağan misali, olduğu gibi anlatmak değildir. Çünkü akıllı kişiler meselelerin ne yöne doğru geliştiğini çıplak gözle anlayabilirler. Sanatçı, gerçekleri mutlaka olduğu gibi anlatmayı hedef alırsa çözüm yolu bulamayacak, kendisini kötülüğün kollarına bırakıverecektir. Sanatçının görevi açık tehlikeyi sezen kişilere ölüm reçetesi yazmak değil, çıkış yolu göstermektir.”

Tolstoy, o kalabalık içindeki bireyi de başarıyla çizmiştir. Onun eserlerinde vücut bulan bütün kişiler, toplum denen bütünsel yapının birer molekülü gibidir; bu kişiler o büyük görkemli yapının içinde kendi dünyalarıyla birlikte yer alırlar. Tolstoy’un insanları, tarlayı sürerken, maden ocaklarında kazma sallarken, fabrikalarda çalışırken ya da savaşta, cephedekeyken maddi yanlarıyla olduğu kadar manevi yanlarıyla da vardır. Yani ezilen, horlanan, ölesiye çalışmaya zorlanan yönetici sınıfın çıkarları için savaşmak zorunda kalan bütün bu insanların istekleri, duyguları, özlemleri, çıkarları, umutları, acıları, üzüntüleri... Tolstoy insanın iç dünyasını ele alırken hem insanı tanımayı hem de bireyle toplumu bütünlük içinde vermeyi başarmıştır. Onun eserlerinde aktardığı olaylar hem anlatıma bir gerçeklik kazandırır hem de birey-toplum ilişkilerini ve bağlantılarını açığa çıkarır.

Savaş ve Barış’ta olsun Anna Karenina’da olsun ya da eserlerinde çizdiği kahramanların bireysel yaşamlarındaki derin dram, onların yaşamlarını etkileyen büyük tarihsel-toplumsal olayların kendisinden doğar. Romanlarında olduğu kadar öykülerinde de bu böyledir.

Tolstoy eserlerinde alt sınıfı olduğu kadar, kendisinin de içinden geldiği aristokrat sınıfı tüm gerçekliğiyle yansıtır, çizer. Üst sınıfın ikiyüzlülüğünün en iyi işlediği eserlerinin başında Anna Karenina gelir. Bu eserinde o, diğer şeylerin yanında kadının Rus toplumundaki yerini de sorgular. Anna’nın Rusya’da kadına biçilen role karşı çıktığı, isyan ettiği için toplumda nasıl dışlandığını, acılar içinde kıvrandığını aktarırken, aslında istese de istemese de bunun değişmesinin zorunlu hale geldiğini gösterir. Tolstoy, bu eser için “bir denge, uyum” yakaladığını söyler. Bununla anlatmak istediği ise, yazarın, bir romanda söylemek istediği ile, aktarmak istediği düşünce ile, bunu söylemenin sanatsal biçimi arasındaki uyumdur; eserin içeriği ile biçimi arasındaki uyumdur. Nazım Hikmet, içerik-biçim ilişkisini anlatırken, el ile eldiven gibi birbirleriyle uyumlu bir bütün olması gerektiğini söylüyordu. İşte Tolstoy’un bahsettiği “denge, uyum” bunu ifade ediyor.

Tolstoy’un eserlerindeki toplumsal eleştiri, toplumsal ilişkilere, hayata bakış açısından kaynaklanır. Lenin, buna “ataerkil köylünün” eleştirisidir, diyor. Bu eleştirinin altında yatan, Rus halkının, toplumsal sisteme ve mevcut egemen sınıfa karşı duygularının henüz tutarlı, bilinçli, sonuna kadar sürecek bir sınıf kını halinde olmasa da, bu yöndeki gelişimdir. Ancak o, bu eleştiriye, geleceği kuracak olan sınıfın, proletaryanın bakış açısıyla değil, mujiklerin bakış açısıyla yapar. Lenin, Maksim Gorki’ye yazdığı bir mektubunda bu konuya değinirken “Bu Kant’tan önce Rus edebiyatında tek bir sahici mujik (köylü) var olmamıştır.” diyor.

Tolstoy bu eleştirileri, Savaş ve Barış’ta Anna Karenina’da kahramanlarının birbirleriyle yaptıkları tartışmalarda, onların ağzından yapar, “İnsan Ne İle Yaşar?” gibi uzun öykülerinde bizzat hikayenin kendisi bir eleştiri özelliği taşır. Ancak, özellikle mujiklerin ağzından sorulan sorular, politik sorular olmaktan daha çok etik sorulardır. G. Lukaes, “Rus Edebiyatı’nda insan başkasının emeğini sömürerek kendini ahlaki olarak çöküntüye sürüklemeyen hayatını nasıl düzenleyebilir?” derken, Tolstoy’un sorularını tek bir cümlede topluyordu. Ancak bu soruya verdiği cevaplar, Tolstoy’un yönünü geleceğe dönemediğini, iyi ve güzel olanı geçmişte aradığını açıkça ortaya koyar. Onun bu eleştirileri ve yönelimi sadece romanları ve öyküleri yoluyla değil, doğrudan da ifade edilmiştir. Tolstoy “Sanat Nedir?” de bunları açıkça söyler.

“Çağımızda insanlığın önemli bir kısmı en doğal ihtiyaçları olan konut ve giyinme imkanına sahip olmadığı gibi, yeterli yiyecek sıkıntısı da çekmektedir. İyi yaşama imkanlarından ayrı tutulan bu insanlar, güçlerinin ötesinde sürekli çalışmaya mecbur edilmişlerdir. Oysa bu şeytani olumsuzluklar, kısır çekişmelerden, adaletsiz bir gelir dağılımından, aşırı lüks tüketim tutkularından kaynaklanmaktadır. Mevcut yanlış sistemin değiştirilip daha insani, rasyonel bir sistem kurulmasıyla bu olumsuzluklar ortadan kaldırılabilir. Ancak bilim, içinde yaşadığımız sistemin değiştirilmesinin gezenlerin doğal hareketleri kadar imkansız olduğunu savunuyor. Bu sistemin yanlış-

larını ve yanlışlıklarını eleştirip, tüm insanlığın yararına sonuçlar verecek yeni bir düzene ulaşmasını öğütlemek yerine, tüm insanlığın mevcut sistemin çatısı altında barındırılmasını hedefliyor. Böylelikle hem mevcut sistem değiştirilmeyecek hem de toplumun tümü, en az onu yöneten sınıf kadar asalakça bir hayat sürmeye başlayacak.” (sf. 262)

Bunu söyledikten sonra sistemin değiştirilmesi gerektiğini de ekler. “Hatalı mülkiyet ilişkileri ve işbölümü sürdürdüğü halde insanları kimyasal besinlerle besleyip, sadece doğanın işgücünden yararlanmayı sağlayacak buluşlar yapmak, havası gitgide ağırlaşan bir odada havaya muhtaç insana, aynı oda şartlarında çalışacak hava pompalama cihazı icat etmeye benzer. Oysa aynı odanın ihtiyaç duyduğu tek şey, içinde bulunduğu odadan kurtulmaktır.” (Sanat Nedir, sf. 263)

Tolstoy aynı eserinde, toplumsal eleştirilerinin yanı sıra sanatın yeri ve rolüne dair görüşlerini de sergiler. “Sanatçı eğer olayları olduğu gibi anlatırsa kötülüğün tahakkümüne girmiş olacaktır. Önemli olan, meseleleri papağan misali, olduğu gibi anlatmak değildir. Çünkü akıllı kişiler meselelerin ne yöne doğru geliştiğini çıplak gözle anlayabilirler. Sanatçı, gerçekleri mutlaka olduğu gibi anlatmayı hedef alırsa çözüm yolu bulamayacak, kendisini kötülüğün kollarına bırakıverecektir. Sanatçının görevi açık tehlikeyi sezen kişilere ölüm reçetesi yazmak değil, çıkış yolu göstermektir.” (age. Sf. 25) Daha sonra da bu görüşlere sunulan ekler: “... yer altında, yer üstünde ter döken insanların, denizlerde vurgun yiyenlerin, mücadele halindeki toplumların onurlu savaşlarında, barda kahve içen zenginler kadar estetiğe yakınlaşma hakkı vardır. Tarih artık zenginlerin sıradan maceralarını yazmaktan vazgeçmeli, ezilen insanların tarihi, birer sanat abidesi olarak yazılmalıdır.” (sf. 132)

Burada Tolstoy’un tarihsel gelişmeye dair görüşleri çok net görülebilir. Ancak buna rağmen, o, iyi ve güzel olanı geçmişte aramaktan vazgeçmemiş, tarihsel-toplumsal eleştirisini ataerkil köylülüğün bakış açısından yapmayı sürdürmüştür.

Marks ve Engels, “Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri”nde “Nüfusun yarısından çok daha fazlasını köylülerin oluşturduğu Fransa gibi ülkelerde, burjuvaziye karşı proletaryanın yanında yer alan yazarların, burjuva rejimi eleştirirken köylünün ve küçük burjuvanın ölçütlerini kullanmaları ve işçilerin tarafını bu ara sınıfların bakış açısından tutmaları doğaldı.” (sf. 136-137) diyorlardı.

İşte Rusya’nın toplumsal-tarihsel gerçekliği de buydu. Rusya’nın belli başlı bölgelerinde kapitalizm ortaya çıkmışken nüfusunun çok büyük bölümünün yaşamını sürdürdüğü kırsal kesimlerde toprak köleliği henüz kalkmıştı ve feodalizmin egemenliği halen devam ediyordu. Ancak toplumsal bir değişim de bütün yönlerden kendisini dayatmıştı.

“Feodal sosyalizm ortaya işte böyle çıktı; yarı yakınma, yarı hiciv; yarı geçmişin yankısı, yarı geleceğin tehdidi; bazen acı. Nükteli ve keskin eleştirisiyle burjuvaziyi tam yüreğinden vurarak; ama modern tarihin gidişini kavramakta tam bir becerisizlik gösterdiğinden, etkisi bakımından hep gülünç düşecek.” (age. sf. 135)

Sadece Rusya’yı değil, Batı Avrupa’yı ve haliyle burjuva uygarlığı çok iyi bilen Tolstoy, bu uygarlığın giderek çöküşe sürüklendiğini ve yine bu uygarlığın insanın doğasına aykırı yanları olduğunu da görüyordu. O, hiçbir zaman toplumu statik, değişmeyen bir organizma olarak ele almamış, aksine Goethe’nin söylemiyle “Bütünün zamansız yol alışı”nı algılamış ve bunu eserlerinde yansıtmıştır. Onun bakış açısındaki yanlışlıklar, onu zaman zaman yanlış yerlere sürüklemiş, olayların bizatihi tarihsel koşullar tarafından hazırlandığını göremeyerek, bunun nedenlerini yazgıda, kutsal olanda ve dinde aramasına yol açmıştır. Bu durum bütün eleştirel gücüne rağmen Tolstoy’a bir edilgenlik getirir. Onun kahramanları yüzlerce yıldan beri devam eden sömürü karşısında edilgen bir boyun eğiş gösterirler. Bu yüzden onun kahramanlarında ağır basan yan çileciliğidir. Tolstoy’un halkçılığına ve kitlelere o kadar yakın oluşuna rağmen, onun gelecek idealindeki bu yabancılaşmanın altında yatan da bu dinsel bakış ve Hıristiyan çileciliğidir. Tek tek kişilerin kendilerini ahlaki olarak geliştirip yetkinleştirme-

“Tolstoy’un yapıtlarında, başkahraman öbür kişilerin kendisinden edindiği görüş çoğulluğu içinde tanıtılır. Tolstoy bir kişiyi tipleştirirken, öbür kişilerin, yargı verme ya da değerlendirme yoluyla, bu kişi üstüne daha önce belli etmiş oldukları ayrı ayrı izlenimleri bir araya getirir. Böylece biz burada bir kişinin öznel olarak değerlendirilişinde, nesnel bir değerlendirme ile karşılaşırız; çünkü bu kişinin tanıtılışı çok yanlış, dolayısıyla şaşkınlık verecek biçimde eksiksizdir artık.”

sinde arar o toplumsal çelişkilerin çözümünü. İnsanlar arasında olduğu kadar, insanla toplum arasındaki “doğal” olmayan ilişkiler karşısında tek çağrısı, Hıristiyanlığın “sevgi” çağrısıdır bu yüzden.

Bütün bu geri yanlarına rağmen, Tolstoy’da ağır basan yan eleştirel bakışı olmuştur daima. Bu yüzden ki eleştirel gerçekçi sanatta, kendilerinden öncekilerle kıyaslanamayacak bir ilerleme kaydetmiştir. Tolstoy öncesi gerçekçi sanatta birey-toplum ilişkisi toplumun yapısı ve alinyazısı temel olurken, Tolstoy’dan başlayarak 20. yüzyıl gerçekçiliğine damgasını vuran, “toplumun alinyazısı, araştırmanın nesnesi olmuştur.” (Suçkov) yani Tolstoy’un eserlerinde hep sorduğu soru, adaletsizliğin, sömürünün, köleliğin, açlığın ve yoksulluğun olduğu bir yerde insanın nasıl yaşayabileceği sorusu, Tolstoy’un ve daha sonraki 20. yüzyıl gerçekçi sanatının başlıca sorusu olmuştur. Tolstoy’dan sonra bu soru Rus Gerçekçiliğinin değil, 20. yüzyıl Batı Avrupa gerçekçi sanatının da bir sorusu oldu.

Tolstoy bir sanatçı olarak açık biçimde yan tutar. Kırlarda olsun kentlerde olsun, mujiklerin, işçilerin, yoksulların ve ezilenlerin iç parçalayan yaşam biçimleri onun eserlerinde temel motif olarak yer alır. Yaşamın temelini oturttuğu adil olanla adil olmayan arasındaki çatışmayı çizerken –ki ona göre bu çatışma insanlığın temel çatışmasıdır -bu çatışmayı hem toplumda hem de insan ruhunun derinliklerinde aramış, çözümlemeye çabalamıştır. Bu arayışında onun kriteri yine kitlelerin ihtiyacı ve halkın kendisi olmuştur. Tolstoy’a göre halkın ihtiyaçlarına ve bakış açısına ters olan her şey, adaletsiz olanın, haksızlığın, kötünün kendisiydi. O açık bir yan tutarlılıkla egemen ve sömürücü sınıfın etik ve ahlak anlayışı karşısında ezilen ve sömürülen alt sınıfların ve özellikle ataerkil köylülüğün ahlak ve etiğini savunmuş, özel mülkiyet temelindeki toplumsal yapıya, emekçi sınıftan insanların saf bakış açısıyla bakmış, eleştirmiştir. Zaten bunun sonunda burjuva uygarlığın doğaya ve insana düşman olduğu sonucuna vararak bencilliği ve kendi çıkarını her şeyin önüne koymayı içselleştiren kapitalist toplumun yarattığı bencil bireyi acımasızca eleştirip, insanın hem topluma hem kendine yabancılaşmasını mahkum etmiştir.

Feodalizmin kalıntılarının güneşte kalmış buz kütlesi gibi yavaş yavaş eriyip bittiği, kapitalizmin her geçen gün daha çok egemen hale gelmeye başladığı bu süreçte Tolstoy, insanların yaşamını tüm yönleriyle ve ayrıntılı olarak somut bir şekilde çizmiştir. “Var olan sistem tarafından ezilen geniş kitlelerin mizacını hayranlık yaratacak güçte vermeyi, içinde buldukları koşulları saptamayı ve kendiliğinden karşı koyma duyguları ile kızgınlıklarını dile getirmeyi başarmıştı.” (Lenin’den aktaran B. Suçkov) Zaten Tolstoy’un romanlarındaki epik anlatım da onun bu niteliğinden, kitlelere yakınlığından ötürüdür. Çünkü o, burjuva demokratik çağda ataerkil köylülüğün düşünce biçimini ortaya koyarken, kendi çağının edebiyat ve sanatında kendisinden önce olmayan bir şeyi halkın görüşlerini, duygularını ve istemlerini de doğrudan doğruya kendi ağızlarından dile getirmeyi başarmıştı. İşte bu özdeşlik, onun eserlerinin sahip olduğu epik anlatımın da güçlenmesini sağlamıştır.

Somut olarak akıp giden yaşam içinde insanın karmaşık duygularını ve düşüncelerini anlatırken Tolstoy’un edebiyata kazandırdığı bir diğer katkı da iç monolog olmuştur. Bu, romanda olsun, öyküde olsun edebiyatta çok geniş bir anlatım zenginliği getirmiş, insanın hem fiziki yaşamı, yaşam koşulları hem de iç dünyası bütünsel olarak çizilebilmiştir. İnsanın toplumsal yaşamı gelişip karmaşıklaştıkça, iç dünyası da karmaşıklaşıyor. Eski biçimlerdeki anlatım tarzları zayıf kalıyordu. Tolstoy, iç monologu kullanarak hem bireyin düşüncelerini ve duygularını tüm yönleriyle vermeyi başarmış, hem de kendisinden önceki gerçekçi sanatta da var olan insan psikolojisinin ve ruhsal yapısının çözümlenip anlaşılmasını güçlendirmiştir. Onun eserlerinde yer alan karakterlerin bu kadar sahici olmasının nedenlerinden biri de budur. Çünkü o, iç monologu, gerçekliği gerçekçi biçimde ortaya koyma yöntemini geliştirmek; ruhsal çözümlemeyi derinleştirmek ve böylece gerçeği çok çeşitli yönleriyle göstermek için kullanmıştır. Bu yüzden çizdiği bütün karakterler, zengini, yoksulu, taşralısı, kentlisi,

Tolstoy, çatışmanın temelini ahlaki olarak koyarken, aynı zamanda özel mülkiyet ve sömürü üzerine kurulan bu toplumsal sistemdeki yerleşik ahlak anlayışının da artık kullanılamaz, toplumun ve bireyin yaşamında herhangi biçimde iyi bir şey yaratamaz olduğunu görmüş, mahkum etmiştir. Ona göre bu ahlak anlayışı insanın doğal haliyle uyumlu olmadığı gibi, tarihsel-toplumsal koşullara göre şekillenen bugünün toplumsal ilişkileri doğal olmaktan çıkmış, kullanılmaz hale gelmiştir. Değişim artık kaçınılmazdır. İşte Tolstoy’un tarihsel olanı algılayışı buradan gelir.

köylüsü, yaşlısı, genci, kadını, erkeği, işçisi, burjuvası, tüccarı, dolandırıcısı vb. hepsi içinde buldukları tarihsel-toplumsal koşulların bir parçası olarak toplumsal ve psikolojik yanlarıyla somut olarak çizilip canlandırılmıştır. Tolstoy'un karakterlerinin bu çok yönlü ve canlı çiziminin nedenlerini Suçkov şöyle anlatıyor:

“Tolstoy'un yapıtlarında, başkahraman öbür kişilerin kendisinden edindiği görüş çoğulluğu içinde tanıtılır. Tolstoy bir kişiyi tipleştirirken, öbür kişilerin, yargı verme ya da değerlendirme yoluyla, bu kişi üstüne daha önce belli etmiş oldukları ayrı ayrı izlenimleri bir araya getirir. Böylece biz burada bir kişinin öznel olarak değerlendirilmesinde, nesnel bir değerlendirme ile karşılaşırız; çünkü bu kişinin tanıtılışı çok yanlış, dolayısıyla şaşkınlık verecek biçimde eksiksizdir artık.” (sf. 137)

İşte bütün bunların sonunda Rusya'daki yaşamı bütün devinimi içinde, kaçınılmaz olarak toplumsal bir devrime doğru ilerleyişi içinde çizerken, bireyin iç dünyasıyla toplumsal çevresi arasındaki karşılıklı etkilenmeyi diyalektik biçimde bütünlüklü olarak çizebilmiştir. Bu, onun insanın iç dünyasında yaşadıklarıyla, hissettikleriyle toplumsal yaşamdaki somut süreçlerin tam olarak ve doğru biçimde algılayıp göstermesini sağlamıştır.

Batı Avrupa'daki eleştirel gerçekçiler, eserlerindeki asıl çatışmayı, burjuvazinin yağmadan pay kapmaları, mülkiyete dair çekişmeleri, içgüdüleri vb. üzerine kurmuştur. Yani onlardaki temel çatışma somut çıkar ilişkileriyle örülür. Tolstoy'da bu farklıdır. Onun eserlerindeki asıl çatışma ahlaki çatışmadır. O müthiş anlatım ustalığı, o gerçekten canlıymış gibi aktarılan olaylar hep bu asıl olana ulaşmak, ahlaki çatışmayı açığa çıkarmak içindir. Ancak bunu yaparken de gerçek yaşamın eserlerine yansımalarından ödün vermez. Gerçek yaşamın gerçekçi tarzda yapılan bu çizimi; toplumsal yapıdaki, kapitalizmin ve özel mülkiyet temelindeki bu toplumun insana yabancı bütün yönlerini, adaletsizliğin her biçimini açık bir şekilde ortaya döker; farklılıkların insanın kendine yabancılaşması kadar insan-doğa ilişkisine de yabancılaşmayı ege-men kıldığını sergiler.

Tolstoy, çatışmanın temelini ahlaki olanı koyarken, aynı zamanda özel mülkiyet ve sömürü üzerine kurulan bu toplumsal sistemdeki yerleşik ahlak anlayışının da artık kullanılamaz, toplumun ve bireyin yaşamında herhangi biçimde iyi bir şey yaratamaz olduğunu görmüş, mahkum etmiştir. Ona göre bu ahlak anlayışı insanın doğal haliyle uyumlu olmadığı gibi, tarihsel-toplumsal koşullara göre şekillenen bugünün toplumsal ilişkileri doğal olmaktan çıkmış, kullanılmaz hale gelmiştir. Değişim artık kaçınılmazdır. İşte Tolstoy'un tarihsel olanı algılayışı buradan gelir.

Tolstoy doğa dışı adaletsiz toplumu her yönüyle eleştirip mahkum eder. “...ben hukuk ve duygulara saygılı olan, insan hayatına önem veren, sanatı çıkarları için kullanan soylu sınıf için değil de ezilen işçi sınıfı için yapan mazlumu düşünen kahramanlar arıyordum. İnsanın içindeki “bana dokunmayan” felsefesi beni derinden yaralıyor. Ülkemde yapay olarak oluşturulan sınıf ayrımına karşı haykırmak, dağları delmek istiyorum” (Tolstoy. Sanat Nedir? Sf. 40-41) derken, o, bu toplumsal sisteme isyanını en açık biçimde ifade ediyordu. O, polis devleti-kilise biçiminde kurumsallaşmış devletle bütünleşen din, mahkemeler, aile vb. bütün kurumlarıyla kapitalizmin, halkın ezilmesi ve acılarının nedeni olduğunu, bunun değişmesinin gerekliliğini ortaya koyar. Tolstoy'un eserlerindeki yaşamdan alınmış o kadar gerçek olguyla bezemiş olaylar ve hikayeler, bu insana ve insan doğasına aykırı toplumsal ilişkilerin yerine daha insani toplumsal ilişkilerin getirilmesine dair yeterince kanıt sunuyordu. Onun eserleri henüz örgütlü olmayan, kendiliğinden biçimde yükselmeye başlayan devrim dalgasını gösterdiği gibi, bizzat kendisi de tarihsel değişimin gerekliliğini görerek var olan toplumsal sistemi eleştirir. Ancak onun bütün bu toplumsal eleştirileri yine de tarihsel toplumsal gelişimin temel yönlerini kavrayamaz. Tolstoy, toprağın özel mülkiyetine karşı çıkar. Onun amacı, bu suni sınıf ayrımına dayanan devletin yerine “özgür ve eşit küçük köylüler” den oluşan komünlerin kurulmasıdır. Tolstoy'un özel mülkiyet temelindeki toplumsal sisteme yönelik eleştirileri nesnel olduğu kadar sos-

Gerçekçi sanatı irdelemeye başladığımızdan beri bütün gerçekçi sanatçıları yaşadıkları çağın sosyal koşulları içinde şekillendiklerini; onların bilinçlerinin de bu toplumsal-tarihsel koşullar içinde şekillendiğini gördük. Bu nedenledir ki, bu tarihsel-toplumsal koşulların henüz tam olarak gelişmediği koşullar altında bu sanatçıların da yanlış ve eksik sonuçlara vardığı, kapitalizmi pek çok yönden eleştirmeye tabi tutmalarına rağmen, hem değişimin nasıl olacağı hem de bu gelişimin yönü konusunda doğru bir sonuç çıkaramadıklarını belirttik. Onlar, kapitalizmin insani olmayan özüne karşı çıkanların sesi olmuşlardır. Onların eserlerindeki ortak öz, burjuva ideolojiye karşı oluşlarıydı. Kendi gelecek tasarımlarının bütün yanlışlarına karşın, sanatları, bu nedenle demokratik bir öze sahip olmuştur.

yalistlerin temel teziyle de uyumluydu. Ancak bunun yerine ne konulacağı, yeninin ne olacağı sorunu onun açmazıydı. Tolstoy'un "kapitalizm ile kapitalizmin kitlelere aşılması tehlikelerinin açılması, tüm dünya sosyalistleri tarafından girilen dünya çapındaki kuruluş hareketine karşı tam bir duyumsamazlık içinde olan bir tavırla birleşmişti." (Lenin)

19. yüzyılın son çeyreği Tolstoy'un en iyi eserlerini verdiği dönemdir. Ki, o yıllarda toprak köleliği yasaklanmış, kapitalist gelişme oldukça hızlanmıştı. Çarlığın temelleri sağlam gibi görülse de alttan alta tarih denen "yaşlı köstebek" tarafından iyice kazılmıştı. Bir yanda Rus köylülerinin büyük bir bölümü kilise çanları ve papazların buhurdanları eşliğinde çar ve çariçe için dualar ediyorlar; ama aynı zamanda çarın gizli polisi, jandarması her yerin altını üstüne getiriyor, keyfi gözaltılar ve tutuklamalar kürek, sürgün ve idam cezaları tamamlıyordu.

Aynı yıllar Rusya'da liberal burjuvazinin de istediği burjuva özgürlükler için anayasa, parlamento, hukuk reformu talepleri gündeme geliyor; dünya ölçeğinde çılgınca süren Pazar kapma yarışı uğruna Rus mujikleri eline birer silah tutuşturulup Mançurya'dan Galiçya'ya dek cepheye sürülüyorlardı. Bir halklar hapishanesi olan Rusya da birçok ulusa mensup işçi sınıfı ve emekçilerinden oluşan yüz binlerce kitle yoksulluk içinde kıvranırdı; bu işin kaymağını toplayan ayrıcalıklı sınıflar Kafkas petrolerine, Ural madenlerine, Don kömürlerine ait hisse senetlerine yatırdıkları paracıklarının getirdiği tatlı karlarını başta Paris olmak üzere Avrupa'nın belli başlı kentlerinde lüks içinde tüketiyor har vurup harman savuruyorlardı.

Tam da bu süreçte Narodniklerin bombalarının korkusu çarı, polis şeflerini ve bakanlarını dehşet içinde bırakırken, asıl tehlike alttan alta mayalanan devrimin artık Batı Avrupa'dan doğuya Rusya'ya doğru kaymaya başlamıştı. Bu dönemde, çarın idama gönderdiği bir Narodnik'in kardeşi olan Lenin yeni yeni siyaset sahnesine girmeye başlıyor ve "yeni tip-te" bir parti olan Leninist Parti, işçi sınıfı saflarında yavaş yavaş filizleniyordu.

Bu tarihsel-toplumsal gelişmeleri, Batı Avrupa kültürüne sahip olduğu kadar, Rus köylüsünün bakış açısından da izleyebilen Tolstoy'un gerçeğin gerçekçi biçimde anlatılmasında önemli katkıları olduğu yadsınmaz bir durumdur. Halktan insanların çizimi daha önce hiç bu kadar somut ve gerçekçi biçimde yapılmamıştı. Tolstoy'un bu anlatımı, daha önceki Rus edebiyatında olduğu gibi o yaşamın içinden değil, sadece onlara yakınlık duygularıyla yapılmış dışarıdan bir gözleme dayanmaz. Daha önceki Rus edebiyatında temel yöntem sanatçının dış dünyayı gözle-

mesi ve yansımasıydı. Onlardan farklı olarak Tolstoy'un geliştirdiği bu yöntem olmasaydı, 20. yüzyılın başında proletaryanın devrimci atılımıyla beraber gelişen yeni tip gerçekçilik de, yani toplumcu gerçekçilik de olamazdı. Daha önceki gerçekçi sanatın olduğu kadar Tolstoy'un da izinden yürüyen "halktan bir kişiyi" devrimci yolda kendinin farkındalığını edinme süreci içinde, büyük bir başarıyla çizen Maksim Gorki de olmazdı.

SONUÇ YERİNE

Eleştirel gerçekçi sanat olmasaydı, toplumcu gerçekçi sanat da gelişemezdi. Eleştirel gerçekçiliğin dünyayı ve yaşamı derinlemesine irdeleyip yaptığı çözümleme kadar kapitalizme yönelttiği eleştirilerinin yanında toplumsal görüşleri üzerinde de yükselen toplumcu gerçekçiliğe ön geldiği açıktır. "Kutsal Aile"de Marks ve Engels'in kendilerinden önceki materyalizm anlayışı için söyledikleri burada da söylenebilir.

"İnsanların temel iyiliği eşit düşünsel vergilerle donatılmış olması; deney, alışkanlık ve eğitim gücü, çevrenin insan üstündeki etkisi, sanayinin büyük önemi, eğlencenin gerekliliği vs. ye ilişkin öğretilerden materyalizmin sosyalizm ile ister istemez nasıl bağlantılı olduğunu görmek için işin içine öyle uzun boy-lu girmeye gerek yoktur. Eğer insan bütün bilgisini, duyumunu vs. duyular dünyasından ve orada kazandığı deneyden ediniyorsa ampirik dünyanın o biçimde düzenlenmesi gerekir ki, insan orada gerçekten insani olan şeylerin deneyimini edinsin ve onlara alışsın, insan olarak kendisinin farkına varsın. Eğer her türlü ahlak ilkesinin çıkar olduğu doğru-dürüst anlaşılırsa insanın özel çıkarının, insanın çıkarıyla çakışık kılınması gerekir... eğer insanı biçimlendiren kendi çevresi ise, kendi çevresini insanileştirmesi gerekir." (sf. 175-176)

Gerçekçi sanatı irdelemeye başladığımızdan beri bütün gerçekçi sanatçıları yaşadıkları çağın sosyal koşulları içinde şekillendiklerini; onların bilinçlerinin de bu toplumsal-tarihsel koşullar içinde şekillendiğini gördük. Bu nedenledir ki, bu tarihsel-toplumsal koşulların henüz tam olarak gelişmediği koşullar altında bu sanatçıların da yanlış ve eksik sonuçlara vardığı, kapitalizmi pek çok yönden eleştiriye tabi tutmalarına rağmen, hem değişimin nasıl olacağı hem de bu gelişimin yönü konusunda doğru bir sonuç çıkarmadıklarını belirttik. Onlar, kapitalizmin insani olmayan özüne karşı çıkanların sesi olmuşlardır. Onların eserlerindeki ortak öz, burjuva ideolojiye karşı oluşlarıydı. Kendi gelecek tasarımlarının bütün yanlışlarına karşın, sanatları, bu nedenle demokratik bir öze sahip olmuştur.

Cervantes ve Don Kişot Üzerine Bir Deneme

Ekinsu

Cervantes'in Don Kişot adlı romanı modern romanın başlangıcı sayılmaktadır. Yazar, modern romanın ilk örneği sayılan yapıtta, 17. yüzyılda çökmeye yüz tutan İspanyol feodal toplumunun eleştirel çözümlemesini yapmıştır. Gerçekle hayalin çatışması temeline kurulu olan romanında şövalyeliğin eleştirisi ve yergisinin yanında, insan gerçeğinin pek çok boyutlarına yer verir.

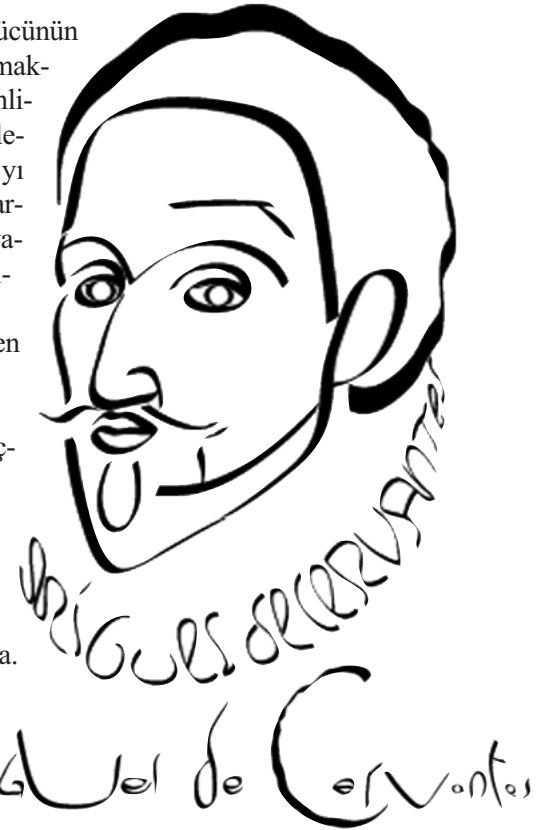
Her sanat eseri ortaya çıktığı dönemin bir aynası niteliğindedir. Hiçbir sanatçı bu anlamda yaşadığı toplum şartlarından uzak kalamaz. Çünkü o, içinde bulunduğu toplumda bir bireydir. Sınıfı, konumu, statüsü ne olursa olsun yaşam, onun düşüncelerinde ve duygularında şekil alır. Don Kişot romanın muhtevasını daha iyi anlamak adına Cervantes'in yaşamış olduğu 17. yüzyıl İspanya'sına gitmek ve dönemin sosyal ve politik durumunu yakından incelemek gerekir.

İspanya dünyada uzun yıllar süren bir imparatorluk ile çeşitli başarılar kazanmış, bunun yanında iç savaşların ve kayıpların da sık sık yaşandığı bir toplum olmuştur. İspanya için söylenen "İspanya imparatorluk için kurulmuştu, imparatorluk İspanya için değil!" sözü, varlığının tek nedeninin imparatorluk olduğunu belirtiyor.

15. yüzyıldan başlayan büyüme, yaşanan iç savaşlarla, yenilgilerle, zaferlerle 17. yüzyıla geldiğinde imparatorlukta taht sorunu ve ülkeyi iyi yönetememe durumu, sonun habercisiydi. Bu durum aynı zamanda, Fransa ile uzun zamandır süren savaşlar, coğrafi keşifler, sanayi devrimi, reform ve Rönesans'ın da etkisiyle imparatorluğun çöküşünü getirecekti. 17. yüzyılda Avrupa, feodalizmin yıkıntılarını yerle bir edip kapitalizme geçişin adımlarını İspanya İmparatorluğunun çöküşü ile daha ileriye taşımıştı. İmparatorluk için kurulan İspanya'nın bu sonu, tüm toplumu ve yaşamı etkilediği gibi bunun edebi ve sanatsal hayata yansımaları da kaçınılmaz kılınmıştı.

Cervantes'in sanat hayatını bu kadar değerli kılan, hayal gücünün bu denli geniş olmasını sağlayan hiç kuşkusuz ki yaşamının durmaksızın değişim içinde olmasıdır. Savaşlar, yaşadığı esaretler, kesinliği belli olmamakla birlikte kendisine yapılan suçlamalar ve birilerinin sayesinde kavuştuğu özgürlük... Bunun yanında Avrupa'yı etkisi altına alan burjuva devrimi, dünyayı yeni bir biçime sokarken, Cervantes de bu yeni yaşam biçimini eserlerinde sorgulayacaktı. Geniş hayal gücü ise bu sorgulamada sanatının gerçekçiliğini kalıcı kılacaktı.

Cervantes, yaşadığı değişim çağının, değişmek istemeyen karakterlerini tek bir kişide yansıtır. O da Don Kişot'tur. Monarşinin hakim olmaya başladığı bir devirde, derebeyliği, şövalyeliği yani kısacası geriye gelmesi mümkün olmayan bir geçmişe hasret Don Kişot... Asıl adı Alonso olan ve Don Kişot adını kendisine takan bu şahıs, çevresindekilerin kendisi ile alay ettiklerinin farkına varmaz -çünkü onların büyüldüğünü düşünür-, her önüne çıkana son şövalye olduğunu ilan eder. Cervantes, okuyuculara geçmişe hasret çekenlerin ancak Don Kişot gibi bir hayal dünyasında yer aldıklarını anlatmaya çalışır aslında. Çünkü yıkılmaya yüz tutan bir toplumsal sistemin yerine bir yenisinin, daha ileri bir sistemin gelmesi diyalektiğin kaçınılmaz bir sonucudur. Ve derebeyliğin son bulmasıyla yerine geçen burjuva devrimini temsil eden ise, Don Kişot'un yanına uşak olarak aldığı Sancho Panza'dır.

Don Kişot, şövalyelerin cenneti olan derebeyliğin; Sancho ise, burjuva akıl ve mantığının, aynı zamanda dönemin realitesinin temsilcisidir.

Cervantes, maziye dönmenin ne kadar imkânsız olduğunu göstermek istemiş ve buna hasret çekenlerin yaşadıkları komik ve acınası halleri yansıtmıştır. Bu bakımdan da Don Kişot, imkânsızın peşinde koşan bir çeşit zavallı ve biraz da gülünç bir delidir. Nazım Hikmet Don Kişot ile ilgili olarak şunları söyler:

“Bana göre Don Kişot, sadece mazi hasreti çeken bir adam değildir. Umumiyetle doğrunun, haklının, güzelin hasretini çeken adamdır. Bu onun hem kuvvetli, hem de zayıf tarafıdır. Çünkü umumiyetle, mutlak manasıyla, güzel, doğru ve iyi yoktur. Fakat diğer taraftan insanlar, sosyal şartların tesiriyle, daha güzele, daha haklıya, daha doğruya mütemadiyen hasret çekmişlerdir.”

Don Kişot, oldukça güçlü biridir. Cervantes’e benzer yanı oldukça fazladır bu noktada. Çünkü başından onca tehlike ve macera geçen Cervantes’in Don Kişot’a kendisinden çok şey katması çok doğaldır. Henüz feodalitenin tam olarak tasfiye edilmediği, burjuva birey kavramının oluşmadığı bir tarihte, Cervantes, Don Kişot’un şahsında klasikleşen ve günümüze kadar gelen bir tip yaratmayı başarmıştır. Hayatını bir hiç uğruna harcayan bu meczup, hem ortaçağ şövalyeliğinin sonunu ve trajedisini, hem de inandığı değerler uğruna savaştan, bir kolunu kaybeden, fedakarlığının karşılığını alamayan, iyi niyeti nedeniyle hapse düşen, yaşadığı her olumsuz durumdan, başarısızlıktan, tehlikeden -Cezayir’de Türklere esir düşer, köle pazarında satılır, memuriyeti sırasında paraların alımını kötüye kullanmakla suçlanır, adı bir cinayete karışır ve bir olayda elini kaybeder.- sağ çıkmayı başaran Cervantes, bir anlamda Don Kişot’ta kendi düş kırıklıklarını simgeler.

Don Kişot aynı zamanda mücadele adamıdır. İnanıldığı, doğru bulduğu değerler için korkusuzca dövüşür. Yere düşse de, yaralansa da, onu bu yoldan döndürmek isteyenler olsa da uğruna yola çıktığı şeyden vazgeçmez. Çünkü o, Alonso değil, bir şövalyedir artık ve amacı kötülere yok etmek, masumları, iyileri korumaktır. Don Kişot’un bu özelliği, burjuva akıl ve mantığını temsil eden Sancho’ya göre çok daha akıllıca bir durumdur. Çünkü Sancho’yu tüm bu olaylara iten şey şahsi çıkarıdır. Bu sebeple, Sancho, Don Kişot’tan daha gülünç bir durumdadır askında. Don Kişot’un peşine takılma sebebi zengin olmak, vali olmaktır. Sancho aslında döneminin oluşmaya başlayan kapitalistlerinin bir görüntüsüdür. Maddi çıkar aslında her dönem için kendisi gösterse de, derebeyliğin sona erip burjuva sistem anlayışına geçilen bu dönemde maddi çıkarın ilk temsilcileri Sancho Panza gibi kişiler olsa gerek.

Burjuva, toplumda kendi egemenliğini kurduğu andan itibaren, kendi devrini, en doğru, en güzel, değişmez, mutlak ve akla en uygun devir olarak gördüğü için daha iyiyi, daha güzeli ve daha doğruyu arayandan daima nefret etmiş, ürkmüş ve onu ortadan kaldırmak için her şeyi kullanmıştır. Don Kişot bu anlamda burjuvanın en kolay dalga geçebileceği bir tip gibi görünmektedir. Burjuva bu tipi kendi akli ve mantığı, kendi devrinin şartlarına uymayan ve özellikle de o şartları değiştirmek isteyen herkese benzetmiştir.

Nazım Hikmet Don Kişot’un iki türlü olduğunu söyler. Bunlardan biri kitabın içindeki Don Kişot, bir diğeri kitabın dışındaki Don Kişot’tur. “Kitabın içindeki Don Kişot, elbette ki normal bir adam değildir. Fakat kitabın dışına çıkan bir Don Kişot vardır ki, o gayette normaldir.”

Nazım Hikmet, kitabın içindeki Don Kişot ile aslında geri gelmesi imkansız bir devre hasret olan, onu bulma ve yaşatma çabasıyla hareket eden Don Kişot’u dile getirir ki bu, normal olmayan bir durumdur. Çünkü geçmişi geri getirme çabası boşa çekilen bir kürek gibidir. Don Kişot’un deliliği de buradan gelir. Diğeri, yani kitabın dışındaki Don Kişot ise burjuvanın istemediği, karşı çıktığı, daha doğruyu, daha iyiyi, daha güzeli arayan, bunlar için her türlü zorluğa karşı durabilecek güçte olan kişidir. Bu Don Kişot’un anormal bir tarafı yoktur aslında. Çünkü her dönemde tüm gerçeklikle karşımıza çıkabilecek insan tipidir bu.

Cervantes Don Kişot adlı eseriyle her kuşağa hitap edebilen ve her okuyuşunda insana ayrı bir tat veren bir başyapıt meydana getirmiş, öyle ki onun için söylenen bu söz çok yerindedir: İnsan onu hayatında üç kez okumalıdır: Kahkahanın kolayca dudaklara fırlayıp duyguları harekete geçireceği gençlikte, mantığın hakim olma-ya başladığı orta yaşta, her şeye felsefe açısından bakıldığı ihtiyarlıkta.

Don Kişot'un Ölümsüzlüğü

Don Kişot aradan bunca yüzyıl geçmesine ve yazıldığı dönemde farklı yazım teknikleri denenmemiş olmasına rağmen, hem içerik olarak hem de biçimsel olarak çağdaş bir üründür. Birçok yazara, sanatçıya esin kaynağı olmuş ve sanat eserlerinde ölümsüzlüğünü sürdürmüştür. Dostoyevski'nin Budala'sı, Flaubert'in Madam Bovary'sine, Kafka'nın Bay K'sına kadar birçok roman kahramanının yaratılmasında esin kaynağı olmuş, hatta sanat eserlerinden gerçek dünyaya taşmış, umutsuz mücadelelere girişen insanların umudu olmuştur.

"Cervantes Don Kişot'u yaratırken okur ve yazar arasında oluşabilecek en dinamik diyaloğu da yaratır." der bazı edebiyat teorisyenleri. Cervantes'in belki de en önemli tarafı buydu. Don Kişot'taki üslup dönemin diğer eserlerine kıyasla daha canlı ve okuyucuyu kendisine çekebilecek güçte. Her çağdan, her yaştan insana sesleniyor Cervantes. Nazım Hikmet'in de dediği gibi "Kitabın tekniği, hikâyesi, özü de öyledir ki, tabir-i caizse, Şarlo'nun filmlerine benzer. Çocuk da zevk alır, büyük de; cahil de, okumuş da; burjuva da sosyalist de..."

Don Kişot'un, kişilerin gelişimini, birbirlerini etkileyişini ve karakter özelliklerinin yer değiştirmişini, hikaye devam ederken diyalektik bir şekilde sergilemesi de oldukça dikkate değer. Başlangıçta Sancho, maddiyata düşkün, aç gözlü ve cahildir. Don Kişot ise, hayaller dünyasında gezintiye çıkmış yaşlı sıradan bir bunaktır. Şövalye ve uşağı Sancho yaşadıkları maceralarla değişim içine girerler. Karşılaştıkları her olay onları birbirlerine bir adım daha yakınlaştırır. Ve giderek her biri diğerinin özelliğini taşımaya başlar. Sancho başta bir köylüdür ve köylü ağzıyla konuşur. Don Kişot bu birliktelikle başlayan macerada giderek Sancho gibi konuşmaya; Sancho ise saraylı diline özenmeye başlar. Romanın sonuna doğru maddi çıkar için bu yolculuğa çıkan Sancho, kendisine Dük tarafından vali olarak verilen adayı, yani parayı pulu terk edip düşler ülkesinde yaşamayı özler ve bir süre sonra da görevinden istifa eder. Don Kişot ise hayal dünyasından sıyrılır, gerçek dünyanın içine bırakır kendisini.

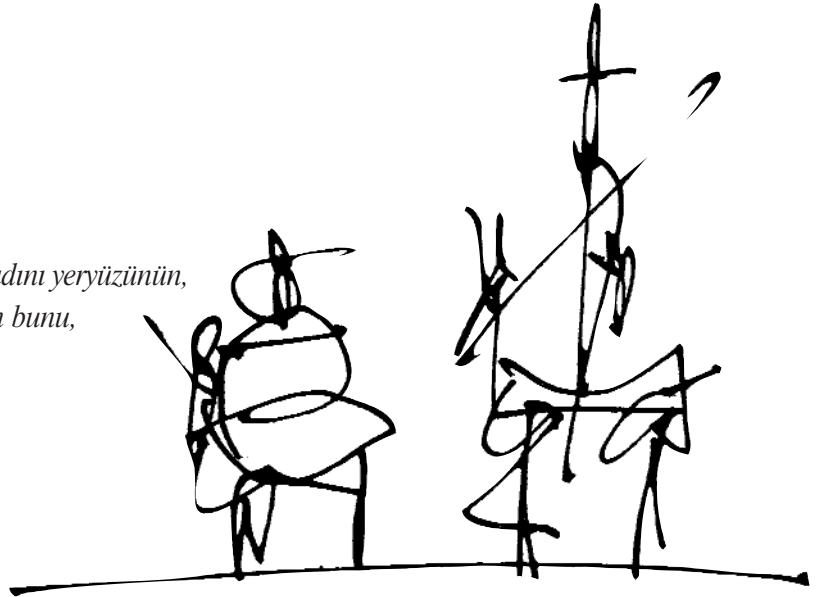
Cervantes Don Kişot adlı eseriyle her kuşağa hitap edebilen ve her okuyuşunda insana ayrı bir tat veren bir başyapıt meydana getirmiş, öyle ki onun için söylenen bu söz çok yerindedir: İnsan onu hayatında üç kez okumalıdır: Kahkahanın kolayca dudaklara fırlayıp duyguları harekete geçireceği gençlikte, mantığın hakim olmaya başladığı orta yaşta, her şeye felsefe açısından bakıldığı ihtiyarlıkta.

Yazıyı Nazım Hikmet'in Don Kişot'tan etkilenerek yazdığı şiiri ile bitireyim istedim.

DON KİŞOT

*Ölümsüz gençliğin şövalyesi,
ellisinde uydu yüreğinde çarpan aklına,
bir Temmuz sabahu fethine çıktı
güzelin, doğrunun ve haklının:
önünde mağrur, aptal devleriyle dünya,
altında mahzun, fakat kahraman Rosinant'ı.
Bilirim,
hele bir düşmeye gör hasretin halisine,
hele bir de tam okka dört yüz dirhemse yürek,
yolu yok, Don Kişot'um benim, yolu yok,
yel değirmenleriyle dövüşülecek.*

*Haklısın, elbette senin Dülsinya'ndır en güzel kadını yeryüzünün,
sen, elbette bezirgânların suratına haykıracaksın bunu,
alaşağı edecekler seni
bir temiz pataklayacaklar.
Fakat sen, yenilmez şövalyesi susuzluğumuzun,
sen, bir alev gibi yanmakta devam edeceksin
ağır, demir kabuğunun içinde
ve Dülsinya bir kat daha güzelleşecek...*

haziranda ölmek...

nazım hikmet, ahmed arif, orhan kemal

“3 Haziran 1963. Duyuyorum ki Nâzım Hikmet ölmüş. Bir sanatçı için, böyle bir haberi soğukkanlılıkla karşılamak oldukça ! ‘Hava leylak/ve tomurcuk kokuyor/uy anam anam/haziranda ölmek zor’ dizeleri dökülüyor dudaklarımdan. (...) 2 Haziran 1970... Duyuyorum ki Orhan Kemal ölmüş. Yine aynı dizeler, yine kendiliğinden...” diyor Hasan Hüseyin. Haziranın insanların üzerine ince bir toz bulutu gibi çöken kederi daha güzel nasıl anlatılabilir ki?

3 Haziran 1963: Nazım Hikmet sürgünlük yurdunda düştü toprağa. 2 Haziran 1970: Orhan Kemal yoksulluk içinde düşer toprağa. 2 Haziran 1991: Ahmed Arif sessizce ayrılır aramızdan. Anadolu’da kurulan bezirgan saltanatına karşı dimdik ayakta duran ve “bir ağaç gibi tek ve hür, ve bir orman gibi kardeşesine” yaşamak için mücadele eden, yürekleri halk için çarpan 3 devrimci sanatçı: Nazım Hikmet, Orhan Kemal, Ahmed Arif. Bugün sahip olduğumuz sosyalist gerçekçi sanat mirasımızın oluşmasında en çok emeği geçen bu üç yiğit usta, o mirasın hiç kuşkusuz en büyük yaratıcısıdır. Sanatın ilerici rolü ve toplumcu gerçekçi – sosyalist gerçekçi sanat akımı ikilemelerinin yaşandığı sıralarda aslında bu 3 devrimci insan, eserleriyle bize gerçeği gösteriyorlardı: Burjuvazinin yaftası olan “toplumcu gerçekçi” sıfatı bu 3 sanatçıya dar gelmekte, onları boğmaktaydı. Onlar, tüm üretimleriyle Türk ve Kürt Halkları’nın sosyalist gerçekçi sanatının doğuş döneminde yer aldılar ve onlar tam anlamıyla “sosyalist gerçekçi” sanatçılardı. Devrim mücadelesi yılların birikimiyle katlanarak artıyor, üzerinde yaşadığımız bu topraklarda. Su götürmez bir gerçektir ki, belki de sayfalarca anlatılan bir konuyu, bir marşta, bir dizede, bir cümleyle aktarabiliriz sosyalist gerçekçi sanat sayesinde.

Kürt Halkı’nın özlemlerini hayallerini buluruz Ahmed Arif’in kaleminde. Parçalanmışlığı, sömürmüşlüğü, hakir görülüşlüğü yaşarız, Ahmed Arif’in şu dizelerinde:

“Ölüm buyruğunu uyguladılar
Mavi dağ dumanını
ve uyur-uyanık seher yelini
Kanlara buladılar.
Sonra oracıkta tüfek çattılar
Koyunumuzu usul-usul yoklayıp

Aradılar.

Didik-didik ettiler
Kırmanşah dokuması al kuşağı
Tespihimi, tabakamı alıp gittiler
Hepsi de armağandı Acemilinden...

Kirveyiz, kardeşiz, kanla bağlıyız
Karşıyaka köyleri, obalarıyla
Kız alıp vermişiz yüzyıllar boyu
Komşuyuz yaka yakaya
Birbirine karışır tavuklarımız
Bilmezlikten değil
Fıkaralıktan
Pasaporta ısınmamış içimiz
Budur katlimize sebep suçumuz
Gayri eşkıyaya çıkar adımız
Kaçakçuya
Soyguncuya
Hayına...

Kirvem hallarımı aynı böyle yaz
Rivayet sanılır belki
Gül memeler değil
Domdom kurşunu
Paramparça ağzımdaki...”

Sonra bir bakarız Ahmed Arif “vatanım” der bizlere. O kelime tılsımlıdır sanki: vatanım... Bir halkın yüzlerce yıllık umudu ve özlemi bir kelimeye ancak böyle sığdırılabilir. Ahmed Arif öğretir bize, Kürt işçisini ve şöyle tanımlar “vatanımın işçisini”:

“Tütünü bilir misin?
“Kız saçı” demiş zeybekler,
Su içmez her damardan,
Yerini kolay beğenmez,
Üşür
Naz eder,
Darılır
İki parmak arasında kıyılmış,
Bir parçası var kalbimin
İncecik, ak kağıtlara sarılır,
Dar vakit yanar da verir kendini.
Dostun susan dudağına...

Sokaklardan,
Kıyılardan,
Gök mavisinden,
Ekmeğinden,
Canevinden ayrı düşmeye
Yani bütün hasretlerin kahrına
Ve zehrine çaresiz kalmaların,
İlk nefesi Hızır gibi yetişir
Cibalide sarılan cigaranın...

Tütün işçileri yoksul,
Tütün işçileri yorgun,
Ama yiğit
Pırıl pırıl namuslu.
Nami gitmiş deryaların ardına
Vatanımın bir umudu..."

Sonra çeviririz gözlerimizi Kürdistan'dan Çukurova'ya. Seyhan ve Ceyhan'ı görürüz iki damar gibi besler Akdeniz'in kalbini. Bembeyaz okyanuslar işçi teriyle parlar ve kamaştırır gözlerimizi. Orhan Kemal ırgattır tarlada, işçidir fabrikada. Orhan Kemal açtır halkı gibi, yoksuldur. Orhan Kemal halktır aslında. Halkın içinden biridir. Halkı halka anlatır Orhan Kemal, aynadır halkına ve tam da burada Orhan Kemal girer araya, işin sadece ayna olmaktan ibaret olmadığını hatırlatır bizlere şu sözleriyle: "Gerçekçilik, içinde yaşadığın topluma yer yer ayna tutmaktan ibaret değil ki. Asıl gerçekçilik, asıl yurtseverlik, içinde yaşadığın toplumun bozuk düzenini görmek, bozukluğun nereden geldiğine akıl erdirmek, sonra da bu bozuklukları ortadan kaldırmaya çalışmak. Yurtseverlik, yurdunun insanlarını sevmek, yani, insan gibi yaşamalarını sağlamaya çalışmak. Buna engel olanlarla savaşmak..." Bu yüzden suçludur Orhan Kemal. Ve "toplumcu gerçekçi" olmadığını kanıtlar bu sözlerle, "sosyalist gerçekçilik" der savaşmaktır burjuvaziyle.

Ve savaşırken bıkmadan usanmadan anlatır insanın insanı sömürmediği, gecelerinde aç yatılmayan dünyayı bizlere: "Yeryüzünde insanlar ve insanların uydurma hukuku, bu uydurma hukukun tapu senetleri yokken bu topraklar gene vardı. İnsanlardan çok önce var olan bu topraklar, insanlardan önce, şimdikinden çok daha şen ve esendiler herhalde. O zamanlar da topraklar üzerinde sert rüzgarlar eserdi. Kim bilir nereden aldıkları tohumları bu şen ve esen topraklara getirip saçar, şen ve esen topraklar da onları bağrırlarına sımsıkı basarak, yağmur ve güneşin yardımıyla çimlendirirlerdi. Çimlenen tohum boy atar, toprağın yüzüne çıkar, ürününü vererek yeryüzünü mutlu bir kardeş sofrası halinde bezerlerdi." diyerek.

Ve çevirip dünyaya bakarız. Anadolu'dan Moskova'ya uzanan bir serüven bekler bizi. Mücadeleye adanmış bir insanla, komünist şair Nazım Hikmet'le

karşılaşırsınız yolda. Onurlu bir ömürle örnektir bizlere. Mücadelede yoğrulmayı ve yeni insan olmayı öğretir bize Koca Nazım.

"Şairim
şiiirden anlarım,
en sevdiğim gazel
Anti Dühringidir Engelsin..
Şairim
bir yıl yağın yağmur kadar şiir yazdım..
Fakat asıl
şaheserime
başlamak için

Hafızı Kapital olmayı bekliyorum." diyerek kimin davasını güdeceğini ve hangi davanın şiirini yapacağını anlatmaya başlar bizlere Nazım Usta. Ve der ki bizlere, "alınmayın bana vatan haini demelerine yoldaşlar, evet ben vatan hainiyim. Bakın tekrarlıyorum:

"Evet, vatan hainiyim, siz vatanperverseniz,
siz yurtseverseniz, ben yurt
hainiyim, ben vatan hainiyim.

Vatan çifliklerinize,
kasalarınızın ve çek defterlerinizin
içindekilerse vatan,
vatan, şose boylarında gebermekse açıktan,
vatan, soğukta it gibi titremek ve sıtmadan
kıvrnamaksa yazın,
fabrikalarınızda al kanımızı içmekse vatan,
vatan tırnaklarıysa ağalarınızın,
vatan, mızraklı ilmihalse, vatan, polis copuysa,
ödeneklerinize, maaşlarımızda vatan,
vatan, Amerikan üsleri, Amerikan bombası,
Amerikan donanması topuysa,
vatan, kurtulmamaksa kokmuş karanlığımızdan,
ben vatan hainiyim.

Yazın üç sütun üstüne kapkara haykıran
puntolarla:
Nazım Hikmet vatan hainliğine
devam ediyor hâlâ."

Sosyalist gerçekçi sanat, Nazım Hikmet'le nüvelelerini vermeye başlamıştır. Nazım'ın şiirlerinde dünyanın bir ucunda haksız bir tokat yiyen insanın acısını buluruz, yarını, geleceği buluruz. Yoldaş sıcaklığını hissederek ve mücadeleyi buluruz. Komünist olmak nedir, onun şiirleri içinde buluruz ve her şeyden önce insanlığı buluruz o şiirlerde. Sosyalizmi anlatır bizlere:

"Sosyalizm,
Yani şu demek ki, dayıkızı,
Sosyalizm,
Senin anlayacağın yani,
El kapısının yokluğu değil de
İmkansızlığı.
Sosyalizm
Devirmek dağları el birliğiyle

*Ama elimizin öz biçimini,
Öz sıcaklığını yitirmeden.
Sevgilimizin bizden ne şan, ne para,
Vefadan başka bir şey beklemeyişi...
Sosyalizm,
Yani yurttaş ödevi sayılması bahtiyarlığın,
Yahut mesela,
-bu seni ilgilendirmez henüz-
esefsiz,
güvenle,
emniyetle,
gölgeli bir bahçeye girer gibi
girebilmek usulcacık ihtiyarlığa,
ve hepsinden önemlisi,
çocukların, ama bütün çocukların,
kırmızı elmalar gibi gülüşü...”*

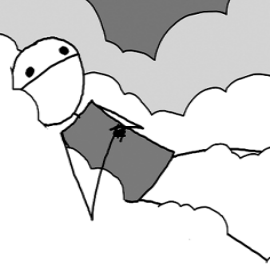
Nâzım Hikmet, 20 Kasım 1901’de Selanik’te doğar. Dur durak bilmeyen enerjisiyle, devrim mücadelesi için çalışmış bir komünisttir. Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu’ya geçer ve halkla beraber mücadele eder. Nâzım’ın 1921’de Rusya’ya gitmesi ve komünizmle orada tanıştıktan sonra Türkiye’ye dönmesiyle birlikte yayımlanmaya başlanan şiir ve yazıları daima soruşturmalık olacaktır ve hapsi istenecektir sürekli. 1938’de orduyu halka karşı kıskırtmaya çalıştığı gerekçesiyle – ki buna gösterilen kanıt, Yavuz zırhlısındaki askerlerin dolabından şiirlerinin çıkmasıdır – 28 yıl 4 ay hapis cezasına çarptırılır. Nâzım, 12 yıl parmaklıklar arkasında kalır. Hapisteyken bile devrim ateşiyle yanar yüreği. Bunu usul usul şiirlerine damlatır fakat Nâzım’ın şiiri yasaklanmıştır o dönemde. Onun şiiri ancak 1965’te ortaya çıkar. 1950’de bir af yasasıyla hapisten çıkan Nâzım, askere alınacağı ve öldürüleceği duyumları üzerine yurtdışına kaçar ve Türkiye vatandaşlığından çıkarılır. Bundan sonra şiirine bir gurbetlik ve Anadolu hasreti yerleşir. Nitekim 3 Haziran 1963’te sürgünde bedeni toprağa düşer. Ardından Pablo Neruda “Niçin öldün Nâzım?/Ne yaparız şimdi biz/şarkılarından yoksun?” diye haykıracaktır.

Nâzım’ın o çelik gibi sert ama bir o kadar da naif yüreği Moskova’da toprak altında üşürken, Anadolu’da bir başka devrimci, Orhan Kemal 2 Haziran 1970’de ayrılır aramızdan. Adana’da 15 Eylül 1914’te doğan yazar, hayatının büyük bölümünü yoksulluk içinde geçirir ve eserlerinde işçileri, hamalları, çiftçileri tam bir gerçeklikle yansıtır. Düzenli bir eğitim olanağı olmamasına rağmen onun yazdıkları tecrübe-ridir, onun aşına olduğu durumlarıdır. 1938’de Niğde’de askerliğini yaparken “Maksim Gorki ve Nâzım Hikmet okumak”, “Yabancı rejimler lehinde propaganda” suçlamasıyla beş yıl hapis cezasına çarptırılır.

1940’ta Bursa Cezaevi’nde Nâzım’la tanışır ve onun sosyalist görüşlerinden etkilenir. Ki zaten onu öykü ve roman yazmaya teşvik eden de Nâzım’dır. Bir dönem hamallık, amelelik gibi işler de yapan Orhan Kemal, 1950’de ailesiyle İstanbul’a yerleşir. Geçimini kalemiyle kazanmaya başlayan yazar, 1958’de “Kardeş Payı” adlı öyküsüyle Sait Faik Hikâye Armağanı’nı alır. Yine 1969’da Türk Dil Kurumu ödülünü ve Saik Faik Hikâye Armağanı’nı “Önce Ekmek” adlı kitabıyla alır. Orhan Kemal, Bulgar Yazarlar Birliği’nin çağrısı üzerine gittiği Sofya’da, tedavi görmekte olduğu hastanede hayatını kaybeder.

Bu iki büyük devrimcinin açtığı yoldan yürüyen, tıpkı onlar gibi yıllar sonra, mertliği ve samimiyeti ile yürek okşayan Ahmed Arif yine bir haziran günü düşecektir toprağa. Yine leylak ve tomurcuk kokuları arasında. Bu büyük ozan 21 Nisan 1927’de Diyarbakır’da doğar. Babası Siverek’e tayin olduktan sonra burada ilköğretime başlar. Siverek onun için hayatı anlamaya başladığı bir yerdir. Ki burada öğrenir aşireti, toplumsal ilişkileri. Yine Kürtçe’nin Kurmançî ve Zazakî lehçelerini Siverek’te, Arapçayı Harran’da öğrenir. Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe bölümünde öğrenciyken iki defa tutuklanır. Hapis günleri işkence, açlık içinde geçer. Öyle ki bu büyük ozan çıldırma noktasına gelir. Bu yıllardaki eziyetlere rağmen o, dağlarına bahar gelen memleketini düşünür ya da ranza dibinde olmayacak düşlere dalar. Bazen de Çukurova’dadır onun yüreği, Cibali’de, ırgat işçileri arasında. Sömürülen acılı halkıyla atar yüreği. Fransa hayranlığıyla dolu “şiirsiz şiir” denilecek tarzda Orhan Veli ve arkadaşları gibi şiir yazmanın moda olduğu dönemde o “Oysa ben Doğuluydum. Az gelişmiş değil, sömürülmek için kasıtlı olarak geri bırakılmış bir ülkenin aşiret töreleriyle yetişmiş bir çocuğuydum. Sömürgeci Fransız toplumunun bohemi, serseriliği ve gerçekten kaçma çabalarını kutsayan şairleri, elbette beni ırgalamazdı” diyecektir. Öyle ki bu ozanın şiirleri yurduna hasret birçok tutsağın dilinde “Dağlarına bahar gelmiş memleketimin”, işkencede birçok devrimci Kürt’ün haykırışında “Vurun ulan vurun ben kolay ölmem!” diye yaşayacaktır. Halkımı yürekte seven Ahmed Arif de 2 Haziran 1991’de hayata gözlerini yumar.

Hayatlarında sürgünün, mapusların ve işkencelerin hiç eksik olmadığı üç devrimci yürek, sosyalist gerçekçiliğin vasileri... Nâzım sürgünlük yurdunda, Orhan yoksulluk içinde, Ahmed sessizce bir Haziran günü ayrıldılar aramızdan. İşte o an bir sanatçı yüreği burkuluyor ve acıyla, özlemle haykırıyor: “Gece leylak/ve tomurcuk kokuyor/yaralı bir şahin olmuş yüreğim/uy anam anam/haziranda ölmek zor!”.

Demet Demeter

1. Diyarbakır Kitap Fuarı

AMED'Lİ GÜNLERİMİZ

Yine bir kitap fuarındayız. Diyarbakır kitap fuarında buluşuyoruz. Bu sene ilk defa 18–23 Mayıs 2010 tarihinde Diyarbakır'da Tüyap kitap fuarı düzenlendi. Diyarbakır'da bir kitap fuarı düzenleneceğini öğrendüğümüzde bayağı heyecanlandık. Mutlaka bizde AYIŞIĞI SANAT MERKEZİ olarak orada olmalıyız dedik ve düştük yollara; fuardan iki gün önce. 21 saatlik yolculuğun ardından işte Diyarbakır'daydık.

Diyarbakır nam-ı diğer Amed; iklimi gibi insanları da sıcak bir memleket. Sanki iklim tüm sıcaklığını bu insanlardan almış gibi. Diyarbakır'a ayak basar basmaz sıcak, candan insan ilişkileri ile karşılaştık. Fuar alanına gitmek için bindiğimiz taksinin şoförü ile başladı ilk sohbetimiz. Diyarbakır büyük şehir belediyesinin yaptıklarını Diyarbakır'a getirdiği yenilikleri vs anlatıp durdu. Şurayı şöyle yaptı, burayı böyle yaptı diye eliyle işaret ederek anlattı bize ta ki fuar alanına gelene kadar...

Evet, gerçekten de çok olumlu bir hava vardı, belediyecilik açısından. Örneğin biz İstanbul'da otobüs ve dolmuşlara tıkiş tıkiş bineriz, hatta bu da yetmez, 'hadi arkaya ilerleyin, daha çok yerimiz var' denilerek ilerleyebileceğimiz son noktaya kadar ilerler balık istifi gibi birbirine yapışmış vaziyette yolculuk yaparız. Ama Diyarbakır'da öyle değil, tam da benim özlemimi duyduğum gibi; herkes koltuklara oturmuş ve ayakta yolcu göremezsiniz. Eğer araç dolu ise yolcu almaz, yolcular da bir sonrakini bekler ve rahat rahat gitmek istediği yere ulaşır.

Fuar alanına geldiğimizde İstanbul'dan tanıdık yüzlerle karşılaşıyoruz. Diyarbakır'ın sıcakkanlılığı sanki onları da etkisi altına almıştı. Sıcak bir merhabalaşmadan sonra hemen Ayışığı Sanat Merkezi standının olduğu yere gidip eşyalarımızı bırakıyoruz. Sonra da

şehir merkezine hareket ediyoruz. Ne yazık ki kitap fuarları çoğunlukla şehir merkezinin dışında kurulmuş durumda. Bu durum kitapların okuyucu kitlesi ile buluşmasını biraz güçleştiriyor ama yine de engelleyemiyor.

Şehir merkezinde ilk önce bir kafeye gidiyoruz. Arkadaşlarla sohbet ediyoruz. Her biri sıcak içten samimi insanlar. Sanki 40 yıllık dostmuşuz gibi sürüp gidiyor sohbetimiz. Çok güzel dostluklar yakalıyoruz. Mücadelenin sıcaklığı Kürt insanının her şeyine yansımış orada.. Hissediyor insan bunu. Her şeyden anlaşılıyor bu. Sohbetlerden, dostluklardan, düşmanlarına güvenmeyişlerinden... Hoş bir anıyı anlatır gibi şakalaşarak, gülererek, anlatıyorlar nasıl mücadele ettiklerini. Hatta bazı yaşadıklarını, anılarını öyle bir mizahlaştırarak anlatıyorlar ki, ünlü mizah ustalarının ağzı açık kalır.

Neden diyorlar, kitap fuarına gelip de bizi görenler, neden burada da bir Ayışığı sanat merkezi yok? Hatta bazıları gelip; siz açın biz size yardım ederiz diyorlar.

Fuardaki diğer katılımcılarla sohbet ediyoruz. Hangi otelde kalıyorsunuz diyorlar bize. Ben de "biz hiçbir fuarda herhangi bir otelde kalmadık, kalmayız da" diyorum. Bunu büyük bir gururla söylüyorum. Bizim ailelerimiz, dostlarımız var. Gündüzleri kitap

fuvarında geçirdikten sonra geceleri de dostlarımızla sohbet etmek varken kendimizi “yetim kalmış bir çocuk gibi” neden bir otele hapsedelim, değil mi? Üstelik gecelerin hiç bitmesini istemiyoruz, candan sohbetler gerçekleşirken. Ama ne yazık ki bazen günün yorgunluğunun da verdiği ağırlıkla uykuya yenik düşüyoruz. Uyku perisi alıp götürüyor bizi rüyalar âleminin derinliklerine...

Her gece başka bir dostumuzun konuğu oluyoruz. Her biri en güzel şekilde ağırlamaya çalışıyor bizleri. Çoğuyla ilk defa tanışıyoruz. Birbirimizi ilk defa tanımanın da merakıyla dolu sohbetimiz. Ama sohbet biraz ilerledikten sonra saatlerde gecenin ilerleyen zamanlarını göstermeye başladığında artık yılların bağladığı dostluk halkalarıyla bağlanmış gibi oluyoruz.

Diyarbakır’a gidilir de o meşhur Diyarbakır surları gezilmez mi... Bizde öyle yaptık. İlk gün çok güzel bir cafede dostlarla, arkadaşlarla sohbet ettikten sonra ikinci gün çok tatlı bir dostumuzla birlikte surları gezdik. Diyarbakır’ın tarihine yolculuk yapmaya çalıştık birlikte... Sonra surları gezerken iki Fransız turistle karşılaştık ve onlarla sohbet etmeye başladık. Günümüz çok hoş bir şekilde sonlandı.

Gece misafir olduğumuz evde ise kelimelerle anlatılamayacak kadar sıcak, içten, samimi dostluklar yaşadık. Neredeyse çocuklar gibi eğlendik. Evin birde 1–2 yaşlarında kızı vardı. Sevimli mi sevimli bir çocuk. Üstelik Türkçe bilmiyor. Çok hoş çocukça bir Kürtçeyle bir şeyler söylüyor. Ben onun ne dediğini yada ne demek istediğini anlamıyorum. Ben de onunla Türkçe konuşuyorum o da anlamadığı için yüzüme bakıyor. Neyse ki ilerleyen saatlerde evdekilerin de yardımıyla anlaşmanın bir yolunu buluyoruz küçük kızımızla... öyle bir gülümsemesi var ki dünyalara değer.

Her yerin, her yörenin kendine has kültürü vardır. Bu kültürü yansıtan pek çok şeyin yanında en temel şeylerden birisi de o yörenin yemekleri oluyor. Et yemekleri başta olmak üzere değişik yemekleri var Diyarbakır’ın. Oraya kadar gittikten sonra ciğer kebab yemeden dönmüşseniz, bir yanı eksik kalmıştır seyahatinizin. Tabii bizimki seyahatten çok fuar için gitmiş olsak da; bulduğumuz her fırsatı değerlendiriyorduk. Oraları ve insanların daha iyi tanımak için. İyi dostluklar kurmak için. Doğal olarak yöresel yemeklerden de nasibimizi aldık...

Diyarbakır karpuzunu duymayan yoktur. Aynı zamanda bu karpuzun heykeli de var Diyarbakır’da. Arabayla yoldan geçerken karpuz heykelini görünce bayağı bir şaşırđım. Fakat iyi bir fikir, ünlü Diyarbakır karpuzunun mutlaka heykeli de olmalıydı değil mi şehirde...

Yine gittiğimiz bir ailemiz bizim için çiğ köfte yaptı. Ve ertesi gün standı da götürdük. Tüm komşulara ve gelen dostlarımıza da ikram ederek neredeyse çiğ köfte partisi verdik diyebiliriz. Kitap fuarında bir ilktir herhalde...

Bizim standımıza gelenler ya da yanından geçenler diğer stantlardan farklı olduğumuzu hemen anlıyorlardı. Onları Ayışığı standına çeken bir şeyler buluyorlardı. Kürtçe müziğimizle, Deniz, Che posterlerimizle kitaplarımız ve çeşitli şeylerin yanı sıra içten dostluğumuzla kendilerinden bir şeyler buluyorlardı standımızda. Pek çok şeyin yanı sıra gelip standın önünde fotoğraf çektirmek isteyenlerden anlıyorduk bunu. Özellikle Che bayrağı ve Deniz resimleriyle birlikte...

Ruhan Mavruk

ULAŞ’a

ilk gündün kanım ısınmıştı sana

*uzanıp almıştın
yıllar süren yorgunluğumu
hiç konuşmadan*

*sessiz bir derinlik
judi’nin karlarında
akşam güneşi*

*o molotof bakışlı
çocuklardansın ya
ayışığına akan
kentleri aşa aşa*

*al, bu şiir senin olsun
dostluğumuza dil olsun
“hele ulaş’a, ulaş’a...”*

Ruhan Mavruk

Toplu Eserler Üzerine

Rasim Oktar Şiir Atölyesi

Ruhan Mavruk'un Toplu Eserler kitabını elinize aldığınızda sizi hüznümlü gözlerle bir kadın karşılar. Bu kadın Filistinlidir. Filistinlilerin acılarını buluruz o kadının gözlerindeki hüznünde... Ama bu elleri kolları bağlayan bir hüznün değildir. Di-rengendir... Tıpkı Ruhan'ın taşıdığı hüznün ve yalnızlık gibi di-rengendir. Kitabın içlerine doğru yolculuk yaptığımızda görür-sünüz Ruhan'ın yalnızlığıyla nasıl çoğul olduğunu... "ıssız bir adayım/yalnızlığıyla çoğul/alışkın fırtınalara"

"Hüzünler alıp satan" bir çerçedir o, der Nazım Akarsu İs-sız Ada ve Savaş Zırlıslı kitabına yazdığı önsözde. "Yaşamın içinde hüznün de vardır sevinçler kadar. Aynı zamanda sürgün mültecidir, Nazım gibi her okşayışında elleri yanan. Su içerken vurulan düşlerin bulunduğu göğe bakmayı ihmal etmez hiçbir zaman, çünkü o 'kanında Kafdağına yolalan karıncalardan bir halkın isyanını taşır.' Kehribar gülüşlü çocuklar için yüreğini ortaya koymuştur çünkü. Elinde bir kırmızı elması vardır; o-nunla katılır kavgaya."

İssız Ada ve Savaş Zırlıslı'nı 'gözlerinde zılgıt, gözlerin-de halay taşıyanlar' için yazdı. Her bir tutsağı yükleyip bir im-geye, kanat açtırdı sonsuz maviliklere... Kitabın ikinci bölümü olan Simurg Tufanı'nda Ruhan Mavruk, doruktan doruğa uçarak dünyayı dolaşan albatroslardan dinlediği öyküleri anlatır bize... "kim demiş yalnızız diye/nehir bizden yana/rüzgar bize ayarlı"

İda Dağı Çöz Beni Ruhan Mavruk'un ilk kitabıdır. 94 yı-lında Berfin yayınları tarafından yayınlanır. Yayınevinin yaz-dığı önsözde "tutkuların hüküm giyenler bu şiirlerde kendin-den bir parça bulacaktır" der. "Şiir insanın en büyük gezegeni-dir. Güneş gibi... Dünya döner durur onun etrafında, muhtaçtır çünkü ışığa. Bu ışık ancak hayata, kavgaya taşındığı vakit in-sanlık tutkuların hüküm giyebilir. Ruhan Mavruk bu hükmü giymiştir. İnsana dairdir şiirleri. Karamsarlığa yer yoktur şiir-lerinde. Umudu, özlemi ve düşleri yüklemiştir insanın sırtına. Lirik ve imgesel bir dilin hakim olduğu şiirler, hayatı anlama-nın ne olduğunu gösteren örneklerdir.

Yalnızlığım şiiri ile başlayan İda Dağı Çöz Beni, yalnızlık-ğa sarılmış bir kadının kendini kirden pastan yalnızlığına tutu-narak kurtarma çabasıdır. "kirpiklerime asılı mayın tarlası/be-nim yalnızlığım" der ve ekler "yalnızlığım/tozlu raflarda son tez/Phenelope'yi savunan" O herkese inat bekleyendir Phene-lope sabırla akarsuyun kıyısında... "parmağı taştan/mineyi kıştan/yalanı alkıştan/ayıran" tutunduğu yalnızlığıdır.

İtfaiye İşçileriyle

Gazi Çadırkent Etkinliğinde

UPSİşçileriyle

70 Kuşağı adlı şiirinde bu kuşağa ağıt vardır. “Taş kışla eskidi/Nataşa yakılan kitaplarda kaldı/bu Marsellaise bakışlı çocuk da/o değil artık” Marsellaise bakışlı çocukları arar etrafında...

Sanat piyasasını ve o piyasanın dışında kalan şairin yalnızlığını buluruz b/it pazarında... Yaratıcı bir mizah içinde anlatır bize sanat dünyasının acı tablosunu. Değerlerin nasıl bir pazarlandığını. Yerine yalancı tanrıların konulduğunu. Baba Zeus bile kaptırmıştır kendini reklam metinleri yazmaya... Direnenlere saldırırlar her yandan, “hayata tek boyutlu bakma” bak seçenekler evreni sonsuz... Sen de bir yer bulursun b/it pazarında. Yeter ki sun kendini bu pazara...

Kendine karşı acımasızdır Ruhan. Kendini eleştirmekten ve dalga geçmekten hiç çekinmez. “keskinim/ne itici durup durup patlamalarım/egzoz borusu gibi/ürküttü kuşları marş adımlarım/çiçekleri okşamaya kalktım/yaprakları büküldü/süs biberi gibi kadınım/kimi sevdiysem saçları döküldü/ne yaparsın bu saatten sonra çelevi/saçını seven kaçtı.” Ama o tüm bunlara rağmen düşse de payına çatı katları... “dünyanın bütün çatıkataları senin nasılsa/kuşlar kısmet saçar kafana/yağmurlar kira verir//kurslar açılınca pırzola yersin Ruhan hoca/bugün de çökelek kemir!”

Kadın duyarlılığı yüklüdür dizelerinde. İnce duygulu ama hesap soran, yargılayan geri değerleri... of ki of der... “hep dolaylı yaşadıklarından mı ne/yalnızlığın tadına varamıyor kadınlar/erkek tanrıların yönettiği bu ülkede”

“bu şiire ne ad verirseniz verin”... Aslında bellidir adı şiirin... Ruhan’ın hikayesi... “kurtlu fasulyelere övgü yazmadım/çalışmadım “prazentabl” bayan arayan/foseptik adalarında//yıl 1983 Eylül/çökelek ve peynir de/aç bir kuşun sırtına binip terketti bizi//dağılırdım Babeuf olmasaydı/ve Abdülkadir Bulut/bir mızrak gibi fırlatmasaydı/sesini arenaya//”haydi be-yaz bir gülün üzerine eğil/hayat öyle sandıkları gibi/i-çi boşaltılarak atılacak bir kesekağıdı değil” deyip çağırır ‘yaralı taylar ormanına’ Zapata’yı, Anna Frank’ı, Jean Valjean’ı... Onlara seslenir dizelerinde “yeteneklerimin yarısını yitirdim/ikinci kalite kağıt hamuru gibi beynim/ama ayak izlerinizi toplayıp geldim/bu eli utanmadan sıkabilirsiniz/bu eli utanmadan sıkabilirsiniz”

İda dağının yalnız Ruhan’ı, Leyla’dan Beri’de yalnızlığını parçalar, yeter artık der. “muhalif tayfalar-ıydık/korsan menzilleri taşıyan sürgit geminin/ölüme en yakın forsa bağırıldı ilkin: “Yeter/yelkenin aşkı rüzgarın kendisi/nedir bugünün kollarındaki zincirler!” Zincirlerini kırar Ruhan...

Anne ve şair olmak duygusunu birarada buluruz onda. “unutmalıyım/ben anne ya ben diyerek eteklerimi çekiştiren/imgeleri unutmalıyım” der ama şair Ru-

han izin vermez buna, “tuz dağlarına sıkışmış kervanlar kadar yorgun”dur ama yine de anne ve şair olmak için savaşıyor. Ve yolu cumartesi anneleri denizi ile buluşur. “Ben nehir bir şiir istiyordum” der ama “ölü çocukların yüzleri” onu bırakmaz. O çocukların annelerinin yanında bulur kendini. “bizdik ilk çatlayan yer-kabuğu/buhar olup uzayan göğ/kentleri dağlardan indirdik sırtımızda/gün oldu, ellerimizle seçtik cellatlarımızı/taşı sıkıp şarap akıttık sırtlan sofralarına” Yüzlerindeki safran hüznü ister cumartesi annelerinden. “Ben nehir bir şiir istiyordum/kayıp bir çocuğun giysilerine sarıp acılarını/bir solukta çekti beni/’kan köpüklü’ bu anneler denizi”

Mayıs’a yazdığı mektupla vardiya karanlığında sabahı dövenlerle konuşur. Onlara seslenir, “cam kırığı acılara savur şiirlerimi/simitçi fırınlarının önünde bekleyen çocukların/yürekerini yakala/vurgunu durdur” der ve vurur kendini yollara... “vurdum kendimi bir yollara bir dizlere/parantezlere sağmasın diye ömrüm”

Kürt çocuklar vardır şiirinde... “acıdan mı böyle güzel kürt çocuklarının gözleri/bir şiir akıyor Kawa’nın parmaklarından” Gül bahçesi ve karakol şiirinde ölüm oruçlarıyla buluşur Ruhan... Onların yanındadır şiirleri ve yüreğiyle... ama yine de yaşamalarını ister... Ölüm ilanlarıyla girmesini istemez o güzel insanların şiirine...

Uçlarda yaşayan insanların hüznünlü öykülerini buluruz Fiyortlar’da... Fiyort, dalgaların acımasızca kıyıları vurması sonucunda oluşan şekildir. Dantel gibi örer dalgalar kayaları... Fiyortlar adlı öykü kitabında yer alan öykülerindeki insanlar Ruhan’ın fiyortlarıdır. Yaşamın en sert dalgalarının biçimlendirdiği insanlardır. Yorulmuşlardır dalgaların tuzlu vuruşlarından ama denizin dadını tuzunu taşırlar üzerlerinde. Bize bu insanların öykülerini anlatır. Ve onların öykülerinden bir sonuca ulaşır: “Ne onurlu yalnızlıklar ne de burjuva hümanizmi bu kuşatılmışlığı aşmaya yeterli. Temel çelişkiyi ortadan kaldırmak için evrensel düzlemde somut, güçlü ve örgütlü mücadele gerek” diyor Ruhan “insanı sahiplenip, yüceltmek, düşünceyi geliştirmek, derinleştirmek, iletişimin kanallarını açmak ve yabancılamayı kırmak” için yazar. Babasının öğüdü her zaman yol gösterir ona. Emekten yana bir bulup” ona tutunur. Şiirini bile atmaya hazırdır Ruhan, eğer ona el etek öptürecekse...

Şiir onu yalnız bırakmaz emekten yana tutunduğu yolda. Bu yolculuk boyunca birikmiş olan şiir ve öykülerden oluşan kitapları Toplu Eserler adıyla biraraya getirildi. İssız Ada Ve savaş Zırhlısı, İda Dağı Çöz Beni, Fiyortlar ve Leyla’dan Beri adlı dört kitabını se-vererek okuyacak ve Ruhan’ın şiir evreni ile toplu olarak tanışmış olacaksınız. İyi okumalar...

EMEĞİN

KAVGAMIZIN
BASKENTİ
İSTANBUL

dosya

Emeğin ve Kavgamızın Başkenti İstanbul

İstanbul'u 2010 yılı Kültür Başkenti ilan edenlere karşı emeğin ve kavgamızın İstanbul'unu öne çıkarmak için çıktık yola... İstanbul şarkıları ile Grup Emeğe Ezgi kitap okurlarıyla buluştu TÜYAP'ta... Ardından Sanatçıların İstanbul Buluşması adı ile Su Gösteri Sanatları Merkezindeydik. Düzenlediğimiz etkinliğe Marmaray işçilerinin katılımı bambaşka bir güzellik kattı. Tiyatro sanatçısı, tiyatro sahnelerinin tozunu yutmuş, bu sanata emek vermiş Ani İpekkaya ve şair Selah Özakin bizimle oldu. Tiyatro grubumuz Devnim Vedat Türkali'nin İstanbul şiirini oyunlaştırarak hem bu etkinlikte hem de Dünya Tiyatrolar gününde düzenlenen sokak yürüyüşünde oynadılar. Tekel işçilerinin Çadırkent'i dünyanın her tarafından destek alırken biz durabilir miydik? Durmadık. Emeğin ve kavgamızın İstanbul'u Tekel İşçileriyle adında bir sergi hazırlayarak tuttuk Ankara'nın yolunu. Ankara'nın ardından Tutsakların İstanbul Özlemi için kolları sıvadık. İstanbul'a özlem dolu olanların İstanbul'unu paylaşmak, onların özlemine özlemimiz olarak hissetmek için biraraya geldik. Sürecin yoğunluğu ve gündemin hızla değişmesi nedeniyle ilan ettiğimiz Beyoğlu Mutfak ekibinin çalışmasını örgütleyemedik. Bu konuda tüm dostlarımızdan bizi anlamalarını istiyoruz. Bu güzel çalışmanın bir başka şekilde mutlaka gerçekleştirileceğini bilmenizi isteriz.

İSTANBUL

Paşabahçe 1966 grevi

31 Ocak 1966 günü başlayan ve 85 gün süren Paşabahçe grevinde kadın grev gözcüleri

Dudaklarına mühür vuruyorlar, bileklerine kelepçe... Sürüyorlar yüzyılların tanıklarını bir bir. Sadece han, hamam, imaret... Yaşamadı sanki surlarının içinde rengarenk bir nehir. Seni bir metadan öteye anlamayanların elindesin, İstanbul. Pusular kurmuş bekliyorlar seni satmak isteyenler haraç mezat...

Milyonların ayak izleriyle koşup koşarken sen geleceğe... Emeğe dair ne varsa yok ediyorlar bir bir... Gökdelenlerden kafes kuruyor, alışveriş merkezlerinin yalnızlığına mahkum ediyorlar... Seni öksüz bırakmak için kapanyor tiyatro salonları, sinemalar... Tutsak ediliyor eylem adımlarının yankılandığı sokakların, hınca hınç dolan coşkun meydanların.

Ameleperver Cemiyeti, "Tatili Eşgal"e çıkan tramvay işçileri, Kasımpaşa tersanelerinde ömrünü tüketenler... Her tuğlada, her putrelde, her taşa alınterini ve elizlerini bırakanlar... İlmek ilmek, hücre hücre örenler bu kenti... Eller, eller... Hayatı yaratan eller!.. Çoktan tarih oldu Cibali Tekel'in kadın işçileri. Boğaz boyunca dizilen tütün depoları, fabrikalar... Sahi nerede şimdi Beykozlu kundura işçileri? Paşabahçe Şişe-Cam?..

Diyorlar ki sana, İstanbul... Ne güzide çocuğusun tarihin, ne de ürünü milyonlarca nasırlı elin! "Avrupa Kültür Başkenti" adı altında haraç mezat satılmaktır kaderin!

Ne Saraçhane'de toplanan yüzbinler, ne Kavel... Ne Haziran'ın büyük eylemcileri, ne 1 Mayıs ve Taksim... Kalmamın geleceği aydınlatan hiçbir iz! Görmüyor musun, tir tir titretiyor hala hepsini, AKM'den sarkan pankarttaki o bilekleri zincirli işçi!

Bunun için değil miydi 77 1 Mayıs'ı 6-7 Eylül, Beyazıt'ın kanlı Mart'ı, Gazi... "güvercin ürkekliği"yle yürüyen Hrant'ın Şişli kaldırımında kalan bedeni... Sokak ortalarında, evlerinde, üniversitelerde öldürülenler...

Seni üç-beş binaya sığdırmak istiyorlar, İstanbul... pazarladıkları üç-beş binaya! Bütün bir tarihini yok saymak istiyorlar. 6. Filo'ya karşı yürüyenlerin öfkeli sloganları duyulmasın istiyorlar, milyonlarca grevcinin yüzleri ışıltımasın bugünü ve geleceği... Ne emeğe dair tek bir anı, ne "küçük insanlar"ı bu koca kentin!

Oysa biz seni tramvayına asılan çocuklarının gülüşüyle seviyoruz... Her taşında alınteri olan emekçilerinle... Biz seni her an patlamaya hazır kalabalığınla seviyoruz... Çamurlu varoşların bitimsiz umudu ve isyankarlığıyla... Sen sermayenin "kültür başkenti" değil, Kavgamızın Başkentisin İstanbul! Sen bize layıksın biz de sana İstanbul

TAKSİM'DE MUTLULUĞUN RESMİ

Sabah saat sekiz gibi evden bir yoldaşım ile birlikte çıktığımda tarif edilmez duygular içindeydim. Bulduğumuz semtin dar, ara sokaklarından geçerken toplanma yerine bir an önce ulaşmanın sabırsızlığı ayaklarımı denetimim dışına çıkarmıştı. Farkında olmadan adımlarım hızlanmıştı. Şişli'deki toplanma alanı sanki bir mıknatıs gibi kendine çekiyordu beni. Yanımdaki yoldaş, "acelaye gerek yok, vaktimiz var daha" dediğinde ne kadar hızlı yürüdüğümün farkına vardım.

En son 78' 1 Mayıs'nda Taksim'e çıkmıştım. Demek ki, tam otuz iki yıl olmuştu Taksim'e çıkmayalı. Otuz iki yıl... dile kolay. Oysa çeyrek asırdan fazla zamandır bu. Yine de aklımda kalan 78' 1 Mayıs'ından çok kanlı 77' 1 Mayıs'ı idi. Toplanma alanına yaklaştıkça 77'nin anıları bir film şeridi gibi gözümün önünden akıp geçmeye başladı.

Ankara'da tıp okuyan bir arkadaşım ile katılmıştım 77' 1 Mayıs'ına. İstanbul'a 1 Mayıs'a katılmak için gelmişti. İkimiz de henüz örgütsüz olduğumuz için kimlerle birlikte yürüyeceğimize karar verememiştik. Kortejleri dolaşırken Beşiktaş Barbaros bulvarının Yıldız Teknik tarafında "Sağlıkçılar" kortejini gördük. Onlarla birlikte yürümeye karar verdik.

Yıldız Teknik'ten Taksim'e kaç saatte geldik hatırlamıyorum ama yürüyüşün saatlerce sürdüğünü dün gibi hatırlıyorum. Benim katıldığım taraftaki kortejin ucu bucağı gözüküyordu. 1 Mayıs kutlamaları hem kitle katılımı hem de görsellik bakımından gerçekten görkemliydi. DİSK-TKP ve diğer devrimci gruplar tarafından ileri sürülen taleplerin düzen içi talepler olmaları durumu değiştirmiyordu. Sermaye düzenine işçi sınıfının bir meydan okuması vardı sanki. Marx-Engels-Lenin posterleri kutlamalara kızıl bir renk vermeye yetiyordu. Sermaye sınıfının bunu devrimin ayak sesleri olarak algıladığını ve bu sese bir katliamla yanıt vereceğini sonradan anlayacaktım.

Taksim'e vardığımızda bulunduğum kortej kürsünün hemen önüne yerleşti. Kürsüyle aramızda on-on beş metrelik mesafe ve merdivenler güvenlik nedeniyle olacak boş bırakılmıştı. Kürsüde Kemal Türkler ve yanında birkaç kişi daha bulunuyordu. Kısa bir süre sonra Kemal Türkler konuşmaya başladı. Ancak henüz birkaç dakika geçmemişti ki, Taksim Alanı'nın Şişli-Elmadag girişinde hareketlenme başladı.

Önce bu hareketlenmeyi önemsememiştim. Zaten Maocu gruplarla bir kavga bekleniyordu. Burjuva basın haftalar öncesinde Maocularla TKP'liler arasında çatışma çıkacağını yazıp duruyorlardı. DİSK-TKP ikilisi, Maocu grupları alana sokmayacaklarını; Maocu gruplar ise çatışma pahasına alana gireceklerini açıklıyorlardı. Kısacası, herkes bir kavga beklentisine sokulmuştu. Burjuva basının aslında kanlı bir planın zeminini hazırladığı ancak katliamdan sonra anlaşılacaktı. Doğrusu her iki tarafta tutum ve açıklamalarıyla burjuva basının işini kolaylaştırıyordu. Hareketlenme olduğunda bunun beklenen kavga olduğunu düşündüm. Ama bunun büyük bir katliamın malzemesi olacağını hiç aklıma getirmemiştim. O güne kadar kitle eylemlerinde böylesi kavgalara çok rastladığım için bunun da geçici bir durum olduğunu; kavgadan sonra mitingin devam edeceğini düşündüm. Nitekim birkaç ay öncesinde yine Taksim'de ve yine Maocu gruplar Dev-Genç mitingine saldırmış ama miting dağılmamıştı.

Ancak işler sandığım gibi olmadı. Kargaşa gittikçe büyüdü. Bu arada sopa

kırılması sesine benzer sesler duyuyordum. Kavgada kullanılan pankart sopalarn kırıldığını, “tak tak” seslerinin buradan geldiğini düşündüm. Bunun silah sesi olduğunu anlamamıştım. Kemal Türkler kürsüden herkesin eğilmesini, yere yatmasını söylüyordu. Onun ve yanındakilerin bir şeylerden korunmaya çalışır gibi kafalarını eğdiklerini gördüm. Arkama baktığımda alandaki tüm kitlenin şiddetli rüzgârda eğilen buğday başakları gibi dalgalandığını gördüm. On binlerce kişi eğilip doğruluyor ve ön tarafa doğru ilerlemeye çalışıyordu. Bunun alışlageldik kavgalardan biri olmadığı ortaya çıkıyordu.

Mitingin devam etmeyeceğini anladım ve hemen önümde duran merdivenlerden yukarı, arkadaşımın elini bırakmadan çıktım. Kürsüdekilere baktım, hepsi yere yatmıştı. Ben hala silah kullanıldığını anlamamıştım. Çünkü koca alanda silah sesi sopa kırılması sesine benzer bir ses gibi duyuluyordu. AKM tarafına doğru sakin sakin yürümeye başladık. Oradan Gümüşsuyu caddesine geçtik. Binlerce insan buradan Dolmabahçe’ye doğru telaş içinde koşuyordu. İlk defa burada birilerinin “silah kullanıldı, polis herkesi topluyor” dediğini duydum. Pek inanmamakla birlikte, ne olur ne olmaz düşüncesiyle arkadaşşıma “hızlanalım” dedim.

Oradan Kabataş İskelesine geldik. İskeleye vardığımızda tanıdığım Dev-Genç’lilerin araba vapuruna bindiklerini gördüm. Biz de onların yanına gittik. Vapur işgal edilmişti. İnişiyatif Dev-Genç’li arkadaşlardaydı; onlar nereye isterse vapur da oraya gidecekti. Orada sözü geçen tanıdığım bir Dev-Genç’li arkadaşşıya vapuru nereye götürdüklerini sordum “Üsküdar’a” dedi. “Üsküdar olur mu? Faşistler bizi orada bekliyor olabilir ve biz iner inmez bizi tarayabilirler” dedim “En doğrusu Eminönü” diye de ekledim. “Haklısın” deyip yanımdan hızla ayrıldı. Gerçekten de o yıllarda Üsküdar tam bir faşist yuvasıydı. Bir devrimcinin Üsküdar’dan geçmesi aklın alacağı bir şey değildi. Çok geçmeden vapurun Eminönü’ne doğru dümen kırıldığını gördüm; rahatladım.

Orada ilk defa bana çok kişinin öldüğünü söylediler; ama inanmamıştım. Nasıl inanayım ki? Daha önce şimdi gördüğümünden on kez daha şiddetli geçen Kocamustafapaşa çatışmasını görmüş, yaşamıştım. Ve dinamitlerin, ses bombalarının, tabancaların kullanıldığı o çatışmada bir kişi bile ölmemişti. Şimdi ise insanlar pankart sopalarıyla birbirlerine girmişlerdi hepsi buydu. Böyle bir kavgadan çok ölü çıkar mıydı hiç! Böyle düşünüyordum.

Böyle olmadığını, arkadaşımı kaldığı eve getirdiğimde anladım. Bizden önce eve gelenler haberleri dinlemiş ve gerçeği öğrenmişlerdi. Radyo ve televizyon otuzun üzerinde ölü olduğunu bildiriyordu. Evde gerçek bir yas havası esiyordu. Tarif edilmez acı duygular içindeydik. Ne yapabiliydik, şimdi ne olacak sorularını kendi kendimize soruyorduk. Soruların yanıtı yoktu. Sabahı beklemekten başka yapacak bir şey yoktu. O gün bizi tarifsiz acılar içinde bırakarak tarihe karışmıştı.

İşte şimdi yeniden Taksim yolundaydım. Gerçi 78’ 1 Mayıs’ı da Taksim Alanı’nda kutlanmıştı ama o sıradan bir kutlama gibi hafızalarda pek yer etmemişti. Onun için şimdi sanki 77’den sonra ilk defa Taksim’e çıkıyor gibiydim. Toplanma yerine vardığımda henüz büyük bir kalabalık yoktu. Gruplar yeni yeni geliyorlardı. Gelen gruplar hemen pankartlarını açıyor, saflarını düzenliyor, kendi sloganlarını atıyorlardı. Birlikte yürüyeceğim Mücadele Birliği korteji de aynı durumdaydı. Henüz pek az kişi gelmişti.

Ama ben katılımın yüksek olacağını biliyordum. 1 Mayıs öncesi yanına gittiğimiz aileler konu-komşu hep birlikte katılacaklarını söylüyorlardı. Kendi aralarında çoktan konuşmuş anlaşmışlardı. Mahalleli birbirini tanıyor, 1 Mayıs’a kimin katılacağını kimin katılmayacağını biliyordu. Toplum aslında derinden derine bölünmüş, saflaşmıştı. Bu duruma pek çok yerde tanık oldum. 1 Mayıs’a katılacak olanlar günler, haftalar öncesinde kararlarını vermiş, hazırlıklara başlamışlardı. Hepsi de çoluk-çocuk ailece katılmaya karar vermişlerdi.

Halkta düzene, devlete karşı büyük bir öfke biriktiği açıktı. Bu birikmiş öfke 1 Mayıs'a yansıyor işte. O yüzden toplanma yerinde erken saatte kalabalık görmeyince canım sıkılmadı. Biraz sonra kalabalık kitlelerin buraya akacağını biliyordum. Bulduğum kortejde "Enternasyonal" ve "Ey Raqip" marşları çalınmaya başladı. Her iki marş da çok etkileyici idi. Çok geçmeden beklediğim oldu ve kalabalık kitleler toplanma yerine akmaya başladı. Pankart taşıyanlar, sağa sola koşuşturanlar, heyecanla arkadaşlarına talimatlar verenler, onları umursamadan, omuzlarında başka grupların pankartı, yanlarından geçenler, saflarını düzenlemek için arkadaşlarına bağırıp duranlar.. ne müthiş manzaraydı o öyle!

Sanki Taksim Alanı surlarla çevrilmiş bir kaleydi ve şimdi insanlar o surları yıkmak için akın akın toplanıyor, hazırlık yapıyorlardı. O surlar son bir saldırıyla yıkılacaktı bugün. Evet, bu bir "son saldırı"ydı ama ilk değildi. Yıllardır o surlara saldırılar yapanlar vardı. Bunu biliyordum. Ve o saldırılarla bu surlar dövülmeseydi, küçük küçük gedikler açılmasaydı, dikkatler buraya bu şekilde çekilmeseydi bugün Taksim çoktan unutulmuş olacaktı. Bunun için ağır bedeller ödendiğini biliyordum. Ama değmişti işte. Ağır bedeller ödenerek yapılan o saldırılar bugün Taksim'in ele geçirileceği bu büyük saldırının koşullarını hazırlamıştı.

Yürüyüş başladı. Artık Taksim'in üzerine yürüyorduk. Yıllar önce katledildiğimiz alanı geri almak üzere yüz binler halinde yürümeye başlamıştık. Oraya varınca ne olacaktı bilmiyordum. Aslında ne olacağı belliydi. Düşman, taşı tarağı toplayıp alanı terk etmişti. Yine de içimde bir "acaba" vardı. Yanımızdan Kürt halkı geçerken bizim kortejden "Ey Raqip" çalınmaya başladı. Kürt halkını müthiş bir coşku sardı. Alkışlar, zılgıtlar ortalığı inletiyor, görevliler arkadaşlarını sessiz olmaları için uyarıyorlardı. Bu arada yaklaşık on katlı bir binanın çatısından, üzerinde "Dünya Emegın Olacak" yazılı dev bir Deniz Gezmiş pankartı sarkıtılınca coşku doruğa çıktı. Alkışlar, zılgıtlar, ıslıklar, sloganlar birbirine karışıyor, bu müthiş uğultu tarifsiz bir heyecan yaratıyordu. Kürt halkı Denizlere ne müthiş bir sevgi duyuyormuş!

Katledildiğimiz, kaçırıldığımız, sayısız çatışmalar yaşadığımız kavgamızın başkenti İstanbul sokaklarında şimdi "Enternasyonal" çalınıyordu. Sokaklar, caddeler bizimdi, devrimindi. Kızıl bayraklar dalgalanıyor, devrimin marşları yükseliyordu dört bir taraftan. 77'de bizi katledenler, bizi acılar içine gömenler şimdi ancak göze görünmeyecek bir uzaklıktan seyredabiliyorlardı bizi. Demek ki, emekçilerin istekleri önüne set çekenler, tarihin akışını durdurmaya çalışanlar yaptıklarıyla sadece kendilerini boğacak suların olağanüstü birikmesine yol açarlarmış. O sular bir gün mutlaka önlerindeki bentleri yıkar, önlerindeki engelleri silip süpürürlermiş. Tıpkı bu ün olduğu gibi.

Ve işte Taksim'in önündeyiz. Heyecanım dorukta. Birkaç yüz metre sonra, yıllar önce arkamda ölümler bırakarak ayrıldığım o alana yüz binlerle birlikte gireceğim. Taksim devrimindi artık. Alana girdiğimde gözyaşlarını tutamayan, birbirlerine sarılan, birbirlerini kutlayan insanları gördüm. Birileri kürsüden konuşuyor ama ne konuşan ne de konuşulan şeyleri dinleyen, umursayan vardı. Yüz binlerce insan için önemli olan Taksim Alanı'na girmektir ve bu hedefe şimdi varılmıştı. İnsanların yüzünde burjuvaziye karşı zafer kazanmış olmanın mutluluğu vardı. Sanki kazanılan kısmi bir zafer değildi de ayaklanmayla iktidar fethedilmişti, onun mutluluğunu yaşıyorlardı. Bu, gelecekte kesinlikle yapılacak olan "mutluluğun resmi"nin ilk örneği idi.

Alandan birkaç yoldaşla birlikte sessizce ayrıldım. "Herhalde" dedim kendi kendime "emekçi sınıflar iktidarı fethettiklerinde işte böyle bir tabloyu yaşayacağız"

İstanbul'a Dair...

*Salkım salkım tanyelleri estiğinde
Mavi patistakaları yırtan gemilerinle
Uzaktan seni düşünürüm İstanbul...*

Hepimizin bildiği bir şarkının sözleri değildir yukarıda yazanlar. Birçoğumuzun severek okuduğu İstanbul şiirinin yalnızca bir bölümüdür. En güzel İstanbul şiirlerinden biri kabul edilir büyük çoğunluk tarafından. Ama bir şiir daha var ki en az onun kadar güzel ve etkileyici... Tevfik Fikret'in sisli bir İstanbul günü için yazdığı şiirdir bu. Vedat Türkali İstanbul şiirini Sis şiirinin şairi Tevfik Fikret'te ithaf etmiştir.

Neden?

Çünkü, Tevfik Fikret'te İstanbul'a duyulan öfke vardır. İstanbul'un zulmüne isyan vardır. Sisli bir İstanbul günü Tevfik Fikret baskıcı ve zorba saraya karşı tüm öfkelerini kusar. Bu sarayı kendi bağrında taşıyan İstanbul'a yöneltir öfkelerini.

*Ey zulümler sahası... Evet, ey parlak alan,
ey facialarla donanan ışıklı ve ihtişamlı saha!
Ey parlaklığın ve ihtişamın beşiği ve mezarı olan,
Doğu'nun öteden beri imrenilen eski kraliçesi!
Örtün, evet ey felâket sahnesi... Örtün artık ey şehir;
örtün ve sonsuz uyu ey dünyanın koca kahpesi!
Ey debdebeler, tantanalar, şanlar, alaylar;
Kaatil kuleler, kal'ali ve zindanlı saraylar.*

Vedat Türkali bizim olan İstanbul'u anlatır. Tevfik Fikret'e... İstanbul'un haramilerin elinden kurtulacağı günü müjdeler... Ve İstanbul'un ne kadar güzel bir şehir olduğunu anlatır ona. Bekle der bekle o günler gelsin... Bekle haramilerin saltanatı yıkılsın...

*Boşuna çekilmedi bunca acılar İstanbul
Bekle bizi
Büyük ve sakın Süleymaniye'nle bekle
Parklarıyla köprüleriyle kuleleriyle meydanlarıyla
Mavi denizlerine yaslanmış
Beyaz tahta masalı kahvelerinle bekle
Ve bir kuruşa Yenihayat satan
Tophanenin karanlık sokaklarında
Koyunkoyuna yatan
Kirli çocuklarıyla bekle bizi
Bekle zafer şarkılarıyla caddelerinden geçişimizi
Bekle dinamiti tarihin
Bekle yumruklarımız
Haramilerin saltanatını yıksın
Bekle o günler gelsin İstanbul bekle
Sen bize layıksın*

Tıpkı Tevfik Fikret gibi bizler de kızdık İstanbul'a... Sokaklarında isyan ateşlerini yakanları korumadığı için öfkelenidik ona... Birçok katliamın tanığı olmasına rağmen

sessiz kalmasına dayanamadık, isyan ettik. Yeter artık dedik, yeter...

*ayağa kalk
kalk İstanbul
at üzerindeki yorgunluğu
ve diyorlar ki yeter
yeter artık
ayağa kalk*

kavgaya, savaşa gir İstanbul

Savaşa girdi İstanbul bizimle birlikte haramilerin saltanatını yıkmak için... Neler yaşadı, neler gördü...

*Unutulur mu İstanbul,
Beyazıt'ın döşünde patladı bombalar,
Gazi'de kurşun sağnakları boşandı üstümüze...
Unutulur mu acıların payandalığı yürek,
aç gecelerin bitmezliği unutulur mu?
Unutmayacağız İstanbul.*

*Bilesin ki sözümüz başımız üstünerdir.
Binlerce ölü versek de sokaklarında,
Aralıksız yağmalansa da uykularımız,
yetmese*

*düşlerimiz
çocukluğumuz
gençliğimiz yağmalansa da.*

*Yine de inat ve sabırla,
Kurşun yaralarımızdan
kan taşıyacağız alaca şafaklarına.
Sabahların mağrur olsun İstanbul
Başegmez olsun yeter ki.*

Başegmedi İstanbul... kimi zaman yalnız kaldı... kimi zaman tel örgülerle sarıldı her bir yanı... yasaklandı meydanları, sokakları... Ama o hep umutla açtı kollarını kendine doğru gelenlere...

*Meydanlar ki gamzelerindir İstanbul
bak, göreceksin;
bir Mayıs gününde tutuşacağız elele
ve sen bizlere yeniden
gülümseyeceksin!..*

Tıpkı Taksim meydanının her 1 Mayıs'ta gülümsediği gibi bizlere... 2009 1 Mayıs'ındaki coşkuyu hatırlıyorum da ne kabına sığmaz bir mutluluktu o... Yılların özleminin bir karede somutlaşması... 2010'da Emeğin İstanbul'u artık kitlesel bir şekilde kızıl meydana Taksim'deydi... Çocuksu bir coşkuyla heykelin her yanından sarkan insanlar nasıl da mutluydular o gün... Bekle o günler gelsin İstanbul dedik ama beklemedik... o günleri yaratmak için sabırlı bir emekle ördük İstanbul'u... Örmeye de devam edeceğiz... Emeğin ellerinde yükselen İstanbul hep emeğin İstanbul'u olarak kalacak... Kavgamızın Başkenti olarak kalacak... Sen bize layıksın, biz de sana İstanbul...

Sen sermayenin kültür başkenti değil kavgamızın şehrisin İstanbul...

SİS

Sarmış yine ufuklarını bir inatçı duman,
bir apak karanlık ki durmadan artmada.
Basıncının altında silinmiş gibi varlık,
bir tozlu ve ürkünç, ulu yoğunluk ki bakışlar
dikkatle işleyemez derinliğine, korkar!
Ama sana layık bu derin karanlık örtü,
layık bir örtünme sana, ey zulümler alanı!
Ey zulümler alanı... Evet, ey gösteriş sahnesi,
ey facia süsleyen yaldızlı, şatafatlı sahne!
Ey şatafatın, gösterişin beşiği ve mezarı;
Doğu'nun öncesiz alımlı kraliçesi;
en kanlı sevgileri nefretle titremeden
besleyip büyüten zevk düşkünü göğüs;
ey Marmara'nın mavi kucagında
ölmüş gibi dalgın uyuyan canlı yığın;
ey köhne Bizans, ey koca büyücü bunak,
ey bin kocadan arta kalan el değmemiş dul;
güzelliğinde daha tazeliğin büyüğü ortada,
hala titrer üstüne izleyen bakışlar.
Dışardan, uzaktan açılan gözlere süzgülün
mavi gözlerinle ne uysal görünürsün!
Uysal, ama en kirli kadınlar gibi uysal;
üstünde coşan gözyaşlarının hepsine hissiz
Kurulurken daha, bir hainlik eli
yapına katmış gibi zehirli bir kargış suyu!
Hep ikiyüzlülük kiri, kıskançlık kiri, çıkarıcılık kiri;
yalnız bu... ve yalnız bunun yükselme umudu.
Milyonla barındırdığın cesetler arasından
kaç alın vardır çıkacak temiz ve parlak?

Örtün, evet, ey facia... Örtün, evet, ey kent;
örtün ve sonsuzca uyu, ey dünya orospusu?

Ey depdebeler, tantanalara, şanlar, alaylar;
kaatil kuleler, kuleli zindanlı şehirler;
ey anıların sağlam mezarı, ulu tapınak;

ey gururlu sütunlar ki birer bağlı dev,
geçmişleri geleceklere anlatmakla görevli;
ey dişleri düşmüş, sırttan sur kafilesi;
ey kubbeler, ey şanlı yakarma yapıları;
ey doğruluğun sözlerini taşıyan minareler;
ey çatısı çökük medreseler, mahkemecikler;
ey servilerin kara gölgesinde birer yer
elde edebilmiş nice bin sabırlı dilenci;
“Geçmişlere rahmet!” diyen mezar yazıtları;
ey türbeler, ey herbiri gürültülü bir anıyı
uyandırarak sessiz ve durgun yatan atalar;
ey çamur ve tozun savaş alanı eski sokaklar;
ey her açılan gediği bir olay sayıklar
viraneler, ey uykulu it kopuğun pusu yerleri;
ey kapkara damlarla birer ayakta duran yası
simgeleyen sessiz ve eskimiş evler;
ey herbiri bir leyleğe, bir çaylağa yuva
kaygılı çocuklar ki acılarla somurtmuş,
yıllarca zamandan beri, tütmek ne ... unutmuş;
ey midelerin sıkıştıran zehri önünde
her alçaklığı yutan kurumuş ağızlar;
ey doğanın bağışıyla en hazır ve nimetli
bir yaratılışa ulaşmışken aç, tembel ve kısır;
her nimeti, her bağıışı, bütün kurtuluş nedenlerini
gökten dilenen katlanma alçalışı ki... ikiyüzlü!
Ey köpeklerin sesi, ey konuşma onuru ile üstün
insanda şu nankörlüğü kargıyan bağırıtı;
ey yararsız gözyaşı, ey zehir gibi gülüş;
ey güçsüzlük ve elem sözleri, kargıyan bakış;
ey efsanelere düşen anı; namus;
ey yükselme kapısına çıkan yol: ayak öpme yolu;
ey silahlı korku, ki zararları yüzünden
öksüz, dul ağızlardaki her talih yakınışı;
ey kişiye dokunulmazlık ve özgürlüğe yakın
bir soluk alma hakkı veren yasa efsanesi;
ey olmayacak söz, ey sonsuzca bilinen yalan,
ey mahkemelerden sürekli sürülen hak;
ey kuruntuların saldırıları ile duyguları bitkin
vicdanlara uzatılan meraklı kulak;
ey dinlenme korkusuyla kilitlenmiş ağızlar;
ey ulusal çaba ki nefret edilmiş ve horlanmış;
ey kılıç ve kalem, ey iki siyasal mahkum;
ey erdem ve edebın payı, ey unutulmuş yüz;
ey korku yüküyle iki kat gezmeye alışmış
ileri gelenler ve adamları, koca bir ünlü kesim;
ey eğilmiş baş, ki akpak, ama iğrenç;
ey taze kadın, ey onu takibe koşan genç;
ey ayrılık acısı çeken ana, ey kırgın eş;
ey kimsesiz, başı boş çocuklar... hele sizler;

Hele sizler...

Örtün, evet, ey facia... Örtün, evet, ey kent;
örtün ve sonsuzca uyu, ey dünya orospusu!..

tevfik fikret

Ben bu şiiri tutsakken yazmış olmalıyım
Yoksa nasıl
 böyle buram buram
 İstanbul kokar
İskeleden vapur kalkar
Sarayburnu'ndan biri ona bakar
Tutsaklar
 onun gözleriyle
 İstanbul'a bakar
Tutsaklar
 onun ellerinde
 kıpırtıyı duyar
Biri sularda ateş yakar
Tutsaklar
 onun yalımında
 sigaralarını yakar
Biri Piyer Loti'ye çıkar
Tutsaklar
 onunla birlikte
 Haliç'ten gazel okur
Biri gider
 Kadıköy'de
 balık ekmek yer
Tutsaklar
 onunla birlikte
 parmaklarını yer
Biri
 atlar gemiye
 Anadolu kavağına gider
Tutsaklar
 onunla birlikte maviye
 özgürlüğün koyağına gider
Ben bu şiiri tutsakken yazmış olmalıyım
Yoksa nasıl böyle
 sözlerimden hicap duyarım
Ben bu şiiri tutsakken yazmış olmalıyım
Yoksa nasıl
 böyle hiç yoktan
 İstanbul'a özlem duyarım

Sis
İstanbul'a yakışmıyor
Perdesini indirmiş gözler gibi
 gizliyor güzelliğini
Sis
İstanbul'a yakışmıyor
Gölgesini salmış gibi asfalta
 kendisi görülmüyor
Sis
İstanbul'a yakışmıyor
Kimsesizlik hissi uyandırıyor
Bir de bakmışsın ki
 dudaklarını kaçırıyor
İnsan
 tam öpecekken gamzesinden
 gamzesini bulamıyor
Sis
İstanbul'a yakışmıyor
Denizin ufkunda bile
Sisler içinde bulanıyor
 İstanbul'un gözleri
Sissiz daha güzel olan gözleri

neden geldim istanbul'a

Temade Çınar

Her göç bir kopuş ve yeniden başlangıçtır. Bu kopuşta da yeniden başlangıçta da insanın kendi öznel niyetlerini aşan bir zor rol oynar. Doğanın her canlısının az yoğun ortamdaki çok yoğun ortama doğru hareketinin, ekonomik, politik, askeri, kültürel zorlamalarının karşılığıdır göç. İnsan yola çıkıyorsa, bulunduğu ortamın bir ya da daha fazla eksikliği diğer ortamdaki bu eksikliklerin karşılığına doğru hareketini zorunlu kıldığındandır. Yani bilinen klasik “itici sebepler ve çekici sebepler” diye başlar her göç yazısı.

İşsizlik başta olmak üzere, politik ve askeri baskı, can güvenliği, kültürel ve ekonomik kaynakların ülkenin/dünyanın her yerine eşit dağılmamış olması bu hareketi başlatır. Emegini satmak ve karşılığında yaşamak için gerekli olanları satın alabilmek, yani iş bulmak, hayatta kalma şansını arttırmak, insanlığın evrensel birikiminden faydalanmak, yani alışlagelen tanımıyla yaşam kalitesini yükseltmek, eğitim alabileceği yerde olmak insanları yola düşürür. Kim bu hareketin başında tüm sonuçlarını hesap eder ki? Tüm hayaller umut doludur. Kaygıları teskin eden bir ses, arkasından şehre doğru iter her yolcu.

Göç başladığında yola çıkan yetiştiği topraklara sırtını dönmüştür bir kere. Her adımda yeni topraklara yaklaştıkça eskisinden uzaklaşır ve yenisine yaklaşır. Gittiği yerin yabancısı artık geldiği yerin de yabancısıdır. Gittiği yere yetişmiş iş gücünü, hazır ve risksiz gücünü götürmektedir. Şehirlerin ihtiyaçları olduğunda çektiği ve işi bittiğinde ittiği göçmenler, sanayileşme dönemlerinin en ağır ve en pis bilinen işlerini üstlenirler. Bütün şehirlerin alt yapıları, kaba işleri onlar tarafından yapılmıştır. Vasıfsız iş gücünün kaynağıdır göç. Kendini en mütevazı karşılıkla pazara sunmaktadır. “Ne olsa yaparım”, “ekmek yediğimiz tekneye ihanet bizim kitabımızda yazmaz” tam teslimiyettir.

Oysa göçmen böyle karşılanmaz. O yaşam karşısında harekete zorlanmış olmaktan öte gittiği yerde de oraya tam uyumu ve asimilasyonu yönünde zorlanır. Göçmenler tüm bu zorlamaların ve kendi getirdiklerinin etkisi arasında kalmış olan kişiler, toplumlardır. Asimile

olduğu oranda başarılı, köklerine bağlı kaldığı oranda uyumsuz, başarısız olur. Dilini unutabildiği ve şehrin dilini aksansız konuşabildiği oranda başarılı kabul edilir. Şehirli gibi görünebildiği oranda şehir onu içine alır. Yoksa şehrin en uzak köşelerine kumar onu.

İstanbul’un göç şehri olduğunu hepimiz söyleriz. Göçmenlerin yerlilerinden yerlilerin göçmenlerinden şikâyetleri ne çok yazına konu olmuştur. Yerliler, “yüksek” kültürlerinin yeni kültürle karışmasından, bozulmasından hoşnutsuzdur. Gelenler, kendi kültürlerini devam ettirmekle karşılaştıkları kültüre uyum sağlamak arasında gidip gelirler. Çoğunlukla da ortaya her iki kültürden de bir parça ama her iki kültüre de birebir benzemeyen ara tonlar ortaya çıkar. Bu tonlar hayatın her alanına yansır. Giyim kuşam, yaşanılan yerler, dil, davranışlar, tepkiler, müzik, edebiyat, sanat vb. her alan bu dönüşümden etkilenir. Nice araştırmalara konu olmuş arabesk müzik ya da kültür bu aralardan beslenir.

Anadolu’nun insanının metropollere ve hatta başka ülkelere yola çıkışıyla başlar bu hikâye. Anadolu insanı çoğunlukla yerleşik kültürün insanıdır. Bir kısım göçerler ve gezerler dışında genellikle toprağına bağlı bir hayat sürer. Büyük kıyımlar dönemleri ve yöreleri dışında da genellikle yüzyıllar boyu aynı kuşaklara ev sahipliği yapar. Gün gelir toprak, dünyaya gelen nesillerce paylaşılı paylaşılı o kadar küçük ve verimsiz kalır ki kimseyi doyuramaz hale gelir. Toprağın çalışarak verimli hale geleceğini düşünenler tarım konusunda çok az şey bilenler olsa gerek. Toprağı ekilmiş ürününü güvenceye almak için çiftçi başta bankalar olmak üzere pek çok yoldan borçlanır. Gübresinden tohumuna, tarım ilaçlarından iş aletlerine her aşaması gün geçtikçe daha masraflı hale gelen toprağın tarım işçilerini ya da küçük toprak sahiplerini doyurması imkânsız hale gelir. Bugün aracı tüccarlardan başka kimse topraktan kazanamaz durumdadır. Çoğu yine toprakla ilgili işler bulmak üzere yola çıkar. Fındık, çay, pamuk, tütün işine yani sanayi hammaddesi tarım ürünlerinin işçiliğine gider. Gün geçtikçe azalan bu üretim alanları da buraya yönelenleri şehirlere doğru kovar. Şehirdeki bir aylık ne kadar küçük olursa

olsun köylünün toprağının getirisinden daha garantilidir. Hatta bu garanti çoğunlukla köydeki tarlaların yeniden ekilip biçilebilmesi hayaliyle yola çıkar. Hesap, şehirde kazanıp köye geri dönmek yönündedir. Terside doğrudur ki bazı yörelerin insanları için “koloni halinde yaşar, koli ile beslenirler” denilmesi boşuna değildir. Köy geride kalarak şehre gidenin dayanma gücünü artırır. Çoğumuz biliriz. Köylerden gelen erzaklar otobüslerin bagajlarından boşalırken hayret etmekten kendimizi alamayız. Bidonlarla tuşular, peynirler, çuvalarla un, bulgur ve yörede ne varsa o. Gecekondularda emekçilerin bunca yoksulluğa rağmen bugüne kadar nasıl dayandığını bunlar ve köyden getirdiği ürünlerle elde ettiği kazançlarla açıklayabiliriz. Bugün bu koşullar neredeyse tükenmiş durumda. Ne köylerde ekilebilir toprak kaldı ne de bu toprağı ekecek genç nüfus.

Önce evin içinden –genellikle- bir erkek çocuk şehre çalışmaya gider. Aslında bu yola çıkan desteklensin ya da desteklenmesin seçilmiş olan, en atak olandır. Dayanıklılığını ve zekâsını kanıtlamış olandır. Çoğunlukla, eğer savaş göçü değilse, yolculuk ailenin tümüyle başlamaz. Neredeyse son köke kadar tutunma çabası devam eder. Savaş olan yerlerde bile insanların tüm itici sebeplere rağmen topraklarından ayrılmaması sadece gerçelik, gidilecek yerle ilgili güvensizlikle açıklanamaz. Yani göçün zoru bırakıp kolayı seçmek olduğunu iddia edenler yanılıyorlar. Göç imkânsızda başlar. Ve ilk yola çıkan kurbandır.

Bu yolculukta hedefimiz İstanbul. Daha önce İstanbul’a gelmiş olan akrabalar var ise hemen onların yanına gelinir. Biraz çökelek, biraz yufka, biraz bulgur varsa biraz kavurma sofraya konur. Yük devrilir. Gelen hemşeri ya da akrabaya iş bulmak, ev bark sahibi olmasını sağlamak görevdir. Zaten şehirdeki yalnızlığı ve güçsüz-

lüğü yenmenin bir yoludur da birleşmek ve her bir parçanın güçlenmesini sağlamaktan geçer. Köy derneklerinin ülkemizdeki yaygınlıklarına ve ne kadar uzun süredir ayakta olduklarına bakmak göçmenlerin şehir karşındaki yalnızlıklarını anlamak için yeter. Bu dernekler cenazeleri köylerine taşır. Bugünkü birçok gecekondu imcece yoluyla kondurulmuştur. Dayanışmayı sağlayarak şehrin zorlukları karşısında ayakta kalmayı garantilemeye çalışır. Ne de olsa güçler denk değil. Onun içindir ki dünyanın her yerinde olduğu gibi aynı yerden gelenler aynı işyerinde, aynı iş kolunda çalışıp, aynı bölgelerde otururlar.

Bu mahalleler neredeyse görünmez bir kale duvarıyla kaplıdır. Herkes birbirini tanır. Yabancı girdiği anda anlaşılır. Tehdit varsa etrafı çevrilir, hali hatırı sorulur. Yani her mahallenin getirdiği yörenin kültürüne uygun bir görünmez, yazılı olmayan yasası vardır. Hatta bazı ilerici mahallelerde bu duvarı kırmak için devlet tarafından mahalle içine bir takım “memurlar” yerleştirilmiştir. Bazı mahalleler mahallenin ismi ne olursa olsun orada yaşayan şehirlilerle tanınır. Tokatlıların mahallesi, Konyalıların mahallesi, Trakyalılar, Diyarbakırlılar vb. insanlar da birbirlerini öyle tanır. Ne iş yaptığından daha çok nereli olduğunu bilir komşusunun.

Zamanla dağılan bu feodal bağlar özlenir, kopmalar yadırganır. Ancak kapitalizm hiçbir şans bırakmaksızın tam teslimiyeti dayatır. İşinde ilerleyen işçi atölyede işe aldırıldığı köylüsü yüzünden işinden olmak istemez. Hatta memleketinden gelen kişinin tam asimilasyonunu, şehirlisi gibi yaşaması ve davranması yönünde baskı yapar. Köyden getirdiği her şeyi unutmaması, gömmesi ve bir daha hatırlamaması şarttır. “... bi tane İstanbul var” uyarısını bilmeyen var mıdır? Ama ne çelişidir ki aynı kişi yine kendi memleketlileri tarafından çok asimile olduğu için “aslımı, neslini unuttuğu için” yadırganır. Ortaya çıkan ikili kişilik, işte bu iki gelgit arasında kalmış, ikiye bölünmüş, her iki tarafa da kendini kabul ettirmenin yolunu bulmuş olan kişilik değil midir? Yani başarmış olandır...

İstanbul’un sınırlarını tıpkı diğer metropollerde olduğu gibi dışarılara doğru pervasızca taşırtan göçmenler, bunu sadece şehir planları üzerinde yapmazlar. Şehrin tüm dokusu ile göçmenlerin dayatması arasında bir sabit kalma ve esneme savaşı sür git devam eder. Şehir, yerleşik, kurallı ve sabit bir sistem kurmaya çalışırken, göçmen onun tüm inatçı dişlerine çomak sokar. Gecekondu kavramı İstanbul’un dört bir yanına yayılmış saçaklar gibi tutulmuş yerlerdir. Seçimler dönemi bu mahalleler adayların vaatlerle kuralları seçmenler lehine esnettiği yerler haline gelirler. Yıkımlar durur. Binalar hızla yükselir. Ruhsatlar alınır. Şehrin her alanında eski homojenliğin yerini esnetilen yaşamın izleri alır. Simit sarayları, az kepçe lokantaları, sahillerde “donla denize girerler”

tartışmaları, “duş alınır, traş olunur” yazılarının asılı olduğu pencereler, sokak düğünleri, kapı önü çekirdekli aileler, törensi bir havayla kaldırımlarda halı yıkayan ailenin tüm bireyleri, meydanlardaki süslü havuzları istedikleri gibi kullananlar, açıktan akan kanalizasyon sularından su içen ve ilk fırsatta katledilen tavuklar, lüks binaların bahçelerinde yetiştirilen fasulyeler, soğanlar vb.vb. Bütün bu şehrin “görgülü” yasalarını esneten “güruh” gün gelir sükûnetin yasalarını da bozar.

Herhangi bir haksızlık, o güne kadar belki yıllar boyunca kendini kabullendirmek için verdiği emeğin, alın terinin öfkesini taşırır. Artık bir adım daha geriye çekilmektense göze alamayacağı bedel yoktur. O güne kadar yaşadığı başkalaşımın, hazır getirdiği emek gücünün sonuna kadar sömürülmesinin ve tüm bunlara zorlanmış olmanın öfkesini tüm hücrelerinde taşır göçmen. Onun içindir ki tüm dünyada olduğu gibi ilk ayaklanmalar, isyanlar, patlamalar göçmen mahallelerinde yaşanır. Şehri getirdikleriyle zenginleştiren ama şehrin zenginliklerinden yararlanamayan, en uzak köşelerine atılmışlar... Kavga yola çıktım mı onu yadırgayan, uzaklaştıran lüks semtlerin dev meydanlarını özgürce adımlamanın, tehdit edebilmenin oku yayından çıkmıştır. Tehdit edilen tehdit etmektedir. Kovulmuşlar kovmaya geldiler. Aşağılanan kültür dayatmalara karşı kendi değerlerini yaşamayı aklına koymuştur. Yalnız bir farkla, o artık getirdiği kültür değildir yalnızca, şehirdeki entelektüel birikimle karşılaşmış, kavganın kültürüyle de yoğrulmuş, tanışmış bir kültür tarihi yazmakta...

İstanbul’u kavganın başkenti yapan bu dev buluşmadır. Anadolu’dan kovduğu kol gücünü, İstanbul’un kafa gücüyle buluşturur. Anadolu’nun işçisini, İstanbul’un aydınıyla buluşturur. Zor’un başlattığı hareket böylece yeni zor’u yaratır.

Kavel

*İşime karım dedim, karıma Kavel diyeceğim.
Ve soluğum tükenmedikçe bu doyumsuz dünyada,
Güneşe karışmadıkça etim
Kavel Grevcilerinin türküsünü söyleyeceğim.
Ve izin verirlerse Kavel Grevcileri,
İzin verirlerse İstinyeli emekçi kardeşlerim,
İzin verirlerse Kavel Grevcileri,
Ve ben kendimi tutabilirsem eğer sesimi
tutabilirsem
O çoban ateşinin yandığı yerde Kavel'de,
O erkekçe direnilen yerde, Kavel'de
Karın altında nişanlanıp dostlarımın arasında
Öpeceğim nişanlımı Kavel kapısında
Ve izin verirlerse İstinyeli emekçi kardeşlerim
İzin verirlerse Kavel Grevcileri
İlk çocuğumun adını Kavel koyacağım*

Hasan Hüseyin Korkmazgil

Röportaj: Ekinsu / Fotoğraflar: AFA

İstanbul... Her sokağında yaşamın kanat çırpıtığı, kavganın ateşini, sevdanın sıcaklığını, umudun düş-
lerden ötesini anlattığı şehir. İstanbul... gökdelenlerinin yanındaki gecekondunda elinde küçük ekme par-
çasıyla toprakta oynayan bebek, işlek caddelerde yazın sicağına aldırış etmeden su satan çocuk, elinde mo-
lotofla kavgaya koşan öğrenci, elinde çantasıyla Nişantaşı kaldırımlarında pervasızca yürüyen genç kız,
Üsküdar'da Kız Kulesi'ni seyreden aşık, Galata Köprüsü'nde balık tutan yaşlı bir amca, Beyoğlu'nda
bir sokak çalgıcısı, Marmara'da, UPS' de direniş, Tuzla'da bir iş kazası, İstiklal'de eylem, 1 Mayıs'ta za-
ferin adımları... ne çok şeydir İstanbul. Her köşe başında ekmeğini kazananların memleketidir... Yaşamak
kavgasıdır bu şehir.

Hayatın tam ortasında olup yaşamak kavgasında olanlara sorduk İstanbul'u, "Senin için ne ifade edi-
yor bu şehir?" diye... Yanından belki onlarca kez geçmişsinizdir o su satan çocukların, "abla, abi su ister
misin?" diye usulca seslenirler arkanızdan, ya da bir otobüs durağında karşılaşırsınız. İşte 14 yaşındaki
Mithat da onlardan biri. Taksim'de, bir kaldırımın kenarında su satıyor. Ağrı'dan her okul bittiğinde baba-
sıyla İstanbul'a gelip ailesine yardımcı olmak için çalışıyormuş. Mithat'a kendi İstanbul'unu sorduk...

"Bu şehirde nereye baksam her gün kavga, gürültü, patırtı görüyorum. Türkiye'de birçok insan çalış-
mıyor, özellikle burada. İnsanların yapacak bir şeyleri yok ki. Ha bire kavga ediyorlar. Bu şehri ben sev-
miyorum. Belki buralar temiz ama, ben Tarlabası'nda kalıyorum, oralar pislik, çöplük içinde. Nasıl kültür
başkenti seçmişler burayı anlamıyorum. Ben Ağrı'yı daha çok seviyorum. Orada çalışmıyorum, oranın in-
sanları daha iyiler." (O arada arabadan biri su istiyor ve biz de Mithat'a hoşça kal diyerek yanından ayrı-
lıyoruz.)

Ve yine yanından çoğu kez geçtiğiniz çiçekçilere gidiyoruz. 60 yaşındaki Sebahat. Tekirdağlı, 15 yıl-
dır çiçek satıyor. Tezgahında rengarenk ve çeşit çeşit çiçekler var. Hemen kendimizi tanıtıyoruz ve ona da
kendi İstanbul'unu soruyoruz:

"İstanbul'u seviyorum, çünkü burada ekmeğimi kazanıyorum. Yapacak başka bir iş olmadığından çi-
çekçilikle uğraşıyorum. Çok fazla gelirimiz olmuyor bu işten, ama yine de boyun eğmek zorunda kalıyo-
ruz buna. Hemen hemen her gün buradayım. Bize tatil yok zaten. Sosyal olarak yaptığım bir şey yok, bu
şehrin sevmediğim tarafı da bu. Çalışan birçok insan gibi benim de sinemaya, gezmeye vaktim kalmıyor.

İstanbul demek...

İstanbul'da güzel yerler bizden uzak. Ama yine de İstanbul'u seviyorum."

Küçük bir sepet, içinde ise satılmayı bekleyen sular, bu sepetin arkasında duran iki kişi... Halil ve Vedat. Halil 10 yaşında Ağrılı, Vedat ise Vanlı 12 yaşında. Öylesine doğal bir gülüşleri var ki, hemen fark ediyorsunuz yanından geçerken. 10 ve 12 yaşlarında olmalarına rağmen, epey küçük gösteriyorlar. Beslenme bozukluğunun etkisiyle olsa ki Mithat'ta da durum aynıydı. Halil ve Vedat'ın yanına oturup onlara İstanbul'u anlatmalarını istedik ve her ikisi de başlıyor, birbirlerini desteklercesine aynı şeyleri söylüyorlar:

"İstanbul güzel bir şehir. Para kazanmak için çalışıyoruz, ailemize destek olmak için, o sebeple de İstanbul'dayız. Burada olmak bazen iyi bazen kötü. İyi olan yanı arkadaşlarımızla sokakta, okulda oynamak, kötü yanı okuldan sonra hemen buraya gelip su satmak. Ama En çok memleketimizde yaşamak isterdik. Oralar daha güzel."

Beyoğlu'nun ara sokaklarında dolaşırlar onlar çoğunlukla. Elllerinde demirden bir araba ve üzerinde içine karton koymak için konan bir çuval. Karton, kağıt toplayan Yaşar'la sohbetimize, "merhaba" diyerek başladık. Gülümsemesi hiç eksik olmadı konuşmamız bitene kadar. Aslen Muğlalı, 20-25 yıldır ise İstanbul'da bu işle uğraşiyor. Yüzü gülümsüyor ama ona kendi İstanbul'unu sorduğumuzda hafif bir duraksama ile anlatıyor:

"İstanbul benim için bir cehennem yeri. Zenginler biriken bu şeylerden rahatsız oluyormuş, biz de o sebeple topluyoruz bunları. Bu şehir benim gibilere değil, parası olana güzel. Avrupa Kültür Başkenti ilan edilmiş güya, benim için hiçbir şey ifade etmiyor. Cebime günde 20 lira girsin o gün dünyanın en mutlu insanı benim bu şehirde. Hem burası kültür başkenti ilan edildi diye bana iyi bir iş, hayat mı verecekler, on gündür ödeyemediğim evimin kirasını mı ödeyecekler? Bunu ilan edenler gitsin ancak dışarıdakilere, parası olanlara yalakalık yapsınlar. Açıkçası memnun değilim bu şehirde yaşamaktan, ama mecburum..."

Şimdi de belediyede çalışan temizlik işçisinin yanına gidiyoruz. Mahmut Sivaslı. Belediye işçisi olduğundan pek fazla konuşmak istemiyor, fotoğrafını dahi çekirtmiyor. Ama kısa da olsa birkaç cümle söylemesini istiyoruz:

"İstanbul ekmek kapısıdır bizim için, yoksa başka ne anlamı olabilir ki? Çalışanlarıyla, işçisiyle var olan bir şehir. Geçim zor bu şehirde, aslında her yerde öyle ama İstanbul'da daha zor. Bu şehrin kültürel yanından pek yararlanamıyoruz çünkü her şey maddiyata dayalı."

Ve daha onlar gibi daha birçokları var sesini duyuramadığımız, ama söylenenler bir yerde onlara da tercüman oluyor: İstanbul yaşamak kavgası...

*unutulsun istiyorlar
gerçekliğin,
sokakların,
gecekonduların,
umutların...
yaşamadan kopsun istiyorlar
İstanbul'u.*

*bilmiyorlar ki
susmayacak,
kapatmayacak gözlerini.
eğmeyecek boyun
kelepecelere,
zindanlara,
işkencelere...
içinde barınsa da
ve
güzelliğin
getirilse de keyif yeri haline,
biliyoruz ki
elbet bir gün
akıtacaksın
akıtacağız
bir irin gibi
o sermaye babalarını.
ve
işte o zaman
İstanbul,
umutlar
yoğrulup gerçekliğinle
geçecek
düşlerden de öteye...*

Tutsakların İstanbul Özlemi

Her daim özlenen bir kenttir İstanbul... İstanbul'un içinden çıkmayanlar bile ona biraz hasret çekerler. Çünkü boğazı yaşarken, ormanını özlersin, Taksim'i yaşarken, sakin bir kıyısını özlersin... Hele bir de demir duvarların ardındaysan öyle çok şeyini özlersin ki... anlatılması zor... Şairlerimiz, yazarlarımız tutsaklık günlerinde yoğunluğuna yaşamış İstanbul özlemini ve şiirle, öyküyle biraz olsun dindirmek istemişlerdir bu özlemi...

Nazım Hikmet ömrünün 15 yılını zindanlarda geçirdi. Ve en güzel şiirlerini Ankara, Çankırı, Bursa zindanında bulunduğu dönemde yazdı. İstanbul'a olan özlemini Ceviz ağacı şiiriyle ulaştırdı bize... "Ben bir ceviz ağacıyım Gülhane Parkında/Ne sen bunun farkındasın/ne de polis farkında" Sabahattin Ali tutsaklığa inat "Başın öne eğilmesin aldırma gönül aldırma" diyerek yazdı şiirini Sinop kalesinden... Görüş gününün sevincini Enver Gökçe "Bugün görüş günümüz/dost kardeş bir arada/Telden tele mendil salla el salla" diyerek ulaştırdı bize...

1952 yılında İstanbul Harbiye Askeri cezaevinde yatan şair Ahmed Arif "Bir ufka vardık ki/yalnız değiliz sevgilim/Gerçi gece uzun/Gece karanlık/Ama bütün korkulardan uzak/Bir sevdadır böylesine yaşamak" diye seslenir. Kör duvarlara, demir parmaklıklara inat "Hani bir dışarda olsam/hep yürürüm durmam" diye haykırır A.Kadir. Dışarı çıktıktan sonra yaşanacak başka bir mapusluktan söz eder Metin Demirtaş dizelerinde... "Gün doğar bir gün sen de/özgürlüğü bir gelin gibi takip koluna/çıkarsın başlar işsizlik/o en büyük hapisane"

Yaşamın acı tatlı birçok yanıyla dalga geçmeyi başarabilen şair Can Yücel ise şu dizelerle seslenir bize mapusluk günlerinden, "Bi sağ yanıma yattım, geçti beş yıl/Bi de soluma yattım, etti mi on yıl/Hadi kalk dediler, bitti bu fasıl/Hay Allah kahretsin, uyanamıyorum!"

Hasan İzzettin Dinamo, Rıfat Ilgaz, Arif Damar, Şükran Kurdakul, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Nihat Behram ve daha niceleri geçti bu ülkenin zindanlarından... ama umutlarını hep canlı tuttular... Geleceğe olan inançlarını hiç yitirmediler.

Bir de mülteci ve sürgün günlerinde özlenen İstanbul vardır. Öyle bir özlemdir ki bu yakar kavurur insanın yüreğini... Ve şu dizelere dönüşür bir şairin kaleminden... "Bir allı turna olsam karlı dağları aşsam/Varsam bizim ellere kendi göğümde uçsam/Şimdi İstanbul'da olmak vardı anasını satayım/Püfür püfür bir vapurun yan tarafında" Ama umut kesmez sürgün, bilir bir gün döneceğini ve haykırır... "Sabret gönül bir gün olur/Bu hasret biter/Çekilen acılar canım/Gün olur geçer"

Dün olduğu gibi bugün de zindanlarda olanlarımız var. Nazım'ın yaşadığı özlemi yoğunluğuna bugün de yüreğinde hissedenerimiz var. Onlardan gelen şiir ve öykülerimiz var. 19 Aralık operasyonundan sonra hücrelere zorla götürülen tutsaklardan birisi aylar sonra ring aracı ile İstanbul'a mahkemeye getirildiğinde karşılaştığı İstanbul'u anlatır şiirle... "İstanbul yalnızlıktan bunalıyordu/İstanbul bir şeylere sancılanıyordu/Belli ki/Deniz dalgalarını,/kuşatılmış çocuklarını arıyordu/Rüzgara,/durgun durgun bakıyordu/Bomboştu deniz kenarında çocuk kaydıraqları/Yalnızdı çocukluğumun salıncakları"

Bugünün tutsaklarından istedik İstanbul özlemlerini bize ulaştırmalarını ve bakın onlardan bize neler geldi.

İstanbul

Ahmet Akyüz

yalnızlıktan bunalıyordu

İstanbul yalnızlıktan bunalıyordu
İstanbul bir şeylere sancılanıyordu
Belli ki
Deniz dalgalarını,
Kuşatılmış çocuklarını arıyordu
Rüzgara,
durgun durgun bakıyordu
Bomboştu deniz kenarında çocuk kaydırakları
Yalnızdı çocukluğumun salıncakları

Fidanlar,
yalancı baharlara küsmüş
köklerini daha derinlere salıyordu
ıssızdı sokaklar
Öksüz çocuklar gibi bakıyordu
Sokaklarda duvar yazıları

İstanbul yalnızlıktan bunalıyordu
İstanbul bir şeylere sancılanıyordu
Anla işte
İstanbul'da yaşam
adam gibi yaşayacak çocukları
Delikanlı sevdalara
Yürek açacak sevdahları arıyordu
İstanbul yalnızlıktan bunalıyordu
İstanbul bir şeylere sancılanıyordu.

Çocuklar çıktılar ortaya
göründüler birden bire
göründüler...
ansızın.

Eli ayağı
dili damağı
birbirine dolandı zamanın
Çocuklar çıktılar ortaya
bütün evren
yeşil bir seyre daldı
yaşamın gözleri
yaşardı...

hasretlerce ağladı
Çocuklar çıktılar ortaya
göründüler birden bire
göründüler...
ansızın.

Eli ayağı
dili damağı
birbirine dolandı zamanın
Çocuklar çıktılar ortaya
bütün evren
yeşil bir seyre daldı
yaşamın gözleri
yaşardı...
hasretlerce ağladı

Çocuklar çıktılar ortaya
Duvarları okşadı biri
Üşümüş elleri
allı, kırmızılı
Çiçekler açtı.
Biri kaydırdıktan kaydı
biri salıncakta sallandı...
Çocuklar çıktılar ortaya
İstanbul ferahladı

“ah çocuklar... çocuklar”
Bir gülümseyiş oldular
Çıktılar meydana
Haykırdı biri:
“Mutlaka görüşeceğiz!
Mutlaka görüşeceğiz, ey toprak
fidanlar boy atacak mutlaka!
yalan bu durgun duruş,
rüzgarın olup sevişeceğiz,
Mutlaka görüşeceğiz ey deniz!”

Çocuklar çıktılar ortaya
İstanbul anladı...
Zamanı gelseydi eğer
“İstanbul gözlerimde ağlayacaktı.”

Vedat Düşkürer / Tekirdağ 2 No' F Tipi

Sen bizimsin İstanbul. Geçmiş günlerde yaşadıklarımız, gelecek yarınlarımız, yaşayacaklarımızın. Tarihimsin İstanbul. Kuşattık seni yüreğinin taa içinden...

Sen başımızda esen kavak yelisin. Deli taylar gibi kapılıp esen yeline koşuyoruz yarınlar. Yarınlar adına ayaktayız. Güneşin sıcaklığından tutuşan bozkırımızın. Sen İstanbul kanayan yaramızın.

Kan verdik İstanbul. Kanımızı döktük toprağına. Yedi tepende açan sevda çiçeklerini suladık. "Yıkılmasın İstanbul!" diye feryadımızsın. Sana oğullar, kızlar verdik İstanbul. Şehitler uğurladık sokaklarından kızıl bayraklarla. Duvarlarına yazılmış öfkemizsin İstanbul. Ahımız var, soracağız bir gün. Sevda oldukça İstanbul, bedenler yatıracağız toprağına... Tarlabası'nda bir çift yüreksin İstanbul. Kızılderililerin yerdeki ahının yanına düştü canlarımız. Kanı aktı canlarımızın, asfalt taşlarının arasından ince ince akıyordu. Gördün İstanbul, ince ince akarken geride temiz bir ince sızı bırakıyordun. Hüzünüzsün, ah İstanbul...

Sen İstanbul, gördün yenildiğimiz günleri de. Yedi kat hüznün astın yüzüne. Boğazın soğuk sularının dibine çekti bizi. Zor, ağır günler geçirdik seninle. Bizans'a kahpe diyenlerin, kahpe pusularına düştük. Siren sesleri arasına karıştı sesimiz, nefessiz kaldık İstanbul. Soğuk sularından, buzdan duvarlar çekildi aramıza, direnişin ateşi olup ısıttın. Metris'te hücre, Bayrampaşa'da ateş, Ümraniye'de köpük, Gebze'de dumandın bize İstanbul. Otopsi raporlarımızı yazılmış gizlenemeyen gerçeğimizsin. Eyüp'ten yükselen dua, Gazi'de kavga'nın atan nabzısın. Barikatsın İstanbul.

Sana geldik İstanbul. Dört bir yandan koşarak sana geldik. Kamyon kasalarında, otubüs yolculuklarıyla geldik sana. Boğazından geçtik, ama boğazımızdan haram lokma geçmedi. Koynun bildik sur altlarını, usulca yattık. Bölüp paylaştığımız simidimizsin. Mavi denize karşı boynumdaki halkasın, özlemimizsin İstanbul. Seninle keyiflendik, karakollara düştük, seninle falakalara yatırıldık. Öfkelenip öfkelenip taşan, ama yine gelip bizi vuransın.

Sen bizim çıplak gerçekliğimizsin. Söz dikişi ile dikilmiş, elbiseyi giyemeyen gerçek halimizsin. Biz, seninle, camide dua edip çıkışta ayakkabımızı değiştirmeyi öğrendik. Cemevine uğradığımızda sen önden buyurdun İstanbul. Biz seninle, İstanbul, fakiriz, yoksuluz. İşçiyiz, işsiziz. Biz seninle İstanbul Ermeniyiz, Kürdüz, Rumuz, Aleviyiz, Müslümanız, Hristiyanız, Azınlığız, Ötekiyiz. Biz bağrında açmış bin bir renkte çiçeğiz.

Biz seninle İstanbul, gece yarısı baskınlarında ele geçtik. Telsiz konuşmalarında adın geçmez. Operasyon haberlerinde adın anıldığında hücrede ışık saçıyordun İstanbul. Direnişti adın, yeneceğine inandığımız onursun İstanbul.

Sen güzelsin İstanbul. Sulukule'de Romansın, Aksaray'da Russun, Beyoğlu'nda sokak çalgıcısın, Taksim'de tekmelenen travestisin. Coplanmış halimizsin, yol kenarına bırakılmış cesetsin İstanbul. Üstüne gazete dahi örtülmemiş çıplak gerçeğimizsin, bizden olan her halinle kabulümüzsün. Sevda şairinin acemi aşık halisin. Boğaza karşı haykırdığımız öfkeli halimizsin...

Ama İstanbul, sen Fatih Sultan Mehmet Paşa mahallesi değilsin ya da Mustafa Kemal mahallesi veya İ-nönü sokağı değilsin. Sen İstanbul 1 Mayıs mahallesi. Armutlusun, Gülsuyusun, Çayan mahallesi. Haysan Ocak Parkısın. Tarihsin İstanbul. Bizim kalemlerle yazılmışsın beyaz sayfaya... Ayak izlerini takip ettiğimiz çuvala sığmayan mızraksın.

Gecekondu sun İstanbul, dışındasın. Feleğin çemberinden içeri geçmişsin. Daha yukarıdan bakmak için gökdelenler diktiler İstanbul. Yukarıdan bakmak... Bakınca kara cahil, kültürsüz diyorlar İstanbul. Medeniyetlerinin bağrına saplanıyor kültürsüzlüğümüz. Öğütler veriyorlar İstanbul. Medeni insan olmamızı, asiliğimizi, barbarlığımızı bırakmamızı istiyorlar, demokrasinin nimetlerinden faydalanmamızı öğütüyorlar. Tarih

Ergül Çiçekler

Bir kuş kanadı ses verir yakınlarda bir yerlerde
Bir çocuk gülümser konduların arasından
Üstü başı çamur
Sokak çamur
Direkler çamur
Bir dişi çürük, ikisi yok
Bir kedi miyavlar iki defa
Biri açlıktan öteki korku
Bir siren sesi duyulur
Bir taş gelip çarpar polis kalkanlarına
Birden patlar öfke ama kimse şaşırılmaz
Ölümler en önde yürür
Ellerinde taş baltalarıyla
Tüm insanlık adına
Tüm insanlık kavgaya girer
Tomahawklarını çekip girer harbe Apaçiler
Zulüm öyle bir noktaya varır ki
Tanrılara isyan eder
Cehennem zebanileri
Ve cennetin melekleri
Yüreklere mayalanan dinamit patlar.

Yine sabahlamıştır şehir
Dumanı tüter taşların
Hala yanık asfalt kokusu yakar ciğerleri
Yorgun düşmüştür polis panzerleri
Askılar, kelepçeler, nöbetçi savcılar
Bir ceza ve bir ödüldür İstanbul da yaşamak
Bir başkaldırı ve kolektiftir

Alevlerin rengine doymuştur gece
Sabahlayan şairler
Gün atarken bitmeyen şiirlerin
Kayıp imgelerinden birkaçını bulmuştur
Ve on yedi yaşında bıçkın bir delikanlı
Kan tükürerek ana avrat bir küfür savurmuştur
İşkencecisininin suratına
İstanbul'da her gece yüzlerce kez kopar kıyamet

Yüzlerce defa geçilir sırat köprüsünden
Yüzlerce yaşam yener ölümü
Ve varoşlar sabahlarına başlar

Birazdan yıkım ekipleri dayanarak dış halkaya
Ve yüzlerce polis
“vatanın bekası için
Huzur ve barış için”
Ve emlak spekülâtörleri için
Ve inşaat devleri için
Ve birkaç burjuva beye sunulacak
On beş odalı villalar için
Tek gözlü kondular yıkılır
Ve soracak binlerce insan
“vatan, vatan, vatan diyorlar
Bu nasıl vatan
Kendi halkına
Bir somun ekmeği
Ve bir göz konduyu çok görüyor”
Sonra biri haykırarak
Sonra gaz bombaları ve sirenler

Bir kuş daha kanatlanır
Bir çocuk daha gelir
Onun da üstü başı sokağı çamur
Cepleri taş dolu
Daha çok duyulur siren sesleri
Nişan alır ötekiler
Bir kez daha vurulur en önde giden
Düşer yere bedeni
Baltası hala havada
Bir dinamit patlar
Bir balta bulur bedenini
Bir çocuk daha gelir
Sonra biri daha
Bir daha
Biri
Daha

Daha
Daha
Büyür sokak, taşar kent.
Ve
Simsiyah saçlarıyla
Delicesine esmer
Delicesine genç
Delicesine gece karası gözleriyle
Delicesine güzel bir kadın militan
Dikilir o duvarlardan birinin önüne
Çivi gibi çakar ona sözlerini
İlan eder
Dün öldürülenlerin aslında ölmediğini!
Sonra bir kadın daha gelir
Sonra bir adam daha
Sonra sel olur
Çıkar öne biri
“Burada bir insan öldürebilirsiniz
Ama bir tek ev bile yıkamazsınız”
diye haykırır
Yavaş yavaş stoklar erir, gaz tükenir
Sinirler yorulur ve taş yağmuru altında
Yenik bir ordu gibi
Valinin emri gereği
Geri çekilir yıkım ekipleri
Ama yine geleceklerdir.

Sonra öğlen haberleri
Yıkım görüntülerinden önce
Şikeci, çapkın, futbolcu haberi
Ünlü manken hiç adlı hanımefendinin evliliği
Ardından üniversitede çatışma
Karşıt görüşlü öğrenciler diye geçiştirilir
Peşinden başbakanın yeni güneş gözlükleri
Dansöz Cevriye'nin kaçamakları
Deri işçilerin grevi
Konuşan kedi tekirin hikayesi
Cinnet geçiren polisin ailesini yok etmesi
Kokain aleminde yakalanan ünlü şarkıcı
Yani kasten karıştırılır haber olanla olmayan
Yönetmenin en iyi yolu çürütmektir.
Bu yüzden vurulan gençlerin haberleri
Sıkıştırılır sosyete haberlerinin arasına

Oysa kurşunlara can verirken o gençler
Çocuklar oyunlar oynuyordu İstanbul sokaklarında
Fabrikalar, otobüsler, köprüler
Askılar, falakalar
Tramvay, metro
Faili belli
ama inatla meçhul denilen cinayetler
Ve ne mutlu T..... diyenler

Bilmem neye can feda edenler
Ve katli vacip komünistler
Ve
Ve
Ve
Medyanın bir görevi budur
Her şeyi ve herkesi zehirlemek
Oysa tersanelerde işçiler ölüyordur
Birer üçer ikişer.
Ve kahramanlar sürüsü
İnsan avındadır
Vatan millet Sakarya
Bir de Etiler çorbacısı
Bir de trafik kazası
Yani o cenahta
Bütün çiçekler küf kokar
Bütün yollar kapalıdır
Bütün renkler bozuktur
Ne bir dost
Ne de sevgili o cenahta
Her şeyi olduğunu sananların hiçbir şeyi yoktur

Marmara akar durur Ege'ye Karadeniz'e
Marmara dolar durur Ege'den Akdeniz'e
Güneş ışıklarıyla dans eder mavi ağustosta
Cam parçalarına döner marmaranın yüzü
Aldanmayın derinden akar
Durgunluk yalan
Sorun vurgun yemiş dalgıçlarına
Sular akar
Sular gelir
Sular gider
Sular durmaz
İstanbul akar
İstanbul gelir
İstanbul gider
İstanbul durmaz

Fen Edebiyat fakültesinde bir öğrenci
Slogan atar ciğerlerini yırtar yırtar
Çok geçmez çoğalır sloganlar
Fakülteye girer kalkan
Cop, gaz bombası ve ambulanslar
Yine aynı yalanın arkasına saklanılmıştır
“Çatışan karşıt görüşlüleri ayırmak”
Harem limanında demirlidir dev konteynır gemileri
Bir şehir getirir
Bir şehri alır giderler
Harem limanında yüzlerce işçi
Her gün bir şehir yükler
Her gün şehir indirir
Şikayetleri yok çalışmaktan

Hatta çok çalışmaktan
Mesele değil kan ter içinde kalmak
Mesele değil alınteri dökmek
Zaten gurur da duyarlar
Ama yoksulluk ve kursakta açlık
Büker belini Harem işçisinin

Öylece kalırdı bu kent
Her gün taşlarına çarpmasaydı sesimiz
Akşam sefaları açmazdı
Olmasaydı gülüşlerimiz
Biz şarkımızı söylemesek sular susar
Kuleler çöker
Hisarlar boyun eğdi
Ve boğazın üstünde
Bir tek martı bile çığlık atmazdı
Dinerdi serin deniz rüzgarları
Ne Beykoz kıyılarını döven dalgalar
Ne gemiciler ne gemi düdüklüleri
Ne de Sirkeci banliyösüne asılan çocuklar

Siz ne sandınız ki
Kimin kalbinden aldı rengini
Bu kızılca gelincik
Biz fabrikalarda gürleyen öfke
Şehirleri aydınlatan elektrik işçileri
Okulda öğrenci ve öğretmen
Sokaklarında dinamit, mahşer
Ve yüreği namluda militan
Ona düşman ona dost
Kuşatmalarında vurulan
Kıyılarında el ele yarımızla dolaşan
O sevdanın mimarları ve savaşırlarımız
Yabani güvercinler doldurur meydanlarını
Evlerin çatıları martıların işgali altındadır
Sokaklarında kediler köpekler ve casuslar
Hep değişir İstanbul ve hiç değişmez
Yürür militanlar gecenin gözüne barut ekerek
Vakti gelir ateş boy verir
Bir sarsıntı ve dehşet anıyla
Sokağın biri yarıdır aniden
Ve yarım kalır son devriyenin sireni
Öfke hep aniden durur
Bayraklar alev alır, alevler bayrak olur
Şehrin hep değişen yanındır bu,
Öteki pek değişmez
Hele o mart ayı,
Kimine dert olur kimine bayram
Ana caddelerinde öfke ve nefret kol gezer
Caka satar bela arar
Maaşlı memurdur
Astığı astıktır kestiği kestik

Sırtı yere gelmez
Yasalar ondan yanadır ya da yasa odur.
Çekip vursa birini
Kim diyecek ki niye vurdun
Kısacası kurşundan başkası işlemez ona
Ne de olsa
Kurşunun yasası yoktur

Hala aklın sesi diyor boş konuşanlar İstanbul
Laf anlatmaya çalışıyorlar cellatlarına
Vicdanlarına sesleneceklermiş
Varsayalım sızladı vicdanları
Gözünde bir damla yaş olunca katillerin
Daha mı güzel katledilmek
Hala aklın sesi diyorlar
Oysa hala kurşunlar atılıyor
Hala güvercinler öldürülüyor sokaklarda
Doğup büyüdüğü topraklarda yabancı
Düşman sayılmıştı
Sonra kaldırımda ölüsünü gördük güvercinin
Yırtık ayakkabılarıyla
Sonra aynı tiyatro oyunu
Bir katili yakalayış
Bütün katilleri temize çıkardılar
Ama duruyor orada, Şişli'de bir kaldırımda
Sırtından vurulmuş bir Ermeni'nin kanı
Akmıyor, gitmiyor soğumuyor
Yas tutmuyor, ağıt yakmıyor
Çığlık çığlığa değil
Duruyor orada
Ve insanlığın o onurlu sesiyle
Buradayım, hep burada olacağım diyor
Kan bu hiç çekip gider mi?
Nerede dökülmüşse orada kalır
Geçersiniz oradan, yolunu, düşerse Şişli'ye
Dikkat edin kaldırımda yürürken
Katledilen bir Ermeni'nin kanında boğulabilirsiniz.
O kan hala orada
Bir yıl geçti
İki yıl geçti
Üç yıl geçti
O kan hala orada
Sel olur taşar şehrin sokaklarından
Şarkılar türküler söylenir
Ermenice, Kürtçe ve Türkçe
Sonra boşalır sokaklar
Kan döner yurduna
Şişli'deki o kaldırıma
Her yılın 19 Ocağında sel olur akar
Oysa hani ölmüştü güvercin
Yine kaybetti cellatların İstanbul.

Dostun da düşmanın da çok İstanbul
İkisini de sen yaratıyorsun
Her gün kendini doğuruyorsun
Her gece kendini öldürüyorsun
Ne ölmekten bıkıyorsun.
Ne de yaşamaktan
Yeter bu kadar İstanbul
İyisi mi devam edeyim
Seni bilmeyenlere anlatayım
Seninle yaşamak bile
Yetmez seni tanımaya

Fabrikalarla dolu bir şehirdir İstanbul
Tekstil işçilerinin beyinleri
Arabesk ile zehirlenir
Gazete matbaa işçileri
Yasaklanmış zehirli kurşunlu boyalarla
Gıda işçileri açlıkla
Tersane işçileri ölümle
Sanayi işçileri vardiya sistemiyle öldürülür.
Ama yine de boyun eğmez İstanbul işçisi
Ve bazen yumruğunu öyle bir indirir ki
Plazalarda korku dağları peydahlanır
Asılmıştır cam işçisinin grev kararı
Boynunda ipek fular en iyisinden
Dert yanıyor bir kadın kameralara
Tam altı yüz milyon dolar saymış
Bir kez sönerse fırınlar
Mahvolurmuş
Sırası mı grevin, nerden çıkardılar bu grevi
Ya çökerse fırınlar
Fırınlar altı yüz milyon dolar
Olsa parası vermez mi zam mı?
Çok samimi konuşuyor hanımefendi
Altı yüz milyonu bulan
Bulamaz işçiler için bir kuruşu
Arttırdı boğazından keserek
Biriktirdi altı yüz milyon doları
Üstüne ev, arabalar, villalar
Bir televizyon ve gazete kanalı
Böyle biri hiç yalan söyler mi
Hani az kazanmasa öderdi istediğiniz parayı
Hatta fazlasını
Yatırdı elindeki avucundakini fırınlara
Kalmadı bir kuruş daha
Ve sen cam işçisi gel de inan bu sözlü yalana
Ve ertelendi cam işçisinin grevi
Bakanlar kurulu kararıyla

Cam işçisi devam ediyor işe
Solgun ve yorgun
Ve cehennem gibi sıcak olan

O 600 milyonluk fırınların önünde
Yeter ki çökmesin diye fırınlar
Cam işçisine vazife biçildi
Sefalet içinde yaşamak

Kimileri sevda saydı sana İstanbul
Kimileri delice sevdalandı
Uğruna ne şiirler yazıldı
Ne sürgünler yaşandı
Ne kanlar döküldü
Denizler geçti sokaklarından
Her biri destanlaşan o genç savaşçılar
Kaç kuşatma yaşadın, kaçında öldün
Sokak savaşlarına girdin
Sokak savaşları gördün
Yendin, yenildin
Her defasında daha büyük dövüştün
İşçilerin, öğrencilerin
Limanların, kuşların şehri
Bayrakların ve ateşin şehri
Söz olsun sana
Henüz yeni başlıyor bu kavga
Henüz hepsi sadece başlamak için
Şimdi hazırlan o büyük taarruza!
Bil ki İstanbul
Özleyorsak düşmanın merdini
Yiğitliğimizin hasındandır
Öfkemizi daha bir harlar
Her alçaklığı cellatlarının
Söz olsun ki sana koca kent
Ant olsun ki
Kapanmayacak yaralarımızın bir teki bile
Ama bir teki bile
Tiranlığın son kalesi de düşene değin
Ama ant olsun ki
Kurşun yaralarından mermi yakacağız
Ağitlarımızdan kılıç
Ve ölülerimizden süngü
Şafaklar üstüne yemin ettik
Yaslı anaların, aç çocukların
Selvi çınar yoldaşların
Denizlerin üstüne yemin ettik
Ve artık adımıza sadece
Zaferin atlıları dedik
Bir ant içtik
Şafaklar üstüne
Dövüşenlere uğurlar olsun!

KOCAELİ
1'No'lu F Tipi Yüksek Güvenlikli
Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
GÖRÜLMÜŞTÜR

İSTANBUL'DA İLKBAHARI YASADIM

Biz, 12 Eylül faşist darbesi geldiğinde ilkokul çocuklarıydık. 12 Eylül yılları boyunca tam da istedikleri kuşakları yetiştirmek için uyguladıkları programlarla ortaokul ve liseyi okuduk. Faşizmin tornasından geçtik. Sonra da İstanbul'da üniversiteye başladık. Üniversitede oğlumuz yıllar devrimin yenilmez olduğunu gösteren yıllar oldu. Ve İstanbul kavgasının şehri 12 Eylül'de yaratılmaya çalışılan hedefine ulaşmayacağı sokaklardaki kavgalarla gösteriyordu.

Hüseyin Durmaz/ Kandıra 1 No'lu F Tipi

Biz 12 Eylül faşist darbesi geldiğinde ilkokul çocuklarıydık. 12 Eylül boyunca tam da istedikleri kuşakları yetiştirmek için uyguladıkları programlarla ortaokul ve liseyi okuduk. Faşizmin tornasından geçtik. Sonra da İstanbul'da üniversiteye başladık. Üniversitede olduğumuz yıllar devrimin yenilmez olduğunu gösteren yıllar oldu. Ve İstanbul kavgasının şehri 12 Eylül'de yaratılmaya çalışılan hedefine ulaşmayacağı sokaklardaki kavgalarla gösteriyordu.

İşte o günlerde yaşananlardan bazılarını paylaşarak kavganın şehrinde kavgayı nasıl öğrenip yaşadığımızı, kavganın bir dönemden diğerine, bastırılardan yükselen geçişini paylaşmak istiyorum.

1989 yılının ilk aylarındayız. Gençliğin yeniden kavgaya girdiği günler... Haber geliyor, Yıldız Üniversitesi'nde polis kurşun sıkışmış... Bu kabul edilemez. Protesto için çalışma başlatıyoruz. Öğrenci dernekleri İstanbul platformunda karar alıyor ve Yıldız Üniversitesi'ne gidiliyor. Devrimci öğrenci hareketinin olduğu okullardan öğrenciler Yıldız Üniversitesi'ne geliyor. Forum yapılıyor. Büyük kalabalık... bin beş yüz kişi toplanarak forum yapılıyor. Faşizm teşhir ediliyor. Polislin okula girmiş olması, havaya bir el ateş etmesi teşhir ediliyor. Bugün havaya yarın üzerimize ateş edilir deniliyor. Konuşmalar sonunda Yıldız Üniversitesi'nden Barbaros Bulvarı'na çıkıp Beşiktaş'a yürüneceği açıklanıyor.

Forum alanından caddeye doğru yürüyüş başlıyor. Caddeye yaklaşınca dönüp bakıyorum kortejin arkası görünmüyor. Caddeye çıkıp karşı şeride, Beşiktaş'a giden şeride geçiyoruz ve korteji genişletmeye başlıyoruz. Biraz aşağıda, köprü'nün ötesinde, karşımızda polis de yerini alıyor. Bizim okuldan gelen arkadaşlar bir aradayız. (Sonraki yıllarda bu arkadaşlarımızdan bazıları devrim mücadelesinde ölümsüzleşiyor) sloganlar atıyoruz. Safları sıklaştırıp aşağı doğru yürümeye başlıyoruz. Karşımızda dizilmiş olan polis de bize doğru geliyor.

Polisler ön taraftan ve solumuzdan, üniversite tarafından kuşatma yapıyor. Kenetlenmiş halde sloganlarımız atmaya devam ediyoruz. Polis müdahale ediyor, bizi karşı tarafa Yıldız mahallesi tarafına dağıtıyor. Yol kenarından yukarı çıkıyoruz ve oradaki inşaatın molozları ve malzemeleriyle polise saldırıyoruz. Bizi okuldan koparıırken hazır taş ve sopaların yanına dağıtmış oldular.

Hemen taşlar ve sopalar kapılıyor, polise saldırıyoruz. İlk kez taşlı-sopalı kavgada yer alıyorum. Daha önceki gösterilerde polisi görünce dağılıyorduk ve kayboluyorduk. (Okul içinde zaten polis yoktu)

89 başlarında uygun bir mevziden polise taşlı-sopalı saldırı sürüyor. 12 Eylül kuşağı olarak yetişen gençliğin ayaklanması gibi. Yukarıdan yoldaki polislere bir süre taş-sopa yağdırıldıktan sonra diğer tarafa bir grup Fulya deresine doğru toplu olarak yürümeye başlıyoruz. Sayımız o sırada yüz kişi kadar. Sloganlar atarak aşağıya iniyoruz, sonra da karşı tarafa, Nişantaşı'na doğru devam ediyoruz. Sokaklarda Çavbelle, Avusturya İşçi Marşı ve daha başka devrimci marşlar söylüyoruz. Sloganlar ve marşlarla yürüyoruz. Apartmanlarda kimisi 60'lı yaşlarda olup bizi alkışlayanlar oluyor. Sloganlar ve marşlarla sanki 12 Eylül'ün devrimi yenemediğini ilan eder gibi dolaşıyoruz. Kahrolsun faşizm sloganına katılanlar, kendisi slogan atanlar oluyor. 12 Eylül yılları boyunca en ağır baskı koşullarında yaşayan, baskıdan sesini çıkarmayanların sokakların slogan ve marşlarla inlemesiyle zincirlerini kırarak sloganlara katılması biz öğrenciler için de büyük moral oluyordu. Halktan yaşlıların daima yapmayın, etmeyin sözlerini duyanlar olarak bizlere destek olduklarını görmek o günlerde bizi şaşırtan güzelliklerdi. Akaretlere geliyoruz. Bir süredir sayımız azalmaya başlıyor, peşimizdeki polisler de artıyor. Beşiktaş'a doğru indikçe sayımız iyice azalıyor. Beşiktaş'a indiğimde polis otosu arkamda, ben önde bütün gücümle koşuyorum. Ekip otosunun yanında koşan polisler de olduğundan atlatmak zor. Sık sık köşeleri dönerek polisi

atlatıyorum. Yürüyerek hemen uzaklaşmaya çalışıyorum. Ara sokaklarda yürüyorum. Sonra ara sokaklarda bir otobüs durağına rastlıyorum: Yıldız mahallesi durağı. Bir saat boyunca sokaklarda marşlar, sloganlarla dolaştıktan, polisi atlattıktan sonra başladığım Yıldız'a geldiğimi fark ediyorum ilk otobüsle bölgeden çıkıyorum.

12 Eylül'ün en karanlık yıllarının ağır baskısıyla yetişen çocukların faşizmin kafasına taşlar attığı ilk eylem bu mudur bilemem ama benim için bu eylem 12 Eylül kuşağının devletin kafasına taşlar yağdırdığı ilk eylem oldu. İstanbul sokaklarında inleyen sloganlar, marşlar bastırılmış, korkutulmuş birçok insanın devrimin sesini yeniden duyduğu bir gün oldu.

Ama bu daha atılan ilk taşlardı. Sokaklarda her gün işçi eylemleriyle karşılaşmaya başlıyorduk. 89 Baharı'nda işçi sınıfının görkemli bir şekilde ayağa kalktığı günlerdi. Çoğu zaman yürüyen işçilerle karşılaşlıyorduk. Hiç duyulmamış, görülmemiş eylem türleri ve tepkiler görülüyordu. Yalınayak-başıkabak diye ifade edilen eylem türlerinden kitlesel yürüyüşlere çok çeşitli eylemler oluyordu.

1989 1 Mayıs'ında Taksim'de yaşananlar ve sonraki günlerde devam eden gelişmeler devrimci baharın önemli olayları oldu. 1 Mayıs tartışmaları sonucunda Taksim'e kimlerin nereden çıkacağı belirlendi. Saat 10.00'da dört koldan Taksim'e çıkılacak. Gruplar ve tüm hazırlıklar tamamlanmış halde sabah düştük yola.

Sabah saatinde eylem başlangıç noktasına Elmadağ'a geldiğimde bizden kimseyi göremeyince bizimkilerin TEK önünde buluşup oradan çıkacaklarını öğrendim ama zaman yoktu artık. Okuldan arkadaşlarla, aynı yerden çıkacağız diye oluşan grupla katıldık eyleme. Aceleyle bazı malzemeler dağıtılırken bana da bir poşet dolusu misket verdiler. Kortej halinde yürümeye başladık. Elmadağ kavşaktan Taksim'e doğru slogan ve marş söyleyerek yürüyoruz. Karşımızdan polisler koşarak bize doğru gelmeye başladı. Elimdeki poşetten misketleri atıyorum üzerlerine, ama içimden bunların etkisi olmaz ki diye düşünüyorum. Polis saldırısıyla dağılıyoruz. Bu ilk dağılmadan sonra misketleri bırakıyorum.

Yakalanmadan ikinci çıkış yerine gitmem gerekiyor. İlk deneme dört koldan olacak, çıkılmazsa tüm gruplar Tarlabası'na gelecek Elmadağ'ın Kasımpaşa tarafındaki sokaklardan dolaşıp Tarlabası'na ulaşıyoruz. Ara sokaklarda sürekli katılımlarla büyüyen gruplar oluşuyor. Tarlabası'nda bulvara çıkıp sloganlar atılmaya başlanınca tanıdığım birçok öğrenci görüyorum. Genç işçi yoldaşlar ve başkaları da var. Müthiş bir coşku var. Sloganlar, marşlar söyleniyor. Bu sırada arka taraflarda, caddenin üst kenarındaki sokak başlarından sivil polisler bize doğru ateş etmeye başlıyor. Kalabalık bir grup taş atarak üzerlerine doğru koşuyoruz. Onlar ateş ederken taş atarak koşmaya devam ediyoruz ama sayımız hızla azalıyor, 3-4 kişi kalınca durup yeniden Taksim meyda-

nına doğru ana gruba katılıyoruz. (Ertesi gün arkadaşlarla konuşurken polisler üzerine doğru koşarken vurulup yaralananlar, düşenler olduğunu öğrenecektim.) Ellerimizde taşlar Taksim'e yürürken ilk polis barikatına hızla saldırıyoruz, polisleri dağıtıyoruz. Dağılan polisler, Taksim'e doğru kaçıyor. Bir süre sonra diğer polis barikatına yaklaşıyoruz. Polislerin sayısı artarken bizim taşlar tükeniyor. Sonra durum tersine dönüyor, polis bizi kovalamaya başlıyor. Dağılıyoruz.

Ara sokaklarda bir süre yürüyor ve yeniden toplanmaya başlıyoruz. Daha aşağılardan tekrar caddeye çıkıyoruz. Tarlabası Bulvarı'ndan yeniden Taksim'e doğru yürüyoruz. Sloganlar, marşlarla yürürken katılımlarla sayımız hızla artıyor, çevre sokaklar ve kaldırımlardan katılımlarla sayımız yüzlerce kişiye ulaşıyor. İstiklal tarafından gelen sokakların başlarında yine sivil polisler görülüyor. Biz Meydan'a doğru yürüyüşe devam ediyoruz. Polis hareketi bu sefer daha aşağı gelmiş. Polisleri taşlayarak kovalamaya başlıyoruz. Dağılan polisler Taksim'e doğru koşarken sayıları artıyor, bizim taşlar tekrar tükenmeye başlıyor ve kovalamaca yine tersine dönüyor. Tekrar dağılıyoruz. Ara sokaklarda daha küçük grup halinde toplanıp yeniden ve yeniden Tarlabası'na çıkılıp Taksim istikametine denemeler oluyor. (Bu sıralarda, daha aşağıda, Şişhane'de Mehmet Akif Dalcı'nın vurulmuş olduğunu akşam öğreniyorum.) Tarlabası Bulvarı'ndan aşağıya doğru sürekli çatışmalar oluyor. Bazen Taksim'e yakın bir yerde yürüyen ve çatışan bir grup olurken birkaç yüz metre aşağıda başka bir grup polisle çatışıyor. İlk başta 10.00'da TEK önünden, Elmadağ'dan, Gümüşsuyu'ndan ve İstiklal'den çıkmaya çalışan tüm gruplar sonra Tarlabası'nda eyleme devam ediyordu. Öğleden sonra bölgeden çıkıyorum.

1 Mayıs'tan sonra İstanbul Öğrenci Dernekleri Platformu 1 Mayıs'taki polis saldırısını ve Mehmet Akif Dalcı'nın katledilmesini protesto için Beyazıt Merkez bina da toplanma, eylem yapma kararı alıyor. Üniversite de toplanıyor. Büyük bir kalabalık oluyor. Meydana doğru yürüyüşe geçiyoruz. Sayımız üç bini buluyor. (Öğrencilik yaşamımda tanık olduğum en kitlesel öğrenci eylemi). Beyazıt'ta büyük katılımla anma ve protesto eylemimizi gerçekleştiriyoruz.

M. Akif Dalcı'nın cenaze töreni Zeytinburnu'nda yapılıyor. Oraya yetişemiyorum. Zeytinburnu sokakları savaş alanına dönüyor yaşanan çatışmalarla.

İstanbul'da bu bahar benim devrimci olmamdan sonra, daha bir yıl olmamışken yaşadığım ilkbahar. Bu ilkbahar benim devrimciliğimin ilk baharı olmasının yanında devrimimizin de bir ilkbaharıydı. 89 baharı 90'lı yıllarda yükselen devrimin ilkbaharıydı. 12 Eylül'le yok edilmeye çalışılan devrimin tekrar şahlanışının ilkbaharıydı. İstanbul'da devrimin ilkbaharı benim de ilkbaharıydı.

İstanbul'da Olmak Vardı İstanbul'da Olmak
Şanar Yurdatapan

*Yayılmışız dünyanın dört bir yanına
Kimisi ta Kopenhag'da kimisi Paris
Bedenimiz orda burda dolanır amma
Çok hemde çok uzak yerde kalbimiz*

*Bir allı turna olsam karlı dağları aşsam
Varsam bizim ellere kendi göğümde uçsam
Şimdi İstanbul'da olmak vardı anasını satayım
Püfür püfür bir vapurun yan tarafında*

*Köprüde balık ekmek yemek
Dolmuşa hadi gidelim demek
Ver elini yeni kapı ver elini bebek tarabya
Şu anda oralarda olmak vardı ya*

*Şimdi İstanbul'da olmak vardı anasını satayım
Boğazda köhne bir iskelenin yamacında
Tabakta kavun peynir kadehte buz gibi rakı
Dilinde yarı acı yarı tatlı bir şarkı
Şu anda İstanbul'da olmak vardı*

*Benim derdim dermanım Bilen yok
Yayılmışız dünyanın dört köşesine
Kiminin adresi Sidney kiminin Hamburg
Yaşamaya dört elle sarılmışız da
Yine de gözlerim dolu yüreğim buruk
Başımı hiç bir zaman eğmedim amma
Yine de yüreğim yara içimde boşluk*

*Minnacık tohum olsam savrulsam dönümlerce
Kış biter bahar gelir açılısam yüzbinlerce
Açılısam milyonlarca*

*Şimdi İstanbul'da olmak vardı anasını satayım
Püfür püfür bir vapurun yan tarafında
Şu anda İstanbul'da olmak vardı anasını satayım
Yeni cami de mısır atmak kuşlara*

*Köprüde balık ekmek yemek dolmuşa çek dostum demek
Ver elini Kadıköy ver elini Kalamış Moda
Şu anda oralarda olmak vardı ya
Şimdi İstanbul'da Şu anda İstanbul'da
Ah İstanbul'da*

*Sabret gönül bir gün olur
Bu hasret biter
Çekilen acılar canım
Gün olur geçer*

16 HAZİRAN AKŞAMININ ŞİİRİ

Kemal Özer

*Hâlâ durur o akşam, belleklerinde,
mayalanır durur, birlikte bakmanın derinliğiyle,
önüne geçilmez coşkusuyla, birlikte yürümenin,
bir ağızdan söylemenin güzelliğiyle bir şarkıyı,
birlikte sahip çıkmanın bir öfkeye
bir hesabı birlikte ödetmenin
“düşen kalır, bırakın ağlamayı”
demenin kutsal ve hüznü aleviyle
yaşayıp durur o haziran akşamı.*

*Birlikte baktılar her şeye,
tek tek bakınca göremedikleri,
içine giremedikleri evlere baktılar,
bir yabancı gibi sığındıkları parklara,
bir ucundan geçip de yalnızlık çektikleri
koca koca alanlara,
tutamadıkları inceliklere baktılar
ellerinin nasırıyla,
kaçırılan değerlere baktılar, korunan bankalara.*

*Önlerine çıkarılan parmaklıklar
demirden değildi artık,
kendi sesleriyle konuşmuyorlardı
ağızlar karşılarında,
ve yerlerinde başka bir şey*

*dikilip duruyordu engellerin.
Yani korunan ve kaçırılan neyse
oydu yollarını tıkayan da,
üstlerine çeviren de oydu namluları.*

*Apaçık gördüler kim neyin hizmetinde,
gördüler kendi eğittikleri demir
düşman edilmiş ellerinin emeğine,
suyuna ter kattıkları çeliğin
gördüler çevrildiğini göğüslerine.
Ürettiği ne varsa, daha özgür,
daha yoğun, daha anlamlı yaşamak için,
esirgendiğini gördüler insandan
ve kavgasız elde edilemeyeceğini hiçbir şeyin.*

*Birlikte yaratılanı birlikte devşirip
evlerine dönenlerin o haziran akşamı
her sokağa çıkışları bir gerçeği belirtir:
Yaşamın güç ve onurlu kavgasında
omuz omuza olmak verimli bir ırmak gibidir,
yeni tohumlar saçarak geçtiği tarlalara,
yüreklere yeni zaferlerle doldurur.
Ve birlikte duyulacak yeni sevinçlere kadar
o haziran akşamı mayalanır durur.*

*Cibali
Cibali dendi mi
aklıma siz gelirsiniz, kadınlar,
kiminizin beş çocuğu,
kiminizin nar gibi yanakları var,
kiminiz kocasız kalmış,
kiminiz ihtiyar,
kiminiz daha körpe henüz.
Bana umulmadık,
eskimiş türküler düşündürür
siyah başörtüsü altında yüzünüz.*

*Parmaklarda tütün kokusu.
Tütün kokusu pazen entarilerde.
Biriniz ekmek alır fırından,
biriniz durmuş öksürüyor ilerde,
geçiyor bizim mahalleden biriniz.*

a. kadir

*Başım köpük köpük bulut,
içim dışım deniz,
ben bir ceviz ağacıyım Güllhane parkında,
budak budak, serham serham ihtiyar bir ceviz.
Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.*

*Ben bir ceviz ağacıyım Güllhane parkında,
Yapraklarım suda balık gibi kıvıl kıvıl.
Yapraklarım ipek mendil gibi tiril tiril.
Koparıver, gözlerinin, gülüm, yaşını sil
Yapraklarım ellerimdir tam yüz bin elim var,
Yüz bin elle dokunurum sana, İstanbul'a.
Yapraklarım gözlerimdir.Şaşarak bakarım.
Yüz bin gözle seyrederim seni, İstanbul'u.
Yüz bin yürek gibi çarpar, çarpar yapraklarım.*

*Ben bir ceviz ağacıyım Güllhane parkında,
Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında*

N. Hikmet

İstanbul

Atila Oğuz

Sekiz bin yıldan beri
Tanırsın nice insan izlerini

Kimler gelip
Kimler geçmedi ki
Bu altın topraklarından

Kaç uygarlık kuruldu
Yıkıldı gölgende
Sana sormadan

Bir yanında Kilise
Diğer bir yanda Cami
Aralarda Havra, Şapel

Bir de Zülfikarlı Allahın aslanı
Hz. Ali'nin ışıldadığı Cem evi
Yükselir semalarında

Ara sokakların nice evsizede ev
Ve kim bilir kaç cinayete
Faili meçhule tanıklık yaptı

Konuşamamanın acısı
Aşındırır kaldırımlarını

Eylül sonbaharın başlangıcı
Altısı ve yedisi
Soldurdu nice Rum'un

Ermeni'nin ocağını

Hey İstanbul
Bunca acıyı nerende saklıyorsun
Yüreğin taştan mı senin

Taksim meydanında
Kızıl bir Mayıs kıyımına
Gözlerin nasıl bakabildi

Beyazıt meydanında ki kanı
Hangi güneş kuruttu gördüm mü?

Asırlar boyu
Kaç acı geçti bentlerinden

Nice kıyımlar
Nice zaferler, gördü gözlerin

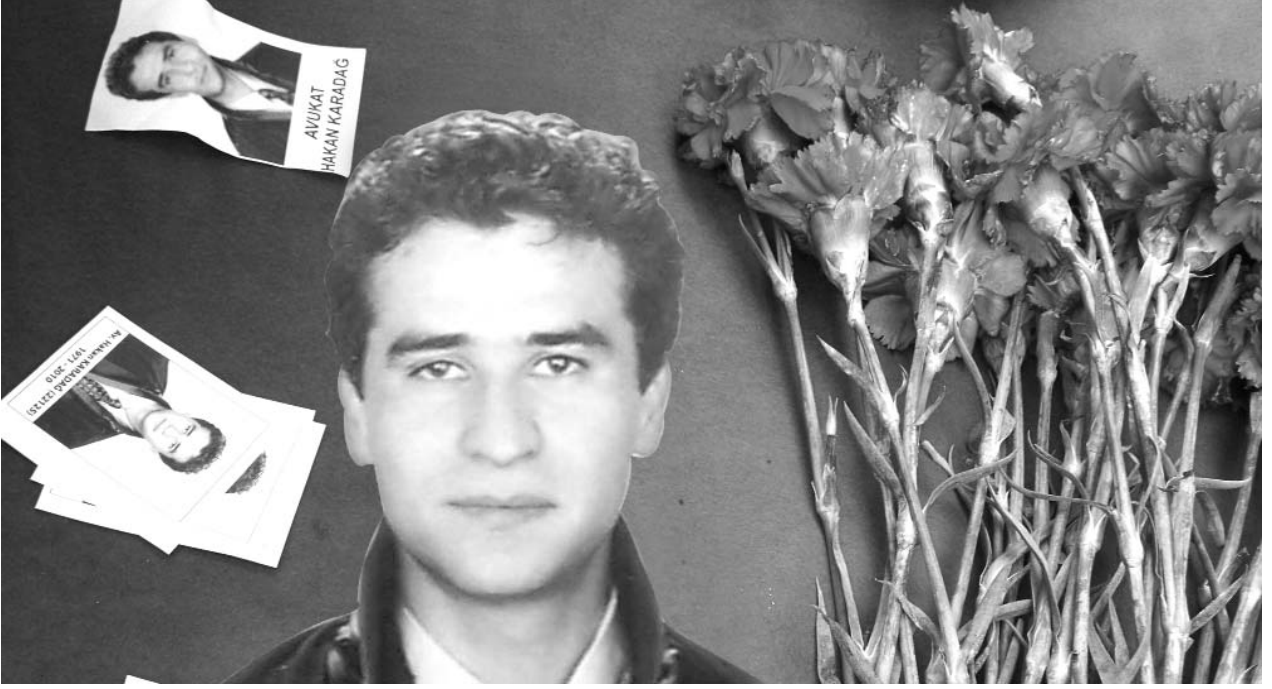
Henüz gelmedi
En şanlı zafer günün

Nasırlı ellerde şekilleniyor
En son zaferin
Bekle

Biz
Bekledik binlerce yıl
Ha gayret sende bekle
Bekle o görkemli gelişimizi.

Galata Köprüsü tir tir titriyor
Bunlar beni de asma köprü yaparlar diye
Yüreğinin dubalarını geniş tut, ihtiyar!
Sen böyle sürüye sürüye ayılarını
Senin üstünden nice dayılar gördün bugüne kadar
Hepsi de yedeklerinde azamet-i böbrekî ve kalpak-ı pösteğiyle geçip
Tarih'in hayvanat bahçesini boyladılar

Hoşçakal Hakan...

Hakan Karadağ'ı sonsuzluğa uğurladık.

İstiklal Caddesi'nde, İstanbul Barosu önünde toplandı Hakan'ın dostları. Buruk bir bekleyiş, bu zamansız ve biçimsiz gidişin hüznü ve durgunluğu hakimdi havaya. Emek dostu, emeğin savunucusu bu "kara çocuk" bizi bir parça hazin ve sitemkar bıraktı geride.

Sevenleri çoktu. Esnafından politik tutsağına, meslektaşından dost-arkadaşına... hepsi oradaydı. Alkışlarla geldi kırmızılar içinde tabutu. Karanfil yağmuru eşliğinde geldi. Yine alkışlarla uğurlandı.

Dostları, arkadaşları konuşmalar yaptılar. Beyoğlu esnafı Bey-Der olarak konuştu. Baro başkanı, ÇHD yönetimi, Ayışığı Sanat Merkezi yöneticisi, şair... arka arkaya söz alıp konuştular. Kısacık, sıcacık.

Meslektaşlarından olup da şaşırınlar vardı bunca ilgi ve sıcaklığa. Çünkü hiç politik davalara bakmamış, devrim neferleriyle omuz omuza bulunmamış, vuruşmamış avukatlardı onlar. Böylesi dostluk, böylesi vefa olabileceğini düşünmemişlerdi yaşadıkları dünyada. Ama vardı işte! Hakan, öyle sıcak, sınımsız dostlukların omuzları üzerinde gidiverdi sonsuzluğa.

Hoşçakal Hakan, Hoşçakal dost insan.

Telefondaki ses

Telefondaki ses ağlıyor “avukat Hakan” diyor... “Hakan Karadağ” diyor....
Bense anlamıyorum ne diyor!!!.

“Hakan Karadağ intihar etmiş” diyor.

Yok canım diyorum. Nasıl olur, olur mu öyle şey. Mutlaka bir yanlışlık olmalı. Anlamıyorum... kelimeler yüreğimde, beynimde donup kalıyor. Avukat Hakan.... “Evinde ölü bulunmuş”...

Anlamıyorum, anlayamıyorum, anlamak da mümkün değil zaten. Ne demek şimdi... bir şaka mı bu? Sanki her şey bir şaka gibi... Şaka! Nasıl bir şaka bu?

Ah Hakan doğru mu bütün bunlar? Gerçekten doğru mu söylüyor bu ses. Hemen başka birini arıyorum, cevap vermiyor, veremiyor. Telefonu dahi açmıyor. Ben hala olayın şokundayım. Bir yoldaşa söylemeye çalışıyorum. Çenem titriyor, konuşmakta zorlanıyorum. Ölüm kelimesini söyleyemiyorum... Hakan’a şey olmuş. ‘Hakan ölmüş’ diyorum. Sanki her şey düğümlüyor boğazımı. Gözlerim dolu dolu oluyor ve gözyaşlarım yanaklarımdan aşağıya doğru yavaşça süzülüyor.

Çıkıyorum evden önce nereye gideceğimi bilmeden. Aklımda hep sen, gerçekten doğru mu? Olabilir mi? Daha çok da şaşkınlık! Nasıl olur şaşkınlığı. Telefon ediyorum. Guraba hastanesinde olduğun söyleniyor. Hemen oraya gitmek için metroya biniyorum.

Gözyaşlarım doldurmuş gözlerimi, anılar birer birer canlanıyor. İçimden seninle konuşmaya başlıyorum. Beni ilk görmeye geldiğin zaman geliyor aklıma. Bakırköy kadın ve çocuk tutukevinde idim. (19 Aralık 2000 Cezaevleri operasyonundan sonra Bayrampaşa’daki kadın tutukluları oraya koymuşlardı.) Gelir gelmez seninle çok sıcak candan iki dost oluvermiştik hemen orada. Tutsaklık koşullarında bir merhabanla, dost selamlarıyla küçücük dört duvar arasına kocaman mutluluklar, heyecanlar getirmiştin. Sanki dışarının bütün coşkusunu taşımıştın cezaevine... Artık düzenli olarak geliyordun ziyaretime. Senden önce avukat ziyareti diye bir şey yoktu benim için Bakırköy’de. Sen gelmeye

başladıktan sonra avukat günlerini beklemeye başlamıştım. Her gelişinde içten kahkahalarımız eksik olmazdı. ‘Buranın müdürü sen olmuştun, sana sormadan hiçbir şey yapmıyorlar!’ diye takılırdın bana arada bir... Sanki her şey bir filmmiş gibi. Sohbetlerimiz şakalaşmalarımız... nasıl bir film bu?

Telefon geliyor, “Vakıf Gurebadan adli tıpa götürüyorlar” diye. Ben hemen yolun yarısından geri dönüyorum ve Yenibosna’da bulunan adli tıp’a gidiyorum. Oraya gele kadar hala içimde bir kuşku var. Acaba (?) gerçekten doğru mu sorusu dolanıp duruyor beynimde. Devam ediyor seninle sohbetimiz. Kızıyorum sana, sanki karşımdaymışsın gibi, ‘ölünür mü, bu yaşta ölünür mü?’ diye kavga ediyorum seninle. Ama beynim ve yüreğim ölümü kabul etmiyor, yakıştıramıyor sana... hele de senin gibi tüm devrimcilerin dostu, devrimci bir avukata... olmaz böyle şey, olmaz, olmamalı, haksızlık bu... kendi kendimle böyle konuşarak adli tıpa geliyorum. İşte o zaman anlıyorum, sensin bu. ‘Telefondaki ses’ yanılmıyor, doğru söylüyor, şaka değil, gerçek. Nasıl bir gerçek bu! Sen artık yok musun? Sen öldün mü? Ne demek bu şimdi? Daha birkaç gün önce mahkememe gelmiştin. Kısacık sohbetler edip, şakalaşıyorduk. Hatta, mübahire “müvekkille-

rimi mahkemeye erken alın, eyleme yetişecekler” demiştin. Hep birlikte gülmüştük.

Tüm dostlarımı, birlikte çalıştığım avukatları görüyorum, amcamı görüyorum herkes ağlamaklı. Herkes orada, adli tıp’ın önünde bekliyor. Herkes şok olmuş, herkes şaşkın durumda. Dostlarının hepsinin yüzünde ‘olmaz böyle şey’ ifadesi. Hepimiz, seni seven bütün dostların, arkadaşların, müvekkil-lerin hepimiz oradayız. Her birimiz kendi içimizde ayrı ayrı yaşıyoruz acımızı. Senin gibi bir dostu, arkadaşını kaybetmenin ve son kez göreceğin olmanın acısını... En son görüştüğün, konuştuğün herkes bir şeyler anlatıyor, son görüşmelere dair. Nasıl olmuş, ne olmuş anlamaya çalışıyoruz, adli tıp sonucunu bekliyoruz. Neyi değiştirecekse bu! Seni geri mi getirecek! Acımızı mı dindirecek? Ne işe yarayacak?

Baro’da akşam 16.00 gibi tören düzenlenecek. Baro’daki törene kadar Bakırköy’e gidiyorum. Tek gitmek istemiyorum. Yanıma birini de alıp öyle gidiyorum. Kimseyle konuşmak istemiyorum. Ama gitmeliyim Bakırköy’e...

Akşam baro’daki törene yetişiyoruz. İstiklal’e getirilmiş Hakan’ın cenazesi kırmızıya sarılmış bir tabut içinde. Cenaze töreni çok kalabalık. Beyoğlu esnafı, avukatlar ve Hakan’ın dostları, ailesi, müvekkilleri....çeşitli konuşmalar yapıyor. Ayışığı sanat merkezinden arkadaşımız da Hakan’ın Önsöz çıkarken ilk sayısı için yazdığı yazıyı okuyor...

Ölümün pek çok çeşidini gördüm. Hele o 19 Aralık zindan katliamında diri diri yananları gördüm. Yanık insan eti kokusunun nasıl çıkmaz bir koku olduğunu bilir misiniz siz? Her nefes alışımızda hissettiğiniz, asla silinmeyen. Ruhunuzda derin tahribatlar yaratan ölümler!... Katledilen canları gördüm. Ölüm oruçlarında hücre hücre eriyenleri gördüm... hiçbiri ama hiçbiri ölüme alıştıramadı beni. Alışılmıyor ölüme. Kabullenemiyorum. Her birinin acısı yüreğimde saklı ama sen Hakan, senin ölümün kanatıyor içimi.

Telefondaki ses gitmiyor kulaklarımdan. ‘Avukat Hakan Karadağ evinde ölü bulunmuş’ diyen ses. Bazen rüyalarım giriyor. Hala inanmakta zorlanıyorum. Gerçekten mi?...doğru mu ? Sen öldün mü? Şimdi sensiz mi kaldık?

Sevgili avukatım, sevgili Hakan hoşça kal, seni asla unutmayacağım. İnan sadece ben değil, hiçbir müvekkilin unutmayacak seni..... diyorsun ya, “...son sözü direnenler söyler” son sözü seninle birlikte söyleyeceğiz Hakan. Işıltılı yarınları kurma mücadelemizde sen hep bizimle olacaksın.daima!

Hoşçakal, görüşmek üzere...

Bir Ayışığı'nın Doğumuna Önsöz

Av. Hakan Karadağ

Bu Önsöz Ayışığı'ndan, ayışığı'da ekin ve sanattan doğdu. Soylu bir kalıtm... bunu biliyorum.

Telefonda bir ayışığın daha doğacağını söyleyen ses, Önsöze yazmamı istediğinde kendime “yine tanık yazmışlar” dedim.Esasen kaçınılan, sakınılan bir durumdur tanıklık. “durmayalım burada şahit yazarlar” cümlesini ne kadar sık duymuşsunuzdur. Yazsalarda “görmedim, duymadım, bilmiyorum” da diyebilirsiniz.

Ama; gördüm, duydum, biliyorum. Çaresi yok anlatacağım. Ve özelliklede fırsat bilip içimi dökeceğim. Bölük pörçük, dağınık düşüncelerim ve sözlerimi mazur görün, zira maruzatım var! Rumeli Han'ın merdivenleri...

İstiklal koridorunun yabancı tekilliğinden sıyrılıp, sizi Ayışığı'nın aşına çoğulluğuna götürecektir Rumeli Han'ın cümle kapısına ulaştığımızda, içinizi saran sevince teslim olmamak gerekir. Bilen bilir... Zorlu ve uzun bir tırmanışın eşliğindedir çünkü. Aslında son kattaki Ayışığı'na mı yoksa ayın ışığına mı tırmandığımız tereddüdünü yaratacak kadar yorucu ve zorludur bu merdiven. Katılacağımız etkinliğin icra edileceği Ayışığı'na ulaştığımızda artık; hiçbir etkinliğiniz kalmamıştır. Son soluğunuzu vereceğiniz vehmine kapılmak üzere iken; açılan kapı yeniden yaşama açılan bir kapı gibidir.

N'olur Ayışığı'na bir yürüyen merdiven!..

Önsöz'e, yürüyen merdivenli Ayışığı düşümle hoş geldin diyorum.

Ayışığı Önsöz'le sanat ve hayatın üzerine düşen koyu gölgeyi aydınlatsın.

Bir haksızlığa da değinmeden geçmemek gerek. Bu bir kinaye mi? Önsöz'e ilk sözü bize söylettiniz. Ne de olsa son sözü direnenler söyleyecek değil mi?

düşmana inat bir gün fazla yaşamak

Sevgili Hakan,

Ayıışığının merdivenlerini çıkıyorum... Merdivenlerle ayışığına çıkıyorum. Düş mü gerçek mi ayırt edemiyorum. Doğru mu gerçekten? Sen yok musun artık? Gülmüyor, konuşmuyor musun? Gözlerin her an yağacak yağmur yüklü bulutlar gibi bakmıyor mu artık? Faşizmin mahkeme salonlarında, zindanlarda devrimci tutsakları, devrimi savunan o kararlı ses sustu mu? O, insanlık için çarpan güzel yürek durdu mu? Nerede olursan ol, dostluğun, yoldaşlığın kadri ni kıymetini iyi bilen, öğrenme merakıyla dolu aklın, pencerelerini dünyaya kapattı mı, o güzelim ışık söndü mü?...

Ah Hakan, sevgili Hakan, nasıl bizi kendinden mahrum edebildin? Nasıl bizi o cesur sesinden, o güzelim yüreğinden ayrı koyabildin? Buna hakkın var mıydı? Bu kadar kolektif bir yaşam, bunca insanı ilgilendiren bir yaşam, bireysel bir tercihle sonlandırılabilir mi?... Hele de ölümünün üzerindeki sis perdesi olduğu yerde dururken bunları yazmak kolay değil. Sana kızmak kolay değil sevgili Hakan... Hala kendi elinle devrimciler için, devrimi için önemli hem de çok önemli olan bir yaşama son verdiğine inanamıyorum. Bunu ancak sana düşman olan ellerin yapabileceğini düşünüyorum. Herkes böyle düşünüyor. Hele de Hrant Dink davasında Ogün Samast denilen faşistin avukatı tarafından tehdit almış olman düşünüldüğünde... Hele de tam da Nazım'ın dediği gibi "düşmana inat birgün fazla yaşama"nın bu kadar önem kazandığı bir dönemde... ve senin gibi sınıf bilinci sağlam bir avukatın bunları herkesten fazla duyumsayabileceği bir zamanda...

Sevgili Hakan,

Belki bahtiyarlık değildi artık; ama boynunun borcu idi düşmana inat bir gün fazla yaşamak...

Seni o karar anına getiren her ne olursa olsun, kendi kendini son defa dinlediğinde, kafanla kitapların arasından geldiğin kavgandan seni hiçbir şey ayıramamalıydı. "Yeniden dünyaya gelsem, yine aynı yolu yürürdüm" diyebilmeliydin. Sen, bunu yapabilecek güçte ve kararlılıkta bir insandın. Zaten bu yüzden kimse yakıştıramıyor sana bu ölümü...

Ölümünün üzerindeki sis perdesi mutlaka aydınlatılmalı... Tüm bulgular aksini söylese bile bilimsel kuşkuculuk elden bırakılmamalı ve senin gibi devrimci bir avukatın soluk alıp vermesini istemeyecek olan herkes, her kurum zan altında tutulmaya devam edilmeli...

Bu sıradan bir ölüm değil; kendi elinle kendi yaşamına son vermiş olsan bile değil... Bunu kabullenmek öyle zor ki... Tanıdığımız, bilmediğimiz, dostumuz yoldaşımız olan sen böyle bir şey yapmazdın. Denizleri, Mahirleri, İbrahimi düşünür yapmazdın...

Sevgili Hakan,

Biz seninle öyle dostlardık ki yazısız ve sözsüz anlaşırız... şöyle bir göz göze gelmemiz yeterdi duygularımızı anlamaya... Birbirimizden güç alırdık. Bilirdik nerede ve nasıl olursak olalım, devrim cephesinin bir siperinde çarpışanların arasındaydık. Başka türlü bir yaşamı düşünemezdik bile. Zaman zaman kendimize de kızar, öfkelenirdik ama fazla zamanımız yoktu; fazla söze gerek yoktu; yürümek gerekiyordu; yürürdük... Ve sen şimdi "koyverdin gittin bizi"... Dostluğumuz her zaman baki, ona şüphen olmasın. Anılarımız hep içimizde yaşayacak, ona da şüphen olmasın. Seni hep özleyeceğiz, biliyorsun... sitemim terk edişine! Bizi sensiz bırakmış olmana.

Sen artık fiziken aramızda olmasan da biz seni yanbaşımızda hissetmeye devam edeceğiz sevgili Hakan. Ve emin olabilirsiniz "bu destanın sonu inanılmayacak kadar güzel olacak"....

Kazım Demir

BİR İŞÇİNİN GÜNLÜĞÜ

Parça, parça alıyorlar etimizden. İnsanın yedik parçası yok. İki elim var. Dört ameliyat geçirdim ve yine kaptırdım makineye.

Sabah sekizde başladık işe. Benimle beraber çalışan arkadaşla birlikte mıknatıslı matkabi deleceğimiz demir zemine oturttuk, önce küçük matkap ucuyla işaretli yerleri deldik. O sırada diğer bölümden gelen elektrikçi matkabi istedi. Ben de büyük delikleri delip vereceğimi söyledim, acelesi olmadığını belirtti. Büyük tıgı matkaba bağlamaya çalışırken genç arkadaş matkabın şar teline bastı. Ani bir refleksle elimi çektim ama çok geçti, parmağımdaki etleri sıyırmıştı. Acısını önce hisetmedim. Elimi kalbin hizasından yukarı kaldırdım. O panikle arkadaşına bağırdım, ne acele var dikkat etsene, elim elim gitti, diyerek muhasebeye ve müdürün odasına doğru ilerledim.

Patronun kardeşi aynı zamanda mekanik bölüm sorumlusuydu. Arkadaşlar hemen hastaneye götürülmemi söyledi. Patronun kardeşi, ben götürmem, dedi. Sonunda muhasebeci götürmeye karar verdi. Önce sağlık ocağına uğradık, ağrı kesici iğne yaptırarak, yarayı pansuman yapıp sardı. Sonra hastaneye doğru ilerledik. Evet özel hastaneydi burası. Acaba neden buraya getirildim? Muhasebeci doktorun tanıdık olduğunu ve çok iyi bir doktor olduğunu söyledi, ama bunlar yeterli sebep değildi. Muhasebeci sürekli bir yerlere telefon ediyordu. En son telefon konuşmasından anladım ki bu ayın sigorta primini yatırmamışlar. 300 TL ödediğini gördüm. Birden tedirgin oldum, aylığımdan keserlerse diye bu bedeli. Bu tedirginlik elimin acısını bile unutturmuştu.

Kayıtlar yapıldı, beklemeye alındım. İş kazası olduğundan dolayı polis hastaneye gelecekmiş, polis gelmeden hiçbir işlem yapılmazmış. Bir süre bekledik sonra polisin gelmeyeceğini söylediler. Biz karakola gidecekmışiz.

Tedaviye alındım. Elimi uyuşturmak için yaranın çevresine iğneler batırıyorlardı. Elim balon gibi şişmişti. Yüzümü dönmemi söylediler. Beş kişi elimin çevresinde; iki hemşire, doktor ve doktor yardımcısı bir de temizlikçi. Doktor gayet soğukkanlı sanki bir bez parçasını diker gibi dikey elimi. Bu arada da hastanede yaşanan sorunları anlatıyorlardı birbirleri-

ne. Genç hemşire izin istemiş; vermemişler, o da işten çıkma kararı almış. Doktor uzun uzun öğütler vererek kendine pay çıkarma çabasındaydı. Genç hemşireyle konuşurken diğerlerine de onaylatıyordu, aynı anda elimi dikeyordu. Bunca konuşmayı onbeş dikeye sığdırabilirdi. Elimi sardılar, ilaçları yazdılar. Karakola gitmemiz gerekiyordu. Muhasebeciyle karakola gittik. İfademizi alacak polisler yoktu. Bizi bekleme odasına aldılar. 18 yaşında bir genç, şişman bir adam, orta yaşlı, yüzü kırışmış, elbiselerinden anlaşılın işçi biri. 18 yaşındaki genç, serseri, kabadayı tavırlarla asarım keserim havasında. Anlaşılın lisede aşk mevzusu. İçerdeki atmosfer beni bayağı germişti. Biran önce kurtulmak istiyordum. Muhasebeci de sıkılmıştı, ikide bir ezile büzüle soruyordu ama cevap olumsuzdu. Polislerle telefon etti, geliyoruz, dediler. Tam iki saat yaralı parmağımla bekledik gelmelerini.

Bir polis, muhasebeciye, iş kazası olarak göstermeyin ne olacakki sanki diyerek akıl veriyordu; beklemek zorunda kalmazsınız. Muhasebeci, biraz daha bekleyelim, dedi. İki polis şakalaşarak geldiler, ifade mi aldılar. Kazaya sebep olan işçi inşaatta çalışıyor görüldüğü için başka bir isim vermemiz gerektiğini söyleyerek muhasebeci beni uyarmıştı. Bende başka bir isim verdim. İşyerine gittik. Vizite kağıdını alıp tekrar hastaneye döndük. Rapor verildi, 10gün raporluyum.

Eve geldim. Elim sarılı. Eşim panikle mesin diye gayet rahatmışım gibi davrandım. Ama sabaha kadar uyuyamadım, sancıdan kıvrandım durdum. Hastane parasının yarısını kazaya neden olan işçiden kesmişler diğer yarısı...

Muhakkak sakındıkları bir şeyler var ki böyle yaptılar muhasebeci, SSK iyi bakmaz özel hastane daha iyi, hem doktor arkadaşım, diyor ama elimi çuval gibi büzerek diktiler. Ben varoşlarda oturuyordum. Hastane lüks bir semtteydi. Pansumana giderken dolmuş parası gidiyor, aylığımsı eksik verdiler, bankaya borçlandım, elimi çoktan unuttum. Elim iyileşmedi. Tekrar bir 10 gün rapor verdiler. Dikeyleri aldılar, ama elimi hala kullanamıyordum. Rapor bitti elim iyileşmedi.

İşyerine gittim. Sabah patron geldi. Bu elle çalış-

tırmayacağını, tekrar rapor almamı söyledi. Tam gidiyordum muhasebeci beni çağırdı vizite kağıdı verdi ve iş güvenliği eğitimi aldığıma dair kağıt imzalatıp altına okudum diye yazmamı söyledi. Oradan ayrılp hastaneye gittim. İşyerinden gönderdiler, raporun uzatılması için geldim, dedim. Bugün olmaz birkaç gün sonra gel, dediler.

Cebimde bir kuruş bile yok. Dolmuşla bir saat süren yolu yürüyerek eve gitmek zorunda kaldım. Eve vardığımda ayaklarım şişmişti. Yarın tekrar gitmeliyim, çünkü araya hafta tatili giriyor ve 4 gün çalışmıyor olacağım. İşyerini aradım, çalıştırmayız, dediler Cuma günü sabah erken yola çıktım kilometrelerce yolu yürüyerek gittim. İşyerinin çalışmamı kabul etmediğini söyledim. Tamam rapor veririz dediler, muayene girişi yapmamı söylediler. SSK katkı payı olarak 12 lira istediler, ben de kuruş yoktu, durumu anlattım anlamadılar. Muhasebeciyi aradım doktor arkadaşına durumu anlatsın diye. Muhasebeci böyle ufak şeyler için aramam doğru olmaz, dedi. Yanına niye para almadın, dedi. Elimin bu hale gelmesinden dolayı maddi sorunlar yaşadığımı söyledim, rica ettim, tamam, dedi. Doktoru aramış. Doktor, yapabilecek bir şey yok, demiş. Kayıt işlemlerini yapana kredi kartlarımı uzattım, bunlara bir bak dedim. İki de boş çıktı. Kayıt işlemlerini yapan durumuma acıdı, ben veririm sen bana sonra getirirsin, dedi. Tamam, deyip teşekkür ettim. İşlemler için beklememi söyledi, bekledim. O sırada varlıklı bir akrabamız geldi. Beni görünce selamlaştı, yanıma geldi. Durumu anlattım. Çıkarken seni de götürüyem dedi. Buna çok sevindim, kilometrelerce yolu yürümekten kurtulmuşum. Araya öğle tatili girdiğinden beklememiz gerekiyordu. Yemek yiyip çayımızı içtik. 13:30'da yemek saati biti. Akrabam tahlil sonucunu aldı. Birlikte çıktık hastaneden.

Birkaç gün sonra rapor parası için işyerinden vizite kağıdı aldım. SSK kurumuna para almak için başvururdum. Yaklaşık bir saat sıra bekledim. İşlemi yapan memur işyerinin raporu bilgisayara aktarmadığını bildirdi, raporları bana verdi. Ben muhasebeciyi aradım, durumu bildirdim, muhasebeci bürosunu bana tarif etti. Ben koşar adımlarla muhasebe bürosuna gittim, sora sora buldum. Durumu anlattım. Muhasebeci rapor örneklerini aradı bulamadı. Fabrikaya telefon etti, faksla gönderdiler. Bilgisayara girdi ama bu sefer de sistemyok. Ben dişlerimi sıkmaya başladım, olacak gibi değil, derin bir nefes aldım. Yaklaşık 50 dakika sonra sistem geldi, tamam dedim paramı alacağım, koş koş SSK kurumuna gittim. 20 günü aşığı için heyet raporu istedi. Artık çıldıracaktım. Tekrar derin bir nefes alıp hastaneye doğru gidecektim ama param yoktu. Bir arkadaşaya uğrayıp 20 lira aldım. Hastaneye

gidip durumu anlattım. Görevli bir telefon görüşmesinden sonra bana döndü, şuan doktorlarımız yok telefon numaranızı verin ben sizi ararım, dedi. Benim evim çok uzak eve gitmek zamanımı alır, dedim. Yapabilecek bir şey yok bekleyin, dedi.

Hastanenin etrafında bir süre turladım, sıkıldım. Görevliye doktorlar gelmedi mi diye sordum. Gelseydi sizi arardık, ne zaman gelecekler belli değil. Bakın benim zamanım burada boşa gidiyor. Telefon görüşmesi yaptı. Bana dosyamı uzattı. 4.kattaki görevliye götür dedi. Asansör doluydu, merdivenlerden koşarak çıktım, nefes nefese kalmıştım. Görevliye verdim. Benden üç adet resim istedi. Birden panikledim, eyvah, dedim. Sonradan aklıma geldi. işe giriş için çektiydiklerimden cebimde olacaktı. Resimleri verdim. İşim bu sefer kesin olur diye düşünüyordum ki görevli, gidin sizi ararız, dediğinde nutkum tutuldu; söyleyecek bir kelime bulamadım. Kendimi zor dışarıya attım. Biraz parkta oturdum. Bir arkadaşın işyerine gittim. Emlakçıda çalışıyordu. Biraz sohbet ettik, sakinleştim. 2 saat geçmişti tekrar hastaneye gittim. Tam üst kata çıkıyordum görevli beni gördü, doktorlar geldi, dedi. Nihayet dedim. Bekleyin dedi. Bekledim. Bir sonuç alamadım. Görevli orta kata çıktı, ben de çıktım. Nasıl oldu diye sordum. Biraz oturun gelecek dedi. Biraz sonra geldi beni çağırdı. 20 lira ücret istedi. Arkadaştan borç aldığım parayı verdim. Heyet raporunu alır almaz SSK kurumuna koşar adımlarla ilerledim. Bugün para almalyıydım; çünkü cebimde kuruş bile yoktu. Özel hastaneye SSK kurumu arasındaki uzun mesafeyi aç karınla koşar adımlarla gittim. Son anda yetiştim. Oradaki memur raporu aldı bilgisayara baktı, ödemeyi şimdi yapamayız dedi. Neden dedim. Bütün raporlar birleştirilmiş ancak bir hafta sonra dedi. Cebimde hiç para olmadığını son paramı heyet raporuna verdiğimi söyledim. Heyet raporu ücretsiz olmalı dedi. Özel hastane deyince bazıları alıyor dedi. Durumu anlattım. Yapabilecek bir şey yok dedi. Yine kilometrelerce yolu bu yorgunluğumla gitmek zorundaydım.

Beş gün sonra işe başlayacağım. Bu kadar berbat bir sağlık sistemi iyice sağlığını bozmuştu, ama umudumu yetirmedim. Ardından arkadaşlar beni aradı o yorgunluğun üzerine müjdeyi verdiler. Çemen tekstil işçileri 74 gün direnişin ardından zafere ulaştılar. İçim kıpır kıpır oldu. Bu grev bize çok şey öğretti. İşçilere çok şey öğretti. Umarım tekel işçilerine de yansır. Sırada birçok sendikasız fabrika var. Direnişe hazır niceleri ve benim çalıştığım fabrika... İşe başlar başlamaz hemen anlatacağım bu zaferi. Daha önce anlatmıştım grevi. Hemen sendikaya üye olmalarını sağlamalıyım. Kim bilir belki zafer coşkusunu yaşama sırası bizde...

Şiirde İmge...

Adil Okay

Hatay Ayışığı'nda yapılan 'Şiirde imge' konulu panele Adil Okay'ın sunduğu tebliğidir.

İlk kez Hegel'in dile getirdiği imge ve imgenin ne olduğu sorusu, Aristoteles'ten beri süren, 'öz ve biçim' tartışmasının yerini almıştır. Şiir yazar büyük çoğunluk imge ile kurguyu, imge ile şiirin amacını karıştırmaktadır. Avrupa'da Rimbaud ve Lautreamont'dan, Türkiye'de Nazım'dan beri şiirde artık ölçü, uyak, hece sayısı, koşuklama kuralları kullanılmıyor. Ama imge aranıyor. Roger Caillos'un belirttiği gibi, 'Doğuştan kör' bir şiir dizesi imge değildir ama 'Bahar geliyor ben göremeyeceğim', mısrası bir imgedir. Çünkü yan anlamlar yaratıyor, düşündürüyor, çağrışımlara yol açıyor. Dinleyici-okuyucu tarafından yeniden üretiliyor. Öyleyse imgeyi yeniden üretilen şiir birimi olarak görebiliriz. Zaten R. Caillos'da 'ister düz yazıda, ister şiirde olsun, dilin yeni bir biçimde kullanılışıdır imge' der. Ona göre şiir, imge ve dizge sanatıdır.

Tek başına imgelerin varlığı yazıyı şiir yapmaz. Bir de şiir dilinin imgelenmiş dile dönüşmesi tehlikesi de vardır. Yani kimsenin konuşmadığı, yazmadığı, yaşamadığı, solumadığı bir imgesel-simgesel dile dönüşme tehlikesi. Bir imge ancak dolaylı da olsa bir anlama bağlıysa bizi heyecanlandırır- sarar- dönüşür. Cemal Süreya'nın dediği gibi: 'Şiir dil içinde yaratılan ikinci dildir ama kuş dili değildir.'

Bir şiiri özgün kılabilecek temel unsur, dönüşmüş dil ve belirli olmuş biçimdir. Şiirin özüne imgelerin sağlam dokusundan varılacağı gibi, yapının bütünü de bir imgeye ulaştırılabilir. Sadece şiirde değil, düz yazı ve konuşma sanatında da düşünceyi renklendiren, etkili kılan, kıvraklık kazandıran imge en azından biri somut olması gereken iki sözcükle üretilir. İmgede çeşitli söz sanatları kullanılır. Bunlara değişmece (mecaz), benzetme (teşbih), eğretilme (metafor, istiare) vb. deniyor. Artık çağdaş şiirde aşk, sadece aşk sözcüğüyle, barış, barış sözcüğüyle, yağmur, yağmur sözcüğüyle anlatılmıyor. Bunların yerini imgeler, simgeler ve semboller aldı. Örneğin Picasso'nun beyaz güvercini güvercin değildir. Barışın simgesidir.

Şiirde imge örnekleri

Ruhan Mavruk, yağmuru bakın hangi imgelerle çağırıyor: "Karda yitmiş kaşiflerin ayak izleri seslenir/ dağcı bir bulut saçar yüreğini ovaya/ günler tozar Simonov bekler beni..."

Adnan Yücel'den bir örnek verelim: "Anıların neyzen dudağında bir neydi / Yolları hep umuda çıkıyordu hüznün / Isıklı rüzgârlar koşuyordu saçlarında / Sesinde turnalar geçiyordu bölük bölük/ Demir attığın umut adaları / Yüzündeki denizlerde vardı yalnızca"

Adnan Yücel, 'Yüzdeki denizlerden' söz ediyor. İşte bu bir imgedir. Keza Adnan Yücel'in bilinen 'Yer-

yüzü aşkın yüzü oluncaya dek' mısrasında geçen aşk: mutluluk, barış ve özgürlüğün yerini tutan bir imgedir.

Osman Erkan'da imge: "Fırat'tan öte Fırat'tan öte/ kırık kanatların açtığı tuz çiçekleridir yaralarımız."

Yusuf kaptan'da imge: "şafağın rahminde doğar/ dolunayım/ ateş yakar, sevgi çoğaltırız/ halay çeker, nöbet tutarız/ barajlara boğulmasın diye Munzur..."

Benim yazın serüvenimde büyük etkisi katkısı olan babam şair yazar Süleyman Okay'dan bir örnek vereyim. "Şimdilerde/ ağaçlarımızı taşıyanlar çoğaldı kirvem/ hızlı koşan atlarımızın sırtında kocaman yaralar/ çember daraldı kirvem/ geçitler azaldı/ kalk kirvem/ uyan ve yaklaş bana/ kimseler duymasın anlamasın/ sana yeni ve sıcak aşklardan söz edeceğim..." Burada Okay'ın yasak aşk'la anlatmak istediği, darbe sonrası yeni mücadele yöntemleridir.

Bir örnek de Adil Okay'dan: "Düz yollarda yan yürütüyor beni küskün ayaklarım/ Bu ben miyim prangasız sokaklarda avare/ Cebimde polisten kaçırdığım ilkbahar sonatı/ Bağırıldıkça sağırlaşıyor dilsiz evler/ Bıkmadan çalıyorum kapıları seni soruyorum/ Aldığım cevaplar hep sus işareti/ Yuhalıyorum kafa kâğıdı erken eskimiş kulları/Bir ömür sonra hâlâ kırmızı ışıklarda hazır ol."

Örnek verdiğim bu imge yüklü şiirler okuyucuya da görev veriyor. Eğretilmeleri, mecazı, çağrışımları anlamak için düşünmek ve sorgulamak gerekiyor. Örneğin Kostantin Simonov'un meşhur 'Bekle beni' şiirini bilmeden Ruhan Mavruk'un yukarıdaki mısralarını anlamak zor olabilir. Yahut 'Munzur'a baraj' konusundan haberdar değilsek Yusuf kaptan'ı anlamak zorlaşabilir

1980 Sonrası Şiirde Yeni Arayışlar

Özellikle Türkiye'de 1980 sonrası baskı ortamının da etkisiyle şiir de bir sapma ve zorlama görüldü. Bu 'yeni şairler', yenilik diye okuyucuya Marcel Duc-

hamp'ın 'sidik ördeklerini' yutturmaya kalktılar. Toplumsal Gerçekçi şairleri yok saydılar. Sürrealistlerden, Dadacıardan ve onların ülkemizdeki izleyicisi-izdüşümü sayılan Garip'çilerden, özellikle 2. Yeni'cilerden istediklerini cımbızla çektiler. Ece Ayhan'ın 'Meçhul Öğrenci Anıtı'nı, Turgut Uyar'ın 'Toplandılar'ını, İlhan Berk'in 'Hüseyin Çapkan İçin Ağıt' adlı öldürülen bir işçiye ağıldını ve diğer, insanı merkezine alan, mükemmel toplumcu şiir örneklerini görmezden geldiler. Bu geçmişi toptan inkâra kadar gitti. 80 öncesi toplumcu şiire tepki olarak anlamsız, sadece yazarını ilgilendiren, avutan şiirler yazılmaya başlandı. Sonra da neden şiir okunmuyor anketleri başladı. Yani şiiri önce öldürüp arkasından ağıt yakmak moda oldu. Neo liberalizmin felsefi söylemi olan postmodernizm göklere çıkarıldı. Ama onun da modası çabucak geçti. Şimdilerde şiir yeniden insanı ve hayatı aramaya başladı.

Unutmamalı ki her şiir (sanat) akımı ve onun öncüleri dünya kültür hazinesine katkıda bulunmuştur. Şiirin okunmadığı, geriletildiği tarihsel kesitler olmuştur. Ülkemizde de, 1980 darbesini izleyen karanlık günlerde, şiir de karanlığa gömülmek istenmiştir. Çeyrek yüzyıl sonra, tüm engellemelere rağmen şiir yatağı kendine bir yol bulmuş ve akmaya başlamıştır. Son günlerde imge salatası- fotokopi şiirlerin yanı sıra, insanı merkez alan toplumcu şiirler, kurutulmuş şiir bahçesini yeniden umut rengine dönüştürmeye başlamıştır.

Son söz

Ayışığı Sanat Merkezi'ne bizi buluşturduğu için teşekkür ediyor, hepinizi sevgiyle selamlıyor, şiirden kopmayın diyorum. Sevgilinizin elini tutarken veya barikatta, üniversite amfisinde veya iş molasında, grev çadırında veya zindanda şiir yanı başınızda olsun. İşte o zaman şiirin sağaltıcı gücünü görebilir ve düş ülkesine doğru yol alabilirsiniz...

16 Mayıs 'Kayıplar Haftası'nın ilk günü. Son olarak Kayıpları hatırlatan bir şiirimi okumak istiyorum:

"Birden radyolar sustu/Siren seslerinin/Postal seslerine karıştığı,/Karartmalı bir eylül akşamı,/O çılğın delikanlılar sır oldu/Tanklar ayak izlerini sildi

Yıkıldı barikatlar./Dağlar düz oldu/Nehirler kan kızıl/Stadyumlar hapishane avlusu/Hüzne boyandı Ankara./Hüzne boyandı Diyar-ı Bekir/Sokaklar öksüz kaldı,/Bakışlar soldu pencerelerde..."

Kaynakça:

100 Soruda Edebiyat Bilgileri. /Rauf Mutluay. Gerçek Yayınevi./Adil Okay. Şiir. 25. Saat. /Ütopya yayınları. Ankara. 2008./Estetik. Afşar Timuçin. /BDS Yayınları./Sanat Edebiyat ve Eğitimde Yoğunluk. /Sayı. 1-2-3 Ankara./Şiir tasarımı ve süreçler. Nuray Gök Aksamaz. /Gerçek Sanat Yayınları./Şiir ve gerçeklik. Ö. İnce. Can yayınları./Önsöz, Ekin/sanat/edebiyat, Güz 2008.

AY IŞIĞI

Biliyorum

Sen de emek ile yoğrulduğun

Yıldızların eşliğinde

Soğuk kış günlerinde çatlak dudaklarımı

Demiri bükerken kesilen avuçlarımdan sızan kanı

Kömür ocaklarından çıkarken

Benden korkan çocuklarımı

Biliyorum

Sen de biliyorsun

Teneke sobanın üzerinde kızartılan ekmeği

Sıcacık yorganında

Emeğine ortak karına sarılırken bile

Beyninde zonklayan çekiç sesiyle

gözyaşları döktüğümü

Biliyorum

Sen de biliyorsun

Koskoca dünyanın

Bütün toprakları

Benim gibi sana da dar geldi

Belki de ondandır uzayın derinliklerinde

Gecenin en korku verici saatlerinde

O hüzünlü ışığında bütün dertlerimi unutuyorum

Biliyorum sen olmasaydın

Bu dünyanın hiçbir derdini çekemezdim

Öylesi masum

Öylesi tertemiz

Işığınla dertlerimizi aydınlatmaya çalışıyorsun

Yıldızların eşliğinde

Biliyorum

Gecenin karanlığından korkmuyorum artık

Geceleri daha çok seviyorum

Ay ışının aydınlattığı geceleri

06-02-2010
MÜSLÜM TAŞ

Bahar Derin

ah insanlarım benim güzel insanlarım

Tokat'tan köyden evlendirip verdiler. Onun satın aldığı bir eşya gibi bavullarıyla birlikte İstanbul'a geldik. Bir apartmanın kapıcılığını yapıyoruz, yani kapıcı dairesindeyiz. Bir küçük oda, penceresi el kadar, rutubetli, pis... Bizim ahır ondan iyidir. Komşular bir çekyat bir de biraz eşya verdi. Ben üç evi temizliyorum yaşadığımız apartmanda... Bizimki bakkal, bahçe, apartmanın temizliği, kapı nöbeti vb. Yönetici yaşlı bir kadın tek yaşıyor. Ama beni hiç oturtmuyor. Verdikleri parayı iliklerimden kuruş kuruş çıkartıyor sanki. İlk kızımı doğurdum daha kırk günlük. Hiç emziremedim. Temizliğe, işe devam. Evde, yani bize verilen odada televizyon yok. İlk yıl çok sıkıldık, boş boş oturuyorduk akşamları... Sonra komşular eski küçük bir televizyon verdiler. Siyah beyaz, iki kanal çekiyor, onları da tam göstermiyor.

Kızım bana hiç sarılmazdı. Çünkü çalışmaktan onunla hiç ilgilenemezdim. Babasından bir an olsun ayrılmazdı. Bana kaç yıl anne demedi. Çünkü tanıyamıyordu. Ona bir anne sevgisi, ilgisi, zamanı ayırmadım. Tüm gün apartmandakilerin temizliğiyle geçiyordu.

Yönetici olan yaşlı kadın akşamları da onunla kalmamı isteyip ısrar edince ve tabi ki biz de hayır deyince bir süre sonra bizi çıkardılar. Tek yüzükle gittiğim evde bulduğum kapıcılık ve çoktan vazgeçtiğim evlilik hayallerim...

Bizimkinin amcasının bir gecekondu vardı. Para fazla vermeyelim diye oraya çıktık. Zaten fazla bir paramız da yoktu... Gecekonduunun çatısının da şapı dökülmüş. Bir gece bir yağmur bir fırtına... Dizime kadar su içinde kaldım mı? Zaten kırık dökük olan eşyalar da böylelikle gitti. Bende de ne kafa var ama, çamaşır makinesini çekiyorum. Halılar, koltuklar, kıyafetler demiyorum. Halbuki çamaşır makinesine ne olabilir? İşte akıl!

Bu gecekondu çatı ve şap dışında da sorunlar vardı. Neresine gitsem fareler... Her yerde, çöpte, tuvalette, kapıda... Geceleri uyumazdım, çocuğumun başında nöbet tutardım. Çünkü gece ortaya çıkarlardı. Hiç gözümü kırpmazdım. Bir gece kayınpederim bize gelmiş. O akşam o var diye biraz dalmışım, adamın üstündeki yorganın iplerini (fareler) sö-

küp söküp dağıtmışlar. Tabi o yorganı attım. O evden artık çok huylanmıştık. Sonunda buraya geldik. 180 YTL ye kiradayız işte, iki oda, rutubetli evimiz... Neyse ki fareler yok. Bir oda hiç dışarı görmüyor. Biz kapıcılık dışında bir şey yapmadık. Eşim uzun süre işsiz gezdi. Şimdi buldu. İş için gerekli evrakları alırken muayenede verem başlangıcı olduğunu öğrenmiş. Doktor 3 ay rapor yazacaktı, kocam yalvarmış, "aman doktor bey siz asıl bana sağlam raporu vermezseniz beni öldürürsünüz" diye. Sonrada demiş ki "Ev sahibi kira bekliyor, çocuklar yemek istiyor. Bana beslenmen lazım diyorsunuz, bu iş olmazsa para da olmaz ve hepten aç kalırım. Siz sağlam raporu verin ben hemen iyileşirim." Doktor buruk bir gülümsemeyle raporu vermiş. O şimdi çalışıyor. Üstüne de espri yapıyor. İstanbul'un su sorunu bitecek benim ciğerler su topluyor ne de olsa...

Aramızda kalsın bir gün kocam dedi ki "işte bu yüzden artık hiçbir şeye inanasım gelmiyor. Eğer gerçekten olsaydı bize yardım ederdi. Bu kadar zorluk, sorun, hastalık bir aileye verilmez ki, ben neyi yanlış yaptım! Kime kötülüğüm dokunmuş... İnanmıyorum. İncancımı kaybettim." Ben teselli ediyorum, "öyle deme mutlaka bir gün gösterir o güzellikleri de bize..." Diyorum ama bende de pek umut kalmadı.

Ben de ona benim umutlarımı veriyorum. Herkesin güzel, sıcacık bir evi olacak. Sağlıklı, sağlam, temiz bir ev... Sağlık bedava, doktorlar çok iyi davranacak. Eğitim bedava, tek kuruş vermeyeceksiniz. Çocukların beslenmesi, her şeyi, bakımı devlete ait olacak. Yaşlıların da öyle. Tatil yapacaksınız, denize gideceksiniz, sinemaya, tiyatroya... Gezip dolaşacaksınız. Çocuklarınız mutlu ve sağlıklı büyüyecek... Kaygısız ve huzurlu olacaksınız...

Yüzüme öyle bakıyor ki inanmak istiyor gibi... Sanki ona bir masal anlatıyorum. Ama dalmış gitmiş... O zaman daha çok savaşıyor geliyor düşlerim için. Bir an irkiliyor ve "Bir evim olsun şu dünyada tek istediğim, başka hiçbir şey istemiyorum. Allah'ım ne olur!" içi buruk, sesi kırılgan, gözleri dolu...

Söylenceler...

Mavronis'in Ecinnisi

Derleyen / Atila Oğuz

Mavronis uzun boylu ve iri yapılı, gözü pek ve çekinilen bir kimseydi.

Gözü karalığıyla da tanınırdı. Mavronis için hayatta engel yoktu, o ne zaman ne isterse yapardı engel tanımazdı.

Günlerden bir gün Mavronis Gadohora koyunlarından birkaç tanesini satmak için gider.

Godohor pazarında koyunlarını satmış ve köye dönmek için yola koyulur.

Ancak vakit geç olmuştur ama Mavronis bir kere yola girdi bir daha geri dönmez.

Köyün sınırlarına geldiğinde vakit bir hayli ilerlemişti, ortalık zifiri karanlık ve sessizdi.

Magreyakurçe'ye (Uzunkayalar) geldiğinde yolunu yayığa benzer bir şeyin kestiğini gördü.

Sağında solundan geçmeye çalıştı ama yayık izin vermiyor ne yana gitse o da gidip yolunu kesiyor.

Canı fena halde sıkılan Mavronis belindeki silahına davranır, birkaç el ateş eder fakat hiçbir şey olmaz ve yayık yolunu kesmeye devam eder.

Bu sefer silahını sol eline alır ve bir el ateş eder.

Yayık ortaldan kaybolur, ancak ortalığı müthiş bir gürültü alır, Mavronis'in kulak zarları delinecek neredeyse. Seslerden yönünü şaşırır gibi olur.

Biraz dikkat ettikten sonra sesin karşığı halevodi'den (taşlık alan) geldiğini anlar ve koşarak sersemlemiş bir halde evine varır.

Evine girer girmez nembolo'da (evin girişi) yığılıp düşer.

Birkaç saat içinde kendine gelir ve olanları ailesine anlatır.

Hangi zamandan çıkıp geldiğini tam olarak bilen yok, fakat birçok sohbetlerde anlatılır ve birçok insan o taşlık alandan yükselen seslerin olduğunu söylerler.

Kim bilebilir kimin sesidir taşlık veya başka bir yerden yükselen sesler, ama bilinen bir gerçek var ki o da artık cinlere, perilere rastlayan kimsenin olmaması.

Belki de cinler, periler artık kendilerine gerek kalmadığını düşünüyorlar, ortalıkta bu kadar ecinni dolaşırken ve memleketi idare eder duruma gelmişken.

Geçmiş Yolculuk*

Özgün Denizci

İmkansızlık

Çalışma odasına doğru giden koridor üzerinde ilerlerken düşüncelere dalmıştı: “Yani bu bant geriye doğru gidecek, bittikten sonra ise bant üzerindeki insanlar adımlarını geriye doğru atacaklar. Vücutları gittikçe küçülecek, büyükken çocuk olacaklar. Ağaçlar küçülerek toprağa girecek ve tohuma dönüşecek, nehirler yukarı akacak, yağmurlar gökyüzüne doğru yükselecek.”

Üftade, yüzbinlerce yıllık bilim tarihinin bugüne kadar geldiği noktada gerçekleştirilecek en ileri deneyi kafasında canlandırmaya çalışıyordu. Sabah evinden çıktığında öğrencilerinden biriyle karşılaşmıştı. Berkant felsefe ile çok ilgili bir gençti ve birkaç yıl önce Üftade ile farklı konularda birçok tartışma yapmışlardı. Bu sabah karşılaştıklarında Üftade Berkant’a yeni projesinden kısaca bahsetmişti. Elbette bu kısa sohbet tüm evrenin deney laboratuvarı haline geldiği bir projeyi konuşmaya yetmezdi. İşlerini bitirip birkaç saat sonra yeniden buluşmak üzere sözleşerek ayrılmışlardı.

Üftade’nin çalışma alanı kilometrelerce genişlikte bir saha üzerine kurulmuş olan laboratuvarın bir parçasıydı. Yapılacak deneyde çalışma yürüten bilim insanlarından birisiydi ve bu deney bütün insanlığın, hatta bütün evrenin “geleceğini” belirleyecek bir deneydi.

İşlerini tamamladıktan sonra Üftade Berkant’la buluşacağı yere geldi. Deniz manzaralı ve yeşillikler arasında güzel bir bahçeydi burası. Bahçedeki görevliden birer meyve ve suyu istediler. Berkant, bu deney çok ilgisini çektiği için hemen bilgileri öğretmeninden almak istiyordu. Sorularını sıralamaya hazırlanıyordu ki Üftade söze başladı:

“Seninle bol bol felsefi tartışma yaptığımızı hatırlıyorum. Sanırım deneyden bahsetmeden önce yine böyle bir sohbet yapmamız gerek.” deyip sordu: “Zaman kavramını bilir misin?”

Berkant duraklamadan cevap verdi: “Evet; tabii ki biliyorum.”

“Peki zaman nedir? Tanımlayabilir misin?”

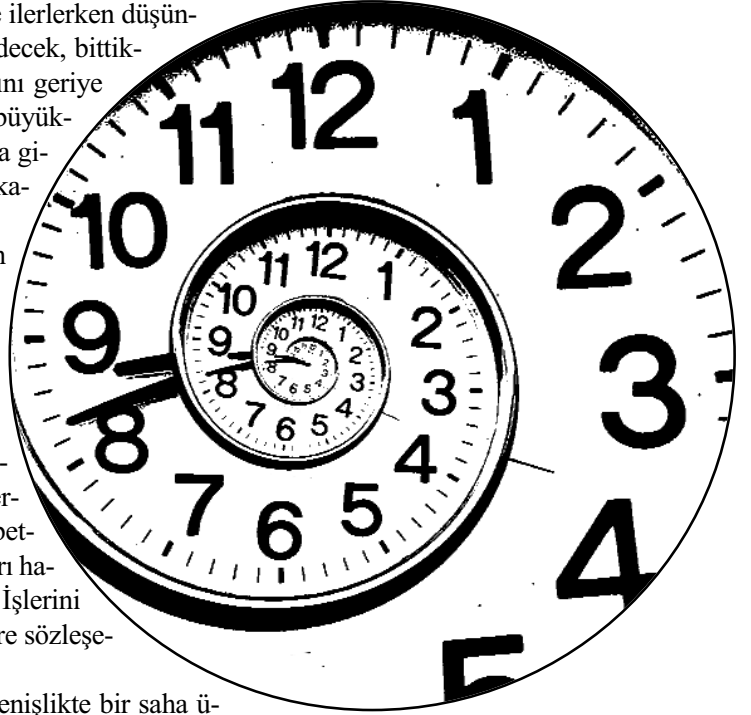
Berkant biraz düşündü, sonra “Böyle bir tanım yapmak için hiç uğraşmamıştım.” dedi ve düşünmeye devam etti. Üftade söze girdi:

“Zamanın geçtiğini nasıl anlarsın?”

“Mesela saate bakarak anlayabilirim.”

“Saatin ibrelerinin ne şekilde ve ne kadar ilerlediğine bakarak geçen zaman hakkında bilgi edinebilirsin. Peki yanında saat yoksa?” Biraz durakladıktan sonra devam etti: “Ya da şöyle bir örnek verelim: Kapalı bir odada tek başınasın. Hiçbir yerde pencere yok, sadece lamba yanıyor. Bir süre burada kaldığında geçen zamanı ölçebilir misin?”

“Bu çok zor.”

“Şimdi bir de aynı odanın bir penceresi olduğunu düşün. Ama pencereden bakınca herhangi bir manzara görünmüyor, sadece gündüz veya gece olduğunu fark edebiliyorsun. Bu durumda nasıl olur sence?”

“O zaman kaç gün geçtiğini anlayabilirim. Ama yalnızca günleri sayabilirim tabii, saatleri ve dakikaları tam olarak ölçmem.

“Öyleyse şöyle diyebilir miyiz: Zaman, çevremizdeki değişimleri gözlemleyip ölçerek algıladığımız bir kavramdır.”

“Evet, galiba doğru.”

“Konuyu şöyle toparlamaya çalışayım: Zaman, değişimle, daha doğrusu hareketle ilişkilidir. Hatta diyebiliriz ki hareket olduğunda zaman vardır. Eğer hiç hareket yoksa, hiç değişim olmuyorsa akıp giden bir zamandan da bahsedemeyiz.”

Üftade biraz durdu. Meyve suyundan bir yudum aldıktan sonra devam etti.

“Burada bir parantez açıp şunu belirtmem gerekiyor. Madde sürekli hareket halindedir. Biz algılamıyor olabiliriz ama evrende hareket asla durmaz. Mesela şuradaki insanları görüyor musun?” Başıyla yoldan geçenleri işaret ederek konuşmasını sürdürdü. “Yürüyorlar. Bu bir harekettir ve biz bu hareketi algılayabiliyoruz. Fakat şuradaki masa yerinde sabit duruyor. Aslında o da hareket halinde ama biz algılayamıyoruz. Algılayamayışımızın sebebi ise duyu organlarımızın bu hareketi algılayacak düzeyde gelişmemiş olması. Çünkü o masanın şu anki hareketi atomik düzeyde.” Ciddi bir tavırla Berkant’ın gözlerine bakarak “Fizik derslerindeki atom yapısını hatırlıyorsun değil mi?”

“Evet” dedi Berkant. “Protonlardan oluşan bir çekirdek ve onun etrafında çeşitli yörüngelerde hareket eden elektronlar var.”

“Aynen öyle. Ve işte bu hareketler tüm atomların, dolayısıyla da tüm maddelerin var oluşlarını sağlıyor.”

“Yani elektronlar olmadan madde de olmuyor öyle mi?”

“Elektronlar var olsa bile atom çekirdeğin etrafındaki yörüngesel hareketlerini gerçekleştirmedikleri takdirde yine o madde var olamıyor. Elektronların ve protonların atom içerisindeki hareketleri atomun ve o atomlardan oluşan maddenin var olmasını sağlıyor.”

Berkant konuyu anladığını belirten bir ses tonuyla “Ve bu hareket zaman kavramını da ortaya çıkarıyor öyle mi?”

“Kesinlikle.”

“Peki bu durum sizin projenizde nasıl değerlendirilecek?”

“Biliyorsun evrendeki her şey atomlardan oluşur. Çevremizdeki eşyaları düşün; veya insanları... Her şey bu atomlardan ve atomlardaki proton, elektron ve nötronlardan oluşuyor ve atom altı parçacıkları denilen bu küçük yapı taşlarının durmaksızın süren hareketleri

maddenin var oluşunun ve zamanın en önemli belirleyici rolünü oynuyor.”

Üftade, Berkant’ın gözlerine bakıp ne kadar dikkatli dinlediğini kontrol ettikten sonra devam etti. “Bahsettiğimiz bu hareketin bir özelliği de hep aynı yönde oluşu. Yani mesela elektronlar kendi yörüngeleri üzerinde hep aynı yöne doğru hareket ediyorlar ve atomlar düzeyindeki bu hareket diğer tüm hareketlerin de belirleyicisi oluyor. Örneğin elini havaya kaldırırsın, yürürken adım atırsın, bir kuşun kanat çırpması, bir taşın aşağı doğru yuvarlanması, denizin dalgalanması, bulutların gökyüzünde yer değiştirmesi, yani aklına gelebilecek her şey; ve elbette ki düşüncelerin, yani beynin ve onu oluşturan atomlar için de bu durum geçerli.”

Berkant pür dikkat Üftade’yi dinliyordu. Üftade ise onun konsantre olup dinleyişinden hoşnut bir şekilde anlatmayı sürdürdü.

“Tüm maddeler hareket halinde ise ve bu hareket zamanı ortaya çıkarıyorsa atomlar düzeyindeki tüm hareketi tersine çevirdiğini düşünürsen ne bulursun?”

Berkant irkildiğini hissetti. Üftade’nin anlattığı konu alışılmışın çok dışında bir durumdu ve bu durum zamanın geriye doğru akması anlamına geliyordu. Emin olamayarak sordu.

“Yani zaman yolculuğu denemesi yapıyorsunuz öyle mi? Ama bu gerçekten mümkün olabilir mi?”

“Olabileceğini düşünüyorum. Fakat asıl sonucu bu ilk denemeden sonra göreceğiz.”

“Yine de böyle bir şeyin olabileceğine hala inanamıyorum. Biliyorsun bugüne kadar pek çok bilim insanı bunun olamayacağını söylemişti.”

“Bu konuyla ilgili çok sayıda araştırma yapıldı elbette. Ancak bugüne kadar olumlu sonuç alınmamış olması bundan sonra da başarılamayacağı anlamına gelmez. Zaten bilim insanları da hiçbir zaman ‘imkansız’ kelimesini kullanmazlar.”

Üftade derin bir nefes aldıktan sonra “Neyse, konumuzun dışına çıkmayalım” diyerek devam etti.

“Biliyorsun bugüne kadar çeşitli yöntemlerle geçmişten geleceğe yolculuklar gerçekleştirilebildi. Özellikle uzayda seyahat olanaklarını sağlayan uzay gemileri yapıldıktan sonra bunların çok yüksek hızlarda seyahat edebilmesi de sağlanınca zaman atlama yani geleceğe gitme sıradan bir olay haline geldi.”

Berkant bunu tam olarak anlayamamıştı.

“Ben bu konuda da fazla bilgiye sahip değilim. Yani böyle durumların yaşandığını biliyorum ama nasıl olup da uzayda seyahat edenlerin seneler geçmesine rağmen hiç yaşlanmadan dünyaya döndüklerini çözemedim.”

Üftade, “Tamam o zaman. Öncelikle buradan başlayalım” dedi ve devam etti.

“Albert Einstein’ın izafiyet teorisini duymuşsundur. Bu teori uzay teknolojisinin gelişmesi sonucu deneylerle ve yaşananlarla ispat edilmiş oldu. Einstein, çok yüksek hızlarda seyahat edildiğinde zamanın daha yavaş aktığını söylemişti. İlk başlarda dönemin sinemacıları bu konuyu bilim – kurgu filmlerinde defalarca işlediler. Günümüze gelene kadar teknolojinin ilerlemesi bu durumu kurgu değil gerçeklik haline getirdi.”

Konuşurken bir yandan da elindeki bardağını döndürüyordu.

“Zaman kavramının atom altı parçacıklarının yani proton, nötron ve elektronların hareketleri sonucu oluştuğunu söylemiştim. Eğer bu parçacıkların hareketi yavaşlarsa onların oluşturduğu atomların ve o atomlardan oluşan cisimlerin – ki buna canlılar da dahil – zaman kavramı da yavaşlamış olur. İşte yüksek hızlarda seyahat eden cisimlere ve canlılara olan da budur. Işık hızına ne kadar yaklaşırsa o ortamdaki zaman da o kadar yavaş işler.”

“Anladım” dedi Berkant; ve bilgiç bir edayla devam etti.

“Uzay yolculuğuna çıkan insanlar 50 – 60 yıl sonra geri döndüklerinde 2 veya 3 yıl yaşamış olarak geliyorlar. Bu yüzden de bizim dünyada yaşamış olduğumuz onlarca yılı atlama ve geleceğe gitmiş oluyorlar.”

Üftade başıyla onayladı. Berkant sorulara devam ediyordu.

“Ama kendi zamanlarına geri dönemiyorlar tabii değil mi?”

“Şu güne kadar bu gerçekleştirilebilmiş değil. Ancak bizim çalışmamızın amacı da tam olarak bu. Zaman yolculuğunu uygulanabilir bir fikir haline getirmek.”

“Ama bu nasıl olacak? Evrendeki tüm atomlara etki edebilecek misiniz?”

“Bütün evreni etkileyebilecek olanaklara ve enerjiye sahip değiliz. Planımız tam olarak şu: Bir uzay gemisi güneş sisteminin dışına çıkıp oradan güneş sistemini etkileyecek kadar enerjiyi sisteme yönlendirecek ve buradaki tüm cisimler üzerinde atomik bir reaksiyon başlatarak atom altı parçacıklarının hareketlerini ters yönde gerçekleştirmelerini sağlayacak. Bu şekilde dünyadaki zamanı birkaç yüzyıl geriye alabileceğimizi düşünüyoruz.”

“Çok kafa karıştırıcı. İnsanın aklına bir sürü soru geliyor.”

“Senelerdir bu projenin üzerinde çalışan bilim insanlarının bile kafasında hala sorular var. O yüzden senin karmaşık olarak görmeyi gayet normal. Bütün bu soruların cevabı deney bittiğinde bulunmuş olacak.”

“Gerçekten çok ilginç. Yani zaman yolculuğu böyle mi oluyor gerçekten? Filmlerde izlediğimiz çok daha farklıydı.”

“Filmlerde bilimsel verilerden faydalanılıyordu elbette ama yeterince değil. Mesela o filmlerde hep zaman makinesi diye bir araç olur ve bu araç kullanıcısını istediği tarihe taşır. Öyle ki zaman yolcusu geçmişe gidip kendi çocukluğunu görebilir. Fakat gerçekte böyle olması mümkün değil.”

“Nasıl yani?”

“Söz ettiğimiz filmler tarihi yaşanmış ve yaşanacak bir dizi olaylar bütünü şeklinde algılar ve zaman yolcusu bu sıralanmış tarih üzerinde hareket eder. Mesela bu zaman yolcusu kendi geçmişine gidip, geçmişteki kendisini bulup öldürse ne olur? Bu, zaman yolculuğu üzerine düşünüp kafa yoran pek çok insanın düşünüp içinden çıkamadığı bir kaos olmuştur. Yani geçmişteki Sen’i bulup öldürüyorsun. Bu durumda gelecekte senin var olman mümkün olamaz. Peki ama o zaman tetiği kim çekecek?”

Sorudan sonra cevap beklemeden devam etti.

“Elbette bu tamamen bilimselliğin dışında bir varsayım. Bunu çizerek anlatmaya çalışayım.” deyip çantasından bir not defteri ve kalem çıkardı. Yatay bir çizgi çekti. Ve konuşmasına devam etti.

“Diyelim ki bu tarih süreci. Biz bu noktadayız.” Çizdiği doğru üzerine bir nokta koydu. “Sağ taraf geçmiş zaman olsun, sol taraf da gelecek. Ve bu doğru her iki yönde de sonsuza gidiyor. O filmlerdeki senaryoya göre zaman yolcusu geçmişe ya da geleceğe giderken bugünden hareket eder ve gittiği tarihte yeniden zaman akışına dahil olur.”

Bunları anlatırken bir yandan da çiziyordu. ‘Bugün’ olarak belirlediği noktadan başlayıp doğrunun sağ tarafında başka bir noktaya kadar giden bir yay çizdi ve anlatmayı sürdürdü.

“İşte dahil olduğu bu noktada yaşamını sürdürür. Ancak senaryolarda anlatılan bu durum gerçekte böyle olmuyor. Daha doğrusu bizim projemizdeki tasarım böyle değil. Zaman yolculuğu az önce anlattığım şekilde, güneş sisteminin dışına çıkılarak gerçekleşecek.” Deftere çizdiği şekli göstererek “Buradaki gibi bir dışarı çıkış var. Zaman yolcuları uzay gemisiyle birlikte güneş sisteminin dışına çıkacak ve geriye kalan her şey o ana kadarki hareketlerinin tam tersini yapacak. Yani kuşlar geriye doğru uçacak, insanlar adımlarını geriye doğru atacak, bugüne kadar inşa edilen tüm yapılar aynı şekilde yıkılacak ve zaman geriye doğru işlemiş olacak.”

“Bu anlattıkların gerçekten de ütöpik geliyor. Güneş sistemindeki tüm atomları etkileyecek olan nasıl bir teknoloji olabilir ki?”

“Bu işlem daha küçük boyutlarda ve kısa süreli olarak birkaç defa denendi. Küçük bir deney küresi içerisinde kobay olarak hayvanlar yerleştirildi ve birkaç saniyelik deney uygulandı. Sonuç başarılıydı.”

Bu son sözleri söylerken yüzünde gülümseyiş belirdi. “Şimdi söz konusu olan bütün güneş sistemi olunca, gerekli olan enerjinin ne kadar olduğunu sen tahmin et.”

“Peki bu sorun nasıl çözülecek? Yani bu kadar enerji nereden bulunacak?”

Güneş sisteminin dışında Sirius yıldız sistemine dahil olan ve yüksek miktarda plutonyum rezervine sahip bir gezegen üzerinde çok sayıda nükleer santral ve güç depolama ünitesi inşa edildi.” dedi ve ekledi. “Biliyorsun, plutonyum nükleer enerji elde etmek için en uygun ve verimli elementtir.”

Açıklamalarına devam ediyordu. “Atomlar üzerindeki reaksiyonu başlatmak üzere ışınlar yayacak olan devasa cihazımız ise aynı gezegenin hemen dışında kurduğumuz bir uzay istasyonu üzerinde bulunuyor.”

“Anlaşılan her şey çoktan hazır.”

“Evet, bugünlerde son kontrollerimizi yapıyoruz. Birkaç gün içinde ekibimiz uzay gemisi ile yola çıkacak. Ama kendimizi istenmeyen olasılıklara da hazırlamalıyız tabii. Geri dönüş imkanı bırakmayacak senaryolar gerçekleşebilir ve hatta bugüne kadar üretilmiş kaos teorilerine benzer durumlar bile ortaya çıkabilir.”

“Nasıl yani? Kaos teorileri ne diyorlar?”

“Bugüne kadar zaman yolculuğuyla ilgili çok sayıda teori ortaya konuldu ve bunlar içerisinde böyle bir olayın kaotik sonuçlar doğuracağına dair düşünceler de vardı. Örneğin az önce konuştuğumuz geçmişe gidip, kendi gençlik halini gören ve onu öldüren zaman yolcusunu hatırla. Buna benzer çok senaryo var. Bu kaos teorilerinden birisi gerçekleştiği takdirde insanlık tarihi değişebilir. Ve hatta insanlık tarihi yok olabilir.”

Bu son sözleri sesini ciddileştirip, kelimeleri tek tek vurgulayarak söylemişti.

Berkant anladığını belli eden bir ses tonuyla “Ve bu ihtimal sizin projenizde gerçekleşebilir, öyle mi?” dedi.

“Tam olarak verdiğim örnekteki şekilde değil elbette, ama sonuçta tüm sistemin atomlarını etkileyecek bir tepkime gerçekleşecek. Gezegenlerin atomlarına ayrışması bile olası bir durum.”

“Yani her şey paramparça olabilir.”

“Evet bu bir risk. İşin zamanla ilgili olan, yani kasa yol açabilecek kısmını ise bilemiyoruz. Bilim – kurgu filmlerindeki senaryoların gerçekleşeceğini düşünmüyoruz elbette. Ama bunlar dışında bir durum da karşımıza çıkar mı, onu da bilemiyoruz. Yaşayıp göreceğiz.”

Üftade saatini kontrol etti ve gülümsedi. “Zaman akıp gidiyor. Artık gitmeliyim. Malum, yakında yolculuk var.” dedi ve vedalaşıp ayrıldılar.

Yolculuk günü geldiğinde Üftade yine aynı kordondan laboratuvarına doğru ilerlerken kafasından her günkü düşünceler geçmeye başladı.

“Yani bu bant geriye doğru hareket edecek, bandın bitiminde insanlar adımlarını...” birden durdu. “Artık bugün de böyle düşünmemeliyim” diyerek kendini motive etmeye ve rahatlamaya çalıştı.

Çalışma odasına girip son kontrollerini yaptı. Hiçbir şey unutmaması gerekiyordu. Bu son kontrollerden sonra odasını terk etti ve kendisini uzay gemisine götürmek üzere bekleyen taşıta kadar yürüdü. Diğer ekip arkadaşları da kendisi ile birlikte aynı araca gelmişlerdi. Araçtakiler operasyonun genel işleyişini yürüten ekibi oluşturuyorlardı. Gidecekleri gezegendeki enerji santrallerinde ve uzay istasyonunda çalışacak diğer görevliler daha önceden yola çıkmışlardı. Uzay gemisinin mürettebatı ise doğal olarak bilim insanları gelmeden önce gemideki yerlerini almışlardı. Üftade ve ekip arkadaşları da gemiye yerleştiler. Artık yolculuk başlamak üzereydi.

Ve gemi yavaşça hareket etti. Aylarca sürecek olan yolculuk başladı. Dünyayı belki de son kez canlı olarak izliyorlardı ve onlar yükseldikçe gezegenleri küçülüyordu.

Dünya gözden kayboldukça evrenin diğer görsel güzellikleri karşılarında beliriyordu. Rengarenk yıldız sistemleri uzay boşluğundaki tüm güzellikleri görmelerini sağlayan pencerelerinden sunuluyordu önlerine.

Aylar sonra yolculuğun sonuna gelinmişti. Sirius yıldız sisteminin en dışındaki gezegen olan Simpus üzerinde canlı yaşamına uygun atmosfer bulunmuyordu. Bu yüzden buradaki enerji santrallerinde insanların yaşamalarına elverişli yapay bir atmosfer sistemi kurulmuştu. Binaların dışına ise özel uzay giysileri olmadan çıkılamıyordu.

Yapılacak denemenin zamanlaması son derece detaylı hesaplamalarla belirlenmişti. Çünkü deney, Sirius yıldızları etrafında dönen gezegen, güneş sistemine en yakın konuma geldiğinde yapılmalıydı.

Uzay gemisi, Simpus gezegeninin atmosferinin hemen dışına kurulmuş olan uzay istasyonuna yanaştı. Çalışmayı yapacak olan bilim insanlarının bu istasyonda bulunmaları gerekiyordu.

Simpus kendi ekseni etrafında döndüğü için güneş sistemini enerji bombardımanına tutup atomik reaksiyonu başlatacak olan Enrot isimli enerji yönlendirme sistemi gezegen üzerinde sabit bir noktaya kurulamamıştı. Çünkü Enrot’un deneme başladığı andan itibaren sürekli olarak güneş sistemine dönük kalabileceği bir pozisyonda olması gerekiyordu. Bu yüzden bu uzay istasyonu kurulup Simpus dışındaki yörüngesine oturtularak güneş sistemine karşı olan konumu mümkün olduğunca sabitlenmiş oldu.

Deneme başladıktan sonra Enrot cihazının aktif olarak kalması ve işlemi gerekli süre boyunca devam ettirebilmesi için sürekli olarak yüksek miktarda enerji i-

le beslenmesi gerekiyordu. Bu çok yüksek miktardaki enerji Simpus üzerinde kurulmuş olan enerji santralleri tarafından sağlanacaktı. Fakat bu enerjinin gezegenin dışında bulunan uzay istasyonuna nakledilmesi ayrı bir zorluk oluşturuyordu. Yerden yüzlerce kilometre uzaklıktaki istasyona kablolarla enerji taşınması mümkün değildi. Bu, kabloların imal edildiği iletken nedeniyle enerji kaybına neden olurdu. Ancak asıl zorluk bu değildi. Gezegen kendi etrafında dönerken uzay istasyonu güneş sistemine karşı olan konumunu sabit tutuyordu. Başka bir deyişle istasyon gezegenin etrafında dönüyordu. Bu yüzden kablo kullanmak olası değildi.

Enerjinin nakil sorununu çözmek için 2000'li yılların başında icat edilen ve sonraki dönemlerde geliştirilen Kens isimli kablolu enerji nakil sistemi kullanıldı. Bu sistem ilk bulunduğu zamanlarda dizüstü bilgisayarlar için tasarlanmıştı ve elektrik prizinden ancak 50 cm uzaklığa enerji taşıyabiliyordu.

Kens teknolojisinin gelmiş olduğu son nokta Simpus'taki kullanım şekli olacaktı. Bir hayli aşama kat edilmiş olmasına rağmen gezegen yüzeyinden atmosfer dışındaki uzay istasyonuna doğrudan taşıma yapmak mümkün değildi. Bu yüzden aradaki mesafe boyunca iki adet tekrarlayıcı kullanılıyordu.

Tekrarlayıcılar havada asılı kalabilecek şekilde dizayn edilmişlerdi. Santrallerde sürekli olarak üretilen enerji, göndericiler sayesinde önce birinci tekrarlayıcıya yollanıyordu. Tekrarlayıcıya alınan enerji daha yüksekte ve dolayısıyla uzay istasyonuna daha yakın konumda bulunan ikinci tekrarlayıcıya gönderiliyor ve buradan da son olarak istasyona ulaşması sağlanıyordu.

Tüm teknik altyapı hazır. İş artık denemeyi gerçekleştirecek olan ekibe kalıyordu. İstasyondaki son kontroller de yapıldı. Artık tarihi deneme başlatılabilir. Üftade yine duygusal bir ruh haline bürünmüştü.

“Şu anda karşımda gördüğüm bu gezegenler birazdan geriye doğru hareket etmeye başlayacaklar. İçlerindeki milyarlarca canlının yaşamı geriye doğru akacak. Tıpkı bir filmi geriye sarmak gibi.”

Üftade Ekibin deneyimli üyelerinden Elin'in sesiyle kendine geldi.

“Hazırız Üftade. İşlemi başlatabiliriz.”

“Tamam o zaman. Hadi başlatalım.”

Üftade işlemi başlatmak üzere Enrot'un yönetim panelinin önüne geldi. Karşısındaki pencereden güneş sistemindeki gezegenleri görebiliyordu. Ve düğmeye bastı. Paneldeki göstergeler hareketlendi. Güneş sistemine doğru dönmüş olan enerji panelleri parlamaya başladı. Simpus'tan gelen enerji Enrot tarafından yoğunlaştırılarak güneş sisteminin bulunduğu tarafa yönlendirildi.

Birdenbire gözlerini kamaştıran bir parlaklıkla irkilirdi Üftade. O anda en kötü olasılıklara kendini hazırla-

maya çalışıyordu. O göz kamaştırıcı parlaklık gözlerini aldığı anda büyük bir korku ile güneş sisteminin atomlarına ayrıştığını düşündü. Ancak birkaç saniye süren parlaklık ortadan kalkıp gezegenleri gördüğünde rahatlayabildi. Gözü ilk olarak dünyayı aradı elbette. Minicik mavi küreyi gördüğünde ise artık iyice ferahlamıştı.

Durakladı ve gelen verileri incelemeye başladı. İlk ve canlı sonuç karşısındaki penceredeydi. Gezegenlerin yörüngelerinin tersine döndüğünü fark etti. Kendini tutamadı.

“Başardık! Geriye Dönüyor!”

Benzer tepkiler aynı anda verilmişti. Ekibin tamamında şaşkınlık ve sevinç bir arada yaşanıyordu. Birbirine sarılanlar, zafer şarkıları söyleyenler... Uzay istasyonunun içi karnaval yerine dönmüştü.

Bir süre sonra ilk heyecan atlatıldı. Herkes görevinin başına geçmişti ama yine de hala insanların içi içine sığmıyordu. Hepsi insanlık tarihini değiştirdiklerinin farkındaydı.

Dünyadaki zamanın bu geriye akışının belirli bir süre daha devam etmesi gerekiyordu ve bu süre bir insan ömründen daha uzundu.

Yapılmak istenen zamanın birkaç yüzyıl geriye alınmasıydı. Bu sürenin sonunda Enrot yeniden güneş sistemine müdahale edecek ve zamanın geriye doğru değil de yeniden normal akışında ilerlemesini sağlayacaktı. Bu sayede zaman birkaç yüzyıl geriye alınmış ve o tarihten itibaren tarihin akışı yeniden sağlanmış olacaktı.

Şu durumda her şey olağan seyrinde, planlandığı gibi gidiyordu. Aşılması gereken tek engel vardı, o da beklenmesi gereken yüzyıllardı. Bir insanın bu kadar süre yaşaması mümkün değildi elbette.

Alber Einstein'ın ünlü rölativite kuramı bu sorunun çözümünü oluşturuyordu. Bu kurama göre ışık hızına yakın süratlerde hareket edildiğinde zaman, duran cisimlere göre çok daha yavaş ilerliyordu.

Ellerindeki imkan bunu sağlayabilecek düzeydeydi. Deneyin bu ilk bölümü bitirildikten sonra araştırma ekibinin üyeleri uzay gemisine geri döndüler. Bu gemi ile uzayda seyahat ederek istasyona geri döneceklerdi. Bu sayede istasyonda yüzlerce yıl geçmesine karşın kendileri sadece birkaç sene yaşlanmış olacaktı.

Uzay gemisi istasyondan ayrıldı ve Sirius çevresinde belirlenen yörüngesine girmek üzere havalandı. Sirius yıldızlarının etrafında dönmeye başlayarak hızını giderek artırdı ve sonunda hızı saniyede 250.000 kilometreyi buldu. O güne kadar bilimin ve mekaniğin geldiği son noktada ulaşılacak en yüksek hız buydu ve bu ışık hızına çok yakın bir sürattti. Dolayısıyla bu hıza erişen bir gemideki zaman normalden çok çok yavaş olacaktı.

Ve öyle de oldu. Yolculuk başlayalı 4 yıl geçmişti ve artık istasyona geri dönme zamanı gelmişti. Tüm hesaplamalar çok ince yapılmıştı. Gemide geçen 4 yılla karşılık Enrot ve Simpus'ta yaklaşık 300 yıl geçmiş olmalıydı; ve elbette Dünya'da da öyle. Tabii burada önemli bir detay var. Dünyadaki zaman, atom hareketlerinin yönü değiştirildiği için ileri değil geriye doğru akmıştı.

Üftade ve diğer ekip üyeleri Enrot'a döndüklerinde ilk olarak buradaki yeni personelle tanıştılar. Evet, yeni personel. Çünkü aradan geçen 300 yılda uzay gemisi Enrot'tan ayrılırken burada görev yapan insanlar çoktan ölmüşlerdi. Şimdiki çalışanlar ise öncekilerin torunlarıydı. Ancak önceki nesil tarafından son derece donanımlı ve eğitilmiş olarak yetiştirilmişlerdi. Doğal olarak yapılan deneme hakkında da bilgi sahibiydiler.

Tanışma safhasından sonra deneyin ikinci aşaması için hazırlıklara girişildi. Üftade yeniden kontrol panelinin başına geçti. Normalin tersi yönde hareket eden güneş sistemi yeniden eski düzenine döndürülecekti. Enrot'un enerji yönlendirici panelleri yeniden açıldı ve güneş sistemine doğru yöneldi. Yönlendirilen ışınlar atomlar düzeyindeki hareketleri yeniden tersine çevirmek üzereydi. Ve Üftade yeniden düğmeye bastı. Karşısındaki pencereden gezegenleri izleyebiliyordu. Geçen defa ki göz alıcı parlaklık yine karşısındaydı ve yine hiçbir şey göremiyordu. Saniyeler sonra gezegenler tekrar karşısındaydı ve hareketleri normale dönmüştü.

Bu kez hissedilen heyecan birinci aşamadaki kadar büyük değildi. İlk denemede duyulan korkunun da etkisi aynı şekilde azalmıştı. Ama sıfır düzeyinde de değildi elbette. Üftade'nin hisleri bu kez daha çok bir bilim insanı olarak işliyordu. İlkindeki duygusallığın yerini daha gerçekçi bir bakış almıştı. "Eğer olumsuz bir durum olacaksa bile zaten ilk aşamadan sonra ok yaydan çıkmış oldu. Bu aşamadan sonra yapılması gereken denemeyi tamamlamak." diye düşünüyordu.

Enrot'un işi bittiğinde güneş sistemini yeniden incelemeye başladılar. Görünüşe göre her şey eski haline dönmüştü. Dünyadan gelen veriler incelendiğinde ise yaşamın normal seyrinde aktığı ve insanlığın 2000'li yılların başında olduğu görülüyordu.

Bu önemli bir başarı anlamına geliyordu. Kitaplardan okuduğu tarih şimdi yeniden yazılıyordu ve buna müdahale etme, o tarihin içinde yer alma ve hatta tarihi değiştirme şansı vardı.

* Hikayede geçen bilimsel olaylar, günümüzün teknolojik koşulları uygun olmadığı için sonuçları bilinmeyen denemelerdir. Bu yüzden olayların sonuçları kurgu olarak karşımıza çıkmış ve bütünlüğün sağlanabilmesi için bazı fiziksel detaylar ihmal edilmiştir.

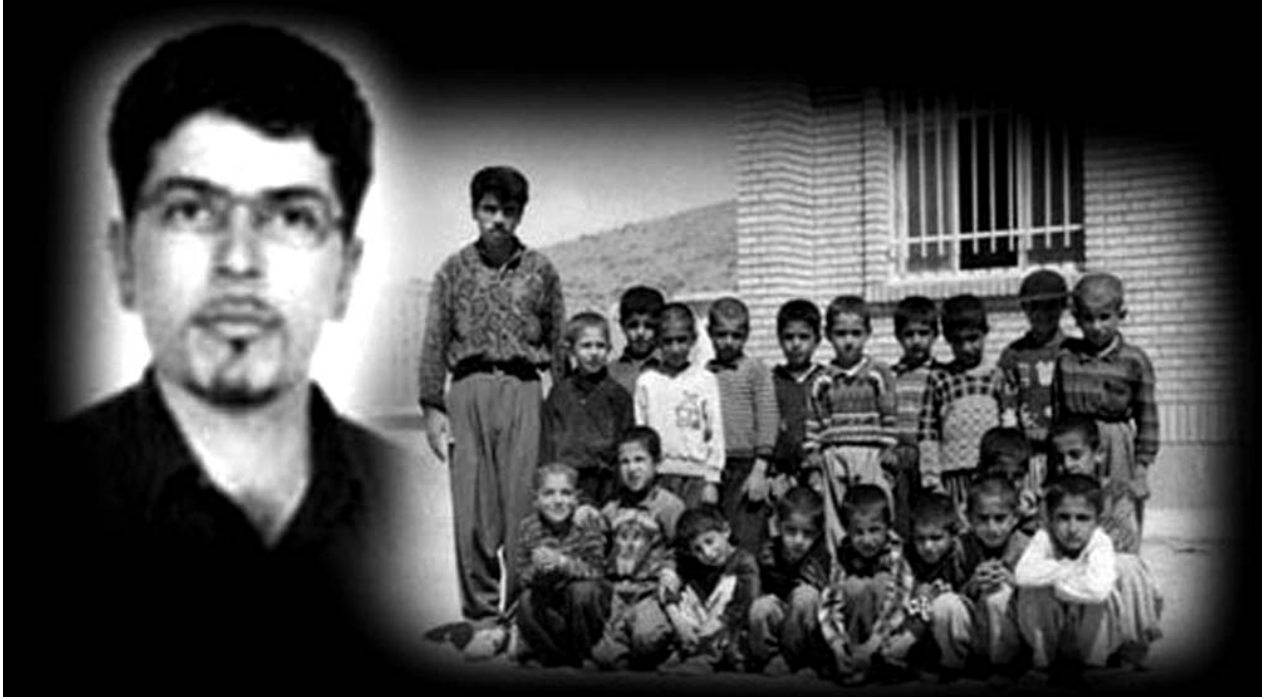
BİR CAN

*Bir can taşır bir bedende
Umuda yolculuğunun vakitlerinde
Umuda taşır belki, yorgun bacaklarında
Gülümser yarına inat bir başka
Geleceğini yüklemişti doğmasına
Belki her şey değişir anlamında
Yarına bir başka bakardı
Yeni doğan güne merhaba diyerek
Bir can taşır bir bedende
Yüreği kocaman bir halde
Umut olsun yarınlarına
Güzel düşlerinin kahramanlığına
Doğacaktı oysaki o
Ne olacağını bilmeden ağlayarak
Gözlerini şaşkın bir şekilde dikecekti
Onu var eden güzel varlığa
Kah ağlayacaktı kah gülecekti
Nasıl büyüdüğünü bilmeden
Kocaman gözleriyle bakacaktı dünyaya
Anasının kucağından daha soğuk
Şefkatsiz bir atmosfere doğru
Ne olacağını bilmeden yürüyecekti
Oysaki ne umutlar yüklemişti ona
Geleceğimizin büyük ufku diye
Umudumuzun güzel heyecanı olarak
Bir başka zamana akardı
Ne olacağını bilmeden
Zaman akıp gidecekti yaşamından
Oysaki anası hep bakacaktı ona
Dünyanın zalim hükümlerine
Karşı durmayı bilecekti kendinde
Dört duvar arasına düşecekti
Sırtına inen coplara inat
Yine de gülecekti zalime karşı
Anası gözyaşlarını dökenecekti
Yavrum nerde diye
Oysaki anası hiç kıymamıştı ona
Hep fedakar hep korumuştü
Nerden bilecekti olacakları
Umut yüklemişti küçücük bedenine
Küçücük bedeni kaldıramadı işkenceyi
Onursuzluğa karşı durmayı bilecekti
Haykıracak ölümüne özgürlük diye
Anasının umudunu verecekti
Güzel ve onurlu bir yaşamı
Anasına hediye edecekti
Onurlu tüm insanların
Unutulmaz bir kahramanı olacaktı
Yarınlarımız bir can bir bedendedir
Ne mutlu onurlu bir yaşama...*

Amed'li Orhan

zindan türkü söylüyor

Kemanger'in mektubu:

*“Kalbimin bir çocuğun göğsünde
atmasına izin verin”*

Aylardır hapisanedeyim. Hapishanenin benim irademi, sevgimi ve insanlığımı ezeceği ve beni ehlileştireceği sanıldı. Tarih kadar uzun, sonsuzluğa uzanan duvarlarla çevrili bir koğuşta tutuldum. Beni, sevdiğilerimden, ülkem çocuklarından ayıracağı sanıldı. Fakat, her gün hücremin ufak penceresinden uzak yerlere doğru yolculuğa çıktım ve kendimi onlar arasında ve onlar gibi hissettim. Buna karşılık, onlar bende hapsedilmiş kendi kederlerinin yansımasını göreceklerdi; böylece hapishane birbirimizle olan bağlarımızı derinleştirdi. Hapishane karanlığının güneşin ve ışığın anlamını zihnimden sileceği sanıldı, fakat karanlık ve sessizlikte alaca menekşelerin büyüdüğüne tanık oldum. Hapishanenin, zihnimin zamanı ve onun değerini unutmaya terk etmeye zorlayacağı sanıldı. Ancak hapishane dışındaki anları yeniden yaşadım ve yeni bir yol seçmek için yeni bir “ben” doğurdum.

Aynı zamanda, benden önceki tutuklular gibi, yeni bir şafağı görme umuduyla hapishanenin karanlığına dayanmak zorunda kalan işkence görmüş bir neslin son kişisi olacağımı umarak, yoluma çıkan bütün aşağılama, hakaret ve zulmü tüm kalbimle kucakladım.

Bir gün, onların “‘Allahına’ karşı savaş yürütmekten dolayı” ‘kafir’ olarak damgalandım. Böylece, adaletin ilmiği yaşamımı almak üzere dokundu.

Evin zindanında İdam

İran'ın işkence merkezi olarak bilinen başkent Tahran'daki Evin cezaevinde idam edilenler:

Şirin Elem Hulu: Tahran'da tutuklanan Şirin Elem Hulu hakkında ömür boyu hapis cezası verildiği ailesine bildirilmişti. Ancak avukatı PJAK üyesi olmakla suçlanan müvekkili Hulu hakkındaki cezanın idam olduğu açıklandı. İran'ın Mako kenti nüfusuna kayıtlı olan 28 yaşındaki Hulu, işkencesi ile ünlü Tahran'daki Evin cezaevinde tutuklu bulunuyordu.

Ferzad Kemanger: Kürt öğretmen Ferzad Kemanger, Temmuz 2006'da tutuklandı. Tutuklandığı 11 yıldır bir teknik kolejinde öğretmenlik yapıyordu. İşkence altında bacağı kırıldı ve kolu yandı. Aynı zamanda saçlarının bir kısmı da işkence altında koptu. Çenesi ağır yara aldı, ağır sağlık sorunları yaşıyordu. Devrim mahkemesi tarafından Şubat 2008'de hakkında idam cezası verildi. En az 16 ay boyunca tek kişilik hücrelerde tutuldu. 33 yaşında Ferzad Kemanger, Tahran'daki hücresinde idamı beklerken organlarını bağışlamıştı.

Ferhad Wekili: Temmuz 2006'da Ferzad Kemanger ve Eli Heyderiyan ile birlikte tutuklanan Kürt öğretmen Ferhad Wekili, meslektaşları gibi ağır işkenceler gördü, aylarca hücrelerde tutuldu. İdam cezası aldığı anda Tahran'daki Evin cezaevinde tutuluyordu. İdam cezası aldıkları duruşma 7 dakika sürmüştü.

Eli Heyderiyan: Ferzad Kemanger ve Ferhad Wekili ile birlikte Temmuz 2006'da tutuklandı ve idam cezasına çarptırıldı. Tahran yakınındaki Kerec Cezaevi'nde tutuluyordu

Ve bugünden beri istemeyerek idamımı bekliyorum. Ancak, bütün sevgili insanlarıma olan sevgimle, eğer yaşamımı kaybedeceksem, bütün organlarımla onları alınca yaşam bulacaklara gitmesine izin vermeye karar verdim. Ve kalbimin, ondaki bütün sevgi ve tutkuyla birlikte bir çocuğa bağışlanmasına izin verin. Nereden olacağı hiç fark etmez; Kaaron banklarında, Sabalaan Dağı yamaçlarında, Doğu Sahara kenarlarında veya Zağros Dağları'ndan güneşin doğuşunu seyreden bir çocuk. Tek istediğim isyankar, kıpır kıpır kalbimin, benden daha isyankarca kendi çocukluk arzularını aya ve yıldızlara ifşa edecek ve onlara sonradan bir yetişkin olarak ihanet etmeyeceğine dair onları tanık tutacak bir çocuğun göğsünde atmaya devam etmesidir. Tek istediğim, kalbimin yatağa aç giden çocuklar üzerine sabrını kaybeden birinin göğsünde; “bu yaşamda en küçük arzum bile gerçekleşmeyecek” diye yazan ve kendisini asan Haamed'in –benim on altı yaşındaki öğrencim- hatırasını kalbimde canlı tutacak birisinde atmaya devam edebilmesidir.

Hangi dili konuşuyor olursa olsun, kalbimin bir başkasının göğsünde atmasına izin verin. Tek istediğim, onun, nasırlı ellerinin kalınlığı eşitsizliklere karşı öfke kıvılcımlarını canlı tutacak bir işçinin çocuğu olmasıdır. Kalbimin, çok uzak olmayacak bir gelecekte, çocuklarının onu her sabah güzel gülümsemeleriyle selamlayacağı ve birlikte bütün neşe ve oyunları paylaşacakları bir köy öğretmeni olacak bir çocuğun göğsünde atmasına izin verin.

O zaman, çocuklar yoksulluk ve açlık gibi kelimelerin anlamını bilmeyecektir; “hapishane”, “işkence”, “baskı” ve “eşitsizlik” terimleri, onların dünyasında bütün anlamlarından yoksun olabilecektir. Uçsuz bucaksız dünyanın ufak bir köşesinde kalbimin atmasına izin verin. Sadece ona özenli olun, çünkü o, tarihi acı ve eziyet ile dolu ülkesinin insanların anlatılmamış hikayeleriyle dolu bir kişinin kalbidir. Kalbimin bir çocuğun göğsünde atmasına izin verin ki bir sabah yapabildiğim kadar yüksek sesle ve anadilimde –Kürtçe-, haykırabileyim: Bu uçsuz bucaksız dünyanın bütün köşelerine, bütün insanlığı sevme mesajını taşıyan bir rüzgar olmak istiyorum.

Çıplak Ayaklar

Yüzden fazlası “öldü”. Altı yüzden fazlası “sakat” kaldı. Ne yenildiler ne boyun eğdiler ne de vazgeçtiler amaçlarından.

Sağ kalabilenleri, yaptıkları başka şeylerin yanı sıra 10 yıldır süren tecrit koşullarını protesto etmek için ayakkabı giymiyorlar. Bilekleri zincirli, ayakları çıplak hastanelere ve mahkemelere götürülüyorlar. Başta görenler şaşırıyor hatta insanlar onları bazen parasızlıktan ayakkabı alamayan tutuklular olarak görüyor bir yerlerden terlik vs bulup getiriyorlardı. Ama çok geçmeden bunların siyasi tutsaklar olduğunu anladı bu çevrede bulunan insanlar. Böylece ayakların konuşması başladı. Basın ve televizyonun sansürlediği, devletin bir türlü kabul etmediği zindanları, tecridi, işkenceyi anlatıyorlar, hatırlatıyorlar. On yıldır hiç susmadan.

Bir gece ani bir baskınla bu çıplak ayaklar sürgün sevklerine yollanıyorlar, bileklerinde zincir ve çıplak ayaklı uzun bir yol. Uzaklara bir yerlere “nakil” ediliyorlar. Sürgünün yeni ismi nakil ya da sevk. Gittikleri yerde zorla çekiştirip üstlerini yırtarak, iterek, döverek, çırıl çıplak arandıktan sonra hücrelere atılıyorlar yeniden bir kez daha. Soyun deniyor onlara, çırıl çıplak soyun. Onlar da reddediyor, sonrası malum, kolları morarmış suratı yara bere içinde ve çırıl çıplak aranmış olarak doktora çıkarılıyorlar. Doktor bazen onları kırılmış kaburga ya da morarmış göz için hastaneye yollar. Böylece bir başka şehirde bir başka şehrin insanlarına başlar anlatmaya gerçeği çıplak ayaklar.

Duruşmalara götürüp getirirler onları. Bu duruşmalarda mahkeme heyetleri, “sanıkların” savunmalarında neler söylediklerine kulak asmazlar. Dosyalarında ne yazdıkları da önemli değil. Zira artık masumiyetin ve suçun delili bu çıplak ayaklardır. “Yargıçlar” da “sanık”ların sözlerine değil ayaklarına bakar. Ayakkabılıysa bir defa suçlu ya da masumdur. Ama ayağı çıplaksa iki defa suçlu, örgüt üyesi ve idamlıktır. Gerçi “yargıçlar” karar verir gibi yaparlar oysa karar çoktan başka mercilerce verilmiştir. “Yargıçların” görevi karar kendilerininmiş gibi rol yapmak. Bu merciler “çıplak ayaklara dikkat” demiştir. İşte bu nedenle yüksek mercilerin bırakmak istediği biri “çıplak ayaksa” “bağımsız yargı” tavrını koyar ve onu bırakmaz!

Çıplak ayaklılar, işkence gördük görüyoruz der. Morarmış kolları gözleri, kırılmış dişleri gösterirler. İsim verirler, tarih verirler. Mahkemelerse “bu bizi ilgilendirmez savcıya suç duyurusunda bulunun” der. Savcı ise bakar çıplak mı ayakları ve çıplaksa kovuşturmaya yer yoktur der.

Hatta bir keresinde “bağımsız yargı” korkunç bir hata yaptı, bu defa duruşma salonundaki tutuklular kalabalıktı, heyet üyeleri ön sıradaki tutsakların ayaklarını görebiliyordu ama arka sıradakilerin çoğu görünse de bir kaç görünmüyordu. Yargıçlar başlarını sağdan soldan uzatıyor, yılan gibi kıvrılarak arka sıradakilerin hepsinin ayaklarını görmeye çalışıyordu. Fakat yine de bir kaçının ayaklarını göremediler. Onlar da riske girip ayaklarını göremediklerinden birini, yetkili mercilerin “hukukun bağımsızlığı”na büyük bir saygı duyarak ve saygı çerçevesinde istedikleri “tahliye kararı” doğrultusunda bıraktılar. Sonra duruşma bitti ve ön sıradaki tutsaklar çıkarılınca arka sıradaki tüm ayaklar görüldü, o an heyetin suratı asıldı ve heyetin başkanı öfkesini dizginleyemedi veya buna gerek bile duymadan dişlerinin arasından tıslayarak yeni tahliyeciyeye “ben senin ayaklarının çıplak olduğunu görmemiştim yoksa seni tahliye etmezdik” dedi. Böylece yargının bağımsızlığı ilk ağızdan tartışılmaz bir biçimde bir kez daha ortaya kondu.

Çıplak ayaklar mı, onlar hala anlatmaya devam ediyorlar.

Mezartaşı Olmayan Adam

Ahmet Osman / H Tipi Cezaevi-G.Antep

Birazdan karanlık çökecek. Gece yarısından önce köye varamazdım. Ne değişecekti sanki, ha biraz evvel eve ulaşmışım ha biraz sonra. Beni bekleyen, benim için kaygı duyan kimsecikler yoktu ya. Stresten uzak bir düşünceyle patikadan az ötede büyükçe, sınır taşları gibi yere dikili bir taşa doğru yürüdüm. Çıkınımı yere bırakarak bir an taşa dayadım kendimi. Belki benden önce bu taşın dibini bir canlı kendine mesken etmişti. Taşa deri sürtünmesi izlerini farkettim. Bir hayvanın kendi için emniyetli bulduğu yer benim içinde hayhay emniyetli olabilirdi. Hayvanların sezgilerinin insanların sezgilerinden daha güçlü olduğuna inanmışımdır. Oturdum ve taşa yaslandım. Ağaçlar arasından güneşin batışını görebiliyordum, ufukları kan kırmızısı bir renge bürümüşü. Günün vedası böyle ağlayışlıydı işte.

Acıkmıştım. Çıkınımı açtım, karıştırdım. Önceki sabahtan kalan kuru bir ekmeğin parçası elime değdi. Çıkarıp ağzıma götürdüm. Ama o kadar kuruydu ki bir taş gibi dişliyordum sanki. Yine de o kuru ekmekleri kemirdiğim ufak kırıntılar dilime öyle bir lezzet veriyordu ki anlatamam. Bir yandan ekmeği kemirirken öte yandan uzamış dağın gölgesinde kalan meyve ağaçları arasında tedirgin hayvanlar gibi etraflarımı kolaçan ediyordum.

Geldiğim yolun ters tarafına bakınca bir karartı gözlerime takıldı. İn midir cin midir diye düşünürken iki ayağı ve büyük bir başı olan benim türümden bir canlı belirdi. Bana yaklaşan şey bir insandı işte. Nedense o akşam hiç kimseyle karşılaşp konuşmak istemiyordum. Yalnız kalma duygusu her şeyden daha ağır basıyordu. Gelip geçer diye düşündüm. Yine de beni görmesin diye iyice yere sindim. Artık taşın bir parçası olmuşum. Beni fark edebilmesi için gaybi bilen bir eren kişi olmalıydı.

Öyleydi. Bakışlarına odaklanan insan tam hizama geldiğinde yoldan saparak bakındığım yere doğru yürüdü. Biraz sonra tam da karşımda bir insan müsveddesi, paçavralara bürünmüş, yalın ayak, karışık uzun saçları gözlerine dökülen, bıyıkları sakalları bir olmuş, kirli tenli, bir deri bir kemik kalan bir adam önümdeydi. Ağır bir korku duygusu üstüme çöktü. İlk nasıl davranacağımı bilemedim. Ama o bir heykel gibi öylece önümde durdu. Sadece acı ifadeli olan bakışlarını bana dikerek derinde kalan gözbebekleriyle bir şey anlatmaya çalışır gibi bakakalmıştı. Gözbebekleri korkunç donuktu, ışık diye bir şey yoktu içinde. Öylece yerimde kalmaya dayanamazdım. Zorlukla elimi taşa dayayıp ayağa kalktım. Korkudan kesik kesik çıkan sesimle bir şeyler söylemeye başladım:

“Hoş geldin kardeş! Oturmaz mısın?” dedim.

Gözlerimi, diken gibi gözlerime batan bakışlarından kaçırmak istedim, yapamadım. Bir güç bakışlarımı da ona mahkum ediyordu. Kısa bir sessizlik ardından adam tiz ve zor duyulan bir sesle: “Allah senden razı olsun kardeş” dedikten sonra düşen çuval gibi kendini yere bıraktı. “İyi ki sana rast geldim kardeş” diye konuşmasını sürdürdü, “Hep aradım insanları.”

Acı çekmiş, zulüm görmüş bir insana benziyordu. Konuşurken bile ağlar gibiydi. Her kelimesinde bir çöküntü, bir umutsuzluk hissediliyordu. Onun sesini ilk duyduğumda ona karşı içimdeki korku duygusu yerini yavaş yavaş saygı duygusuna bırakıyordu.

En içten sesiyle, “çok yorgunum çok” dedi ve sonra gözlerini yere dikerek, her toprak zerresini inceler gibi bakıyordu.

Kuru ekmeğin parçasını hatırladım. Hala elimde tutuyordum ekmeği. Ona uzattım.

“Çok açılmış olmalısın” dedim.

Kutsal bir taş süzer gibi ekmeği göz uçlarıyla inceledi. Başını iki tarafa salladı, öncekinden daha üzgün bir sesle, “hiç aç değilim” dedi.

Donup kaldım. Uzun bir zamandan beri insanları arayıp duran, kemikleri derisinden fırlamak üzere olan bu yorgun insanın aç olmaması mümkün müydü? Anlamamıştım.

Adam düşüncelerimi okudu. Kelimelerini vurgulayarak konuştu: “Evet, hiç aç değilim!” Bir an durdu. “Zaten hiç acıkmam da” Hala ne demek istediğini anlatmamıştı ve ondan sonra ekledi, “çünkü ölüyüm ben!”

Birden bakışlarım ona yöneldi. Korkmuştum. Adam elini omzuma koyarak konuşmasını sürdürdü:

“Hiç korkma kardeş, bir ölüden sana ne gibi zarar gelebilir ki?” dedi ve durdu. Alaca karanlığın düştüğü çevremizi elleriyle göstererek devam etti konuşmasına: “Yıllar önce buraların bir yerinde öldürülmüştüm. Arkadaşlarım ölü bedenime bir çukur açıp sakladılar. Üzerimde ağlayacak zamanları yoktu. Üstüme de bir toprak tümseği koyup ivedilikle uzaklaştılar. Benim için dua edecek zamanları bile yoktu. Ve hemencecik unuttuverdiler beni. Zaten ne yapabilirlerdi ki, yükleri a-nımdan daha ağırdı. Kimbilir, çokları benim gibi toprak altı olmuş, unutulmuş, yadsız, duasız.” Yine durdu, sessizce etrafına baktı, baktı... Yüreği yaralıydı. Ve tekrar konuştu: “Bir gün bir şey uyandırdı: Annemin ağlayışı. Onu bırakıp savaşa katıldığım günden beri o ağlayış benimleydi. Bir an bile beni bırakmamıştı. Toprak altında kanım ayrıktı otu damarları gibi derine aktığı anda bile her ağlayış kuru etime girip beni uyandırıyor. Çürüyüp gitmeme hiç izin vermedi. Ve bir gün dayanamayıp topraktan başımı kaldırdım, dışarıya çıktım. Vampir gibiydim, güneş ışığı beni yakıyordu. Bir gölgeye sığınıp karanlık çökmesini bekledim. O andan sonra hep karanlıkta yolculuk yaptım. Gündüzleri gölgeliklerde geçirdim. Ta ki köyüme ulaşana kadar. Bir de ne göreyim, köyüm yıkılmıştı. İçimde bir ses, “annen öldü” demeye başladı. Bu sese inanarak annemin mezarını aradım. Bir mezar taşında büyük harflerle yazılmış annemin ismini gördüğümde yıkılıp kaldım. Annem gitmeme dayanamamıştı. Annemin ismi yazılmış olan mezar taşına sarıldım ve ağlamaya başladım. Yüzümü annemin ismine sürdürdüm. Sabah, güneş ışığı tenimi yakana dek o harfleri öptüm. İşte o an annem beni affetti. Birden bir sessizlik çöktü üstüme. Annem ağlamıyordu artık. Gölge bir yere çekilip saklandım. Karanlık çöktüğünde yola koyuldum, ta buraya kadar geldim. Ama mezar olmadığından gömüldüğüm çukuru bulamıyordum. İşte hala arıyorum...”

Sustu. Çöken karanlıktan yüz ifadelerini fark edemiyordum. Kelime bulsaydım belki bir şey söylerdim ama hiçbir şey aklıma gelmiyordu.

Ölü adamın sesini yine duydum:

“Beni bir çukura koyup başıma bir taş dikebilir misiniz?”

Yarın Adına

Recep Çitıkbel/ Bolu F Tipi

He ya

Demesi kolay

Bi huzme ışık umut

Ta karanlığın ortasında

Vurup yumruğunla

Açmak karanlığın kapısını beraber

Nefes almak

Bulutlanmak mavilikte

Ve sonra

Yağmak

Özlem özlem

Bereketli toprağına

Sevda da hastan

Büyüme boylanmak toprakla

Yarın adına

Boy boy

Aya, güneşe değercesine başın

El ele can cana sarılarak

Zulme karanlığa inat

Yıkarak karanlığın duvarlarını

Aydınlık bir dünya için

Sevdada hastan

Aştan yana...

Güler Zere Ölümsüzlüğe Uğurlandı

Uzun yıllar zindanlarda devrimci mücadelesini sürdüren Güler Zere, son savaşımını kanser hastalığına karşı verdi. Hastalığının ilerleyen son evresinde kamuoyu baskısı ve yoldaşlarının, siper yoldaşlarının mücadeleleri ile serbest bırakıldı. Ancak ilerlemiş hastalığı, artık tedavi edilemeyecek aşamadaydı. O'na, "dışarıda ölebilme" özgürlüğü tanınmıştı.

Güler Zere'nin dışarıda yazdığı mektubu yayınlıyor ve onu saygıyla anıyoruz

Öncelikle selam ve sevgilerimi gönderiyorum. Biliyorum ki şu anda içinde bulunduğum ruh halim, düşüncelerim merak ediliyor. Doğrusu hala duygularım tek bir tarafa doğru akıyor. Karışık.

Şimdi dışarıdayım. Yani özgür. Özgür bir ortamda tedavi edilmeye çalışıyorum.

Bugüne nasıl geldik? Elbette emekle, özveriyle, fedakarlıkla, azimle, "biz"im gücümüzle geldik. Zulmün elinde bırakılmadım. Mücadele dalga dalga yayıldı. İmzadan afişlere, afişlerden oturma eylemlerine kadar büyüdü. Kararlılıkla devam edildi. Öyle ki adımı duymayan neredeyse kimse kalmadı.

SENİN KARŞINDA ÖLMekten UTANIYORUM

Gün oldu soğukta, yağmurda kaldınız, gözaltına alındınız. Bunları duyunca her defasında ben daha çok hayata sarıldım. Yatmaktan utandım. Hani şair demiş ya; "senin karşında ölmekten utaniyorum" öyle bir şey benimki de.

Adeta bir kapıydı zorlanan ve o kapı açıldı. Mücadele zorladı o kapıyı. Mücadele açtı o kapıyı. Bugüne

mücadele ile geldik. Ben ne diyeceğimin zorluğunu yaşıyorum aslında. Teşekkür etsem... Bu mücadeleyi başlatan, yükselten, canlarıma, emek verenlere, omuzlayanlara, destek verenlere, basın emekçilerine teşekkür ediyorum.

GEÇ BIRAKILDIM

Geç bırakıldım. Fakat bunun sorumlusu mücadele değil. Aşık olan düzenin ta kendisidir. Beni ölümün kıyısına getirip öyle bıraktılar. Yaşam hakkım gasp edildi. Dışarıda "ölme hakkı" verildi. Bunu da unutmayacağım. Henüz içeride hasta tutsaklar var. Hala tecrit var. Ki tecridin ta kendisidir ölüm.

Benim bir yanımda buruk. Hastalık şu bu değil bu burukluğun sebebi. Sebep tutsak yoldaşlarım, dostlarımdır. Onları çok özliyorum. Beni teselli eden tek şey ise, ne yapıyorsam onlara yapıyorum. Kimin elini tutuyorsam onların sıcaklığını da parmaklarımdan arasına yüklüyorum. Ve yüreğimdaki gücün sebebi onlar, tüm sevdiklerim... Sizleri çok seviyorum...

Sevgi ve saygılarımla"

Güler Zere

Herokol'un Asi Yüreği

Mehmet Bağrıyanık /H Tipi Cezaevi / Antep

Ayakları onu yine aramaya götürdü. Şafaktan önce uyanan Apê Ehmo yüzünü Herokol'un yüksek tepelerine çevirmişti. Bugünlerde bir fisiltı dolaşıyordu Erkendililer arasında; gerillalar köye yakın bir yerlerdedirler. Herkes heyecanlıydı. Apê Ehmo da sağda solda çoban arar gibi gerillaları arıyordu.

Aramaktan yorgun düştüğü bir an oturup sırtını bir taşa verdi. Umudu kırılmamıştı. "Hele bir sigara içeyim, bu yaşlı ayaklarıma biraz güç gelsin, Allah büyüktür o zaman" diye düşündü. Terini elinin tersiyle sildi, başına sardığı kefiyeyi çıkarıp sıkıca sırtına doladı ve tekrar tozlu patikaya koyuldu.

Herekol serindi. Hala güneş, istediği kadar bu dağı ısıtmamıştı. Bölgenin en serin yaylaları, en sarp kayaları ve binbir çeşit dağ çiçekleriyle nam salmış Herekol. Bir de kış günlerinde kulakları sağır eden, bağırları bile yutan uğultusuyla yüreklere korku saran fırtınası ve boranıyla bilinirdi. Burada kış mevsiminde yaşam dururdu. Yaz oldu mu, yüzlerce köçer çadırı yamaçlarında kurardı. Köçerlerle beraber gerillalar da hareketleniyor, doğal yaşamın ve savaşın kanunu garip bir şekilde iç içe geçiyordu.

Apê Ehmo yıllardan önce gerillalarla tanışmıştı. İlk buralara uğrayan gerilla grupları onun kapısını çalmış, ona güvenmişlerdi. Apê Ehmo her zaman sevgiyle onları yüreğine basmış, canını dişine takarak kapısını onlara açmıştı. Zorlu anlarda onların yanında bulunmuştu. İki çocuğu; oğlu Şahin ve küçük kızı da gerillalara katılmışlardı. Apê Ehmo çocukları için çokça kaygılanıyordu. Öyle günler olurdu ki sadece onları düşünür onları merak ederdi. Gurur da duymaz değildi. İki çocuğunu da bu topraklar uğruna veren bir babaydı o.

İşte şimdi Apê Ehmo bunun için merak ettiği, üzüldüğü ve gurur duyduğu çocukları için buralardaydı. Buralara gelen bir grup gerilla içinde oğlu Şahin de var diye duymuştu. Şahin'in yüzünü görmeyeli kaç yıl olmuştu! Şahin'i görenler; "oğlunuz öyle bir boylu poslu olmuş ki, görürsen çınar sanırsın. Sakal da bırakmış, konuşunca, bildiğimiz çocuk Şahin değil de büyücek bir adammış konuşur diye sanırsınız..." derlerdi. Apê Ehmo taş dibinde işte bu söylenenlere dalmıştı. Ah bir görseydim diye düşünmekteydi. Önce bir tokat yapıstırıp niye hiç bizi sormadığını sorardım, sonra da yüreğime basardım. Bir de Şahin de buralarda onun yürüdüğü yollarda yürümüş, onun oturduğu taş diplerinde oturmuş diye hayal etmekteydi. Bir an bu hayalle Şahin'i görmüş olup seviyordu.

Apê Ehmo o gün ikindiye kadar gerillaları aradı. Kaniya Tüyê civarında uzun uzun dolaştı. Ormanlara, kayalıklara ve hala karın erimediği tepelere bağırdı, ıslık çaldı. Cevap veren çıkmadı. Bir patikada belli belirsiz ayak izleri fark etti. Kamı daha bir kaynadı. "Evet, onların ayak izleri" diye kendi kendine söylendi. Sonra bir çobana rastgeldi. Hemen sormaya başladı.

"Hiç kimseyi gördün mü buralarda?"

Çoban Apê Ehmo'yu tanırdı. "Kimse"den neyi kastettiğini anladı.

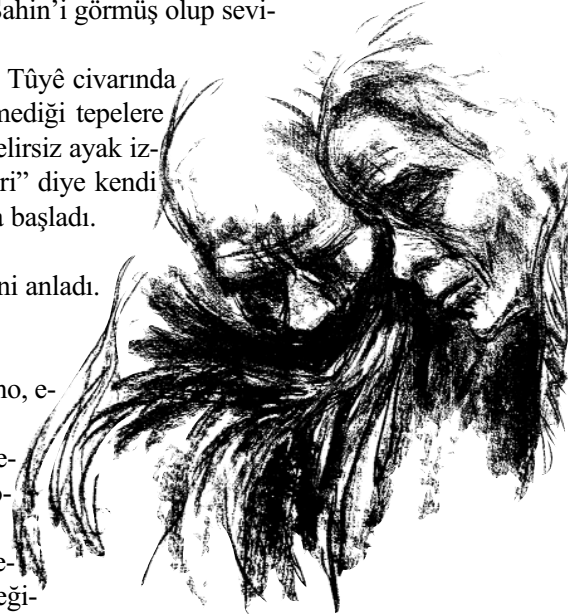
"Gerillalar mı?" dedi "ha evet, akşam köye geliyorlar."

"Akşam mı dedin?"

"Akşam akşam." Biraz durdu. "Azıcık sabırlı ol Apê Ehmo, evine de uğrarlar muhakkak"

"Demek öyle ha, gelecekler!" Apê Ehmo'nun sesi heyecandan değişivermişti. "Eğer akşama gelecekler..." dedi ve sözünü tamamlamadan çobanı orada bıraktı. Köy yolunu tuttu.

Apê Ehmo köye vardığında güneş Herekol'un karlı tepelerini kızıla boyamıştı. Gökteki bulutlar gri, pembe ve morun deği-

şik tonlarıyla alacalanmıştı. Kapıdan girer girmez eşine ve kızına seslendi.

“Muhbet! Selma!”

İkisi de Apê Ehmo'nun bu telaşını gördüklerinde koşup yanına geldiler. Eşi Muhbet.

“Xêr e, çi bû?” diye sordu.

Apê Ehmo;

“Ne mi olacak?” Bir müjde verir havasındaydı. “Acilen güzel bir şey hazırlayın, bu akşam misafirimiz var.

“Misafirimiz de kim olacak?” diye sordu eşi. O da aynı telaşı kapmıştı.

Apê Ehmo güler bir yüzle müjdeyi verdi.

“Kimler olacak yani, bizimkiler işte.” Durdu. Sesi ni kısarak, “belki de Şahin'imiz” dedi.

O akşam Apê Ehmo'nun evinde bayram havası vardı. Sevinç dolu üç yürek aynı heyecanla çarpıyordu. Evde en güzel yiyecekleri hazırladılar. Kapıyı sonuna kadar açtılar. Beklediler.

Gecenin ortasına doğru köyün yukarı tarafından köpekler havlamaya başladı. Apê Ehmo yerinden fırladı, ay ışığında dışarıyı süzdü. Köpek havlaması geldiği tarafa bakınca patika üstünde karartılar fark etti. Yer yer karartılara asılı parlayışlar, silahlar ay ışığında ışıltıyordu. Karartılar Apê Ehmo'nun kapısında uzun gölgeler gibi durdu.

Tokalaşıp sarıldılar. Apê Ehmo onları içeriye aldı. Gaz lambasının loş ışığında uzun uzun süzdü onları. En çok bir sakallıyı arıyordu gözleri. Sonra içinde ‘hayır, Şahin'im yoktur aralarında, yoksa gelip sarılmaz mıydı bana’ diye düşündü.

Haklıydı, oğlu gelmemişti. Gelenlerden biri “oğlunuzu merak etmeyin. Size selamları var. Bir işi çıktı da gelemedi. Önümüzdeki gece hep beraber geliriz” dedi.

Gerillalar biraz sohbet ettikten sonra gitmeleri gerektiğini söylediler. Apê Ehmo ile eşi ve kızı onların gereken ihtiyaçlarını tamamlayıp yolcu ettiler onları.

Yıllardır özlemler bekleyen Apê Ehmo, ona bir yılmiş gibi gelecek olan bir günün nasıl geçeceğini düşündü. Yakın ve uzak zaman sınırları belirsizleşmişti; oğlunu yarın göreceğine seviniyordu, ama bunca zaman beklemeye dayanamıyordu.

Sabah olduğunda Apê Ehmo eşine;

“Ben bahçeye gideceğim” dedi. “Biraz sebze meyve toplayıp geleceğim. Siz de birkaç tavuk kesin, akşam evladımızı çok iyi karşılamalıyız.”

Apê Ehmo bir sepet eline alıp köyün dışındaki bahçesine yollandı. Su kenarındaki uzun kavaklara vardığında hava oldukça serinleşmişti. Dere gürül gürül akıyor, nefis sesi Apê Ehmo'nun içini dinlendiriyordu. Öğlene kadar bahçede gezip dolaştı. Öğlen vakti olunca sepetini doldurdu, eve doğru yola çıktı.

Apê Ehmo köyün uzağındaiken uzaktan araba uğultusu duydu. Hayra alamet değildi bu. Kim köye arabayla gelir ki. Asker olmasın diye düşünürken, top sesleri de motor uğultusuna karıştı. Nava Bêra tarafından korkunç patlama sesleri duyuldu. Çatışmaydı bu. Apê Ehmo'nun içine bir kaygı, bir korku seli aktı kötü bir şey olacağını seziyor gibiydi. Sepetini yüklenip hızlı adımlarla köye doğru yürümeye başladı.

Korktuğu başına gelmişti. Köyün içi asker ve korucularla doluydu. Her yer tutulmuş, mevzi haline sokulmuştu adeta. Apê Ehmo'nun bir sepetle eve geldiğini gören karakol komutanı onu durdurup alaylı bir gülüşle.

“Misafir mi var? Yoksa o kadar sebze yiyeceksin?” diye sordu ve Apê Ehmo'yu bir tekmeyle yere devirdi. Sepetteki sebze ve meyveler yere döküldü. Apê Ehmo acı içinde kendini doğrulttu, ayağa kalktı, komutana yüksek bir sesle:

“Neden vuruyorsun?” diye sordu. “Ortada bir şey yokken bu zulmünüz niyedir?”

Bu esnada köylülerin kimliklerini toplayan bir asker elindeki tüm kimlik kartlarını komutana uzattı. Komutan Apê Ehmo'yu göstererek, askere; “şunun da kimliğini al” dedi. Sonra Apê Ehmo'ya döndü. “Ayrıca sana bir sürprizim var, bekle biraz, göreceksin!” dedi.

Apê Ehmo hiç aldırmadı. Kaygısızdı. Ne yapacaklarsa yapsınlar, her şeye hazırdı zaten. Nice defa işkenceden geçmiş, olmayan zulmü görmüştü. Her zaman da alını açık, düşmanına boyun eğmeyen biri olarak halkı arasına dönmüştü. Bu çevrelerde Apê Ehmo'yu tanımayan yoktu. O, yaşını aşan işlerle uğraşan, başarılmasını başaran biriydi. Nasıl ki Erkend Herekol'da sivrilmişse Apê Ehmo da Erkend'de sivrilmişti. Okuryazar değildi. Sözüünün eri, herkesi dinletebilecek meziyetlere sahip, ağırbaşlı bir kişiydi.

Acıların biçimlendirdiği yaşlı yüz çizgileri biraz daha belirginleşmiş, parlayan gözleri biraz daha çukura kaçmıştı. Hiç olmadığı gibi derin düşüncelere dalmıştı. Neyi aklından geçirdiğini hiç kimse kestiremiyordu o an.

Apê Ehmo bir ara gözleriyle eşini ve kızını aradı. Eşi kapının önündeydi, ama kızı ortalıkta gözükmiyordu. Eve doğru gidip kızına bakmaya yeltenecekti ki, iki asker kollarına sıkıca yapıştı. Yaşlı adam, bedenini onların elinden kurtaramadı.

Herekol'un tepelerinde çatışma hala sürüyordu. Yol boyunca dizilmiş askeri araçlar dağ yoluna tırmanıyordu. Her taş dibi bir mevziydi, taşın arkasından bir silah namlusu dağın zirvesine doğrultulmuştu.

İkindiye doğru bir ara silahlar sustu. Çatışma durdu. Biraz sonra askeri araçlar geri dönmeye başladı. Ötede patika üstünde askerler katır sırtında bir şeyler taşıyorlardı. İnsan cesetleriydi bunlar.

Gün batımına doğru yüzlerce asker patikadan köye indi. Gergindi suratları. Sonra bir grup Apê Ehmo'nun evine doğru yürüdü. Sırtında bir ceset olan bir katır da onlarlaydı. Cesedin elleri, ayakları yere doğru sarkmıştı. Üzerinde gerilla elbiseleri olan bu ceset, her yerinden kurşunlanmıştı. İnsanı huzursuz eden bir görüntüydü bu. Katırı Apê Ehmo'nun evi önünde durdurup, bir kum torbasıymışçasına cesedi yere yıktılar. Ölü gerillanın yüzü yukarıya doğru döndü. Sakalları uzamış bir gençti.

O anda Apê Ehmo'nun eşi Muhbet bir çığlık kopardı, cesedin üzerine koştu. Cesede ulaşır ulaşmaz yürekleri parçalayan, öfke dolu bir bağırtıyla haykırdı:

“Ev Şahinê min e! Ev Şahinê min e!”

O anda komutan Apê Ehmo'ya döndü. Sinsi bir gülümsemeye Apê Ehmo'nun yüzüne baktı. Sonra konuştu.

“Hemen karakola gel, gereken işlemleri yaparız, kimliğini de alıp dönersin” dedi.

Askerler köyden çıkar çıkmaz köylüler Apê Ehmo'nun evine koşular. Ağıtlar, zılgıtlar ve gözyaşlarıyla köye bir yas çöktü.

Apê Ehmo o gün acıların en büyüğünü yaşıyordu. Yıllardır görmeye hasret kaldığı evladının yüzünü, kan içinde görünce çaresizlikten yere yıkılmıştı.

Ama kızı Selma neredeydi şimdi?

Şahin'in cesedi katır üstündeyken gözleri Selma'nın öfkeli yüzüne çarpar gibi olmuştu Apê Ehmo'nun. Belki de o an bir hayaldi gördüğü. Hayır oydu. Dağılmış saçları, hırpalanmış elbiseleri... Belki de o zaman bir çığlık atmıştı katır sırtındaki kurşunlanmış genci gördüğünde...

Apê Ehmo ayağa kalktı. Ölmüş evladını unutmuştu, yaşayan evladını merak ediyordu. Eve doğru yürüdü. Kapıyı iteledi, evin içine girdi. Evin tüm bölümlerini deliler gibi aradı. Selma'yı bulamıyordu. Büyük bir korkuya kapıldı. Ne yapacağını bilmiyordu artık. Samanlığın önünden geçerken Selma'nın ayakkabılarını yerde fark etti. Samanlığın tahta kapısına yaklaştı. Tüm vücudu korkudan titriyordu. Avucunun ortasıyla kapıyı araladı. Kapının açılmasıyla gün ışığı da onunla birlikte içeriye daldı. Apê Ehmo'nun gözüne çarpan ilk şey kendini tavana asan ve boşlukta ağır ağır dönen Selma'nın bedeni oldu. Apê Ehmo gözlerini kör edercesine kapattı. Dizlerinin bağı çözüldü, yere yıkıldı. Kafasını kaldırıp bir kere daha samanlığın tavanına baktı. Selma hâlâ boşlukta dönüyordu. Selma'nın dağınık saçları sararmış yüzü ve yırtılmış elbisesinden çıkan çıplak omuzlarını örtüyordu.

Apê Ehmo'nun acısı hala yerdeyken karakoldan çağırıldılar onu. Gittiğinde kimliğini ve diğer işlem evraklarını ona verip köyüne yolladılar.

Ama Apê Ehmo köyüne ulaşamadı. Onun kurşunlarla delik deşik olan bedenini köylüler köye taşıdılar.

Dün Şahin için kazdıkları mezar yanında bugün babasına bir tane kazdılar.

Adnan Çelebi
Antep H-Tipi Cezaevi

PEPÛLA HELEPÇÊ

Ezim ji pênc hezar pepûlekan yek

Kimyabaran dibim

Her salvegera Helepçê

Dibim dayîkek kezêbşewitî

Xwe bi ser zarokan de tavejim

Li ser devki bi erdê ve dimînim

Dibim pitîkek dev di pêsera dê de

Bernadim

Dimîjim hetani

Em bi hev re bê can dibin

Her şev di xewna xwe de

Kimyabaran dibim li Helepçê

Ji şaxebiyana jiyane diweşim

Û

Her sibe

Bi birînen kimyabaranî

Dest bî rojê dikim

Pepûlekek birîndar im ez

Li nava jarbajarê qirkirî

Di dilê welate wêrankirî de

Heviyên xwe av didîm

Ji bo kwlîlkên

Pepûle xwe li ser deynin

Da ku şîn bîn xeyalên zarokan

Lî pêpula diyerim

Çol bi çol

Deşt bî deşt

Çiya bî çiya

Ji bona wan

Careke din li Helepçê bicivînim

Can didim

Koşuyorum olanca gücümle
Ayaklarımda derman kalmamacasına
Duraksamadan
Kulaklarımda
Gökkuşağını boyayan işçilerin
Naif şarkıları
Koşuyorum duraksamadan
Kafamı kaldırdığımda gökyüzüne
Yeni doğan güneşin üstünde
Çocuk gülüşleri görüyorum

Tanrım ne zor!
Bir tarafta yeniden yaratılan bir dünya
Öbür taraf kan revan
Sarmalıyım
Yaraları illa sarmalıyım
Ve yazmalıyım her şeyi
atlamadan
Bir çocuğun gülüşünü
Bir askerın ölüşünü

Bu koşuda ilk önce ayaklarım
Bıraktı beni
Lanetli et parçalarıydı sadece
Ama iş çok
Durmamak gerek
Her yer kan revan
Aldım kalemi elime
Her satırım
Beni yukarıya taşıyan bir merdiven
Ayaklarım yerde
Ayaklarım oldu kelime ve harfler

Çünkü eskisinden çok daha hızlı
yürüyordum.

Yazmalıydım.
Yeni bir dünya kuruluyor
ve ben içinde olmalıyım
Ayaklarım yok biliyorum
Ama yinede koşmalıyım

Karabasanlar bırakmadı peşimi
Sinsi
Yavaş ve ölümcül
Geliyor.
Ondan daha hızlı olmalıyım
Adım Ostrovski
Ölüme inat yaşamak

Tutkuyla
Sevmek
Umutla
Sinsi katil gözlerimi alıverdi birden
Karanlık
Ne ağır geldi görememek
kağıdı ve kalemi
Ne ağır yazamamak içindekileri
Neden sonra
Döküleverdi gökyüzündeki yıldızlar
Dokunuyordum
Hissediordum
Yaşıyordum
Körlük
Gerçekten görmemek değil
Gerçek körlük
Elinin altındaki öyküyü görmemek
Evet kızıyordum
Elinin altındaki öyküyü görmeyenlere
Yanımdayım
Ateşi çalanların yanımdaydım
Yazmalıydım çocukların hikayelerini
Yazmalıyım ellerim güçsüz
Gözlerim
Gözlerim karanlık
Ayaklarım yok
Sanmayın size sızlandığımı
Ben biliyorum siz de bilin
Birçoğunuzdan daha güçlüyüm
Dün akşam hemşirem başımda ağladı
Biliyordu sonu
Dili varmıyordu söylemeye
Ne olurdu bir senem daha olsaydı
ve çalışabilseydim
Gökkuşağını boyayan işçiler için.
Güneşi aydınlatan gülüşler için
yazabilseydim.
Sen
Şu anda bu satırları okuyan sen
En çok da sana kızıyorum
En çok senin için ağlıyorum
Ölüm
Kara bir gölge gibi sararken bedenimi
En çok senin umursamaz
Anlamsız
Acınası haline.

Ayışığımızı Andık

*“181 günde / Zayıf kadına / Beyaz ölümü / giydiremediler / Ve ölü Partizan / Gitti / Gitti Denize /
Ufka / Zafere / Gitti / Gık bile demeden / Sevdası bizde kaldı”.*

Bu sevdanın yol göstericiliğinde 26 Haziran günü tüm Ayışığı Sanat Merkezleri olarak Aysunumuzu anarken ona dair anıları paylaştık ve bizlere bıraktığı mücadelesini devam ettirme kararlılığımızı bir kez daha açıkladık.

Aysun Bozdoğan Ölümsüzdür

26 Haziran Taksim

26 Haziran Taksim

27 Haziran Adana

26 Haziran Adana

26 Haziran İzmir

Vicdanımızın yitik yanı:

Güldünya Tören

Ciran Yıldırım

Bu bir hikâyedir. Ürkek adımlıların hikâyesi. Bu bir ağıttır. Gözyaşını içerisinde akıtanların ağıdı. Bu adsız kara yazgılların hikâyesidir. Her daim kardeşimiz olarak andığımız ama yüreğimizden ve nefesimizden uzak toprakların hikâyesi. Vicdanımızın yitik yanlarıdır onlar. Sessiz haykırışlar, mezarlı ve kefesiz ölümlerdir. Bir gülüşe fırsatı olmayan hayatlar... Onlar adsız ölümlerimiz. Feminist şovmenlerin her daim ağzına sakız ettiği, tenimizde ıslaklık hissi uyandırmayan gözyaşlarımız.

Onlar radyodan şarkı istediği için öldürülen, onlar Siirt'te 6. kattan aşağıya atlayıp ölmediği diye düştüğü yerde bıçaklananlar, onlar diri diri toprağa gömülen Medine'ler... Onlar vicdanımızın yitik yanları işte. Kardeş elin tuttuğu tetikle can verenler. Babasının üzerine attığı kumla hayata veda edenler. Bir el uzanmaz onlara sadece bir el kalkar ve bir yumruk olur, iner hayat tepelerine. Öldüklerinde adlarını hiç düşürmeyiz dilimizden ama yaşarken anmaya bile cesaret edemeyiz onları.

Görünmez dikenli tel olmuş vicdanlar. Ve ayrılmış, aynı coğrafya üzerinde insanlar. Vicdanlar ve geçit vermeyen teller. Ve telin öte yakası ölüm. Telin öte yakasına atılan ölümlerin yası tutulur burada. Vicdanını yitirmemiş azınlık ağlar onlar için. Ve tellere takılı binlerce yitik vicdan sanki sahibini bekler. Beden, ruh ve vicdan kavuşur, ağlar. Biz sizinle ağlamaya bile cesaret edemedik dercesine ölü vicdanlarımız ağlar onlar için.

Acının, hüznün, gözyaşının diğer adı onlar. Hani bir türkü der ya " Ana beni bir çocuğa verdiler/ Verdiler de günahıma girdiler" İşte basit gibi görünen bir türkü dizesine konu olan yüzlerce, binlerce haykırış onlar. Çeşitli dil, din ve halkın kadınları, kızları onlar. Acının ve ölümün ortak payda olduğu coğrafyada adsız, dinsiz, kimliksiz ve gülüşsüz tek vücut kadınlar, kızlar onlar.

Bütün hayatı -ki aslında yoktur onların bir hayatı. Her daim birileri sahip olmuştur onların hayatına- elinden alınmıştır onların. Sevmek... yoktur öyle bir lüksleri ya da sevseler bile birini bir günah işledik sanar, susar onlar. Yoktur dudaklarına bir türkü takıp, kötü sesine aldırış etmeden elleri cebinde, bir nehir kenarında güneşi ve çiçekleri koklama lüksleri. Hayalden öte tarifsiz bir arzudur bu onlar için. Dedim ya sevmek, yoktur öyle bir lüksleri. Bir gün falancanın oğlu gelir. Rıza-gönül sormadan verirler onu. Ve bir günyine dayakla süslendiğinde hayatı, gökyüzüne takılır düşleri ve sorar boşluğa sorusunu " Peki Tanrım sevdiğim de döver miydi beni?" Cevapsız ve yanlış kişiye sorulan bir soru olduğunu anlar. Kalkar ayağa. Siler burnunun kanını. Ve başlar akşam yemeğine.

İşte böyleymiş vaziyet. Ve böyle bir zamanda 1982 yılında Bitlis'in Mutki ilçesinde bir kız çocuğu doğmuş. Belki babası o an "Kız oldu, ulan ben böyle şansın..." demiştir. Ama her yeni doğan gibi illa bir ad gerekti... Kıza isim takılırken, sanki bütün bir coğrafyanın kara yazgılı kadınlarının feryatları boynuna bir kolye gibi asılmıştı. Ve kulağına okunan ezanla bütün kara yazgılıların çılgılığı iletilmişti sanki. Kızın adı "GÜLDÜNYA" konmuştu. Ve Güldünya büyümüş, koca kız olmuştu. Bir gün teyzesinin oğlu Servet Taş'ın tecavüzüne uğramış. Korkmuş, diyememiş hiçbir şey. Ama hamile kalmış bu tecavüzden sonra. Karnı büyüyünce, aşiret sorguya çekmiş Güldünya'yı. O da anlatmış her şeyi. Aşiret Güldünya'nın Servet'e kuma olarak gitmesine karar kılmış. Ancak Güldünya kabul etmemiş. Ve Servet köyden kaçmış ama Güldünya'nın türkülerden başka gidecek yeri yokmuş. Aşiret onu İstanbul'a göndermiş. Ardından abisi düşmüş yola. Amacı Güldünya'yı öldürmekmiş. Güldünya İstanbul'da bir tanıdıklarının evinde, bir odada mahpusluk yaşıyormuş. Abisi odaya girmiş, silahını doğrultmuş ama vuramamış Güldünya'yı. Bir ip atmış Güldünya'nın önüne "Kendi işini kendin bitir" der gibi. (Burada herkes "Mutluluk" filmi hatırlıyor değil mi? Ama bunlar batıda film olabilir. Oysa Doğu'da gerçeğin ta kendisidir.) Güldünya kaldığı odadan kaçmış. Polise sığınmış. Polis Güldünya'yı kadın sığınmaya vermek yerine köylerinde imamlık yapan birinin yanına göndermiş. Güldünya burada görece rahatmış. Doğum yapmış. Bir erkek çocuğu olmuş. "Benim gelecekte umudum yok, bari çocuğum umut olsun, bari çocuğum gelecek olsun" demiş ve oğlunun adını "Umut" koymuş. Oğlunun öldürülmesi korkusuyla evladına doyamadan evlatlık vermiş onu. Güldünya bu evlatlık olayından sonra çökmüş. Yemeden içmeden kesilmiş.

Bu sırada Bitlis'de Güldünya'nın hikâyesi kulaktan kulağa yayılır olmuş. Güldünya'nın abisi ve küçük kardeşi İstanbul'a gelmiş yeniden. Güldünya'yı kaldığı evden Bursa'ya götürme bahanesiyle almışlar. Küçük kardeş yolda pusuda bekliyormuş. Güldünya'yı görünce silahını ateşlemiş ve Güldünya yaralanmış. Hastaneye kaldırmışlar. Polis gelmiş Güldünya kimseden şikâyetçi ol(a)mamış. Ve polis hastaneye nöbetçi bırakmadan gitmiş. Gece iki kardeş Güldünya'nın odasına girmişler ve kafasına iki el ateş ederek öldürmüşler onu.

Aile önce kabul etmemiş cenazeyi, sonra olay basında yer bulunca kabul etmek zorunda kalmışlar. Binlerce kişi cenazesine katılmış. 60 araçlık konvoy oluşmuş onun için. Adına Aylin Aslım ve Zülfü Livaneli şarkılar yapmış. (ki onu yaşatmayı beceremeyen devlet onun adına yapılan şarkıyı "müstehcen" bulup yasaklamış.) Kadın dernekleri açılmış onun adına ve parasızlıktan çoğu kapanmış. Artık o bir slogan olmuş. Artık o her dilde anılır olmuş. Diyanet İşleri Başkanı "taa ABD'den gelmiş onun için!" Bakanlar çocuğuna sahip çıkacağına söz vermiş! vs vs işte.

Ama ölmüş o. Evladının sesine ve kokusuna doyamadan. Ama ölmüş o. Sevmeye bile fırsat bulamadan. Yaşarken değersizmiş ama en değerli ölü olmuş o. Yaşarken kimlikte yazılı olan adının mürekkebi bile uçup gitmiş ama adı en çok anılan ölü olmuş. Yaşarken değeri bilinmeyen ölürken attığı çılgılık her yüreğe sapanmış. Ama ölmüş o. Tıpkı diğerleri gibi. Ölmüş ve ölmeye devam ediyor. Bir şeyler değişene dek. Bir şeyler olana dek.

Şimdi soracaklar ya öte diyarda diyecekler: "Sen kimsin?"

"Ben Bitlis'de başlayıp, İstanbul'da biten bir türkiyüm diyeceğim."

"Yaşamak nedir?" diyecekler.

Bende : "Kaçmak" diyeceğim.

En büyük özlemimi soracaklar.

Bende: " Karnımda büyüyip kucağıma alamadığım oğlumun kokusu" diyeceğim

"Peki, sevdin mi hiç?" derlerse.

"Fırsat olmadı" derim.

Peki, Güldünya kızdın mı bize derlerse de

İşte o zaman sadece güleceğim.

Siyasi değildir siyahîdir benim özgürlüğüm
82 Anayasasında yasadışıdır benim sesim
Düşünce suçtur çünkü sivil(!) anayasada
Suskunluktur benim sesim,
Konuşsam da anlayamazlar dilimi, yasak dilimi...
Düşünmek var eder siyahî suçlarımı
Sınıfta inkılâp tarihinin pürüzsüz zemininden kalmış
Haklarım, siyahî haklarım.
Der ve yutkunur yaşlı çocuk.
Halkımın siyahî çocukları... Yorgun çocukları...
Buğulu gözlerinde siyahî demir parmaklıklar
Çocuk koca adamdır dağların diyarında
Toplum bilimi suskun siyahî halkımın karşısında
Kaçıyor tarih, kaçıyor toplum bilimleri
Kendini kapatıyor karanlık Ortaçağ Avrupası'na
Övünüyor resmi tarih dökülen kanlarla
Övündükçe dili güneş dil oluyor,
Balçıkla sıvanıyor siyahîlerin dili
Kart Kurt oluyor, susuyor
Sustukça çoğalıyor sesi adam çocukların
Ve der ki çocuk,
Güneş balçıkla sıvanmaz, dilim de susmaz
Güneş dilin yavan ışığıyla...
Siyasi değildir yasaklanmış sloganlarım
Çocuk bahçeme atılan mermilere isyandır
Taşlarım var dağlar diyarımda, şimdi avuç içimde
Korkar üstün ırkın(!) güçlü, silahlı elleri,
Avuçlarımda saklı dağlarımın çakıl taşlarından.
Korktukça övünür kanlı destanlarındaki kusursuz liderleriyle
Esmer halkıma yaşam hakkı bir lüftüdür devletin
Ah benim siyahî suçlarım, küçük bedenime sığmayan
İsyanlarım, yutkunmalarım...
Ve susar yaşlı çocuk, yutkunur.
Kardeşlik eritmekse sarı, yeşil ve kırmızımı
Zincire vurmaksa haklarımı devlet lütuflarıyla
Sınıfta bırakmaksam halkımın tarihini
Siyahîleştirmekse dilimi...
Ah güneşin üstün ırkı,
Daha nice yağmurlar yağar, nice güneşler açar göklerde
Süsler daha nice gökkuşağı renkleri nazlı dorukları,
Buğulu gözlerinde parlar, sürgün edilmiş gözlerinde
Ve yok edemez ne mermi ne de zincir
Doğanın tebessümünü.

Şebnem Tan

Önsöz'ün 5. yılı vesilesiyle

sanat pratiği üzerine bir deneme yazısı

Vedat Düşküler

Önsöz'ün varlığını duyurduğu ilk sayısının üzerinden beş yıl gibi bir zaman geçti. Önsöz aynı kulvarı paylaştıklarıyla arasındaki farkı belirgin bir şekilde ortaya koydu. Bu fark geride bıraktığı beş yıl içinde daha belirgin bir hal aldı. Kültür sanat yayınları büyük bir iddia ve heyecanla yayın hayatına başlarlar fakat kısa süre sonra kendini tekrara düşerler. Daha sonra ya sınırlı bir yayın olarak kalırlar ya da taşınması zor olan bir yük. Nihayetinde de kapanmayla sonuçlanır bu serüvenler. Ancak Önsöz sabırlı bir çalışmayla beş yılı geride bıraktı. Önsözcüler yaratmak istedikleri toplumsal düzenin, kültür sanat çalışmalarını kendilerine yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerden biri olarak görüp Önsöz'ü hazırlıyorlar ve bu amaca yönelmiş bir çalışma içindeler.

Önsöz yayın hayatına başlayıp ilk sayısı ile okurlarıyla buluştuğunda, bu dönemde sanat cephesinde durağan bir dönem yaşanıyor. Varolan kültür sanat çalışmaları varlıklarını korumaya çalışıyorlardı. Önsöz varlığıyla bu mücadeleye ortak oldu. Omuzlardaki yükün altına omuzunu koyup yükü omuzlamaya ortak oldu. Yeni bir mevzi oldu.

Önsöz ilk sayılarında kültür sanat çalışmalarında kendi sözünü oluşturma dönemi de yaşamış ve ön çalışmalarıyla ve kurumlaşmalarıyla kendi sözünü oluşturmuştur. İlk dönemlerde kendi anlayışı temelinde kültür sanat tanımını geliştirirken öte yandan devrimci kültür sanat cephesinin yaşadığı pratik sorunlara ortak olmuştur. Baskılar, gözaltılar, tutuklamalar karşısında dayanışmacı bir tavır almıştır ki kendisi de gözaltılar tutuklamalara maruz kalmıştır. Böylesi dönemlerde dayanışmacılığın devrimci bir tutum sergilemiştir.

Önsöz'ün yayına başladığı yıllarda kültür sanat alanında (genel anlamda devrimci sanat) bir içe kapanma, darlaşma yaşanmıştır. Bu dönemde kimi çevreler liberalizmin etkisiyle çalışmalarında yönlerini değiştirdiler. Devrimci sanat anlayışından 'muhalif sanat' anlayışına kayan bir ayrım olmuştur. Devrimci sanat, devrimci kültür terk edilerek, liberal sol kültür temelinde muhalif sanat anlayışını işlemeye başladılar. Bu sanat anlayışı ve pratiği, bir dönemin kapandığını söyleyerek, dönemin yükünden kurtulmaya gi-

riştiler. Bu pratiklerini ifade edecek argümanlar bulmakta gecikmediler. Kapitalizmin kendini yenilediği, buna karşı Marksizmin yenildiği, devrimler çağının kapandığını, Marksizmin yeni dünyayı açıklamaya yetmediği vb. görüşlerle Marksizmi terk edip yeni gelişmelerdeki dinamiklere gözlerini kapatanlar, burjuva cephesinde meydana gelen değişimlere gözlerini dikmiş, kendilerini bu gelişmeler temelinde 'yenileyerek' sermayenin kollarına bıraktılar. 'Elveda Proletarya!'

Bu kesimler, kültürel çalışmalarını ticarileşmiş sistem yapısı içinde oluşturmaya başladılar. Bu oluşturma ve muhaliflik en geniş anlamıyla, kültürel mücadeleyi ve o mücadelenin kapitalist toplum ilişkilerini işçi sınıfı ve ezilenler lehinde yapmayı amaçladığı değişim ve dönüşümü ve pratik politik mücadelenin bir parçası olarak görmekten uzak. Bu kesimler işçi sınıfı ve ezilenlerin kültürüne değer biçmiyorlar, bu kültür içinden değer yaratacak, popüler kültüre yedeklenecek bir meta olarak görüyorlar. Bu kesimlerin sanat alanında ideolojik tavır almada ve politik tavır geliştirmede yaşadıkları tutarsızlık görülüyor... Ancak bir diğer gerçekte devrimci sanat alanında ideolojik tavır almada ve politik tavır geliştirme de yaşadıkları tutarsızlık görülüyor... Ancak bir diğer gerçekte devrimci sanat alanında, Marksist alanda yer alanlarında sanat gerçekliği, sanat pratikleri, tarihsel, biçimsel vb. anlamda sanatı kavramsal açıklığa kavuşturma, bir belirleme ilişkisi kurmada bulunma, sanatın diyalektik materyalist açıklanması görevi karşımızda durmaktadır. Sanat üretilirken ortaya çıkan ilişki biçimlerini ve niteliksel farklılıkları açıklayarak belirleme ilişkisi kurmak gerekmektedir.

Kültür sanat çalışmalarında devrimci sanat alanında kalarak yeni gelişen dinamikleri görerek, bu gelişen dinamiklere dair yapıt, eser, ürünleri, nesnel bir değerlendirme süzgecinden geçirerek devrimci sanat alanına dahil etmek gerekmektedir. Bu, etkileşim kanallarını açmak ve dahil olmakla olacaktır. Aynı zamanda kültür sanat anlayışının daha belirginleşmesini de getirecektir.

Sanatın üretici güçleri sermayenin egemenliği altında, hızla gelişmekte, sanat üretimi giderek tekelleşmektedir. Sanat bir mülkiyet biçiminde bir meta aracına dönüşerek, değer içeren bir metaya, sömürü aracına dönüşmüştür. Sanat üretimi, sanatçı denilen, oyuncu, ressam müzisyen, yazar vb. elinde toplanmıştır. Bunun dışında kalan insanlar burjuva sanat tarafından tüketici haline getirilmiştir. Burjuva sanat, insanları sanat üretiminden uzaklaştırmış, sanat pratiği dışına çıkarılan insanlar, edilgen ve pasif bir tüketici konumunda konumlandırılarak birer meta tüketicisi haline getirmiştir. Sanat üretimi ellerinde toplanmış sanatçısı, üretim araçları sahiplerinin pazara sunduğu bir kukladırlar. Bunların en çok satan, en çok dinlenen, en çok okunan vb. şekilde sunulmaları, birer ikona dönüştürülmeleri, pazarlanmaları bu işletmelerin ayakta kalması için zorunludur.

Önsöz'ün kış sayısında Ruhan Mavruk'un röportaj yaptığı Kazım Demir'in "Ben bir şairim, işçi şair" diyerek anlattığı aslında sosyalist bir düzendeki durumu özetlemektedir. Sosyalist düzende sadece diğer işlerinin yanında şiir yazan vb. insanlar olacaktır.

Sanat üretilirken, ortaya çıkardığı ilişkiler, bunların biçimleri ve aralarındaki niteliksel farklılıklar incelenerek, gelişme süreçleri, olguları tarihsel bağlarıyla açıklanması, ilişkileri kurulmalıdır. Sanatın üretiminde meydana gelen tekelleşme, üretimin tek elde toplanması ama tüketiminin toplumsallaşması bu toplumsal tüketimin, kitleler üzerinde yarattığı etkiye karşı sanat cephesinden tepki gelişmiştir. Bu tepki, edilgenleştirilen, pasif bir konumda konumlandırılan tüketiciyi bilinçlendirme temelinde kurmuş ve bu bilinçlendirmeyi belli bir pratik olarak ortaya koymuştur. Bu anlayışa göre sanat şimdiki toplumun bağrında yavaş yavaş gelişen ve gelmekte olanın bilgisini verirken, gelmekte olan toplumu da hangi güçlerin kuracağını da tanımlamalıdır. Sanat bir ideolojik pratik temelinde kurulduğunda, sanata yüklenen işlev bilimsel bilgi vermek ve sanatın işlevi içeriğe indirgenir. Bu taşıdığı içeriğin açıklanmasıyla sanat gerçekliği özdeşlenir. Sanat ideolojik bir mücadele aracı haline getirilir. Dolayısıyla iki farklı pratik özdeşleştirilir.

Sınıflı toplumda sanatın toplumsallaşmasından söz edilemez. Sanatın üretici güçleri sermayenin egemenliği altında gelişip, sanat tekelleşirken, üretimi az sayıda insanın elinde toplayan bu mekanizma çözümlenmeden sanatın toplumsallaşması mümkün değildir. Sanatın toplumsallaşması yönünde verilen mücadele önemlidir. Sanatta üretim ilişkileri ve üretici güçler arasındaki çelişki, ekonomik ve politik düzeylerce belirlenmektedir. Sanatın bu düzeyler üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Toplumsal ilişkileri, sanat üretiminin temelini oluşturan, bu ilişkileri çevreleyen, denetleyen güçler arasındaki çelişki, düzeyler arasındaki ilişki belirlenmelidir. Üretim araçlarına sahip olanların aynı zamanda zihinsel üretime de sahip olduğunu söylemiştir Marks. Toplumun tamamına açık olması gereken sanatı az sayıdaki insanın elinde toplayıp diğer insanları bu üretimin dışında birer tüketici olarak konumlandırmasına karşı insanların tekrar üretici konumuna getirilmesi, toplumda varolan uzlaşmaz çelişkilerin çözülmesiyle mümkündür. Toplumdaki bu uzlaşmaz çelişkilerin üzerini örten ideolojik pratiklerdir. Sanat bu ideolojik pratiklerden insanların şüphelenip sorgulamasını sağlayabilir. Bu pratikler, sanatsal faaliyetleri (eser, ürün, resim, tasarım vb.) belirli kişilerin, yazarın, ressamın, besteleyenin vb. üstün becerileri sonucu ortaya çıktığı yönünde algılar. Sanatı kapitalizmin çelişkili yapısı içinde düzenlendiğini gizler ve asıl gerçeğin toplumsal işbölümü olduğunun görülmesini engeller. Sanatsal üretim de tarihsel olarak belirlenmiş maddi üretimin bir ürünüdür. Tarihsel gelişim içinde ortaya çıkan her toplumda, toplumlar sınıflara bölündüğü için üretim tarzı, değişim tarzları belirleyicidir. "Bu görüş açısından, bütün toplumsal değişimlerin ve politik devrimlerin ereksel nedenleri, insanların kafalarında, insanların sonsuz gerçeği ve adaleti daha iyi kavramalarında değil, ama üretim ve değişim tarzındaki değişimlerde aranmalıdır." (Marks-Engels Seçme Yapıtlar, cilt 3, s.161) Sanatta bu değişimler "her söz konusu çağın dönüşümün eğitimini yansıtan gerçekliktir. Dolayısıyla çağın ve toplumun 'gereksinmelerini giderebilecek' hale getirilen 'metalar' gibi farklı 'biçimler' alır. (s.163) Sanatta toplumsal ihtiyaçlara cevap veren maddi bir pratiktir. Sanat aldığı biçim farklılıklarıyla toplumsal gereksinmelere cevap vererek var olur. Sanattaki değişim ve dönüşümde üretimin değişip dönüşümüne bağlıdır. "Kapitalist üretim yöntemini tarihsel bağlantısı ve belirli bir tarihsel dönemdeki kaçınılmazlığı içinde ve bundan ötürü, kaçınılmaz çöküşüyle birlikte göstermek..." (s.160) Bu tarihsellik içinde sanat ve sanat pratiği tarihsel anlamını bulur. Ve sanat pratiğinin dönüştürülmesi anlam kazanır. Sanat bu tarihsellik içinde anlaşıldığında, o tarihsel tanıklığının yanında üretildiği dönemin ideolojik bakış açısını da yansıtır. Örneğin Sovyetler Birliğinde resim sanatında işçilerin işverenleri süpürüp çöpe atmaları teması tarihsel tanıklığın yanında tarihsel ilerlemeye göre ayarlanmış sınıfcılık anlayışını da yansıtır.

O halde 'ürünün önce üretene sonra tüketene köleleştirdiği' kapitalist üretim biçimi yerini toplumsal üretime bırakacaksa, toplumsal ilişkilerin dönüştürülmesi gerektiği gibi sanat pratiğinin dönüştürülmesi

gerekir. Bu dönüşüm “politik egemenliğin kültür tekelinin ve zihinsel önderliğin” yıkılmasından başka bir şey değildir. Kapitalist işbölümünün getirdiği ayrımları ortadan kaldırarak bugünün tüketicisi konumuna itilmiş insanların tekrar üretici kılan bir dönüşüm sanatı gerçek işlevine kavuşturur. “Toplumun her üyesine yalnız maddi bakımdan ... değil, ama herkesin bedensel ve zihinsel yetilerini özgürce geliştireceği ve kullanacağı bir yaşam sağlamanın olanağı- bu olanak şimdi ilk kez vardır ama vardır.”

Yaşamı bu maddilikle tanımladığımızda, sanatı bir ideoloji pratiği ile sınırlandırmayız. Sanat ele aldığı konuyu, belli bir anı sabitleştirerek konunun kurgusu içinde verir. Onu tarihselleştirerek onun dışında konumlanır ve bunu tüm boyutlara yansıtır. O alıcısını ve izleyicisini vb. Etkisiyle yönlendirebilir. Örneğin Hatırla Sevgili dizisi izleyicisinin o dönemin yayımları edinme yönünde etkilemiştir. Sanat bilimsel bilgi de veremez, ki ya o zaman sanat bilimi bir eyleyiş aracı haline gelir. Ki o zamanda pratik ilişkiden söz etmek gerek, dolayısıyla sanat bilimsel bilgi de veremez. Bilimin ortaya çıkardığı bilimsel gerçeklere yönlendirebilir. Tarihsel dönüşümün motoru sınıf savaşlarıdır. Sanatta bu savaşın bir parçasıdır. Dolayısıyla sanatta dönüştürme mücadelesinin bir parçası olarak görülmelidir. Aynı şekilde sanat gerçekliği, bir üretim biçimi olarak çözümlenerek sanatın alt yapı üst yapı ilişkisi ve bu düzeylerin etkisi kavramlaştırılarak açıklanmalıdır. Marks, Engels’in ‘Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm’ yapıtlarında proletarya için söyledikleri “Bu işin tarihsel koşulları ve böylelikle doğasını anlamak, şimdi baskı altında bulunan proletaryaya, başarmaya çağrıldığı bu önemli koşulları ve anlamı üzerine eksiksiz bilgi vermek, bu proleter hareketin teorik dışavurumunun, bilimsel sosyalizmin ödevidir.” (sy. 81) sözünü şöyle çevirebiliriz: Sanatın tarihsel koşullarını ve bu koşullar içinde maddi pratik varoluş biçimlerini onun düzeyler arasındaki ilişkisi, etkisi, ideolojisi ve politika ilişkisi üzerine bilgi vermek, proleter hareketin teorik ödevidir. Bu ödev yerine getirildikçe sanat tanımı geliştirilerek, büyük iddiası doğrultusunda bildiği gibi yapmaya devam edecektir.

Önsöz’ün beşinci yılını kutluyor, bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyorum.

ÖNSÖZ

5 YAŞINDA...

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir, bu da onun ÖNSÖZ’üdür diyerek çıktık yola...

Yürüyüş sürmekte...

DÜNYA TİYATROLAR GÜNÜ

Hey oradakiler...

Yurdumun dört bir yanında sahnelere çıkan meslektaşlarım, sahne gerisinde alın teri döken yaratıcı dostlarım; Ankara, Adana, Antalya, Diyarbakır, İzmir, İstanbul, Trabzon, Erzurum, Tekirdağ'da el ele tutuşan kardeşlerim Dünya Tiyatro günümüz kutlu olsun.

Yer yüzünün her köşe bucağında seyircilerini selamlayan yol arkadaşlarım Güney Afrika'da, Mozambik'de, Küba'da, Çin'de, Japonya'da, Almanya ve İngiltere'de, İran, Irak, Filistin'de amansız direnen kardeşlerim Dünya Tiyatro günümüz kutlu olsun.

Size bu kutlama metnini "2010 da Avrupa Kültür Başkenti" ilan edilmiş bir kentin tiyatro salonlarından yoksun bırakılmış, seyircisi ile oyuncusu ötekileştirilmiş, yoksullaştırılmış, kimsesizleştirilmiş, karmaşanın ve koca bir yalanın esiri haline getirilmiş İstanbul'dan yazıyorum.

Sevgili meslektaşlarım,

Benim ülkemde yalan, gündelik kandırmacanın, göz boyamanın, sıradanlaştırmanın, hiçe saymanın adıdır.

Benim ülkemde talan, ortak değerlerimizi emperyalist tekellere ve yandaş cemaat örgütlerine pazarlamanın adıdır.

Benim ülkemde Barış-Eşitlik-Özgürlük, yalnızca kuşların kanatlarında gökyüzünde dolaşır.

Benim ülkemde hak, hukuk, bağımsız yargı ve yasalar önünde aynılık ayaklar altındadır.

Benim ülkemde, son yedi yılda insanların yüzde yirmisi yoksullaşmış, işsizlik aynı oranda çoğalmıştır.

Benim ülkemde Eğitim-Sağlık-iletişim ve onlarca kamu alanı özelleştirilmiş, sistemler teslim alınmıştır.

Benim ülkemde işçi ve çalışan hakları gasp edilmiş, örgütlenme özgürlükleri yasalarla bastırılmıştır.

Benim ülkemde tarım emekçileri, köylüler hiçleştirilmiş, emperyalist dayatmalara kurban edilmiştir.

Benim ülkemde din, bezirganların elindedir ve aydınlığa, barışa ve eşitliğe karşı patlamaya hazır bir silah haline getirilmiştir.

Benim ülkemde, halklar arasına aylık tohumları ekiyor, insanların topluca ülke dışına sürgün edilmeleri konuşuluyor.

"Açılımlar" adı altında ne olduğu bile anlaşılmayan kampanyalar yürütülerek toplumumuz suskunlaştırılıp, tek tip haline dönüştürülmeye çabalanıyor.

Ülkemde halen tiyatro salonları, kültür merkezleri yıkılıyor.

Ülkemde oyunlar, yazarlar, çizerler yasaklanıyor, davalar açılıyor.

Devlet Tiyatroları, Opera Bale ve Senfoni için, siyasi iktidarın kirli emelleri açığa çıkıyor. Bu köklü kurumların özelleştirilmesi için komisyonlar kuruluyor.

Müzelerimiz, kütüphanelerimiz aynı sona doğru iteleniyor.

Dünya insanlığının ortak mirası olduğuna inandığımız kültürel kalıtlar, paketlenerek

alınıp-satılabilen metalar haline dönüştürülüyor.

Tüm sanat alanlarındaki yaratıcı dostlarımızın özlük hakları, gasp edilmiş durumdadır.

Özel, amatör, belediye tiyatroları; üniversite tiyatroları, tarihimizin en kötü yıllarını yaşıyor.

2010 da "Avrupa Kültür Başkenti" ilan edilmiş İstanbul'dan görülenler yalnızca bunlar değil elbet.

Ülkemin tüm sanatsal yaratılarına uygun tek mekan Atatürk Kültür Merkezi, rant avcılarının kirli çıkarlarına kurban ediliyor.

Kentlerimizin kültürel dokuları üstünde, "dönüşüm" adıyla paylaşım hesapları yapıyorlar.

Bir arada yaşama geleneklerimiz, çıkar uğruna budanıyor.

Kimilerimiz yalan tıkmak için padişah özentilerinin sofralarında bağdaş kurarken, kimilerimiz yüreklerini işçilerin, emekçilerin verdikleri onurlu mücadelenin yanına katıyorlar.

Biliyoruz ki; ülkemizin üstünde çoğalan bu kara bulutlar bir gün yok olacak ve hepimiz insanlığın yaktığı büyük bir meydan ateşiyle birlikte ısınacağız.

Barış hepimizi için,

Eşitlik hepimiz için,

Özgürlük hepimiz için olduğunda, sahnelerimizden çoğalan alkışlar alkışlara karışacak.

Önümüzde uzun bir yol ve daha haykırmamız gereken binlerce sözcük var.

Yaşasın Dünya Tiyatro Günümüz.

Tarih nehir gibi akıyor. Kimi zaman çağıl-
dayan şelaleye dönüşüyor ve metrelerce yüksek-
ten patlayarak değıyor yatağına... Kimi zaman
menderesler çizerek, boz bir yılan gibi kıvrılarak
akıyor zamana...

İlkel komünalden günümüze, insanlık nehri
menderesler çizerek, uçurumlardan atlayarak
bugünlere geldi.... Ne zaman ki insanlık
mücadeleden doğurdu kendini, sanat da hep
onunla beraberdi. Bugün küçük bir kızın
umudunu mağara duvarlarında, Roma'da bir
kölenin hayallerini bir rölyefte, Avrupa'da bir
serfin düşlerini bir renkte, fabrikada bir işçinin
yarınlarını bir notada saklı bulabiliyorsak; bu
mücadele ve sanatın yoldaşlığının eseridir. Yeter
ki bakmasını, yeter ki duymasını, yeter ki his-
setmesini bilelim! Günümüz toplumunda her şey
gibi sanat da bir meta haline geldi. Bu yozlaşmış
zamanda, günümüzün çarklarında ezilip yok
olmak yerine; o büyük nehri, doğru yatağı akıt-
mak, yarının insanının tohumlarını bugünden
atmak, tarihi ve insanı değıştirmek, özgür bir
dünya için bizimle bir olup üretmeye sen de var
mısın? Yarınlar uğruna, emeğin kavgasında,
sanatınla yer almak istiyorsan sen de aramızda
olmalısın...

Mart Kültür Sanat ve Düşünce Derneğı

Yaz '10

İtfaiye İşçilerinin Sergisine Ziyaret

Bir haftadır Taksim Gezi Parkı'nda hazırladıkları sergi ile mücadelelerini devam ettiren İtfaiye işçilerini Ayışığı Sanat Merkezi olarak Devinim Tiyatro Atölyesi, Grup Emeğe Ezgi ve Şair Ruhan Mavruk birlikte ziyaret ettik.

Güzel bir tesadüf oldu. İtfaiye işçilerine destek için bağış kutusuna para atmak için gelen küçük bir kızın adı da Ayışığı idi. Ayışığı olarak bu tesadüfe çok şaşırдық. Küçücük bir kız çocuğı ama kocaman bir yürek... Adı Ayışığı...

Dayanışmanın bir başka örneğini İtfaiye ve İski İşçileri 2 Nisan'da Ankara'da gösterdi. Polis barikatının hemen önünde tekel işçileriyle kurulan mücadele birliğinin en güzel örneğini sergilediler

97

ONSÖZ

ÇADIRKENT SERGİSİ

Ayıışığı Fotoğraf Atölyesi olarak 78 gün boyunca Tekel işçileriyle birlikte olduk. Onların 78 gün boyunca sürdürdükleri eyleme biz de fotoğraf karelerimizle tanıklık ettik. Binlerce fotoğraf arasından zorlanarak seçtiğimiz karelerden Tekel/Çadırkent adıyla bir sergi açtık. Aynı zamanda sergimizi, Çadırkent'ten arda kalan dövizler, pankartlar, önlükler ve daha birçok anı ile örnek bir Çadırkent kurduk Ayıışığı'nın salonuna. Sergimizi gezmeye gelenler istedikki biraz olsun soluyabilsinler Sakarya caddesinde kurulan Çadırkent'i...

Yine aynı sergi kapsamında 28 Nisan tarihinde bu kez direnişteki işçileri bir araya getirip deneyimleri paylaşmak için davet ettik Çadırkent'imize. Tekel, Okmeydanı, İtfaiye, Marmaray, Samatya, Çemen, ATV-Sabah, Amed tuğla işçileri... Bir çığ olup sokağa, eyleme akan işçi bölükleri, seslerini, soluklarını bir araya getirmişler. Deneyimlerini paylaşmak, sonuçlar çıkarmak için tartışıyorlar. Etkinliğe katılım yoğundu. Adıyaman Tekel'den Mehmet Akbaba, İstanbul Tekel'den Metin Arslan ve Suat ... , Beşiktaş İtfaiye Baştemsilcisi Ayvaz Karakaya, Devrimci İşçi Komiteleri adına Ali Ekber Seven, Şair Ruhan Mavruk, Marmaray işçisi Mikail Özkan konuşmacı olarak yer aldılar.

13 Haziran günü ise Gazi mahallesinde Gazi Ekin Sanat Derneğinin karşısına kurduk Çadırkent'i. Gün boyu müzikle, şiirle ziyaretçilerle doldu park. Gün, ortaklaşa yapılan kahvaltı ile başladı. Kahvaltı sonrası, herkes söyleşilere koyuldu. "Çadırkent'te gün, piknik havasında sohbetler, içilen sıcak çaylar ve öğle yemeği ile sürdü. Ve sonra yine Emeğe Ezgi geldi. "Hava Döndü, İşçiden İşçiden Esiyor Yel" dediler. Kendi ezgilerini seslendirdiler, on yıllardır halkın belleğinde yer etmiş ezgileri getirdiler yeniden bize. Halaylar sürerken, dinleti yine Söz Veriyoruz diyerek bitti. Ama ne müziğe doymuştu, ne şiirlere. Gazi gençliği, kendi şiirleri ve kendi ezgileriyle geldi. Etkinlik, işçi slaytlarıyla ve Bahara Ezgi'yle Emeğe Ezgi'nin klipleriyle sürdü. Havanın kararmasıyla birlikte artık açık hava sinema gösterimine geçebildik. Saatler 21.00'i gösterirken, 87 yapımı Çark filminin gösterimi başladı. İşçilerin yaşamını, sömürü düzenine onurlu başkaldırıışlarını ve Kazlıçeşme'deki büyük deri atölyelerinde yaşanan dramı anlatan film, günümüzün yaygın işçi emekçi direnişlerine de işık tutuyordu.

Mücadele Birliği Platformu'ndan UPS'ye Ziyaret

Gün boyu sıcak paylaşımlarla sürdü ziyaretimiz, Diyarbakır Tekel işçisi, kendi Çadırkent eylem günlerinden çıkardığı dersleri anlatarak, UPS işçilerinin de mücadele ederek kazanacağına inandığı belirtti. Şair Ruhan Mavruk, “emekcanlar merhaba” diye başladı konuşmasına. Bir işçi çocuğu olarak kendi sınıf kardeşlerine sahip çıktığını, her zaman onların yanında olduğunu belirterek, “Kalmaya Dair” adlı şiirini işçilerle paylaştı. Grup Emeğe Ezgi ise söylediği marşlar ve halaylarla grev çadırını canlandırdı. Coşkunun yoğunluğuna yaşandığı ziyaretimiz işçilerin her gün saat 14.00’da yaptığı slogan atma eyleminin ardından sona erdi. İşçilerin sunduğu sıcak çayların eşliğinde yapılan sohbetler, öğle yemeğinin sıcak paylaşımıyla daha da bir güzelleşti. Grev çadırında içilen çayın, yenilen yemeğin tadını hiçbir yerde bulmak mümkün değildir. Bir kez daha anlamış olduk bunu.

ŞİİR ve EDEBİYAT

Ekin Şiir Atölyesi

Antep Ayışığı Sanat Merkezi'nde 20. yüzyıla iz bırakan şairler ve şiirleri üzerine bir söyleyişi yapıldı.

Program 30 Mayıs günü saat 15.30'da Nazım Hikmet, Cığırxwin, Mahmut Derviş, Paul Eluard, Mayakovski, Yannis Ritsos, Neruda, Aragon, Nizar Qabbani'inin fotoğraflarından oluşan ve slaytta Kürtçe, Türkçe ve Arapça şiirlerin okunduğu sinevizyon gösterimi ile başladı.

Ardından söyleşiye geçildi. Söyleşinin açılış konuşmasını yapan Şair Kazım Demir 20. yüzyılın toplumcu sanat üzerindeki etkisinin dünyadaki çalkantılardan olduğunu belirtirken toplumcu sanatın gerekliliğine de değinerek sözü araştırmacı Mustafa Ercan'a bıraktı.

Neruda, Nazım, Aragon, Mahmud Derviş, Paul Eluard, Mayakovski, Yannis Ritsos'u anlatan ve 20.yüzyıla bıraktıkları izleri örneklerle zenginleştirirken, Homeros destanlarının nasıl bir çağın tanığı olduğunu, dönemine dair belge niteliği taşıdığına önemine değinerek, şairlerin birer şiirini okuyup konuşmasına son verdi.

Konuşmadan sonra Ekin Şiir Atölyesinin hazırladığı şiirler ilgiyle dinlendi. Ve söyleşiye devam edildi. Edebiyat üzerine çalışmalar yürüten Serdar Ekmekçi, Arap edebiyatını anlattı. Arap edebiyatının İslami baskıdan dolayı ifade güçlüğü çektiğini, ama aynı zamanda zengin duygu akımına sahip olduğunu söyledi. Acıların coğrafyası olmasının bu duyu zenginliğine yol açtığını belirten Ekmekçi, Arap halkının dünya şairi Nizar Qabbani gibi bir çok şairi de anlatırken şiirlerinden de örnekler sundu.

13 Haziran Pazar Günü ise Nazım Hikmet ve Ahmed Arif için anma etkinliği düzenlendi.

SÖZCÜKLER CAN YÜCEL'İ ÖZLER

6 Haziran Cumartesi günü Gazi Mahallesi Ayışığı Sanat Merkezi'nde tiyatro gösterimi ve devrimci sanat üzerine söyleşi yapıldı.

Saat 16.00'da Tiyatro Simurg'un sahne almasıyla başlayan etkinlikte Mehmet Esatoğlu ve Bilgesu Ataman'ın rol aldığı "Sözcükler Can Yücel'i Özler" adlı oyun sergilendi. Can Yücel'in yaşamından kesitler aktararak, onun dünyaya, yaşama, sanata bakışı anlatıldı.

Sık sık alkışlar alarak devam eden oyundan sonra Tiyatro Simurg oyuncularıyla bir söyleşi gerçekleştirildi. Tiyatro Simurg oyuncularını, Taksim Ayışığı Sanat Merkezi'nden Songül Yücel, şair Ruhan Mavruk, şair Nazım Akarsu'nun da katıldığı söyleşide devrimci sanat, alternatif tiyatro ve şiir üzerine sohbetler yapıldı. Etkinlik izleyicileri de oyun üzerine düşüncelerini aktararak sohbet katıldılar. İşçi ve emekçilerin sanatsal etkinliklere çok az gidebildiklerini, devrimci sanatçılar ve kurumlar sayesinde tiyatro, müzik ve şiir dinletilerini izleyebildiklerini belirterek, Ayışığı Sanat Merkezi'nden başka etkinlikler de beklediklerini söylediler, Tiyatro Simurg'a başka oyunlarıyla da onları semtlerinde görmek istediklerini belirttiler.

Yağmurlu bir havaya rağmen etkinliğe gelenler Ayışığı Sanat Merkezi'nin sıcak çayları eşliğinde, yaklaşık iki saat süren sohbetin ardından Tiyatro Simurg ve Ayışığı emekçilerine teşekkür ederek ayrıldılar.

2 Temmuz Sivas Anması

Tarih 2 Temmuz 1993... Sivas... Adı sazla, sözle, ozanlarıyla anılan şehir... 400 yıl önce haksızlığa, ezilmeye, horlanmaya karşı isyana durmuş Pir Sultan Abdal'ın şehri... Ve sistemi içerden düzeltmeye çalışanlara karşı, belleklerimize silinmez bir şekilde kazınmış "Bozuk düzende sağlam çark olmaz" gerçekliği... Bu söze uymayıp Osmanlıya kapılanan Hızır Paşa'nın Sivas'a Vali olup Pir Sultan Abdal'ı astırdığı şehir...

Pir Sultanı anma şenliği için, dört bir yandan aydınlar, sanatçılar, semah ekipleri kalkıp gelmişlerdi Si-

vas eline 93 yılının 2 Temmuz'unda... Amaçları Pir Sultan'ı anmaktı sazla, sözle... Kimsenin hazırlanan katliam senaryosundan haberi yoktu. Etkinlikler düzenleniyor, yazarlar kitaplarını imzalıyor, semah ekipleri gösterilerini yapıyor, bir yandan da sinsi sinsi katliam hazırlıkları yapılıyordu. Her yıl olduğu gibi bu yılda festival olağan halinde sürerken Sivas sokaklarının yavaş yavaş büyüyen bir uğultu sarmaya başladı. Bahane hazır, dinsiz aziz Nesin'i Sivas'tan kovmak... Oysa asıl amaç Pir Sultan'ı bir kez daha asmaktı... Darağacı bu kez Madımak oteline kurulmuştu... Boyuna geçirilen ilmek değil alev ve dumandı... 35 insanımız yakıldı. Evet, doğru taşı atan, oteli ateşe veren insanlar çember sakallı, cübbeli, gerici insanlardı. Peki onları oraya toplayanlar, harekete geçiren ve izin verenler kimlerdi?

Suçluyu bilenler her yıl olduğu gibi bu yılda her bir yandan otobüsler dolusu insanla Sivas'a Madımak Otelini önüne aktı bir kez daha lanetlemek için Sivas Katliamını. Alibaba mahallesinde bir araya gelen kitle öfke dolu sloganlarını haykırarak Madımak Otelinin önüne geldi dillerinde sloganlar, yüzlerinde öfke ile...

Devinim Tiyatro Atölyesi'nden Yeni Oyun

Yaşamak Görevdir Bu Yangın Yerinde adlı oyunla Devinim yaza merhaba dedi. Sivas'ta yaşanan katliamın yıldönümü için hazırlanan oyun, çeşitli tekniklerin denendiği güzel bir çalışma oldu. Katliamın gerçek görüntüleri ile güçlendirilen oyunda kuklalarda kullanıldı. İlk gösterimin ardından kimi eksiklerini de tamamlayarak gösterimlerine devam edecek oyunumuz.

Halkın Denizi Denizleşen Halkla Yürüyor

Yıllardır ısrarla yürütülen mücadele sonunda kazandı.

“Suçu ve suçluyu övmek” gerekçesi ile sürekli yasaklandı Denizleri Kadıköy Meydanında anma mitingimiz. Ama biz ısrarla 2005’de Harbiye Açık Hava Tiyatrosundan ilan ettiğimiz Halkın Denizi Denizleşen Halkla şiarımızı her yıl bir başka yerden devam ettirdik. 2006’da Ankara’da mezarbaşı anmasının ardından Abdi İpekçi Parkında yaptığımız mitingle, 2007, 2008, 2009’da Kadıköy’de miting başvurularımız reddedilmiş olmasına rağmen kitlesel basın açıklamalarımızla Denizlerin bayraklarını dalgalandırdık.

1 Mayıs Taksim zaferinin ardından 6 Mayıs anmasını yapmak daha da anlam kazandı bizler için. Tüm gücümüzle yüklendik. Ve sonunda ısrarımız kazandı. Kadıköy’de yapmak istediğimiz mitingin önündeki engel kalkmış oldu. Kitlesel ve coşkulu bir 6 Mayıs mezar başı anmasından sonra 8 Mayıs’ta gerçekleşen Denizleri anma mitingimiz BDP Van Milletveki Özdal Üçer, Tekel işçisi Metin Aslan, sanatçı İlkay Akkaya’nın desteği ile daha da güçlendi. Mücadele Birliği Platformu bileşenlerinin söz aldığı miting Grup Emeğe Ezginin coşkulu ezgileriyle sonlandı.

*bir çığlık bir ölüme kavuştu...
Üç nehir bir denizle buluştu...
Dün bugün ve gelecekte
Denizlereakan nehirlere selam olsun*

Grup Emeğe Ezgi

BDP Van Milletveki Özdal Üçer

İlkay Akkaya

MİTİNG

denizleşenlerimizle yürüyoruz

“denizlere akan nehirlerle selam olsun”

8 MİTİNG
MAYIS Cumartesi
KADIKÖY MEYDANI
Saat: 15:00

TOPLANMA YERİ
ESKİ ET-BALIK KURUMU ÖNÜ
Haydarpaşa
Saat: 14:00

Eylemdeki Marmaray İşçileri, Eylemdeki İSKİ İşçileri, Eylemdeki İtfaiye İşçileri, Eylemdeki Tekel İşçileri, İstanbul Tekel'den Metin Arslan, Kenan Güncü, Salih Alanko, İbrahim Yetkin, Koray Ercl, Diyarbakır Tekel'den Cuma Aras, Gazi Tuncay, Seyithan Esmer, Reşat Caksu, Cemal Eker, Mehmet Nezir Hatipoğlu, Aylin Taşkın, Orhan Yanar, Hüseyin Sertakan, Ömer Çuban, Enver Aydınalt, Nevzat Atış, Hikmet Oyman, Mehmet Karataş, Ercan Güngör, Sedat Bulak, Hikmet Oymak, Mustafa Kuşkanadı, İhsan Kanal, Şeref Aslan, Zülküf Ersöz, Aydın Aballı, Abdülkerim Altun, Murat Yılmaz, Ahmet Güntoğar, Ahmet Gönder, Ali Demiralp, Suat Sancak, Yılmaz Ersöz, İrfan Cengiz, Mehmet Turan, Hanifi Kaplan, Mehmet Kaplan, Şehmuz Yaşar, Bayram Nacaroğlu, Şehmuz Öz, Murat Ağar, Ali Balca, Mehmet Duran, Fesih Sarı, A.Kerim Dinç, Nadir Bitirmiş, Nihat Kaya, Nihat Şeker **Adıyaman Tekel'den** Mehmet Akbaba, İmam Bakır, Kerem Kılıç, İmam Coşkun, Gaffari Göçer, Osman Fırat, Ali Temel, Mustafa Bahçe, Kemal Tunç, Mehmet Karakuş, **Batman Tekel'den** Şükrü Seçkin, Eşref Çelik, **İzmir Tekel'den** Ayşe Oruk, Fadime Sever, Metin Sever, Sultan Orhan Erkescan, Arzu Gümüş, Yasemin Karakoyun, Cemal Yalçın, Ali İhsan Bingöl, Arife Güneş, Ağkan Zırlı, Selim Ulaş, **Denizli Tekel'den** Mithat Yıldırım, Ahmet Selik, Ünal Şefik, Şaban Başak Malatya Tekel'den Ahmet Aksu, Mehmet Ak, Murat Teymur, Muzaffer Babacan, **Tokat Tekel'den** Elvan Kılınc, Rıza İpek, Mehmet Zengin, Rıza Bayçal, Hüseyin Gün, Arif Yılmaz, Atilla Eroğlu, **Hatay Tekel'den** Şakir Arslan, **İzmir Parkbahçe İşçileri**; Mahsuni Güney, Osman Tafcu, İbrahim Toprak, İbrahim Doğutkin, Hasan Çelik, Barış Köse, Arif Yıldız, Binalı Polat, Rıza Gök, Barış Bahadır, **İzmir Kent AŞ. İşçileri**; Hüseyin Ballıkaya, Hakkı Çetin, Cemal Kılıbaş, Ergin Sağlam, Taner Yıldırım, Barış Göksu, **İzmir Tekstil İşçileri**; Aynur Çelik, Mehmet Özkaya.

Mücadele Birliği Dergisi, Genç Yoldaş Dergisi, Devrimci İşçi Komiteleri (DİK), Devrimci Emekçi Komiteleri (DEK), Devrimci Tutsak Aileleri Komiteleri (DETAK), Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB), Ayışığı Sanat Merkezi, Gazi Ayışığı Ekin Sanat Derneği, S.Gazi Ayışığı Ekin Sanat Derneği, İzmir Ayışığı Ekin Sanat Derneği, Antep Ayışığı Sanat Merkezi, Antep Genç Emekçiler Derneği, Adana Ayışığı Ekin Sanat Derneği, Antakya Ayışığı Ekin Sanat Derneği, Mart Kültür Sanat ve Düşünce Derneği, Grup Emeğe Ezgi, Grup Deniz Ezgi, Grup Bahara Ezgi, Devrim Tiyatro Atölyesi, İzmir Sevinç İşçileri Tiyatro Atölyesi

MÜCADELE BİRLİĞİ PLATFORMU

0212 533 32 57 / www.mucadelebirligi.com

1 MAYIS 2010 TAKSİM BEN DE ORADAYDIM

Mitat Yıldırım

1 Mayıs 2010 Türkiye işçi ve işçi sınıfı emekçileri için bir kazanım olarak tarihe geçmiştir. Çünkü Taksim Meydanı 33 yıl aradan sonra işçi emekçi ve emek dostlarına açılmıştı. Bundan dolayıdır ki, bu 1 Mayıs önemliydi ve sınıf hareketi bu yıl içerisinde sığrama yapmıştı. Bu da bizim adımıza bir kazanımdı. Bence bütün sınıf orada olmalıydı. Ben de kendi adıma oradaydım Taksim emekçilere açılmıştı. Evet bu uğurda canını verenleri mücadele edenleri, emekçiler ve işçi sınıfı da unutmamalıydı ve unutmadı, oradaydı. Onları hatırlama, unutmama adına ben de oradaydım. Çünkü onların mücadelesi olmasaydı Taksim Meydanı bizlere açılır mıydı? Bence hayır. Sınıf için mücadele eden canlarını verenler, cezaevlerine girenler olmuştu. Herkes meydana olmalıydı. Olmadı. işçiye liderlik edenler, işçinin önünde olması gerekenler yine görevlerini yerine getirmediler. Getirmekten yana da bir gayretleri olmaz. Çünkü sınıfının gücünü bilen emekçileri, onlar da ülkeyi yönetenler gibi istemiyorlardı. Gücünü bilen bir sınıf, dayanışmayı yaratmaya çalışan bir sınıf, hem ülkeyi yönetenler için hem de sendikalar ve sendika patronları için dert olur. Verdikleriyle yetinen, götürdükleri yere giden sınıf bilinci yerleşmemiş işçiler lazım ki, rahat bir hayat sürsünler.

Bugünkü işçi emekçi sınıfının liderlerine baktığımızda çoğu korkak, işçisine kapıyı bile açmayan, işçisinin mücadelesini balkondan izleyen; işçi sınıfı ve emekçilerin dayanışma gününde sınıfına ihanet eden

konfederasyon yöneticilerinin olduğu bir dönemde meydanın bizlere açılması ne kadar manidar. Bu da korkakların bir kazanımı olsa gerek. Çünkü yakın bir dönemde sınıf bir silkelene yaşamış; üzerindeki ölü toprağını atmıştı. O nedenle işçi hareketinin daha ileri gitmemesi için sermaye yanlılarının ve bekçilerinin bir stratejisiydi; yani kısaca bir sus payıydı. Ve işçi sınıfını yönetenlerde buna ayak uydurdu. Bir tarihi günü sönük geçirmek için ellerinden geleni yaptılar kendi bayramımıza ihanet ettiler. Bu meydan için yıllarca mücadele eden, canını veren cezaevlerine girenler adına, kendi işçisini yalnız bırakan polislin coplamasını, gaz sıkmasını, işçinin kendi evi olduğu söylenen binanın balkonundan izleyen bir sendika başkanın konuşma yapması ne kadar doğrudu. Ve işçiler kardeşler bunu yaptırmadı. Bizler için günün anlamlı olayı buydu ve biz biliyorduk ki, ölümün değerini artıran ölmek değil neden öldüğünü bilmektir.

İşçi sınıfı kendi kazanımlarını sağlayan, sınıfı için canlarını bile veren sınıf liderlerine ihanet etmedi. Kendilerinin sömürülmesini kolaylaştıran sendika patronlarını konuşturmayarak o konuşma kürsüsünün gerçek sahibinin kendileri olduğunu göstererek ve gerçek sendikacıların nasıl olması gerektiğini öğreterek, 26 Mayıs için de mesajını göndermiş oldu. Ve biz şunu da biliyoruz ki, korkakları bir tek yanındakiler hatırlar. Ama cesurları bütün herkesi ve tarih bile unutmaz. Çünkü cesaretliler mücadele eder, savaşır, korkaklar ise cesurların kazandıklarıyla sevinir, övünür.

ORADAYDIM

Arabalara binilip de yollara çıkıldığında
Yollarımız kesilip de otobüslerimiz durdurulduğunda
AKP önünde toplanıp sloganlar atıldığında
Gece olup da kapalı spor salonunda
kapılar üstümüze kapatıldığında

BEN ORADAYDIM

İnsanları kısım kısım bölüp de ayırdıklarında
Bir kısmı ABdi İpekçi parkında toplanıp
Bir kısmı AKP'nin önünde sıkıştırıldığında
Beş kilometrelik yol dört saatte yürütüldüğünde
BEN ORADAYDIM

Gazlar sıkılıp, coplar kullanıldığında
İnsanlık unutulup, insanlara tekmeler atıldığında
Ekmeğini isteyenin insandan sayılmadığında
Zor kullanılıp da havuzlara itildiğinde
BEN ORADAYDIM

Dağıldılar sanıp da saldırılar yumuşadığında
Herkes bir tarafa dağılıp kaçıştığında
Telefonlara sarılıp da arkadaşlar arandığında

Son bir gayretle Türk-İş in önünde toplanıldığında
BEN ORADAYDIM

Toplanmışız biz ülkemizin farklı yerlerinden
Tek bir davamız vardı oda geleceğimiz
Kaybeden sadece biz değil, işçi- memur hepimiz
Belkide bizden sonraki neslimiz
Şimdi biz açlık grevindeyiz yemedik içmedik ve
BEN ORADAYDIM

Görüşmeler yapıp kararlar alındığında
TEKEL işçisi alınan kararlardan
memnun kalmadığında

Caddeye sokağa çadırlar kurulduğunda
Umutsuzluğun yerini umutların aldığında
BEN ORADAYDIM

Eylemler yapıp mitingler olduğunda
Davalar açılıp mahkemelere sunulduğunda
Mahkemelerden güzel kararlar çıktığında
Evlere dönmek için çadırlar kalktığında
BEN ORADAYDIM

Mitat Yıldırım / Denizli Tekel

Aynur Erbaş / Adıyaman Tekel

Hey gidi Tekel hey!
Seninle olduk hem ağa hem bey
tanışmamız bir tesadüften ibaretti
Tarih 15 şubat 1993
İşbaşı eylemimiz gerçekleşti
Hani tütüne yabancı değildik
Eskiden tütün üreticisiydik
Bütün aile sene sonu tekele baktı
Şimdi içer olduk kanımızı çekti kaskatı
Dışardan bize ibretle baktılar
Boşalan cebimizdeki paraları saydılar
Oysa evde çoluk çocuk perişandılar
yine de halimize şükrettik
Ekmek kapımız diyerek
önünde saygıyla eğildik
Dokuz yıldan sonra
memleketten atıldılar
Malatya'ya sürgün ettiler
İnanın dostlar burada da rahat bırakmadılar
Gidin dediler başımızdan
Bize ne sizin ekmeğinizden aşımızdan
Sonunda bizi delirttiler
Psikologlar getirdiler
bizi sonumuza doğru yürüdü
bu da fayda etmedi
Derken bir eylemdir tutturduk
Geceleri nöbete durduk
O da yetmedi kendimizi yollara vurduk
Ne Adana ne Tokat ne de kaldı Ankara
Ankara'da dönen dolaplar üstümüzde kapkara
Hep bir ağızdan söyledik
Ankara'nın taşına bak
Gözlerimin yaşına bak
Ama nafile hiç bakan olmadı

kimse bu derde deva bulmadı
Şimdi sürmek isterler İstanbul'a
İşin yoksa düşün kara kara
Nerden çıktı başımıza bu bela
Düşmüşüz bir kere dara
Halimizi kim sora
eskiden olsa taşı toprağı altın derdik
Hemen çeker giderdik
Ama altınlar hep çalınmış
Toprağıda gitmiş geriye taşı kalmış
haydi ayıkla pirincin taşını
Mevlam silsin gözünüün yaşını
Nereye vurursan vur başını
Hey gidi tekel hey
Eskiden paşaydık vezir ettin
kaayı yemişiz şimdi elaleme rezil ettin
İnan dostlar üzüntüm bununla kalmıyor
Memleket köşe bucak satılıyor
İşleyen fabrikalar kapatılıyor
Zaten işsizlik sınırı aştı
Etrafı sardı hırsız kapkaççı
Yarın bizden de katılır bir kaç
Yediğimiz ekmek boğazımızda büyümedi
inme gibi başımıza indi
Sürgünlerin yolu dumanlı
giden mi iyi olur yoksa kalan mı
Bir meçhulün içindeyiz
kimse sormaz ne haldeyiz
elden birşey gelmez
Sonumuz hayrola deriz
Eğer çözüm gitmekse çeker gideriz
Üzülürüm umudu olmayan yarınlara
Nasıl elvada derim ekmeğimizi
bölüştüğümüz dostlara

Aynur Erbaş /Adıyaman Tekel

*Biz kadınlar
Bir kadın tanıdım, önce annemdi
Sonra anladım, o her yerdedi,
Tarlada, fabrikada, sıcacık bir şefkatle
Direndi, ezilmelere, törelere,
Bazıları da, canıyla ödedi bedeli.
Kadınlar, kapandı fabrikalara,
Yandı Newyork'ta
Adının ne olduğu, kimin umurunda,
O kadındı ve direniyordu yaşam boyunca,
Bir kadın tanıdım ben Ankara'da
352 gün direnen Emine Aslan,
Onuruyla, yılmadan, hem de patrona
Çok kadın tanıdım, tekelerde, sigarada
55 gündür beraberiz Ankara'da karda ayazda
Hakkımızdır dedik başladı kavga
Ne cop kaldı ne su ne biber gazı
Yılmadık, Abdi İpekçi Parkında
Kadınlar tanıdım, ölümü göze almış,
Açlık grevinde ön sırada*

*3 gün yetmez diyorlar 1 gün daha
Kadınlar tanıdım, gelenler oldu çadırlara
Kimisi ev hanımı, memurda var işçide
Hepsi emekçi emekten yana
Her yerdeyiz biz bizsiz olmaz hayatta
Bir parça ekmeği bölüşmeyi de biliriz
Karanlığı aydınlatmak için mum yakmasını da
Bize direnmesinler daha
Bize adandı, Tekel kadınlarına
8 Mart kadınlar günü, emekten yana
Gurur duymak hakkımız, bu yıl yüzüncü yılında
Şehitler verdik, bedeller ödedik
Ama hep direndik
Selam olsun direnişimizden
Tüm dünya kadınlarına
Onuruyla direnen, barış ve özgürlüğü
Hep ananlara
Umut olsun direnişimiz
Kutlu olsun 8 Mart emekçi kadınlar günümüz*

Demokrasi çadırı
Türk-İş önü Sakarya cad. Ankara
Direnişin 59. Günü

*Siz ne anlarsınız çocukların ninnilerinden
Oysaki çocukların gözlerindedir dewrim
Çıglıklar vardır gülen gözlerinde çocukların
Ey yoldaşlar, hewallar koşun çocukların gözlerindeki güneşe*

*Ağlayanı güldürebilmektir dewrim
Tutabilmektir Kürt çocukların fırlattığı taşı
Oynayabilmektir yağlı kurşunların üzerinde
Bütün annelerin memesini paylaşabilmektir DEWRİM*

Adıyaman Tekel İşçisi İmam Bakır
11.02.2010 saat: 15.50

Halil Aktaş (Bitlis tekel işçisi)

TEKEL İŞÇİSİ

*Sakın kimse uğraşmasın
Yığittir tekel işçisi
Küçük düşürmeye çalışmasın
Onurludur TEKEL işçisi*

*Direnmek nasıl olurmuş
Hak nasıl alınırmuş
Mücadele nasıl yapılırmuş
Öğretir insanlara TEKEL işçisi*

*Alimleriyle kazanmayı seven
Yetim hakkı nedir bilmeyen
Devlet malı hepimizindir diyen
Kahramandır TEKEL işçisi*

*Dayanışmayı gösteren, öğreten
Paylaşmayı dosta düşmana gösteren
Ekmeğini bölüşen sevgisini veren
Direnişin simgesidir TEKEL işçisi*

*Yazdım yine birkaç kelam iki cümle
Yaptıklarımız ders olsun tüm aleme
Gitsek bu uğurda meçhule
Ölümü göze alır TEKEL işçisi*

Adıyaman Tekel'den Fatma

*Yürüdük güneşi ellerimizde tutarak
Yürüdük yüreğimizle haykırarak
Biliyorum yakacak yakacak
Hain ellerin emelini
Yan gelip yatanların
Yetim hakkı çalanların
Bir tokat gibi yüzüne çarparak
Yürüdük ayaz gecelere inat
Yürüdük cesaretle, hoyrat
uzak düşlere yelken açarak
Dört bir yandan geldik
Umut olduk, dost olduk
Bir can, bir baş olduk
Bıraktık çocuklarımızı ağlayarak
Yürüdük sütümüzü toprağa sağarak
Çalınan yarınlarımızı almaya geldik.*

*Nasrılanmış ellerimiz
Sadaka değil iş ister
Kömür değil, bacası tüten ev ister
Umut ister, düş ister
Yürüdük telaşsız ve kararlı
Güneşi doğurtacak sabahın şafağı
Saltanatının çukurdadır bir ayağı
Yürüdük İstanbul'dan, Batman'dan
Bitlis'den, Hatay'dan
Ne rengimiz engel ne dilimiz
Ne dinimiz engel ne künyemiz
Emek bizim davamız
Onurlu yaşamaktır
Gülen çocuklar bırakarak hayata
Yürüyeceğiz aydınlık yarınlara*

Selah Özakın geceleri yazılamaya çıkamıyorsan

sarı tütün

*tütün sarısına tutuklanmış işçi kızlar var ya
havaya kaldırdıkları narin nasırlı yumruklarıyla
ne güzel gülüyorlardı bugün*

*bir delikanlı seçtim kalabalığın arasından
yaşlı bir adam sonra
bir de dişiliğine öfke ilıstırmış pek güzel bir kız
sınırsız sevinç vardı hepsinin gözlerinde
hesapsız başkaldırı
ölümüne coşku
o an
aklıma düştü birden
Kavel grevini resmetmiş Hasan Hüseyin
Korkmazgil'in öfkeye inancı
dedim ki kendime
durma yolcu
söyle söylenmesi gerekenleri
yaz
haykır
aktar güne
yarına
boynuna borçtur bu mirasın mayası
çoraklaşan toprağa serp
paylaş
ne olmuş bir kurşuna hedef olmadıysan cephede
dövüşürken
ne olur şimdi koşamıyorsan
korsan eylemci olamıyor*

*ne var bunda
biber gazı yeyince çöküp kalıyorsan
dopdolu senin anlağın be
yaz
anlat anlamayı isteyene
bekleyene
de ki direnmek çok güzeldir hemşerim
bizi bilir
çelikleştirir
ama zaten
böyle zorluklarla yüzleştığımızde
biz
bizizdir
ah benim can dostum
kapı komşum
hemşerim
durma
susma
söylenmesi gerekeni söyle
öğren artık dünyalı sınıfdaşım
kaldır yumruğunu
haykır be
ah benim uzun erimli düşüm
dileğim
biliyorsun sevdiçeğim
ne kadar susarsak
o kadar gecikir devrim*

23:09 / 04 02 2010

Halil Askar (Tekel işçisi bir kadının eşi)

*Yoldaşlarımı gördüm
ve... adına serhıldan dedim
Yoldaşlarımı gördüm
Kızılay'ın Sakarya'sında
Sıraya dizilmiş çadırlarda
bağlamışlar kafalarına beyaz bantları
Kadını erkeği çoluğu çocuğu
onlar değil yüzler değil binlercesini
direnişi anlatıyorlardı
emeği, onuru anlatıyorlardı
elli beşinci günde
ilk günmüş gibi*

*Yoldaşlarımı gördüm
Türkiş'in konferans salonunda
onlar daha da farklı*

Yaz '10

*siyah kurdaleler bağlamışlar başlarına
sevdalarını anlatıyorlar
direnişlerini anlatıyorlar
tabanı uyandırıyorlar
sesleniyorlar, haykırıyorlar
ve sol yumruklar havada
hep bir ağızdan
ölmek var dönmek yok
diyorlar*

Türk-iş'in konferans salonunda

*Yoldaşlarımı gördüm
yoldaşlarımı gördüm
Türkiye'nin dört bir köşesinde*

**MEHMET BENGÜ
TOKAT TEKEL İŞÇİSİ**

VAZGEÇMEM

*Zay oluyor emeklerim, değerim,
Varsın yansın bu bedenim ciğerim,
Sadece hakkıma boyun eğirim,
Bu yol bana ölüm olsa vazgeçmem.*

*Özlük haklarıma kazık attırmam
Onurumu pazarlarda sattırmam
Emeğin aşına zehir kattırmam,
Bu yol bana ölüm olsa vazgeçmem.*

*4C denen illet beni alacak
Sefalet, köleliğe salacak,
Vicdansızlar bana ağa olacak
Bu yol bana ölüm olsa vazgeçmem.*

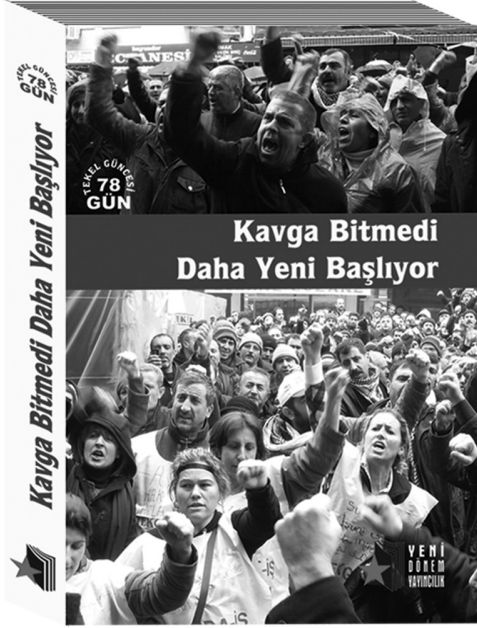
*Davamız kucaklar burada herkesi,
Alevisi, lazı, kürdü, çerkezi,
Kızılay'dır açılımın merkezi,
Bu yol bana ölüm olsa vazgeçmem.
Yasal mücadele hakkımdır benim,
Haram yiyenlerden değil ki benim,
Emek deryasında yüzecek gemim,
Bu yol bana ölüm olsa vazgeçmem.*

*Tekelcidir karanlığın ışığı
Türkiye sevdası ekmek aşığı
Biz olmayız Amerikan uşağı
Bu yol bana ölüm olsa vazgeçmem.*

*Ankara'dan gelir bize azıklar,
Davadan dönene olsun yazıklar,
Kanımı emiyor kanı bozuklar
Bu yol bana ölüm olsa vazgeçmem.*

*Bal İbrahim güzelden alır hazı,
Kalbimize kurduk baharı yazı,
Vız gelir jop, soğuk su, biber gazı,
Bu yol bana ölüm olsa vazgeçmem.*

24.01.2010

Kavga Bitmedi Daha Yeni Başlıyor

5 Aralık 2009... Donduran Ankara ayazı... Sabahın ilk ışıkları yükseliyor ufuktan. Gişelerde bekletilen otobüslerden iniyor sabırsız ve öfkeli yüzler. Bir o kadar da kararlı! Gergin bekleyiş, sloganlar, tartışmalar... Bir yürüyüş başlıyor ardından. Kimse ne kadar süreceğini bilmiyor yürüyüşün.

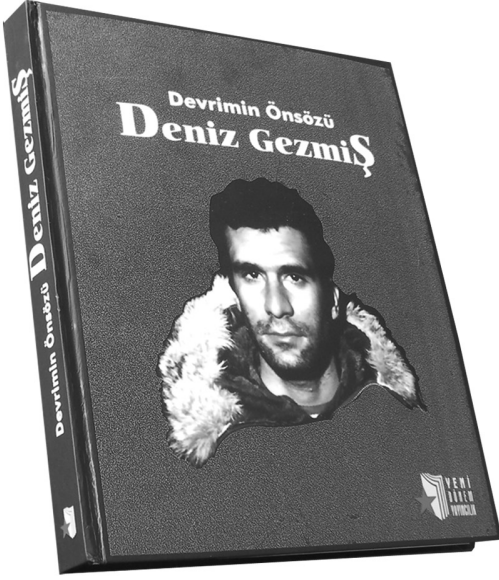
Yeni Dönem Yayıncılık tarafından çıkarılan “Kavga Bitmedi Daha Yeni Başlıyor & Tekel Güncesi” isimli kitap, işçilerin 14 Aralık gecesi yola çıkışlarıyla başlayan serüvenlerini tüm yalınlığıyla ortaya seriyor. Okur, eylemin en başından itibaren tutulan günce sayesinde bizzat onun içinde yaşıyor. Direnişin o zorlu hikayesini sıcacık bir dille gün gün okura sunuyor.

Bu zorlu yürüyüşün her gününe, önemli anlarına ilişkin fotoğraflar ve orada dağıtılan bildirilere yer verilmesi, kitaba ayrıca belgesel bir yapıt havası veriyor.

İşçi sınıfı hareketi tarihinde daha şimdiden son derece önemli bir yer kazanan bu büyük deneyimi daha yakından incelemek isteyenler için güzel bir fırsat.

Devrimin Önsözü DENİZ GEZMİŞ Çıktı

- ★ Deniz Gezmiş'in Devrimci Kişiliği İçinde Bulunduğu Olaylardan Ayrı Olarak Ele Alınmaz
- ★ Çığır Açan Bir Önder Deniz Gezmiş
- ★ Hayatı ve Mücadelesi
- ★ Albüm

Üç ayrı bölümden oluşan Devrimin Önsözü Deniz Gezmiş kitabı Denizlerin gerçek kimliğini ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Herkesin bir Deniz'i var. Ama Deniz bir tek şeyi simgeliyor Devrim'i...

Devrimin Önsöz'ü Deniz Gezmiş kitabını kitapevlerinden ve Yeni Dönem Yayıncılık'tan isteyebilirsiniz.

Yeni Dönem Yayıncılık Basın Dağıtım Eğitim Hizmetleri Tanıtım Org.Tic.Ltd. Şti.
SofularMah. Sofular Cad. NO: 8/3 Fatih - İSTANBUL / Tel-Fax: 0 (212) 533 32 57
E-postaAdresi: info@mucadelebirligi.com / www.mucadelebirligi.com